PROGRAM HOSPODÁRSKEHO ROZVOJA A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE BALÁŽE

PROGRAMOVACIE OBDOBIE 2025 - 2034

Formulár č. Ú 1 - Hlavička dokumentu PHRSR

Názov:	Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Baláže na roky 2025 - 2034
Územné vymedzenie :	Banskobystrický kraj, okres Banská Bystrica, obec Baláže – ŠÚJ 508471
Územný plán obce schválený:	nie
Dátum schválenia PHRSR:	
Dátum platnosti:	*2025 - 2034*
Verzia	*2.0.*
Publikovaný verejne:	

Zdroj: vlastné spracovanie

Baláže	
Erb	Vlajka
	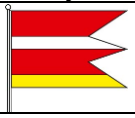
Základné údaje	
Kraj	Banskobystrický kraj
Okres	B.Bystrica
Región	Pod Panským Dielom
Nadmorská výška	48°48′49″S 19°11′44″V
Poloha	538 m n. m.
Rozloha	14,22 km² (1 422 ha)
Počet obyvateľov:	229 (31. 12. 2024)
Hustota obyvateľstva:	16,10 obyv./km²
Nacionále	
PSČ	976 11
ŠÚJ	508471
EČV	BB, AA, EL, *
Tel. predvoľba	+421-48
Oficiálne adresy	
Adresa:	Obecný úrad Baláže
	Baláže 11
	976 11 Selce
Web:	www.balaze.sk
E-mail:	starosta@balaze.sk
Telefón:	048 / 419 60 79
Fax:	048 / 419 60 79

OBSAH

1 ÚVOD 5

ANALYTICKÁ ČASŤ PROGRAMU HOSPODÁRSKEHO ROZVOJA A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE BALÁŽE 13

2 ZÁKLADNÁ CHARAKTERISTIKA OBCE 13

2.1 HISTÓRIA OBCE 14
2.2 PRÍRODNÉ POMERY 15
2.3. TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA 24
2.4. Doprava 29
2.5. ŽIVOTNÉ PROSTREDIE 30
2.6. OBYVATEĽSTVO 36
2.7. VZDELANIE A ZAMESTNANOSŤ 45
2.8. BÝVANIE 47
2.9. PODNIKATEĽSKÉ SUBJEKTY A INŠTITÚCIE 49
2.10. ŠKOLSTVO A VZDELANIE 50
2.11. SOCIÁLNA SFÉRA 50
2.12. ZDRAVOTNÍCTVO 52
2.13. ŠPORT 53
2.14. KULTÚRA 53
2.15. UBYTOVACIE ZARIADENIA 54
2.16. STRAVOVACIE A REŠTAURAČNÉ SLUŽBY 54
2.17. CESTOVNÝ RUCH 54
2.18. REKAPITULÁCIA ROZPOČTU OBCE 55
2.19. SAMOSPRÁVA 59
2.21. IDENTIFIKÁCIA HLAVNÝCH VONKAJŠÍCH FAKTOROV ROZVOJA ÚZEMIA A ANALÝZA VPLYVU VONKAJŠIEHO PROSTREDIA NA VÝVOJ SITUÁCIE V ÚZEMÍ 60
2.22. EX-POST HODNOTENIE PREDCHÁDZAJÚCEHO PHSR 61

3 SWOT ANALÝZY 62

3.1 HOSPODÁRSTVO A VEDECKO-TECHNICKÝ ROZVOJ 64
3.2 DOPRAVA A KOMUNIKÁCIE 65
3.3 TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA 65
3.4 ODPADOVÉ HOSPODÁRSTVO 66
3.5 ŽIVOTNÉ PROSTREDIE 67
3.6 SOCIÁLNA OBLASŤ A ZDRAVOTNÍCTVO 68
3.7 ŠKOLSTVO A ŠPORT 69
3.8 KULTÚRA 70
3.9 PROPAGÁCIA A CESTOVNÝ RUCH 70
3.10 ADMINISTRATÍVA A BEZPEČNOSŤ 71
3.11 INFORMATIZÁCIA OBCE 72
3.12 PROBLÉMOVÁ ANALÝZA – HLAVNÉ ODVETVOVÉ DISPARITY A VYMEDZENIE CIEĽOVÝCH SKUPÍN SO SÚSTREDENOU PODPOROU OBCE BALÁŽE 73

STRATEGICKÁ ČASŤ PROGRAMU HOSPODÁRSKEHO ROZVOJA A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE BALÁŽE 79

4 VÍZIA A POSLANIE OBCE BALÁŽE 79

5 FORMULÁCIA A NÁVRH STRATÉGIE 83

FORMULÁCIA A NÁVRH STRATÉGIE 84

PROGRAMOVÁ ČASŤ PROGRAMU HOSPODÁRSKEHO ROZVOJA A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE BALÁŽE 91

5.1 PROGRAM 1. HOSPODÁRSTVO A VEDECKO-TECHNICKÝ ROZVOJ 92
5.2 PROGRAM 2. DOPRAVA A KOMUNIKÁCIE 92
5.3 PROGRAM 3. TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA 93
5.4 PROGRAM 4. ODPADOVÉ HOSPODÁRSTVO 94
5.5 PROGRAM 5. ŽIVOTNÉ PROSTREDIE 94
5.6 PROGRAM 6. SOCIÁLNE SLUŽBY A ZDRAVOTNÍCTVO 95
5.7 PROGRAM 7. VZDELÁVANIE A ŠPORT 96
5.8 PROGRAM 8. KULTÚRA 96
5.9 PROGRAM 9. PROPAGÁCIA A CESTOVNÝ RUCH 97
5.10 PROGRAM 10. ADMINISTRATÍVA A BEZPEČNOSŤ 97
5.11 PROGRAM 11. INFORMATIZÁCIA OBCE 98

6 MERATEĽNÉ INDIKÁTORY 98

6.1 PROGRAM 1. HOSPODÁRSTVO A VEDECKO-TECHNICKÝ ROZVOJ 99
6.2 PROGRAM 2. DOPRAVA A KOMUNIKÁCIE 100
6.3 PROGRAM 3. TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA 100
6.4 PROGRAM 4. ODPADOVÉ HOSPODÁRSTVO 101
6.5 PROGRAM 5. ŽIVOTNÉ PROSTREDIE 101
6.6 PROGRAM 6. SOCIÁLNE SLUŽBY A ZDRAVOTNÍCTVO 102

6.7 PROGRAM 7. VZDELÁVANIE A ŠPORT 103
6.8 PROGRAM 8. KULTÚRA 103
6.9 PROGRAM 9. PROPAGÁCIA A CESTOVNÝ RUCH 104
6.10 PROGRAM 10. ADMINISTRATÍVA A BEZPEČNOSŤ 105

REALIZAČNÁ ČASŤ PROGRAMU HOSPODÁRSKEHO ROZVOJA A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE BALÁŽE 107

7 INŠTITUCIONÁLNE A ORGANIZAČNÉ ZABEZPEČENIE REALIZÁCIE PHRSR OBCE BALÁŽE 108

7.1 SYSTÉM MONITOROVANIA A HODNOTENIA PLNENIA PHRSR 109
7.2 KOMUNIKAČNÝ PLÁN 111

8 AKČNÝ PLÁN 112

8.1 PROGRAM 1. HOSPODÁRSTVO A VEDECKO-TECHNICKÝ ROZVOJ 112
8.2 PROGRAM 2. DOPRAVA A KOMUNIKÁCIE 113
8.3 PROGRAM 3. TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA 115
8.4 PROGRAM 4. ODPADOVÉ HOSPODÁRSTVO 116
8.5 PROGRAM 5. ŽIVOTNÉ PROSTREDIE 117
8.6 PROGRAM 6. SOCIÁLNE SLUŽBY A ZDRAVOTNÍCTVO 119
8.7 PROGRAM 7. VZDELÁVANIE A ŠPORT 120
8.8 PROGRAM 8. KULTÚRA 121
8.9 PROGRAM 9. PROPAGÁCIA A CESTOVNÝ RUCH 122
8.10 PROGRAM 10. ADMINISTRATÍVA A BEZPEČNOSŤ 123
8.11 PROGRAM 11. INFORMATIZÁCIA OBCE 124

FINANČNÁ ČASŤ PROGRAMU HOSPODÁRSKEHO ROZVOJA A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE BALÁŽE 126

9 FINANČNÝ PLÁN PROGRAMU 127

9.1 PROGRAM 1. HOSPODÁRSTVO A VEDECKO-TECHNICKÝ ROZVOJ 131
9.2 PROGRAM 2. DOPRAVA A KOMUNIKÁCIE 133
9.3 PROGRAM 3. TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA 134
9.4 PROGRAM 4. ODPADOVÉ HOSPODÁRSTVO 135
9.5 PROGRAM 5. ŽIVOTNÉ PROSTREDIE 136
9.6 PROGRAM 6. SOCIÁLNE SLUŽBY A ZDRAVOTNÍCTVO 138
9.7 PROGRAM 7. VZDELÁVANIE A ŠPORT 139
9.8 PROGRAM 8. KULTÚRA 140
9.9 PROGRAM 9. PROPAGÁCIA A CESTOVNÝ RUCH 141
9.10 PROGRAM 10. ADMINISTRATÍVA A BEZPEČNOSŤ 142
9.11 PROGRAM 11. INFORMATIZÁCIA OBCE 143

10 ZÁVER. 145

11 POUŽITÁ LITERATÚRA 146

1 ÚVOD

Dokument „ Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Baláže s výhľadom do roku 2033 (PHRSR) je strednodobý strategický dokument, ktorý na základe analýzy hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce stanovuje jeho strategické ciele a priority rozvoja. Je prostriedkom na napĺňanie vízie ďalšieho smerovania rozvoja obce. Programom hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Baláže sa uskutočňuje podpora rozvoja na úrovni miestnej samosprávy s dôrazom na sociálnu, ekonomickú a kultúrnu sféru. Je to program cielených opatrení, navrhnutý pre oživenie sociálneho, ekonomického a kultúrneho rozvoja obce Baláže, ktorý na základe výsledkov ročného hodnotenia bude priebežne aktualizovaný a doplňovaný.

Formulár č. Ú 2 - Zámer spracovania PHRSR

Zámer spracovania PHRSR	
Názov dokumentu	- Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Baláže na roky 2025 - 2034
Forma spracovania	- pracovníkmi samosprávy, - s pomocou externých odborníkov (spolupráca),
Riadenie procesu spracovania	- pracovné skupiny boli zložené z vedenia obce, zamestnancov OcÚ, poslancov OcZ a komisií, - spracovania PHRSR sa zúčastnili aj RO organizácie v zriaďovateľskej pôsobnosti obce, - súčasťou prieskumu boli aj mimovládne organizácie a podnikateľské subjekty v obci, - zapojenie verejnosti a komunikácia s verejnosťou: zapojenie prostredníctvom dotazníkového prieskumu, informovanie prebiehalo formou webovej stránky obce, stránky obce na sociálnej sieti FB, prostredníctvom zasadnutí OcZ.
Obdobie spracovania	- PHRSR bol spracovaný v priebehu roka 2023 - harmonogram spracovania je uvedený v nasledujúcej tabuľke.
Financovanie spracovania	- náklady na vlastné spracovanie boli financované z rozpočtu obce KZ 41.

Zdroj: Weisová, Bernátová: Strategické plánovanie samosprávy, Municipalia 2012

Formulár č. Ú 3 - Harmonogram spracovania PHRSR

Harmonogram spracovania PHRSR												
	2024											
Termín	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Úvod												
Analytická časť												
Strategická časť												
Programová časť												
Realizačná časť												
Finančná časť												
Záver												
Finančná časť												
Záver												

Zdroj: Weisová, Bernátová: Strategické plánovanie samosprávy, Municipalia 2012

Bol spracovaný na základe zákona Národnej rady SR č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja (v znení č. 309/2014 Z. z., 378/2016 Z. z., 58/2018 Z. z., 313/2018 Z. z., 221/2019 Z. z., 134/2020 Z. z., 258/2021 Z. z., 113/2022 Z. z., **311/2023 Z. z.**), ktorý definuje Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce ako strednodobý programový dokument, obsahujúci analýzu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce, hlavné smery jej vývoja, ustanovenie cieľov, prvoradých potrieb a úloh vo všetkých oblastiach života obce. Súčasťou programu je aj návrh jeho administratívneho a finančného zabezpečenia. Zákon stanovuje aj úlohy, týkajúce sa vypracovávania, schvaľovania, zabezpečenia plnenia a pravidelného vyhodnocovania predmetného programového dokumentu. Pri spracovaní programu boli rešpektované zásady regionálnej politiky vlády Slovenskej republiky a princípy regionálnej politiky Európskej únie zakotvené najmä v nariadení Rady (ES) č. 1266/1999 (nariadenie o štrukturálnych fondoch).

Formulár č. Ú 7 - Použité participatívne metódy

Metóda	Informovanie verejnosti	Získavanie názorov verejnosti	Zohľadnenie názorov verejnosti
Tlačené materiály			
Verejné informačné tabule	áno		
Informačné formuláre, tabuľky údajov,	áno		
Internetové stránky	áno		
Využitie existujúcich médií			
Zverejňovanie informácií v miestnej tlači	áno	áno	
Stretnutia			
Stretnutia s kľúčovými ľuďmi/skupinami	áno	áno	áno
Návšteva v dotknutom území	áno	áno	áno
Verejné vypočutie	áno	áno	áno
Využitie miestnych ľudí na získavanie názorov	áno	áno	áno
Rozhovory a prieskumy			
Dotazník pre záujmové skupiny	áno	áno	
Dotazník pre širokú verejnosť	áno	áno	
Poradné skupiny			
Miestne poradné skupiny	áno	áno	áno
Riešenie problémov			
Rokovanie bez prítomnosti moderátora/facilitátora	áno	áno	áno

Zdroj: vlastné spracovanie

Program sociálneho, ekonomického a kultúrneho rozvoja obce Baláže je súčasťou sústavy základných dokumentov podpory regionálneho rozvoja v Slovenskej republike. Táto sústava je členená na strategické a programové dokumenty vypracovávané na úrovni štátu, sektorov, samosprávnych krajov, regiónov a obcí a programové dokumenty Európskej únie (pre využitie zdrojov predvstupových a štrukturálnych fondov).

Východiskové podklady

Podpora regionálneho rozvoja sa uskutočňuje v súlade s programovaním na základe:

Miestnej úrovne

- **Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce,** ktorý je strednodobý programový dokument spracovaný na úrovni obce.
- **Viacročný rozpočet**

Národnej úrovne prostredníctvom dokumentov

- Partnerská dohoda Slovenskej republiky na roky 2021 – 2027 (ďalej aj „PD SR") je základný strategický dokument s celoštátnym dosahom, ktorý vypracuje Slovenská republika (ďalej len „SR") za účasti partnerov a ktorým sa stanoví stratégia, priority a opatrenia pre účinné a efektívne využívanie prostriedkov z fondov politiky súdržnosti Európskej únie (ďalej len „EÚ") na programové obdobie 2021 – 2027. PD SR uzatvorí Slovenská republika s Európskou komisiou (ďalej aj „EK").
- Národný program reforiem Slovenskej republiky (2018, 2019, 2020)
- Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky na obdobie rokov 2020 – 2024
- Národná stratégia regionálneho a územného rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030 (2017)
- Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001 – v znení KURS 2011 – zmeny a doplnky č. 1 KURS 2001
- Národný infraštruktúrny plán Slovenskej republiky na roky 2018 – 2030, (2017) 11
- Zelenšie Slovensko – Stratégia environmentálnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030 (Envirostratégia 2030)
- Strategický plán rozvoja dopravy SR do roku 2030 (2016)
- Akčný plán rozvoja elektromobility v Slovenskej republike (2019)
- Národná stratégia cyklistickej dopravy a cykloturistiky v Slovenskej republike (2015)

- Stratégia rozvoja cestovného ruchu do roku 2020 (2013)
- Aktualizovaná národná stratégia ochrany biodiverzity do roku 2020 (2014)
- Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na zmenu klímy – aktualizácia (2018)
- Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja (2001)
- Koncepcia ochrany prírody a krajiny do roku 2030 (2019)
- Koncepcia implementácie Agendy 2030 v medzinárodnom prostredí (2017)
- Aktualizácia Národného programu podpory zdravia v Slovenskej republike (2014)
- Koncepcia Štátnej politiky zdravia Slovenskej republiky (2008)
- Akčný plán pre životné prostredie a zdravie obyvateľov Slovenskej republiky V. (2019)
- Strategický rámec v oblasti starostlivosti o zdravie pre roky 2014 až 2030 (2013)
- Integrovaný národný energetický a klimatický plán na roky 2021 – 2030
- Dokumenty/stratégie/plány SR vzťahujúce sa k plneniu jednotlivých kritérií základných podmienok

Nadnárodnej úrovne

- K programovým dokumentom Európskej únie pre využitie štrukturálnych fondov patria:
- Zmluva o fungovaní Európskej únie
- Rámcový dohovor OSN o zmene klímy (1994)
- Kjótsky protokol k Rámcovému dohovoru OSN o zmene klímy (1997)
- Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj
- Ciele politiky EÚ v programovom období 2021 – 2027
- Rámcový dohovor o ochrane a trvalo udržateľnom rozvoji Karpát (2003)
- Stratégia EÚ pre Dunajský región
- Revízia Akčného plánu Stratégie EÚ pre dunajský región (júl 2019)
- BIELA KNIHA: Plán jednotného európskeho dopravného priestoru – vytvorenie konkurencieschopného dopravného systému účinne využívajúceho zdroj, COM(2011) 144 v konečnom znení
- Európska zelená dohoda (European Green Deal) publikovaná v decembri 2019, ktorá stanovuje plán opatrení s cieľom prechodu na plne klimaticky neutrálne hospodárstvo EÚ
- Európa 2020 Stratégia pre inteligentný a udržateľný rast podporujúci začlenenie,
- COM(2010) 2020 v konečnom znení
- Európska stratégia pre nízkoemisnú mobilitu (COM(2016) 501 z 20. 7. 2016)
- Plán prechodu na konkurencieschopné nízkouhlíkové hospodárstvo do roku 2050,
- COM(2011) 112 v konečnom znení
- Energetický plán do roku 2050 COM(2011) 885 v konečnom znení
- Nástroj na prepájanie Európy v oblasti dekarbonizácie hospodárstva a podpory využívania čistej energie
- Horizont Európa (2021 – 2027)
- LIFE (oblasť ochrany biodiverzity, prechodu na obehové hospodárstvo, adaptácie na zmenu klímy a podpory obnoviteľných zdrojov energie)
- Erasmus (oblasť rozvoja vzdelávania a odbornej prípravy zameraného na inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie)
- Program pre sociálnu zmenu a inovácie v oblasti zamestnanosti a sociálneho začleňovania
- Európsky pilier sociálnych práv (2017)

Jednotlivé strategické dokumenty sú vypracovávané vo vzájomnej nadväznosti a postupnosti.

Implementácia
Implementácia Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Baláže je zložitý a náročný proces. Za jeho realizáciu so zabezpečením všetkých väzieb na strategické a programové dokumenty SR a EÚ budú zodpovední predstavitelia samosprávy obce Baláže. Návrh spôsobu implementácie bude treba dopĺňať v súlade s organizačnou štruktúrou samosprávneho úradu, jeho kompetenciami v nadväznosti na vývoj v oblasti legislatívy, predovšetkým v oblasti nakladania s finančnými prostriedkami. Pri posudzovaní jednotlivých projektov sme použili procesnú analýzu, ktorej hlavným cieľom bolo analyzovať proces premeny vstupov pomocou použitia súboru finančných, ľudských a technologických zdrojov.

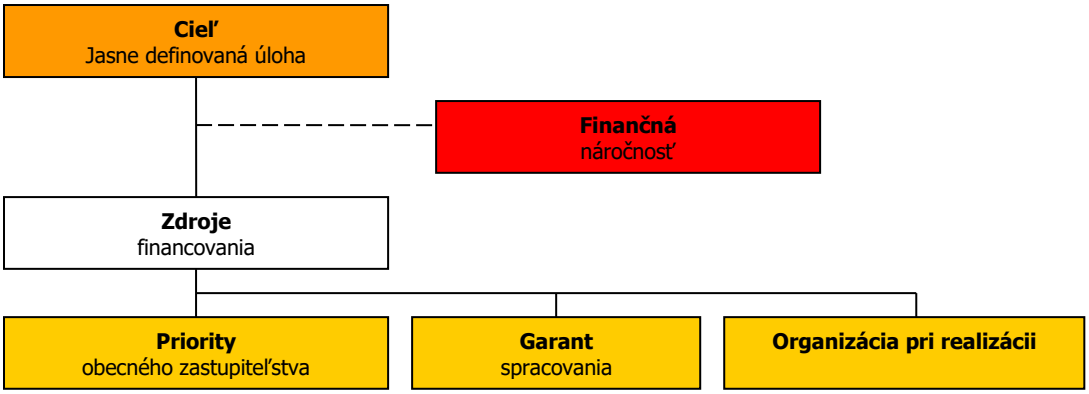

Finančné zabezpečenie

V zmysle zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja (v znení č. 309/2014 Z. z., 378/2016 Z. z., 58/2018 Z. z., 313/2018 Z. z., 221/2019 Z. z., 134/2020 Z. z., 258/2021 Z. z., 113/2022 Z. z., **311/2023 Z. z.**), sa financovanie regionálneho rozvoja realizuje na troch úrovniach: Na mikroregionálnej úrovni je možné rozvojové aktivity financovať jedine združovaním zdrojov nižšej úrovne, čiže obcí. Samosprávy nemajú spoločný zdroj financovania. V súčasnej situácii je možné rozvojové aktivity financovať buď z rozpočtov jednotlivých obcí v prípade individuálnych projektov alebo združením financií viacerých obcí v prípade spoločných projektov. V prípade financovania projektov majúcich význam v kontexte priorít celého kraja zohráva významnú úlohu Banskobystrický samosprávny kraj a financovanie inštitúcií v jeho zriaďovateľskej kompetencii. Ďalšími doplnkovými zdrojmi, ktoré možno definovať na úrovni jednotlivých aktivít sú predovšetkým štrukturálne fondy EU. Ich využitie v rámci jednotlivých aktivít je možné stanoviť len indikatívne bez určenia výšky požadovanej podpory s cieľom prispieť ku koordinácií realizácie rozvojových aktivít.

- Pri zostavovaní finančného plánu a zaisťovaní finančnej podpory je potrebné zamerať sa na tie opatrenia, ktoré sú nedostatočne podporované zo štátneho rozpočtu, alebo nie sú podporované vôbec.
- Pri zabezpečovaní základných potrieb občanov postupuje samospráva podľa zákona číslo 369/1990 Z.z. O obecnom zriadení a v zmysle zákona č. 138/1991 Zb. O majetku obcí v znení neskorších predpisov.
- Na plnenie svojich úloh má obce okrem finančných prostriedkov poukázaných od štátu v rámci delimitácie k dispozícií nasledovné financie: príjmy z miestnych daní a poplatkov, zdroje Štrukturálnych fondov Európskej únie v rámci programovacieho obdobia 2021 - 2027.

Zdroje a dokumenty

V súlade so snahou Slovenskej republiky o znižovanie rozdielov na úrovni rozvoja jednotlivých regiónov boli východiskom pri príprave Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Baláže nasledovné strategické dokumenty:

Podporné materiály

Pri vypracovaní Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Baláže boli použité aj prognostické údaje. Hlavnou úlohou prognostických údajov je podporiť vypracovanie tohto programu a zabezpečiť tým zvýšenie efektívnosti procesov strategického plánovania a kvality tohto dokumentu. Toto zabezpečenie je dané prepojením Systému strednodobého výhľadu hospodárskeho a sociálneho vývoja a vecnej roviny strategického plánovania.

Obec Baláže má nasledovné možnosti čerpania mimorozpočtových zdrojov na dosahovanie svojich cieľov a priorít v zmysle stanovených tematických cieľov Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj a cieľov politiky EÚ v programovom období 2021 – 2027:

Partnerská dohoda (ďalej len „PD") - Partnerská dohoda Slovenskej republiky na roky 2021 – 2027 (ďalej aj „PD SR") je základný strategický dokument s celoštátnym dosahom, ktorý vypracuje Slovenská republika (ďalej len „SR") za účasti partnerov a ktorým sa stanoví stratégia, priority a opatrenia pre účinné a efektívne využívanie prostriedkov z fondov politiky súdržnosti Európskej únie (ďalej len „EÚ") na programové obdobie 2021 – 2027. PD SR uzatvorí Slovenská republika s Európskou komisiou (ďalej aj „EK").

Európska komisia zverejnila v máji 2018 návrh viacročného finančného rámca EÚ na roky 2021 – 2027 a návrh legislatívneho balíka pre politiku súdržnosti EÚ na programové obdobie 2021 – 2027.

Politika súdržnosti EÚ má aj naďalej podporovať svoje dva hlavné ciele, ktorými sú:

Investovanie do rastu a zamestnanosti

Európska územná spolupráca

Pre programové obdobie 2021 – 2027 sa stanovilo päť osobitných cieľov politiky súdržnosti EÚ:

1. Inteligentnejšia Európa
2. Ekologickejšia, nízkouhlíková Európa
3. Prepojenejšia Európa
4. Sociálnejšia Európa
5. Európa bližšie k občanom.

Jednotlivé členské štáty majú podľa návrhu všeobecného nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde plus, Kohéznom fonde a Európskom námornom a rybárskom fonde a rozpočtové pravidlá pre uvedené fondy, ako aj pre Fond pre azyl a migráciu, Fond pre vnútornú bezpečnosť a Nástroj pre riadenie hraníc a víza (ďalej len „návrh všeobecného nariadenia EÚ") povinnosť predložiť svoje partnerské dohody v súlade s princípom partnerstva.

Na úrovni SR sa uskutočnil proces identifikácie investičných priorít SR na roky 2021 – 2027 v rámci piatich cieľov politiky súdržnosti, ktoré sú súčasťou návrhu PD SR. Tento proces pozostával z niekoľkých etáp, do ktorých bolo zapojené široké spektrum odborníkov z radov ústredných orgánov štátnej správy, územnej samosprávy, akademickej obce, profesijných a záujmových združení, mimovládnych neziskových organizácií a pod. Aby sa zabezpečila čo najširšia reprezentatívnosť odborných pohľadov z celého Slovenska, bol v apríli 2019 uskutočnený online dotazníkový prieskum.

Výstupy dotazníkového prieskumu boli následne konzultované s príslušnými rezortmi – ministerstvami zodpovednými za tematické oblasti podpory v rámci jednotlivých cieľov politiky súdržnosti na programové obdobie 2021 – 2027. Súčasťou tohto procesu boli aj predbežné úvahy o tvorbe tzv. strategických projektov (projekty strategického významu). Pre príslušné ciele boli v spolupráci so sociálno-ekonomickými partnermi vypracované tzv. návrhové listy, v ktorých sa zadefinovali podrobnejšie návrhy opatrení aj s odôvodnením, prečo je potrebná ich realizácia, ďalej cieľová skupina, ktorej sa budú dotýkať, ale aj súlad s prílohou D Správy o Slovensku 2019 – pozičným dokumentom EK.

Ďalším krokom bol analytický hierarchický proces, cieľom ktorého bolo prostredníctvom nezávislých hodnotiteľov (odborníci z analytických útvarov), prideliť identifikovaným prioritám v rámci jednotlivých cieľov váhy, tzn. zoradiť ich na základe troch hlavných kritérií – závažnosti, naliehavosti a realizovateľnosti. Výsledky tohto procesu boli predstavené v materiáli „Východiskový návrh priorít SR pre politiku súdržnosti 2021 – 2027", ktorý schválila Rada vlády SR pre politiku súdržnosti 2021 – 2027 dňa 3. októbra 2019. Na základe tohto procesu bola zahájená aj príprava návrhu PD SR, ako hlavného strategického dokumentu SR pre využívanie fondov politiky súdržnosti EÚ po roku 2020.

Ciele PD SR

Cieľ politiky	Oblasť podpory
1. Inteligentnejšia Európa	Podpora opatrení na rozšírenie výskumných a inovačných kapacít a využívania pokročilých technológií Podpora budovania ľudských zdrojov vo výskume a vývoji Podpora budovania a modernizácie centrálnej infraštruktúry pre výskum a vývoj Podpora účasti slovenských subjektov v Európskom výskumnom a inovačnom priestore Využívanie výhod digitalizácie pre občanov, podniky a vlády Podpora rozvoja digitálneho a údajového hospodárstva a digitálna transformácia širšej ekonomiky, výskum a vývoj a aplikovanie moderných technológií s cieľom zvyšovať inovatívnu výkonnosť Slovenska a eliminovanie negatívneho dopadu digitalizácie na spoločnosť Modernizácia poskytovania verejných služieb Podpora budovania inteligentných regiónov a miest Podpora digitálnej pripojiteľnosti Posilnenie rastu a konkurencieschopnosti najmä malých a stredných podnikov, vrátane produktívnych investícií Podpora malého a stredného podnikania

	Internacionalizácia malého a stredného podnikania Podpora sieťovania podnikateľských subjektov Rozvoj zručnosti pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie – ľudské zdroje pre inovatívne Slovensko a EÚ Podpora kvality terciárneho vzdelávania orientovaného na pracovný trh Digitálne a podnikateľské zručnosti
2. Ekologickejšia nízkouhlíková Európa	Podpora opatrení na zlepšovanie energetickej efektívnosti a zníženia emisií skleníkových plynov Podpora využívania energie z obnoviteľných zdrojov Rozvoj inteligentných energetických systémov, sietí a uskladnenia mimo TEN-e Podpora adaptácie na zmenu klímy, prevencie rizík a odolnosti voči katastrofám Zlepšenie kvality vôd a stavu v zásobovaní vodou a čistení odpadových vôd Prechod na obehové hospodárstvo s dôrazom na odpadové hospodárstvo Zlepšenie ochrany prírody, krajiny, biodiverzity a ekosystémových služieb, Zabezpečenie prieskumu, sanácie a monitorovania environmentálnych záťaží Zlepšenie kvality ovzdušia Podpora udržateľnej multimodálnej mestskej mobility Prioritné oblasti podpory z ENRAF: podpora udržateľného rybárstva a ochrany vodných biologických zdrojov, podpora udržateľných akvakultúrnych činností, ako aj spracovania produktov rybolovu a akvakultúry a uvádzania týchto produktov na trh
3. Prepojenejšia Európa	Cestná doprava Dobudovanie diaľničných spojení TEN-T Výstavba rýchlostných ciest Modernizácia a výstavba ciest I. triedy vrátane modernizácie mostov Zlepšenie regionálnej dopravnej obslužnosti Železničná doprava Modernizácia železničnej infraštruktúry zaradenej do siete TEN-T a železničných uzlov Podpora regionálnej železničnej dopravy Vodná doprava Modernizácia infraštruktúry vodnej dopravy zaradenej do TEN-T Pomoc prevádzkovateľom plavidiel vnútrozemskej plavby pri zavádzaní technológií ekologizácie plavidiel
4. Sociálnejšia Európa	Adaptabilný a prístupný trh práce Kvalitné inkluzívne vzdelanie Záruka pre mladých Aktívne začlenenie a dostupné služby Potravinová a materiálna deprivácia Sociálne inovácie a experimenty
5. Európa bližšie k občanom	Budovanie administratívnych a analyticko-strategických kapacít miestnych a regionálnych orgánov Prevencia negatívnych spoločenských javov a vytváranie bezpečného fyzického prostredia obcí, miest a regiónov Regionálna a miestna infraštruktúra pre pohybové aktivity a voľný čas Zlepšovanie manažmentu, služieb a infraštruktúry podporujúcich kultúrne dedičstvo, komunitný rozvoj a udržateľný cestovný ruch
Fond spravodlivej transformácie (FST)	Umožniť regiónom a ľuďom riešiť sociálne, zamestnanecké, hospodárske a environmentálne vplyvy prechodu k cieľu Únie v oblasti klímy a klimaticky neutrálneho hospodárstva do roku 2050 na základe Parížskej dohody

Zdroj: Oznámenie o strategickom dokumente, Partnerská dohoda 2021 - 2027, s.7 - 8, 2020.

Uplatnenie integrovaného prístupu

rozmer - 1

Rôzne aspekty života obce – environmentálny, hospodársky, sociálny a kultúrny – sú vzájomne prepojené a úspech v rozvoji samosprávy možno dosiahnuť len prostredníctvom integrovaného prístupu. Opatrenia týkajúce sa fyzickej obnovy sa v PHRSR skombinovali s opatreniami na podporu vzdelávania, hospodárskeho rozvoja, sociálneho začleňovania a ochrany životného prostredia. Predpokladom toho je rozvoj silných partnerstiev medzi miestnymi obyvateľmi, občianskou spoločnosťou, miestnym hospodárstvom a rôznymi úrovňami správy. Takýto prístup je osobitne dôležitý vzhľadom na vážnosť problémov, pred ktorými momentálne samospráva stojí. Tieto problémy siahajú od konkrétnych demografických zmien, cez dôsledky hospodárskej stagnácie v súvislosti s tvorbou pracovných miest a sociálnym pokrokom, až po dôsledky zmeny klímy. Reakcia na tieto problémy bude mimoriadne dôležitá na dosiahnutie inteligentnej, udržateľnej a inkluzívnej spoločnosti,

ktorá je cieľom politiky súdržnosti EÚ na programové obdobie 2021 - 2027. Politika súdržnosti EÚ má aj naďalej podporovať svoje dva hlavné ciele, ktorými sú: Investovanie do rastu a zamestnanosti a Európska územná spolupráca. Pre programové obdobie 2021 – 2027 sa stanovilo päť osobitných cieľov politiky súdržnosti EÚ: 1. Inteligentnejšia Európa, 2. Ekologickejšia, nízkouhlíková Európa, 3. Prepojenejšia Európa, 4. Sociálnejšia Európa a 5. Európa bližšie k občanom.

rozmer – 2
PHRSR obce Baláže integruje všetky dokumenty na miestnej úrovni, ako aj ciele a priority národných strategických dokumentov a dokumentov EÚ. PHRSR obce Baláže 2025 - 2034 nadväzuje na predchádzajúce PHRSR obce, územný plán obce, viacročný rozpočet. PHRSR obce integruje strategické dokumenty EÚ spoločne s dokumentmi z národnej úrovne.

rozmer – 3
Integrovaný prístup bol uplatnený pri procese spracovania strategického dokumentu, kde boli zohľadnené predstavy, potreby a požiadavky jednotlivých zainteresovaných skupín, ako sú obyvatelia, rozpočtová organizácia v pôsobnosti obce, záujmové skupiny obyvateľov, podnikateľské subjekty, obec a jej jednotlivé orgány: poslanci OZ, starosta, komisie. V prípravnej fáze spracovania PHRSR sa integrovaný prístup využil prostredníctvom dotazníkového prieskumu, v rámci schvaľovacej fázy PHRSR bol návrh dokumentu zaslaný zainteresovaným skupinám na záverečnú úpravu, doplnenie a odsúhlasenie.

rozmer – 4
Integrovaný prístup bol uplatnený v prípade finančného zabezpečenia jednotlivých priorít a cieľov. Financovanie sa realizuje z viacerých zdrojov – verejných a súkromných. Verejné zdroje uplatňujú integrovaný prístup z hľadiska horizontálneho ako aj vertikálneho. Z horizontálneho hľadiska predstavuje kombinovanie viacerých možných zdrojov EÚ (Operačných programov). Z vertikálneho hľadiska sú integrované zdroje EÚ, úrovne SR, VÚC a nakoniec na najnižšej úrovni miestnej samosprávy.

PHRSR sa skladá z hlavného dokumentu a príloh, ktoré sú jeho neoddeliteľnou súčasťou.

Fázy strategického plánovania a definovanie zodpovednosti

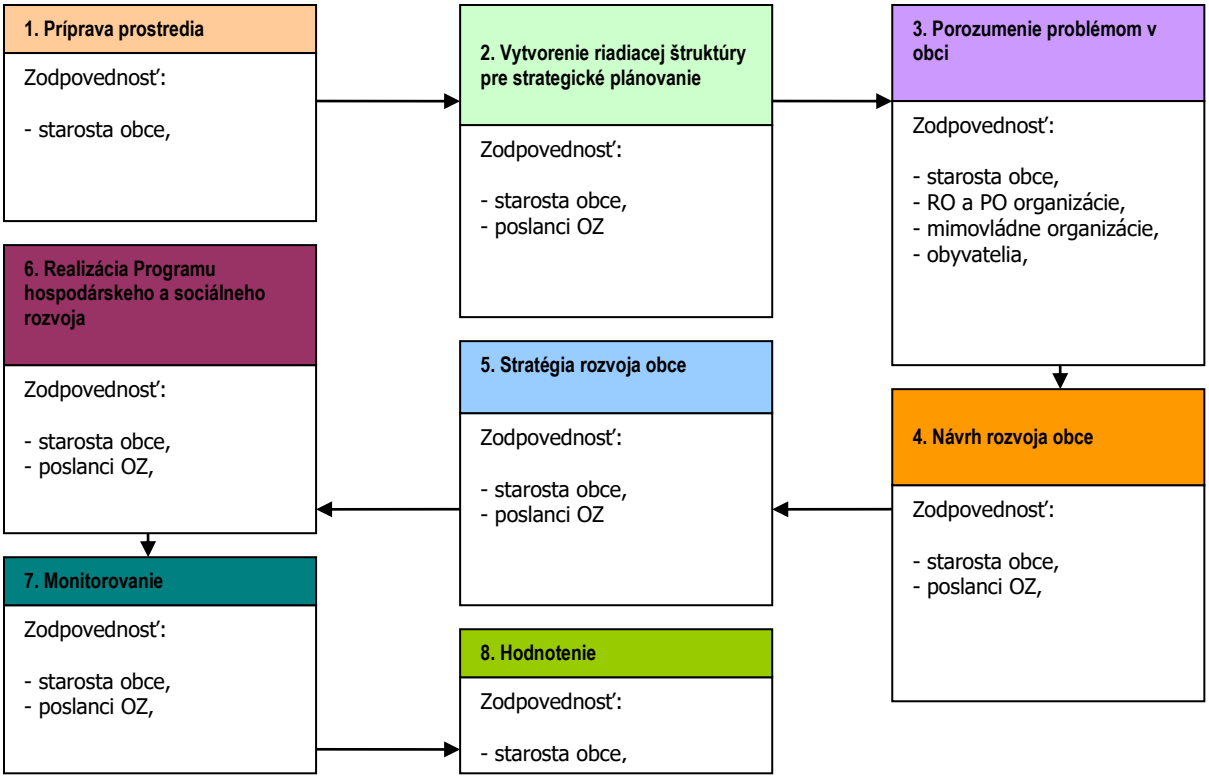

1	Vyvolanie dopytu v obci Baláže. Sformovanie prvotnej pracovnej skupiny. Určenie, koho je treba do prípravy PHRSR zapojiť. Spôsob oslovenia a prizvania ďalších účastníkov – dotazníkový prieskum. Príprava informačnej stratégie.
2	Zapojenie všetkých účastníkov procesu. Vytvorenie organizačnej a riadiacej štruktúry pre spracovanie PHRSR. Stanovenie pravidiel rokovania riadiacej štruktúry.
3	Predstavenie cieľov, záujmov a potrieb všetkých účastníkov. Vytvorenie a zverejnenie mechanizmov pre aktívnu spoluúčasť verejnosti. Uskutočnenie analýzy potrieb a zhodnotenie existujúcich zdrojov. Zhodnotenie silných a slabých stránok obce. Vymenovanie príležitostí a rizík a naznačenie trendov pre rozvoj obce v jednotlivých oblastiach.
4	hlavné hodnoty, ktoré tvoria jej základ a ktoré určia pri spracovaní PHRSR smer, ktorým sa budú jednotlivé oblasti uberať, cieľ, ktorý má byť dosiahnutý a priority rozvoja, prekážky, ktoré bude nutné prekonať pri rozvoji, regionálne aj nadregionálne zdroje, ktoré je možné využiť na rozvoj.
5	Plán postupných krokov a úloh na dosiahnutie stanovených cieľov a priorít. Systém sledovania realizácie PHRSR. Spracovanie konečnej verzie PHRSR. Predloženie textu PHRSR na pripomienkovanie verejnosti. Schválenie PHRSR zastupiteľstvom.
6	Uskutočňovanie plánu. Ročné vyhodnocovanie plánu. Informovanie verejnosti o uskutočňovaní PHRSR. Priebežné vyhľadávanie a zapájanie nových partnerov. Nástroje umožňujúce uskutočniť zmeny v pôvodnom PHRSR.

Zdroj: Woleková, Mezianová, 2004, s.14 – 17.

Analytická časť Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Baláže 2025 - 2034

2 ZÁKLADNÁ CHARAKTERISTIKA OBCE

Z hľadiska administratívneho členenia je obec sídlom okresu B.Bystrica súčasťou Vyššieho územného celku Banská Bystrica.

Základná charakteristika obce Baláže (k 31.12.2014)	
Kód obce	508471
Názov okresu	B.Bystrica
Názov kraja	Banskobystrický
Štatút obce	obec
PSČ	976 11
Telefónne smerové číslo	+421-48
Prvá písomná zmienka o obci - meste - rok	1529
Nadmorská výška obce - mesta v m	538
Celková výmera územia obce [km^2]	14,22
Hustota obyvateľstva na km^2	16,10
Zdroj: ŠÚ SR	

Kataster obce sa rozprestiera na rozlohe 14,22 km2. Nadmorská výška obce sa nachádza v 538 m.n.m..

V jej katastri leží národná kultúrna pamiatka Kalište. Zaniknutá obec Kalište bola vypálená 18. marca 1945. V súčasnosti sa tu nachádza expozícia pamätnej izby v Kališti a z 19. storočia niekoľko kamenných domov s valbovou strechou (Donovalová K., 2006, s. 28). Ležia na záp. okraji hrebeňa Nízkych Tatier, na južných svahoch Starohorských vrchov. Osada vznikla v chotári obce Priechod v druhej polovici 15. stor. okolo dvoch šmelcovacích hút na medenú rudu na potoku Ľupčica, ktoré postavil banskobystrický ťažiar Ján Kolman. V čase SNP zohrala obec významnú úlohu. Vydávali sa tu letáky a časopisy Hlas ľudu a Partizán. Fašisti sa za pomoc partizánom pomstili na obyvateľoch a 20. 3. 1945 obec vypálili. V jej katastri leží národná kultúrna pamiatka Kalište. Zaniknutá obec Kalište bola vypálená 18. 3. 1945. V súčasnosti sa tu nachádza Pomník SNP, expozícia pamätnej izby v Kališti a z 19. stor. niekoľko kamenných domov s valbovou strechou. Ešte v prvej polovici 20. stor. ženy paličkovali čipky (20.7.2025, https://www.slovensko.sk/sk/lokality/_61eab271-9f6a-40d1-8e32-4877b5b669f3).

2.1 HISTÓRIA OBCE

Obec leží na južných svahoch Starohorských vrchov v nadmorskej výške 538 m.n.m. O starobylosti osídlenia svedčia mnohé archeologické výskumy v okolí. Nálezom bronzových mečov liptovského typu je dokázané osídlenie už z doby bronzovej (1250 – 750 pred Kr.). V chotári obce sa nachádza archeologické nálezisko Hrádok, vyhlásené za chránenú kultúrnu pamiatku. Hrádok bol obývaný v období popolnicových polí a dobe laténskej, čo dokazujú nálezy črepín stradonického typu. Vzácne sú aj archeologické vykopávky z doby rímskej, najmä pozlátená spona zo striebra, prasleny, perly, Trajánov denár a iné. Po 1. svetovej vojne tu miestni obyvatelia objavili depot (poklad) strieborných mincí. To vyvolalo divokú naháňačku a miestni rozkopali čo sa dalo. Zakročiť museli aj policajti. Najstaršia písomná zmienka pochádza z roku 1529, kde sa Baláže spomínajú pod názvom HUTTAE LYPTZYCZAE. Postupom času sa menil aj názov, napríklad : gaza Lyptzcicz (1531), Lypschersaifen (1540), Balass (1780), Ballasch (1802), Balás (1837), Baláže, Bláže (1948) až po súčasný názov Baláže (1964). Osada vznikla v 2. polovici 15. storočia okolo dvoch šmelcovacích hút na spracovanie medi na surovo pri potoku Ľupčica, ktoré postavil banskobystrický ťažiar Ján Kolman. Po ňom, do roku 1496 tu tavili medenú rudu ťažiari Lang, Glocknitzer, Petermann a Konigsberger. Po nich prešli huty do rúk významnej Thurzovsko – fuggerovskej spoločnosti , ktorá ich vlastnila až do roku 1546. Ako tvrdia správy o súpise majetku v rokoch 1520 – 1524 bola v blízkosti huty Baláže – Ľupčica postavená aj kaplnka. Po vypršaní nájomnej zmluvy prešiel celý mediarsky podnik do rúk habsburského dvora. Koncom 16. storočia sa prestala spracúvať meď na Balážoch v dôsledku otvorenia novej huty na potoku Bystrica. Do polovice 17. storočia spracúvali haldový materiál súkromní ťažiari a vyrobený kamienok odovzdávali na rafinovanie do Moštenice, kde sa nachádzala erárna huta. Obyvatelia boli prevažne hutníci, baníci, drevorubači, povozníci a uhliari, od 18. storočia pracovali aj na miestnej píle. V rokoch 1546 až 1848 mali charakter komorských osadníkov. Po zániku baní a uhliarstva začali obyvatelia pracovať hlavne v okolitých lesoch ako drevorubači, furmani alebo odchádzali za prácou do podbrezovských železiarní. Život Balážanov bol od samého začiatku veľmi ťažký a namáhavý. K zlepšeniu nedošlo ani počas 1. Československej republiky. Životná úroveň bola veľmi nízka, chýbali tu základné sociálne zariadenia. Škola bola postavená až v roku 1928, do tej doby sa deti učili buď po

jednotlivých domoch alebo v malom drevenom domčeku „ škôlke", aj to len v zime. Ťažkú situáciu zhoršovali ešte obdobia hospodárskych kríz, kedy nezamestnanosť a exekúcie boli na každodennom poriadku. Napríklad v roku 1931 bolo v obci 57 % nezamestnaných. Obec Baláže vošla do povedomia najmä významnou úlohou počas SNP. Jedna z najsilnejších partizánskych oblastí na Slovensku sa vytvorila v západnej časti Nízkych Tatier a v Starohorských vrchoch. Centrom celej oblasti pod názvom „Partizánska republika" boli obce Baláže a Kalište. Už pred začiatkom Povstania bolo v obci výcvikové stredisko partizánov - dobrovoľníkov. Po potlačení Povstania nemeckými jednotkami a ústupe partizánov do hôr sa Baláže stali sídlom partizánskych štábov Smrť fašizmu (pod velením mjr. N. V. Volkova) a Pomstiteľ(pod velením mjr. S. g. Morozova), ktoré tu pôsobili od začiatku novembra 1945 do polovice marca 1945. Na tomto území sa rozvinula široká a dobre organizovaná spolupráca miestneho obyvateľstva a partizánov. Okrem množstva letákov určených obyvateľstvu, ale aj nepriateľským vojakom vydávali sa tu aj časopisy Hlas ľudu a Partizán. Na území partizánskej republiky bojovali a pracovali predstavitelia mnohých národov, národností a krajín z celého sveta. Okrem Slovákov, najmä Česi, Rusi, Ukrajinci, Bielorusi, príslušníci národov a národností bývalého Sovietskeho zväzu, bývalej Juhoslávie, Poliaci, Bulhari, Rumuni, Maďari, Francúzi, Rakúšania a nemeckí antifašisti. Partizánska vojna v tyle nepriateľa by nebola možná a úspešná bez pomoci a podpory miestneho civilného obyvateľstva, ktoré zabezpečovalo potraviny, lieky, šatstvo, obuv pre potreby partizánskych jednotiek. Ukrývali a liečili ranených partizánov. Okrem toho poskytovali partizánom cenné správy rôzneho druhu a charakteru. Mnohí z miestnych obyvateľov sa priamo zapojili aj do diverzných, sabotážnych a bojových akcií a do obrany partizánskeho územia. Na druhej strane partizánska vojna mala kruté a ničivé dôsledky pre civilné obyvateľstvo a jeho majetok zo strany nepriateľa. Priama účasť obyvateľov obce Baláže v Slovenskom národnom povstaní, všestranne intenzívna pomoc obyvateľov partizánskym jednotkám, osobitne brigádam Smrť fašizmu a Pomstiteľ počas partizánskej vojny v zime 1944/1945, neušla pozornosti trestných kománd SiPo a SD z oporného bodu v Banskej Bystrici. Ich úsilie zlikvidovať a spacifikovať jedno z centier Partizánskej republiky sa dlho nerealizovalo vďaka hrdinskej a úpornej obrane regiónu partizánmi. Za ich neúspechy sa pomstili až príslušníci nemeckých frontových jednotiek, ktorí spolu s maďarskými žandármi (po vypálení obce Kalište 18. Marca 1945), 20. marca 1945 (po odchode partizánskych jednotiek z tohto priestoru) obec obsadili, vydrancovali a vypálili. Zhorelo 34 domov a hospodárskych budov. Zaživa upálili Š. Slobodníka aj s jeho novonarodeným synom Jankom. Zastrelili Alberta a Róberta Reisovcov. Počas oslobodzovania obce 26. Marca 1945 zahynuli ešte ďalší traja občania K. Rusko, G. Očenáš a P. Očenášová. Bilancia vojnových škôd bola otrasná, zhorené rumoviská, zvyšky komínov a len 6 nezhorených domov, hôrareň a kaplnka. 57 rodín zostalo bez prístrešia. Obec bola oslobodená 26. marca 1945 vojakmi rumunskej armády. Obnova zničených Balážov začala 1. júna 1947, keď podpredseda SNR Karol Šmidke slávnostne otvoril Prvú mládežnícku stavbu národnej vďaky. Na výstavbe sa okrem domácich obyvateľov podieľalo aj 501 brigádnikov z Maďarska, Bulharska, Juhoslávie, Grécka, Francúzska, USA a Kanady. Od 15.5. do 28.10. 1947 postavili 41 nových rodinných domčekov. Ešte v roku 1948 sa začalo s reguláciou potokov v častiach Barbasová a Banská a 19.6. 1948 bola po oprave cesty do obce zavedená autobusová doprava z Banskej Bystrice. Roku 1950 sa začalo s budovaním vodovodu, ktorý bol pre technické problémy dokončený až v roku 1956. Dňa 28. marca 1957 bola obec elektrifikovaná. Ďalej sa podarilo vystavať obchod, dokončiť kultúrny dom, futbalové ihrisko, novú školu a verejnosti sprístupniť Pamätnú izbu SNP v priestoroch starej provizórnej školy. V katastri obce leží aj národná kultúrna pamiatka Kalište. Zaniknutá obec bola vypálená fašistami 18. marca 1945 (20.7.2025, http://balaze.sk/historia-obce/).

Vymedzenie územia

Obec je situovaná v centrálnej časti okresu Banská Bystrica, nachádza sa v tesnej blízkosti krajského mesta Banská Bystrica. Toto mesto plní pre MR funkciu sídla s vyššou občianskou vybavenosťou a funkciu dopravy a zamestnanosti. Poloha obce v blízkosti Banskej Bystrice je z pohľadu dopravných väzieb na nadradenú cestnú sieť dobrá. Obec Baláže sa nachádza na južných svahoch Starohorských vrchov v oblasti Pod Panským dielom v okrese Banská Bystrica. V súčasnosti obec obýva 202 obyvateľov. Baláže sú členskou obcou mikroregiónu Pod Panským dielom.

2.2 PRÍRODNÉ POMERY

Geomorfológia

Obec je súčasťou Starohorských vrchov. Starohorské vrchy sú jadrové pohorie na strednom Slovensku. Z geomorfologického hľadiska je to geomorfologický celok v provincii Západné Karpaty,

subprovincii Vnútorné Západné Karpaty a Fatransko-tatranskej oblasti. Najvyšším vrchom je Kozí chrbát (1 330,4 m n. m.). Ide o plošne málo rozsiahle pohorie. Na severe hraničí s Veľkou Fatrou, na západe s Kremnickými vrchmi, na juhu so Zvolenskou kotlinou a na východe s Nízkymi Tatrami. Hranica prechádza údolím Starohorského potoka, odtiaľ cez hrebeň Japeňa do doliny Cenova, potom na východné svahy Kremnických vrchov na západnom okraji obcí Kordíky a Králiky. Odtiaľ hranica zo severu obchádza prevažnú väčšinu intravilánu mesta Banská Bystrica, odkiaľ smeruje k obciam Podkonice a Moštenica, následne údolím Vážnej do Hiadeľského sedla (1 099 m n. m.). Zo sedla prechádza územím južne od osady Korytnica-kúpele do údolia potoka Žarnovka a do obce Donovaly, kde schádza do údolia Starohorského potoka. Geomorfologický celok sa vnútorne člení na jediný podcelok, Kordícku brázdu v juhozápadnej časti v povodí Tajovského potoka. Medzi najvýznamnejšie vrcholy patria: Kozí chrbát (1 330,4 m n. m.), Kečka (1 225,3 m n. m.), Barania hlava (1 206,2 m n. m.), Hrubý vrch (1 169,4 m n. m.), **Jelenská skala (1 153,3 m n. m.),** Krčahy (1 128,8 m n. m.), Magura (1 125 m n. m.), Baba (1 120,4 m n. m.), **Panský diel (1 100,2 m n. m.), Vysoká (987,6 m n. m.),** Stará hora (963,9 m n. m.), Ostrý vrch (895,8 m n. m.), **Rovne (856,2 m n. m.)**. Zo sediel sú to: Hiadeľské sedlo (1 099,0 m n. m.), Príslop (789,8 m n. m.), Sedlo Dolný Šturec, Sedlo Horný Šturec, Sedlo Hadliarka, Sedlo Zubová, Riečanské sedlo (20.7.2025, https://sk.wikipedia.org /wiki/Starohorsk%C3%A9_vrchy).

Obec Baláže leží na západom okraji hrebeňa Nízkych Tatier, na južných svahoch Starohorských vrchov. Nadmorská výška v strede obce je 580 m n. m.,(v obci Kalište 900 m n. m.) v chotári 535-1169 m n. m. Povrch zalesneného chotára, dolinami potokov rozčleneného na rad chrbtov dosahujúcich vyše 1000 m, tvoria druhohorné usadeniny. (Čutková, Bursova 1005 m) s najväčšími výškami na severnej hranici chotára (Jelenská skala 1149 m, Krčahy 1135 m, Hrubý vrch 1169 m). Takmer celý chotár pokrývajú lesy, orná pôda tvorí len 0,7% z celkovej poľnohospodárskej pôdy. Prevládajú nenasýtené hnedé lesné pôdy s porastom buka a jedle. Podľa reliéfu sa tu rozlišujú dva základné krajinné systémy - kotlinový a horský (PHRSR, 2015).

Geologické pomery

Obec je súčasťou Jelenských vrchov (súčasť Starohorských vrchov), ktoré patria podľa regionálneho geologického členenia Západných Karpát do pásma jadrových pohorí a oblasti vnútrokarpatského paleogénu. Obidve tieto oblasti sú vymedzené ako regionálnogeologické jednotky prvého rádu. Jadro Jelenských vrchov je budované komplexami predalpínskeho fundamentu tatroveporickej domény. Je tvorené vysokometamorfovanými horninami kryštalinika, nižšie metamorfovanými staropaleozoickými vulkanosedimentárnymi komplexami a plutonickými granitoidnými horninami z obdobia variského vrásnenia. Tieto premenené horniny vznikali v prekambriu (archaiku a proterozoiku) a staršom paleozoiku usadzovaním v morskom prostredí najstaršieho oceánu v priestore Karpát. Pôvodne to boli piesčité a ílovité sedimenty, do ktorých sa občas vylievala bazaltová láva a boli vyvrhované tufy, ktoré boli neskôr premenené na amfibolity. Väčšina týchto hornín má polymetamorfný charakter, premenili sa teda na migmatity. Najpokročilejším produktom granitizácie sú tzv. granitové ruly, do ktorých migmatity niekedy prechádzajú. Malý ostrov kryštalinika odkryl Starohorský potok v tzv. starohorskom tektonickom okne, ktoré je zložené z ortorúl, žulorúl a migmatitov, zmenené na mylonity a fylonity. Predpokladá sa, že Jelenské vrchy boli po sedimentácii zvrásnené a slabo metamorfované počas asyntských a mladokaledónskych horotvorných pohybov. Začiatkom devónu sa táto oblasť opäť stáva súčasťou novej geosynklinály, ktorá predstavuje počiatočné štádium variského vrásnenia. Na konci devónu a pred karbónom boli predkambické a staropaleozoické komplexy hornín zvrásnené a metamorfované. Počas tohto procesu vnikli do kryštalických bridlíc granitoidné horniny, ktoré spolu tvoria jadro Jelenských vrchov. Variský granitoidný plutonizmus bol dlhodobým polyfázovým procesom, trvajúcim vyše 100 mil. rokov. Typ magmatickej aktivity, spojený s vysokotermálnou metamorfózou naznačuje, že celá tatroveporická oblasť bola súčasťou nasúvanej (vrchnej) platne počas subdukčno-kolíznych procesov variského cyklu. Jelenské vrchy sa stali počas variského vrásnenia súšou, súčasťou pohoria územia Západných Karpát. Toto pohorie bolo silne denudované eróziou a pravdepodobne došlo aj k obnaženiu granitoidných masívov. Vo vrchnom karbóne more transregovalo z J na S, ale pravdepodobne nezasiahlo územie Jelenských vrchov. Koncom karbónu more ustúpilo, územie sa ešte viac dvíhalo a vznikali depresie obvykle uložené na hlbinných zlomoch. Depresie boli od seba oddelené horskými chrbátmi, z ktorých pochádzal klastický materiál na ich sedimentárnu výplň. Tu sa usadzovali kontinentálne sedimenty typu verukáno (zlepence, droby, arkózy). Na konci permu boli Jelenské vrchy pravdepodobne zarovnanou pahorkatinou. Neustále pokračovali vertikálne tektonické pohyby a začiatkom triasu bolo územie zaplavené praoceánom

Tethys. Nerovnorodosť dna tohto morského priestoru podmienila jeho členenie na pásma, ktoré sa od seba odlišovali hĺbkou, ako aj rozdielnou sedimentáciou. Z jednotlivých pásiem počas alpínskeho vrásnenia vznikali samostatné tektonické jednotky: tatrikum, fatrikum, veporikum a hronikum. More v spodnom triase bolo plytké a morská hladina kolísala. Tak miestami vznikali lagúny a zátoky oddelené od otvoreného mora. Na dnách týchto plytčín sa pôsobením veľkého výparu formovali ložiská síranov (anhydrit - sádrovec). V strednom triase nastupuje uhličitanová (karbonatická) sedimentácia, ktorej výsledkom sú tmavé, šedé a svetlé vápence, rohovcové vápence a dolomity. Tieto usadeniny sú prevažne lavicového, prípadne masívneho charakteru, zväčša opísané ako gutensteinské vápence. Po ústupe mora a vytvorení lagún na koci stredného triasu, začínajú tektonické pohyby. Usadzujú sa bridlice a pieskovce (lunzské vrstvy). Je to súvrstvie flyšového charakteru, so striedaním tmavých ílovcov a jemnozrnných pieskovcov. Potom sa začal plytkovodný vývoj karpatského keupru (pestré bridlice, vložky dolomitov, kremence a pieskovce). Vo vrchnom triase sa s transgresiou mora začína nový sedimentačný cyklus. Nahromadením rias, lastúr, ulít a drte iných organizmov na morskom brehu, vznikli oolitické a lumachelové vápence. Ďalej sa usadili piesčité vápence a kremence. Jura bolo obdobie, kedy sa väčšina územia nachádzala pod hladinou mora, čoho dôkazom sú liasové sedimenty plytkovodného typu (rohovcové vápence, krinoidové vápence a i.) a z obdobia doger - malm hlbokomorské sedimenty (slieňovce, slienité vápence a i.). Jurská sedimen-tácia pokračovala až do spodnej kriedy. Stredná krieda je charakteristická hlavnými horotvornými pohybmi, ktoré ohraničujú začiatok vrásnenia Jelenských vrchov. Počas alpínskeho vrásnenia vznikali rozsiahle príkrovy, no niektoré časti územia boli ešte vo vrchnej kriede a aj počas paleogénu zaliate morom. Dôkazom sú sedimenty vnútrokarpatského paleogénu. V neogéne vznikli na území Západných Karpát početné zlomové línie, ktoré sa stali prívodnými cestami neogénneho vulkanizmu. Neogénne štruktúry sa na území Jelenských vrchov nevyskytujú. V miocéne dochádza k zdvihu jednotlivých pohorí Západných Karpát, na okrajoch ktorých vznikali rozsiahle zlomy. Takto sa vyzdvihli všetky jadrové pohoria, teda aj Jelenské vrchy (megaantiklinálne vykleňovanie) až ku koncu neogénu. Následne vznikla riečna sieť a v spolupráci s ostatnými exogénnymi faktormi sa formoval reliéf. Obdobie kvartéru sa napriek svojmu krátkemu trvaniu javí ako veľmi dynamické, s intenzívnymi periodickými pohybmi poklesového a zdvihového charakteru a spolu s klímou sa rozhodujúcou mierou podieľali na vývoji súčasného geomorfologického charakteru územia. Kvartér Jelenských vrchov predstavujú fluviálne sedimenty, deluviálne hlinitokamenité sutiny, sedimenty náplavových kužeľov a travertíny (20.7.2025, http://www.mineraly.sk/files/lok/91_jelenske_vrchy.htm).

Charakteristika hornín

Územie má zložitú geologicko-tektonickú stavbu, ktorá je výsledkom príkrovovej stavby jadrového pohoria alpinotypne zvrásneného. Majú charakter megaantiklinálnej hráste, v ktorej centrálnej časti sa nachádza eróziou obnažené kryštalické jadro (kryštalinikum). Je zložené z najstarších a najodolnejších hornín - žúl a kryštalických bridlíc. Nad ním ležia mladopaleozoické a mezozoické súbory hornín v autochtónnej pozícii zložené z druhohorných hornín - vápencov, dolomitov a slienovcov. Na geologickej stavbe sa ďalej podieľa aj jednotka vnútrokarpatského paleogénu (20.7.2025, http://www.mineraly.sk/files/lok/91_jelenske_vrchy.htm).

Kryštalinikum

Kryštalinikum má v Jelenských vrchoch dvojaký vývoj a patrí dvom odlišným štruktúrnym jednotkám, východnej a západnej. Každá z nich má samostatnú tektonickú stavbu. Oddelené sú tektonickou líniou prvého rádu, ktorá prechádza medzi **Balážmi** a Bullami. Západnú časť, zaberajúcu väčšinu územia Jelenských vrchov, predstavuje kryštalinikum krížňanského príkrovu (tzv. fatrikum). Táto jednotka sem bola presunutá v kriede cez už prítomný reliéf. Fatrikum tvoria ostrovy kryštalických bridlíc (polkanovský, balážsky a starohorský) bez výrazného zastúpenia granitoidov, obklopené mladším paleozoikom a mezozoikom. Východnú časť, ktorá sa na území Jelenských vrchov vyskytuje len ostrovčekovito, buduje kryštalinikum tatranskej subdomény, mezozoickými jednotkami subtatranských príkrovov. Svojim vývojom a zastúpením patrí kryštaliniku ďumbierskej podzóny. Vyskytujú sa v ňom horniny ako v samostatných Nízkych Tatrách. Granitoidy sú zastúpené hlavne autometamorfovaným granitom prašivského typu a menej biotickým granodioritom ďumbierskeho typu. Metamorfity sú zastúpené najmä pararulami a migmatitmi. Severne od **Balážov** sa nachádzajú šošovky biotického kremenného dioritu (trondhjemit) až stredne zrnitého granodioritu karbónskeho veku (ďumbiersky typ) (20.7.2025, http://www.mineraly.sk/files/lok/91_jelenske_vrchy.htm).

Mladšie paleozoikum

Je zastúpené permskými sedimentami vystupujúcimi na povrchu v tektonickom okne, ktoré možno ohraničiť spojnicou Staré Hory - **Baláže**, z J Selčiansky potok - Špania Dolina - Uľanka a na Z z okolia Uľanky smerom na SV k Starým Horám. Permské sedimenty sú tvorené súborom klasticko-ílovitých hornín, tzv. špaňodolinské súvrstvie. Sú to najmä zlepence, arkózy s polohami pieskovcov a pestrích bridlíc. Obsahujú množstvo zle vytriedeného materiálu z vynorených oblastí epivariskej kontinentálnej kôry. Tieto sedimenty predstavujú pomerne monotónny súbor, v ktorom sa smerom hore veľkosť zrna zmenšuje, podiel jemnozrnnejšej frakcie zvyšuje a pomaly sa vytrácajú vrstvy s polohami valúňov. Celý súbor spočíva diskordantne na podložnom kryštaliniku.

Mezozoikum
Je budované nasledovnými tektonickými jednotkami: donovalská séria (mezozoické súvrstvia v obalovej pozícii), krížňanský príkrov (veporikum), chočský príkrov (hronikum). Litologicky je veľmi pestrý, zložený prevažne z vápencov, dolomitov, bridlíc a kremencov.

Donovalská séria
Donovalská séria je vyčlenená ako pokračovanie série Červenej Magury, čo je obalová jednotka SZ časti Nízkych Tatier, smerom k JZ. Na povrch vystupuje v úzkom prerušovanom pásme od Donovalov po Staré Hory, v okolí Uľanky, ďalej buduje oblasť Jelenskej skaly, Hrubého vrchu a Hôrky. Jej styk so sériou Červenej Magury je prekrytý krížňanským príkrovom. Vznik donovalskej série je datovaný na obdobie od spodného triasu až po malm. Spodný trias je zastúpený klastikami lužnianskeho súvrstvia (čisté kremenné pieskovce a kremence). Toto súvrstvie pozvoľna prechádza do verfénskych vrstiev, pestrých ílovitých a piesčitých kremitých bridlíc s polohami kavernóznych dolomitov. V nadloží gutensteinských vápencov vystupujú lavicovité ramsauské dolomity šedej alebo ružovej farby. Šedé a ružové vápence zasa predstavujú lias a doger. Do malmu patria biele žltkasté a ružové piesčité hrubolavicovité vápence.

Krížňanský príkrov
Vystupuje v nadloží obalovej donovalskej série a v podloží chočského príkrovu. Patrí k typickým superficiálnym príkrovom, budovaným takmer výlučne mezozoickými nepremenenými sekvenciami. Tvoria ho horniny spodného triasu až spodnej kriedy. Kremence spodného triasu majú bežný vývin, bez výraznejších odlišností od kremencov obalových sérií. Vystupujú hlavne v oblasti starohorského tektonického okna. Ako sprievodné horniny sa tu nachádzajú pestré bridličnato-pieskovcové verfénske súvrstvia s polohami bunkovitých dolomitov a sadrovca. Anis, čiže stredný trias je reprezentovaný tmavošedými gutensteinskými vápencami, vystupujúcimi v pásme od Donovalov k Jelenskej skale. Plastické súvrstvia stredného a vrchného triasu sú zachované už len útržkovite.

Chočský príkrov
Vystupuje v nadloží krížňanského príkrovu. V Starohoských vrchoch je zachovaný len v prerušovanom pásme S od Sásovej a Priechoda, kde vystupujú reiflinské vápence a triasové dolomity.

Kvartér
Kvartérne uloženiny predstavujú najmladšie sedimenty Starohorských vrchov, najmä z posledného zaľadnenia. V ľadových dobách patrilo územie do periglaciálnej zóny. Pôsobením mrazového zvetrávenia vznikli kamenné, piesčité a hlinité sutiny, ktoré stekali do dolín na J úpätie. V reliéfe územia tak vznikali výrazne vystupujúce bradlá odolnejších kremitých vápencov a dolomitov. Dobrým príkladom mrazového zvetrávania sú balvanové moria v žulách, v súčasnosti obalené pôdou. Mocnejší plášť kvartérnych sedimentov sa vyskytuje vo vyšších polohách. Medzi bradlami vznikali úvaliny, ktoré postupne prechádzali do dolín. Na dnách dolín sa usadzovali fluviálne sedimenty, tak postupne vznikali riečne nivy (doliny Bystrica, Starohorská, Ľupčica). Riečny materiál sa ukladal aj vo forme periglaciálnych náplavových kužeľov. V teplejších obdobiach sa vytvorili riečne terasy Bystrice. Soliflukcia bola najčastejším typom procesu ukladania sypkých sedimentov na svahoch. Na nich sa tvorili pôdy.

Tektonika a seizmicita územia
Územie má charakter zložitej megaantiklinálnej hráste, ktorú pretína množstvo zlomových a presunových línií. Prevládajú tu inverzné zlomy, ktoré vlastne predstavujú dislokácie ohraničujúce príkrovy. Ich priebeh sledujú pramenné línie obyčajných a minerálnych vôd. Zlomy sú súčasťou starohorskej zlomovej sústavy, ktorej hlavnú os sleduje Starohorský potok. Celé Starohorské vrchy majú poklesnutý charakter (tektonické okno) oproti susedným pohoriam, čo je spôsobené väčšou mobilitou priečnych zlomov, čiže výraznejšou tektonikou. Je to skupina menej vyzdvihnutých krýh, ktoré sa osamostatnili pohybmi mladých mobilných priečnych zlomových systémov dvoch dominantných smerov: S-J a JV-SZ. Výškový rozdiel medzi okrajom Kremnických vrchov a Kordickej brázdy je 300-350 m, vysoké kryhy J časti Veľkej Fatry (Krížna) prevyšujú nižšie kryhy Starohorských vrchov v oblasti Starohorskej doliny o 200 m (Donovaly) až 350 m (Japeň). Najväčší rozdiel výzdvihu krýh (vyše 400 m) je medzi vysokými kryhami Z časti Nízkych Tatier (Prašivá) a nižšími kryhami SV časti Starohorských vrchov. Pozíciu vyššie vyzdvihnutej morfoštruktúry majú Starohorské vrchy jedine voči Zvolenskej kotline na J. (30.11.2015, http://www.mineraly.sk/files/lok/91_jelenske_vrchy.htm).

Pôdne pomery

Pôdny typ predstavuje súbor pôd s príbuznými vlastnosťami, ktorý je charakterizovaný špecifickým usporiadaním pôdnych horizontov. Špeciálnou taxonomickou jednotkou používanou v systéme bonitácie pôd SR je hlavná pôdna jednotka (HPJ). HPJ predstavuje účelové zoskupenie pôd rovnakej alebo podobnej kvality, vymedzuje sa najčastejšie na úrovni pôdnych subtypov a ich kombinácií, niekedy aj substrátu, hĺbky pôdy, textúry a obsahu skeletu. Údaje o hlavných pôdnych jednotkách (HPJ) v záujmovom území sú spracované podľa Bonitačného informačného systému pôd SR (zdroj VÚPOP Bratislava). Údaje o zastúpení jednotlivých pôdnych typov a ich rozšírení na poľnohospodárskej pôde okresu sú odvodené od zatriedenia pôd do HPJ. Najrozšírenejšie pôdy v katastri sú kambizeme. Kambizeme patria k najrozšírenejšiemu pôdnemu typu v oblasti. Nachádzajú sa na rôznych substrátoch, najviac na zvetralinách hornín kryštalinika a ich svahovinách (plytké a kamenité kambizeme dystrické, hlinité až hlinitopiesočnaté) a tiež na substrátoch vulkanických hornín. Sú to pôdy len podpriemerne úrodné a z hľadiska ekologickej stability ich radíme k pôdam málo odolným voči degradácii. Dôvodom je ich nízka pufračná schopnosť (sú to spravidla kyslé minerálne chudobné pôdy s nízkym obsahom humusu) a silná až extrémna erózna ohrozenosť (prevažne ide o plytké pôdy s nestabilnou pôdnou štruktúrou, na strmých svahoch). Podľa typologicko - produkčnej

kategorizácie patria do kategórie O4 až T4 (produkčné orné pôdy až málo produkčné trvalé trávne porasty). Produkčný potenciál je v rozmedzí hodnôt 10 - 60 (zo 100 bodovej škály). V oblasti sa nachádzajú hlavne na pozemkoch poľnohospodárskej pôdy medzi plochami súvislého lesa, ako fragmenty PP v lesných celkoch, resp. na kontakte s lesom na celom území. Z toho dôvodu sú najčastejšie využívané ako lúky alebo pasienky.

Pôdne druhy

Podľa percentuálneho obsahu jednotlivých zrnitostných frakcií sa pôdy triedia na tzv. pôdne druhy. Pre tento účel je zostavených viacero národných i medzinárodných klasifikácii. Pre vyjadrenie zrnitosti pôd sa u nás najviac používa Nováková klasifikácia. Táto triedi pôdy na 7 druhov podľa obsahu hrubého ílu (frakcie pod 0,01 mm). Pozitívom takejto klasifikácie je dobrá zrozumiteľnosť pre užívateľov v praxi. Dovoľuje pomerne presne klasifikovať pôdne druhy už v teréne. Kategorizácia pôdnych druhov podľa obsahu častíc <0,01 mm a zastúpenie pôdnych druhov na poľnohospodárskych pôdach Slovenska je nasledovné:

Kategorizácia pôdnych druhov

Kategória zrnitosti	Obsah častíc < 0,01 mm	Zastúpenie v %
pôdy ľahké	- piesočnaté (0 - 10%) - hlinitopiesočnaté (10 - 20%)	6,4
pôdy stredne ťažké	- piesočnatohlinité (20 - 30%) - hlinité (30 - 45%)	73,2
pôdy ťažké	- ílovitohlinité (45 - 60%)	17,1
pôdy veľmi ťažké	- ílovité (60 - 75%) - íly (> 75%)	3,3

Zdroj: http://www.podnemapy.sk/portal/reg_pod_infoservis/pd/pd.aspx

Zastúpenie pôdnych druhov v okrese v %

	Kategória eróznej ohrozenosti				
	ľahké	stredne ťažké		ťažké	veľmi ťažké
	piesočnaté, hlinitopiesočnaté	piesočnatohlinité	hlinité	ílovitohlinité	ílovité, íly
Banská Bystrica	4,49	60,68	26,81	8,02	-
Banskobystrický kraj	10,02	56,75	16,91	15,79	0,52

Zdroj: http://www.podnemapy.sk/portal/reg_pod_infoservis/pd/pd.aspx

Pôdne typy

Pôdny typ je základnou identifikačnou jednotkou morfogenetickej i agronomickej kategorizácie pôd. Zahŕňa v sebe skupinu pôd charakterizovanú rovnakou stratigrafiou pôdneho profilu, t.j. určitou kombináciou diagnostických horizontov, ako výsledok kvalitatívne špecifického typu pôdotvorného procesu, ktorý sa vyvíjal a vyvíja v rovnakých hydrotermických podmienkach pod približne rovnakou vegetáciou. Pôdne typy sú definované súborom diagnostických horizontov a ich najdôležitejších vlastností získaných dlhodobým vývojom v prírodných podmienkach i kultiváciou. Nižšími kategóriami klasifikačného systému pôd sú subtyp, varieta, forma. Na Slovensku je nasledujúca štruktúra pôdnych typov poľnohospodárskych pôd: (http://www.podnemapy.sk/portal/reg_pod_infoservis/pd/pd.aspx, 10.2.2015).

Zastúpenie pôdnych typov v okresoch a krajoch SR (% z poľnohospodárskej pôdy)

Okres	FM	ČA	ČM	RM	HM	LM	KM	PZ	PG	RA	OM	SK,SC	LI,RN	GL	KT	zrázy
B.Bystrica	7,10	0,40	-	0,03	-	0,20	59,91	0,84	1,44	20,96	0,03	-	0,02	0,54	-	8,54
BB kraj	11,02	1,64	0,29	4,22	12,73	4,98	47,07	0,27	10,31	2,97	-	-	0,23	1,65	0,14	2,46

Zdroj: http://www.podnemapy.sk/portal/reg_pod_infoservis/pt/pt.aspx

Zastúpenie kategórií bodových hodnôt pôd

Pre účely praktickej realizácie poznatkov o produkčnej schopnosti pôd bolo potrebné vykonať integrované hodnotenia vzťahov medzi vlastnosťami pôdno-ekologických jednotiek (BPEJ), faktormi prostredia a dostupnými údajmi o úrodách plodín a tak vytvoriť relevantnú sústavu hodnotenia produkčného potenciálu poľnohospodárskych pôd, ktorá je vyjadrená v 100-bodovej stupnici, (od 100 do 1 BH BPEJ), resp. v príslušných kategóriách. Vyššie bodové hodnoty vyjadrujú vyšší produkčný potenciál pôdy a nižšie naopak nižší produkčný potenciál pôdy (http://www.podnemapy.sk/portal/reg_pod_infoservis/bh/bh.aspx, 5.2.2015).

Zastúpenie kategórií bodových hodnôt pôd (% z poľnohospodárskej pôdy)

Okres	Zastúpenie kategórií bodových hodnôt (%)									Bodová hodnota (body)
	0-10	11-20	21-30	31-40	41-50	51-60	61-70	71-80	81-90	91-100

Banská Bystrica	8,56	26,29	29,71	9,54	13,15	7,71	4,54	0,18	0,33	-	29,30
Banskobystrický kraj	2,57	13,83	18,06	10,86	13,39	16,42	15,23	8,27	1,15	0,21	43,17

Zdroj: http://www.podnemapy.sk/portal/reg_pod_infoservis/pd/pd.aspx

Nasledujúca tabuľka prezentuje vývoj štruktúry pôdneho fondu v obci Baláže od roku 2014.

Výmera územia v ha.											
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Celk. výmera úz. obce	1 421,9	1 421,9	1 421,9	1 421,9	1 421,9	1 421,6	1 421,6	1 421,6	1 421,6	1 421,6	1 421,6
Poľnohosp. pôda - spolu	152,2	152,2	152,2	152,2	152,1	152,1	151,3	151,3	151,3	151,3	151,3
- orná pôda	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
- záhrada	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3
- trvalý trávny porast	147,8	147,8	147,8	147,8	147,8	147,7	147,0	147,0	147,0	147,0	146,9
Nepoľnoh. pôda - spolu	1 269,7	1 269,7	1 269,7	1 269,7	1 269,7	1 269,5	1 270,3	1 270,3	1 270,3	1 270,3	1 270,4
- lesný pozemok	1 258,7	1 258,7	1 258,7	1 258,7	1 258,7	1 258,5	1 259,2	1 259,2	1 259,2	1 259,2	1 259,2
- vodná plocha	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
- zast. plocha a nádv.	6,2	6,2	6,2	6,2	6,2	6,2	6,2	6,3	6,3	6,3	6,3
- ostatná plocha	3,8	3,8	3,8	3,8	3,8	3,8	3,8	3,8	3,8	3,8	3,8

Zdroj: 18.7.2025, ŠÚ SR, DataCubes,

Štruktúra výmer územia sa v priebehu sledovaného obdobia zmenila relatívne málo významne. V roku 2024 boli poľnohospodárske pôdy zastúpené v rozlohe 151,30 ha. Nepoľnohospodárska pôda bola zastúpená 1270,4 ha. Lesné pozemky boli v rozlohe 1259,2 ha. K najväčším zmenám došlo v prípade trvalých trávnatých porastov, ktorých klesla výmera na 146,9 ha a lesných plôch, ktoré stúpli na 1259,2 ha.

Hydrologické pomery

Z hydrologického hľadiska spadá obec do povodia rieky Hron. Hron priberá na území mikroregiónu svoje pravostranné prítoky Ľupčicu, Istebník a ľavostranný prítok Driekyňu. Juhozápadnú časť územia odvodňuje Selčiansky potok. Západná časť územia je odvodňovaná Banským a Marková potokom. Územie patrí podľa režimu odtoku prevažne do vrchovinovo-nížinnej oblasti, severná časť územia pripadá do stredohorskej oblasti. Na území sa nachádza minerálny prameň, a to v Podkoniciach - Kyslá. Nachádzajú sa tu 2 malé vodné nádrže a to nádrž Ľupčica a nádrž Driekyňa (PHRSR, 2015).

Selčiansky potok je pravostranný prítok Hrona a meria 10,5 km. Na hornom toku preteká Selčianskou dolinou. Prameň: v Starohorských vrchoch na južnom svahu Jelenskej skaly (1 153,3 m n. m.) v nadmorskej výške okolo 950 m n. m. Smer toku: na hornom toku na juhojuhovýchod, na dolnom toku prevažne na juh, medzi obcami Selce a Kynceľová na juhojuhozápad. Geomorfologické celky: 1.Starohorské vrchy, 2.Zvolenská kotlina, podcelok Bystrické podolie. Prítoky: sprava prítok spod Malého diela (934,9 m n. m.), Nemčiansky potok, zľava prítok z južného úpätia Rovní (856,2 m n. m.) a spod Úkladov (572,6 m n. m.). Ústie: do Hrona pri meste Banská Bystrica (pri mestskej časti Majer) v nadmorskej výške okolo 349 m n. m. (15.7.2025, https://sk.wikipedia.org/wiki/Sel%C4%8 Diansky_potok_(pr%C3%ADtok_Hrona)).

Ľupčica je potok na Hornom Pohroní, na území okresu Banská Bystrica. Je to pravostranný prítok Hrona, meria 11,9 km a je tokom III. rádu. Prameň: v Starohorských vrchoch na južnom svahu Krčahov (1 128,8 m n. m.) v nadmorskej výške okolo 930 m n. m.. Smer toku: prevažne na juhovýchod. Geomorfologické celky: 1.Starohorské vrchy, 2.Zvolenská kotlina, podcelok Bystrické podolie. Prítoky: sprava Banský potok, prítok zo samoty Brvnište, zľava Marková, prítok spod sedla Príslop (789,8 m n. m.) a potok z obce Podkonice. Ústie: do Hrona južne od obce Slovenská Ľupča v nadmorskej výške 368,5 m n. m.. Obce: **Baláže** Priechod a Slovenská Ľupča (15.7.2025, https://sk.wikipedia.org/wiki/%C4%BDup%C4%8Dica).

Klimatické pomery

Vyššie kotlinové polohy prináležia do mierne teplej oblasti, s počtom letných dní pod 50 a jej spriemernou teplotou vzduchu v júli nad 16°C. Horská časť územia patrí do chladnej oblasti, s priemernou júlovou teplotou vzduchu 12 – 16 °C. Priemerná ročná teplota vzduchu je v kotline okolo 8°C, najvyššie polohy majú priemernú ročnú teplotu pod 4°C.

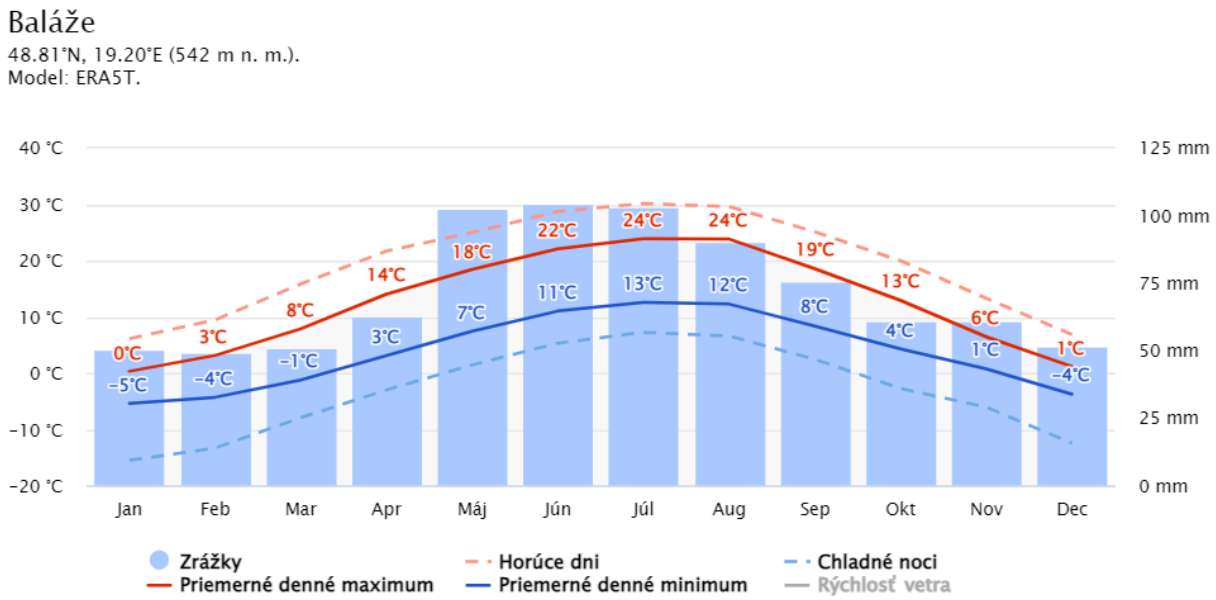

Obrázok: Priemerý úhr zrážok
Zdroj: https://www.meteoblue.com/sk/

Priemerné denné maximum (plná červená čiara) zobrazuje maximálnu teplotu priemerného dňa v každom mesiaci pre obec Baláže. A naopak, "priemerné denné minimum" (plná modrá čiara) zobrazuje priemernú minimálnu teplotu. Horúce dni a studené noci (prerušovaná červená a modrá čiara) ukazujú priemer najhorúcejších dní a najstudenejších nocí v každom mesiaci za posledných 30 rokov.

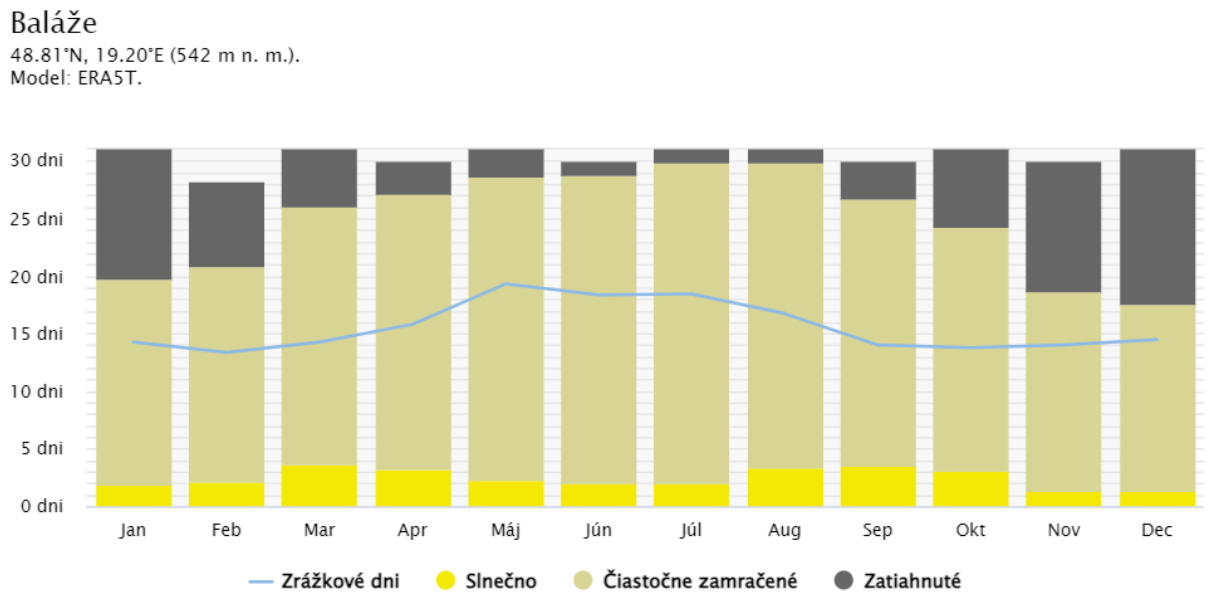

Obrázok: Slnečné, oblačné a daždivé dni v Babinej
Zdroj: https://www.meteoblue.com/sk/

Diagram najvyššej teploty pre Baláže zobrazuje, koľko dní v mesiaci dosiahne určitú teplotu.

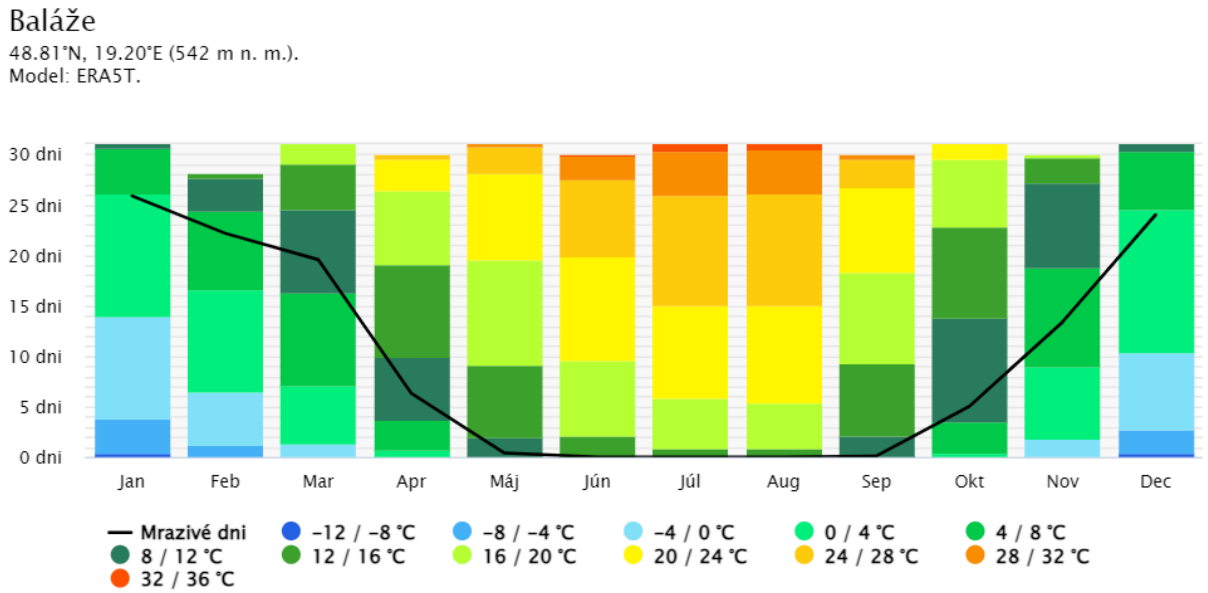

Obrázok: Najvyššie teploty
Zdroj: https://www.meteoblue.com/sk/

Priemerný úhrn zrážok za rok je pre kotlinovú časť okolo 800 mm, pričom s pribúdajúcou nadmorskou výškou stúpa táto hodnota až na 1100 mm. Priemerný počet dní so snehovou pokrývkou ročne je pre kotlinovú časť územia 80, v najvyšších polohách územia sa udrží okolo 120 dní. Na územie zasahuje teplá klimatická oblasť charakterizovaná počtom letných dní v roku > 50 (PHRSR, 2015).

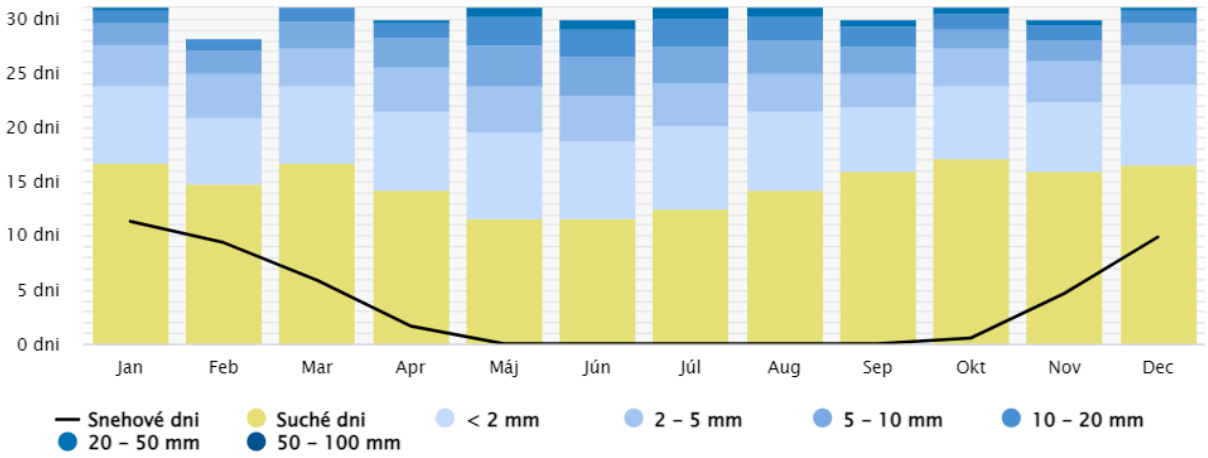

Obrázok: Úhrny zrážok
Zdroj: https://www.meteoblue.com/sk/

Diagram pre obec Baláže prezentuje nasledujúci graf dni v mesiaci, počas ktorých vietor dosahuje určitú rýchlosť.

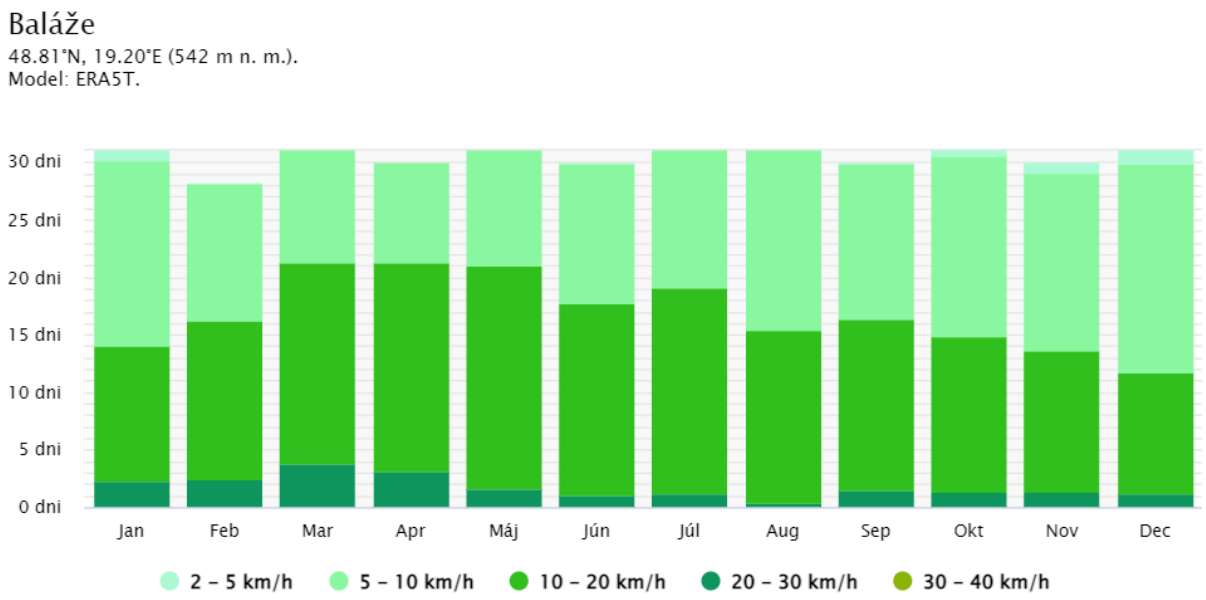

Obrázok: Rýchlosť vetra
Zdroj: https://www.meteoblue.com/sk/

Záujmové územie sa vyznačuje výraznou členitosťou reliéfu, čo sa odzrkadľuje aj v smeroch prúdenia vetra. V kotlinovej časti územia je prúdenie vzduchu ovplyvnené tvarom a osou kotliny. Najviac veterným mesiacom je mesiac marec.

Rastlinstvo a živočíšstvo

Rastlinstvo
Starohorské vrchy predstavujú typ horskej lesnatej až lesolúčnej krajiny.V pohorí prevládajú ihličnaté dreviny s prímesou buka, v úpätných častiach trávnaté plochy prevládajú nad lesmi. Lúky v okolí Donovál sú druhovo bohaté. Hneď po roztopení snehu zakvitnú množstvom šafránu spišského (Crocus heuffelianus), ktorý tu vytvára bohatý, plošný porast. Koncom jari a v lete môžeme vidieť napr. orlíček obyčajný (Aquilegia vulgaris), bôľhoj lekársky (Anthyllis vulneraria), štrkáč neskorý (Rhinanthus serotinus), devätorník vajcovitý (Helianthemum ovatum), nátržníky (Potentilla), nevädze (Cyanus), jastrabníky (Hieracium), viaceré druhy lipnicovitých (Poaceae) a ďalšie. Obdobná vegetácia je aj na iných bezlesých miestach pozdĺž náučného chodníka. V lesnatých častiach sa môžeme stretnúť s bažankou trvácou (Mercurialis perennis), starčekmi (Senecio), viacerými druhmi papraďorastov (Aspidiaceae) a vzácne aj s cyklámenom fatranským (Cyclamen fatrense) (15.7.2025, http://www.napant.sk/nch/nch_don1.htm).

Živočíšstvo
Živočíšna ríša v v Starohorských vrchoch je zastúpená takmer všetkými západokarpatskými horskými druhmi. V lesoch žije veľké množstvo poľovnej zveri. Zastúpená je jelenia, diviačia a srnčia.Zo šeliem tu žijú kuny (Martes sp.), lasica (Mustela), rys ostrovid (Lynx Lynx), líška obyčajná (Vulpes vulpes), v okrajových častiach pohoria mačka divá (Felis silvestris). Priaznivé podmienky pre existenciu tu má naša najväčšia šelma medveď hnedý (Ursus arctos), napriek pomerne hustému osídleniu a vysokej antropizácii územia cestovným ruchom. Vtáctvo zastupujú druhy horského pásma. K významným hniezdičom patria orol krikľavý (Aquilla pomarina), bocian čierny (Cicconia nigra), tetrov hlucháň (Tetrao urogallus), kuvičok vrabčí (Glaucidium passerinum), pôtik kapcavý (Aegolius funireus), ďubník trojprstý (Picoides tridactylus). Z iných hniezdisk zaletúva orol skalný (Aquila chrysäetos). Zo zástupcov plazov a obojživelníkov sa vyskytujú vzácny mlok karpatský (Triturus montandoni), vretenica obyčajná (Vipera berus), skokan hnedý (Rana temporaria), ropucha obyčajná (Bufo bufo) a iné (15.7.2025, http://www.napant.sk/nch/nch_don1.htm).

2.3. TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA

Obec je plne elektrifikovaná. Rozvodná sieť plynu nei je v obci vybudovaná. Obyvatelia sú napojení na verejný vodovod (97,89 %). Obec nemá komplexne vybudovanú splaškovú kanalizáciu s ČOV. Dažďová kanalizačná sieť je riešená prostredníctvom rigolov popri ceste. Pokrytie mobilných operátorov je nasledovné T - com 40 %, Orange 50 %, 4ka a O2 (40 %). Občania majú v súčasnosti možnosť pripojenia na Internet prostredníctvom DSL, a mobilných operátorov, WIFI, prípadne prostredníctvom mobilných operátorov a mobilného internetu.

Infraštruktúra	jednotka	súčasný stav	budúci stav
Pošta	ano/nie	nie	nie
Káblová televízia	ano/nie	nie	nie
Verejný vodovod	pokrytie v %	97,89	100,00
Vlastný zdroj pitnej vody	názov/výdatnosť	áno	áno
Verejná kanalizácia dažďová	pokrytie v %	0,00	50,00
Kanalizačná sieť pripojená na ČOV	pokrytie v %	0,00	100,00
Rozvodná sieť plynu	pokrytie v %	0,00	00,00
	DSL	áno	áno
pripojenie na sieť internet	EDGE/UMTS/G2/G3/G4	áno	áno
	Wi-Fi	nie	nie
verejný internet	ano/nie	áno	áno
verejný prístupový bod	ano/nie	nie	nie
internetová kaviareň	ano/nie	nie	nie
pokrytie signálom Orange	%	50 %	90 %
pokrytie signálom T-com	%	40 %	90 %
verejné studne	počet	nie	nie
pramene pitnej vody	počet/výdatnosť	áno	áno
vodojemy	ano/nie	áno	áno
priemyselná zóna - výrobná	ano/nie	nie	nie
priemyselná zóna - skladové hospodárstvo	ano/nie	nie	nie
skládka TKO	ano/nie	nie	nie
separovaný zber	ano/nie	áno	áno
zberný dvor pre separovaný zber	ano/nie	nie	áno
kompostovisko	ano/nie	nie	áno
cintorín	počet	1	1
dom smútku	počet	0	0

Zdroj: OcÚ Baláže

Zásobovanie pitnou vodou

Zásobovanie obyvateľstva obce pitnou vodou je v súčasnosti vykonávané zo skupinového vodovodu (ďalej SKV). Pokrytie obce je cca. 100 %. Rozvodnú sieť v obci tvoria vodovodné potrubia DN 150 resp. DN 100 mm. Sieť je čiastočne zokruhovaná. Na vodovodnej sieti sú osadené požiarne hydranty, ktoré slúžia aj ako odkalovače, alebo odvzdušnovače. Trasy vodovodných potrubí sú vedené vo verejných komunikáciách.

Nasledujúca tabuľka prezentuje vybavenosť bytov a domácností. Z hľadiska zásobovania pitnou vodou bolo 93 bytov zásobovaných z verejnej siete. Bez napojenia na verejný vodovod nebol žiaden byt.

Domový fond - vodovod		
typ vodovodu	počet	podiel (%)
v dome - z verejnej siete	93	97,89
v dome - vlastná	0	0,00
mimo domu - z verejnej siete	1	1,50
mimo domu - vlastná	0	0,00
bez prípojky	0	0,00
nezistený	1	1,50
Domy spolu	95	

Zdroj: Štatistický úrad SR, SOBD 2021

Ochranné pásma

- ochranné pásmo vodovodov a kanalizácií v zmysle §19 zákona č. 442/2002 Z. z. v znení neskorších predpisov: do priemeru DN 500 **1,5 m** na obidve strany od pôdorysného okraja potrubia, priemeru DN500 a viac **2,5 m** na obidve strany od pôdorysného okraja potrubia (navrhované potrubia)

Odvádzanie a zneškodňovanie odpadových vôd

Obec Baláže nemá vybudovanú kanalizačnú sieť. Odpadové vody sa zhromažďujú do žúmp a septikov rodinných domov, zariadení občianskej vybavenosti a výroby a sú likvidované individuálne vlastníkmi jednotlivých nehnuteľností. Absencia kanalizácie ohrozuje stav povrchových i podzemných vôd a tým výrazne zhoršuje životné podmienky obyvateľstva. V súčasnosti je trend riešiť túto situáciu samostatnými domovými čistiarňami. Z prevádzkových skúseností však vyplýva, že kvalita a technologické vybavenie mnohých domových ČOV je na nízkej úrovni a neumožňuje adekvátne čistenie odpadových vôd. Preto pri návrhu odvádzania a likvidácie splaškových odpadových vôd treba vychádzať z nasledovných kritérií: v sídle riešiť odvádzanie splaškových odpadových vôd cez spoločnú splaškovú kanalizáciu, vybudovať pre obec samostatnú mechanicko – biologickú ČOV, pričom v prvej etape je vhodné pre obec vybudovať ČOV so zvozom odpadových vôd zo žúmp a v druhej etape vybudovať splaškovú kanalizáciu. V obci je potrebné vybudovať splaškovú kanalizáciu profilu DN 300.

Až 22 domov bolo napojených na domácu ČOV (28,57 %). Vybudovaný septik, prípadne žumpu malo 44 domov. Bez kanalizácie bolo 9 bytov.

Domový fond - kanalizácia		
typ kanalizácie	počet	podiel (%)
septik, žumpa	77	81,05
prípojka na kanalizačnú sieť	2	2,11
domáca čistička odpadových vôd	1	1,50
bez kanalizácie	13	13,68
nezistený	2	2,11
Domy spolu	95	

Zdroj: Štatistický úrad SR, SOBD 2021

Odvádzanie dažďových vôd

Obec Baláže má vybudované provizórne ochranné technické zariadenie pre odvádzanie dažďových povrchových vôd a to otvorené rigoly pozdĺž miestnych komunikácií a štátnej cesty. Dažďové vody stekajúce z vyššie položených terénov širšieho okolia obce, i v samotnej obci sú zachytávané systémom týchto odvodňovacích rigolov a koryta potoka Ľupčica.

Ochranné pásma

- ochranné pásmo vodovodov a kanalizácií v zmysle §19 zákona č. 442/2002 Z. z. v znení neskorších predpisov: do priemeru DN 500 **1,5 m** na obidve strany od pôdorysného okraja potrubia, priemeru DN500 a viac **2,5 m** na obidve strany od pôdorysného okraja potrubia (navrhované potrubia)

Elektrická rozvodná sieť

Obec je elektrifikovaná, zásobovaná elektrickou energiou z primárneho 22 kV vzdušného vedenia vychádzajúceho zo 110/22 kV (440 kW) transformovne v obci Medzibrod. Z tejto rozvodne a transformovne sú vyvedené 22 kV distribučné linky v smere do záujmového a riešeného územia v smere od obce Priechod. Distribučné vedenia 22 kV slúžia pre rozdelenie elektrickej energie z nadradenej sústavy. Z tohto VN 22 kV vzdušného vedenia sú zrealizované VN 22 kV vzdušné prípojky, pre zásobovanie elektrickou energiou vonkajších stožiarových trafostaníc obce Baláže s prevodom 22 kV/0.4 kV. Trafostanice sú pripojené VN 22 kV vzdušnými prípojkami z distribučnej linky. Jednotlivé trafostanice v obci sú určené pre zásobovanie obce. Pri súčasnej potrebe elektrickej energie na úrovni DTS vykazujú ešte dostatočnú kapacitu. Dôležitú úlohu tu taktiež zohráva kapacita prenosových možností VN a NN vedení (dĺžky a prierezy jednotlivých vedení a stupeň ich zaťaženia). Tieto trafostanice slúžia taktiež pre technicko - komunálnu vybavenosť a ich výkonové zaťaženie je premenlivé v závislosti na sezónnosti odberu a ročnom období. Sekundárne rozvody NN sú prevedené systémom napätí 400/230V. Rozvody sú prevedené vonkajšími vzdušným vedeniami NN a to holými vodičmi s prierezom AlFe na betónových a drevených podperných bodoch spolu s rozvodom verejného osvetlenia, ktorý je prevedený vodičom AlFe. Svietidlá sú v prevažnej miere výbojkové, osadené na

podperných bodoch spolu s NN rozvodom. Spínanie verejného osvetlenia je centrálne prostredníctvom impulzných káblov cez RVO pri trafostaniciach. Niektoré NN sekundárne vývody zo stožiarových trafostaníc do centier spotreby sú vyvedené prostredníctvom závesných káblov po stožiaroch NN sekundárnej vzdušne siete.

Ochranné pásma

- ochranné pásmo vonkajšieho nadzemného elektrického vedenia v zmysle zákona č. 656/2004 Z. z., (v znení č. 555/2005 Z. z., 238/2006 Z. z., 107/2007 Z. z., 68/2008 Z. z., 112/2008 Z. z., 283/2008 Z. z., 476/2008 Z. z., 73/2009 Z. z., 293/2009 Z. z., 309/2009 Z. z., 136/2010 Z. z., 142/2010 Z. z., 397/2011 Z. z., 189/2012 Z. z., 251/2012 Z. z.) § 36 vymedzené zvislými rovinami po oboch stranách vedenia vo vodorovnej vzdialenosti meranej kolmo na vedenie od krajného vodiča pri napätí:
- od 1 kV do 35 kV vrátane: 1. pre vodiče bez izolácie 10 m, v súvislých lesných priesekoch 7 m,
- pre vodiče so základnou izoláciou 4 m, v súvislých lesných priesekoch 2 m, 3. pre zavesené káblové vedenie 1 m
- od 35 kV do 110 kV vrátane 15 m
- od 220 kV do 400 kV vrátane 25 m
- v ochrannom pásme vonkajšieho nadzemného elektrického vedenia a pod elektrickým vedením je zakázané:
  - zriaďovať stavby, konštrukcie a skládky
  - vysádzať a pestovať trvalé porasty s výškou presahujúcou 3 m
  - vysádzať a pestovať trvalé porasty s výškou presahujúcou 3 m vo vzdialenosti 2 m od krajného vodiča vzdušného vedenia s jednoduchou izoláciou
  - uskladňovať ľahko horľavé alebo výbušné látky
  - vykonávať činnosti ohrozujúce bezpečnosť osôb a majetku
  - vykonávať činnosti ohrozujúce elektrické vedenie a bezpečnosť a spoľahlivosť prevádzky sústavy
  - vysádzať a pestovať trvalé porasty s výškou presahujúcou 3 m vo vzdialenosti presahujúcej 5 m od krajného vodiča vzdušného vedenia možno len vtedy, ak je zabezpečené, že tieto porasty pri páde nemôžu poškodiť vodiče vzdušného vedenia
- vlastník pozemku je povinný umožniť prevádzkovateľovi vonkajšieho nadzemného elektrického vedenia prístup a príjazd k vedeniu a na tento účel umožniť prevádzkovateľovi udržiavať voľný pruh pozemkov (bezlesie) v šírke 4 m po oboch stranách vonkajšieho nadzemného elektrického vedenia (táto vzdialenosť sa vymedzuje od dotyku kolmice spustenej z vonkajšej strany nadzemného elektrického vedenia na vodorovnú rovinu ukotvenia podporného bodu)
- ochranné pásmo zaveseného káblového vedenia v zmysle zákona č. 656/2004 Z. z., § 36 vymedzené zvislými rovinami po oboch stranách vedenia vo vodorovnej vzdialenosti meranej kolmo na vedenie od krajného vodiča pri napätí od 35 kV do 110 kV vrátane je 2 m
- ochranné pásmo vonkajšieho podzemného elektrického vedenia v zmysle zákona č. 656/2004 Z. z., § 36 vymedzené zvislými rovinami po oboch stranách krajných káblov vedenia vo vodorovnej vzdialenosti meranej kolmo na toto vedenie od krajného kábla:
  - 1 m pri napätí do 110 kV vrátane vedenia riadiacej regulačnej a zabezpečovacej techniky
  - 3 m pri napätí nad 110 kV
- v ochrannom pásme vonkajšieho podzemného elektrického vedenia a nad týmto vedením je zakázané:
  - zriaďovať stavby, konštrukcie, skládky, vysádzať trvalé porasty a používať osobitne ťažné mechanizmy
  - vykonávať bez predchádzajúceho súhlasu prevádzkovateľa elektrického vedenia zemné práce a iné činnosti, ktoré by mohli ohroziť elektrické vedenie, spoľahlivosť a bezpečnosť prevádzky, prípadne sťažiť prístup k elektrickému vedeniu
- ochranné pásmo elektrickej stanice vonkajšieho vyhotovenia v zmysle zákona č. 656/2004 Z. z., § 36:
  - s napätím 110 kV a viac je vymedzené zvislými rovinami, ktoré sú vedené vo vodorovnej vzdialenosti 30 m kolmo na oplotenie alebo na hranicu objektu elektrickej stanice
  - s napätím do 110 kV je vymedzené zvislými rovinami, ktoré sú vedené vo vodorovnej vzdialenosti 10 m kolmo na oplotenie alebo na hranicu objektu elektrickej stanice
  - s vnútorným vyhotovením je vymedzené oplotením alebo obostavanou hranicou objektu elektrickej stanice, pričom musí byť zabezpečený prístup do elektrickej stanice na výmenu technologických zariadení
- v ochrannom pásme elektrickej stanice je zakázané vykonávať činnosti, pri ktorých je ohrozená bezpečnosť osôb, majetku a spoľahlivosť a bezpečnosť prevádzky elektrickej stanice (ÚPD M.,2008).

Zásobovanie plynom

V súčasnoti obce nie je zásobovaná zemným plynom.

Celkovo 44,61 % domácností bolo napojených na rozvodnú sieť plynu.

Domový fond - zásobovanie plynom		
plynofikácia	počet	podiel (%)
áno	2	2,11
nie	91	95,79
nezistené	2	2,11
Domy spolu	95	

Zdroj: Štatistický úrad SR, SOBD 2021

Zásobovanie teplom
V riešenom území je vzhľadom na prevažný spôsob využívania územia (bývanie) logicky predurčený aj spôsob zásobovania teplom. Územie je z pohľadu zásobovania teplom riešené kombinovaným spôsobom. Hlavný spôsob zásobovania sú lokálne zdroje tepla na pevné palivo - prevažne na atmosferické spaľovanie drevnej hmoty. Druhé najčastejšie využitie zdroja tepla je elektrické vykurovanie (priamoohrevné, akumulačné). Ďalšími zdrojmi energie sú v zanedbateľnej miere propán (najmä technologické účely – varenie). Väčšina objektov má inštalovaný kombinovaný spôsob vykurovania, najčastejšie v kombinácii zdroja tepla kotol na drevo / elektrické vykurovanie. Uvedené kombinácie sú riešené pre vykurovanie aj pre ohrev TÚV.

Miestny rozhlas
Vedenie miestneno rozhlasu je vedené pozdĺž miestnych komunikácií, väčšinou súbežne s telefónnym vedením a vedením NN. Miestny rozhlas v obci je prevedený vzdušne na konzolách. Stožiare sú oceľové (prípadne na stožiaroch elektrického vedenia), do výšky 7.5 m nad zemou. Reproduktory prevažne 6 a 12 W sú rozmiestnené tak, aby nevznikali zázneje. Vedenie je na oboch koncoch chránené proti podpätiu bleskoistkami. Z hľadiska funkčnosti bude plne vyhovovať aj v ďalšom období až do času, pokiaľ odovzdávanie informácií v obci nebude na báze miestnej výmeny informácií z centra na Obecnom úrade.

Verejné osvetlenie
Osvetlenie ciest, komunikácií a verejných priestranstiev je vybudované výbojkovými svietidlami, ktoré sú pomocou výložníkov uchytené na podperných bodoch vzdušnej sekundárnej siete NN. Rozvod medzi svietidlami je vodičom AlFe, ktorý slúži ako fáza VO vzdušnej sekundárnej siete nn. Ovládanie VO je centrálne prostredníctvom impulzných káblov z RVO pri transformátorových staniciach. Pre navrhovanú výstavbu je potrebné budovať verejné osvetlenie LED svietidlami, ktoré budú upevnené na bezpäticových osvetľovacích stožiaroch. Rozvod medzi svietidlami bude káblom CYKY 4B x 10 mm2 , uloženým v zemi. Ovládanie navrhovaného osvetlenia napojiť pomocou impulzného kábla na centrálny impulz VO obce Baláže.

Civilná ochrana obyvateľstva
V obci v súčasnosti nie sú vybudované nijaké väčšie špeciálne zariadenia v súvislosti s civilnou ochranou. Ukrytie obyvateľov je riešené formou jednoduchých úkrytov budovaných svojpomocne. Väčšia časť objektov v obci je podpivničená, pivničné priestory slúžia pre ukrytie obyvateľstva. V rámci navrhovaných rozvojových plôch určených pre obytnú výstavbu sa ukrytie obyvateľstva bude riešiť v pivničných priestoroch obytných objektov, príp. zariadení občianskej vybavenosti.

Verejné osvetlenie
V súčasnosti sú všetky ulice pokryté rozvodmi verejného osvetlenia s osvetľovacími telesami. Systém verejného osvetlenia sa musí postupne rekonštruovať s dôrazom na zníženie energetickej náročnosti osvetlenia. Sieť verejného osvetlenia bude riešená s použitím moderných energeticky úsporných zdrojov svetla. Osvetlenie sa bude ovládať automaticky pomocou fotobunky alebo istiacimi hodinami.

Požiarna ochrana
V obci Baláže sa nenachádzajú nenachádzajú prostriedky ani personálna vybavenosť pre prípadné hasenie požiaru v prípade jeho vzniku. Obec má vybudovanú verejnú vodovodnú sieť s funkčnou sieťou požiarnych hydrantov. Ako náhradný zdroj vody je v núdzovej situácii možné čerpať vodu z miestneho vodného toku. Pre zabezpečenie požadovanej dostupnosti z hľadiska výkonu požiarnych zásahov sú navrhované komunikácie v nových rozvojových lokalitách riešené zväčša ako priebežné. Pri zmene funkčného využívania územia je potrebné riešiť požiadavky vyplývajúce zo záujmov požiarnej ochrany v súlade so zákonom č. 314/2001 Z. z. o ochrane pred požiarmi, s vyhláškou č. 288/2000 Z. z. a s predpismi platnými v čase realizácie jednotlivých stavieb.

Odvádzanie dažďových vôd
S budovaním oddelenej dažďovej kanalizácie sa v nových rozvojových plochách ani v miestnych častiach s navrhovanou splaškovou kanalizáciou neuvažuje. Väčšina dažďových vôd by sa mala zachytávať na súkromných pozemkoch a prípadne využívať na polievanie. Voda zadržaná v území prispeje k zachovaniu potrebnej vlhkosti, nevyhnutnej pre rast sídelnej vegetácie. Za týmto účelom by

mal byť stanovený záväzný regulatív minimálneho podielu nespevnených plôch. Odvod dažďovej vody z komunikácií sa navrhuje prostredníctvom vsakovacích jám na okrajoch komunikácií. V prípade potreby zriaďovania väčších spevnených plôch (napr. odstavných a manipulačných plôch) by sa mali preferovať priepustné povrchy vytvorené zo zatrávňovacích tvárnic alebo zámkovej dlažby. Vody z povrchového odtoku z nezastavaných plôch sa budú odvádzať povrchovými rigolmi do potoku. Technické riešenie dažďových rigolov, ako aj výpočet dimenzie a množstva dažďových vôd, bude predmetom riešenia v podrobnejšej dokumentácii.

Cintoríny

Pochovávanie na území obce Baláže sa realizuje len na cintoríne. V obci Baláže sa územie akceptuje ako jeden pochovávací obvod. Nachádza sa tu 1 cintorín. Obec nemá vybudovaný dom smútku. Do priestorov cintorína sa navrhuje umiestnenie kontajnerov menšieho typu, s ktorým by neboli problémy pri odvoze. V cintoríne sa odporúča realizovať výsadba estetickej parkovej zelene a dostavba chodníkov. Obec neplánuje rozšírenie plochu cintorín, kapacita je dostatočná.

Ochranné pásma

- ochranné pásmo cintorína (pohrebiska) v zmysle Zákona č. 470/2005 Z. z. o pohrebníctve a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní v znení neskorších predpisov – 50 m – v ochrannom pásme sa nesmú povoľovať ani umiestňovať budovy – šírka ochranného pásma pohrebiska 50 m sa nevyžaduje pre pohrebiská zriadené pred nadobudnutím účinnosti zákona č. 470/2005 Z. z. t.j. pred 1.11.2005.

Telekomunikácie

Baláže spadá do primárnej oblasti PO Banská Bystrica a sekundárnej oblasti SO Banská Bystrica – patrí do tranzitného telefónneho obvodu TTO Banská Bystrica. Primárna oblasť je nižšou územnou jednotkou.

Mobilní operátori telekomunikačných systémov T-com, Orange, 4ka a O2 Telefonica Slovensko má stav pokrytia v danej oblasti jedine pre služby siete GSM/GPRS prostredníctvom technológie druhej, tretej a štvrtej generácie (1/2/3/4G) s využívaním systémov AMPS, TACS a čiastočne druhej generácie (2G a 3G) v centrálnej časti obce. Rýchly internet, systém EDGE/Super Speed (2,5G), resp. nadstavba (3G) HSDPA/UMTS ktorá umožňuje maximálne prenosové rýchlosti pre sťahovanie dát z internetu do hodnoty 3,6 Mb/s. Pripojenie cez optickú linku priamo ku účastníkom telekomunikačných služieb u všetkých mobilných operátorov je pre riešené územie v súčasnom období nedostupná. Dátové služby sú poskytované prostredníctvom Verejnej dátovej siete (VDS) T - com. Najbližší prípojný terminál dátových služieb je vo Zvolene. Nové trasy miestnych telekomunikačných káblov pre rozvojové lokality je potrebné viesť po oboch stranách obslužných komunikácií v koridoroch pre inžinierske siete v zmysle platných STN. Body napojenia pre telefónne prípojky novej bytovej výstavby a občianskej vybavenosti budú určené v podmienkach pri začatí územného koanania pre konkrétnu lokalitu. Telefónna ústredňa má kapacitu na rozšírenie počtu účastníkov v novej IBV, v novej občianskej vybavenosti a v novej výrobe.

Rozvoj mobilnej telekomunikačnej siete zabezpečujú v súčasnosti operátori a to Orange Slovensko, a.s. Bratislava a spoločnosť T - com, O2 a (SWAN, a.s.) 4ka. Tieto spoločnosti majú po území Slovenska rozmiestnené svoje základňové, prenosové a centrálne stanice podľa vlastných navrhnutých koncepcií rozvoja týchto spoločností, za pomoci ktorých zabezpečujú pre svojich užívateľov pokrytie signálom GSM v pásme 800, 1800 a 2600 MHz. Územie obce je pokryté signálom GSM na 50 % spoločnosťou Orange, podobne je to aj so signálom spoločnosti T - com, 4ka a O2. Dnes poskytujú na území obce dátové služby, telefonické spojenie mobilní operátori: Slovak Telekom (aj pevná linka/kábel), Orange, O2, 4ka.

Pošta – v obci sa nenachádza prevádzka Slovenskej pošty.

Ochranné pásma

ochranné pásma telekomunikačných vedení, zariadení a objektov verejnej telekomunikačnej siete v zmysle Zákona o elektronických komunikáciách č. 610/2003 Z. z. v znení neskorších predpisov.

2.4. DOPRAVA

Doprava predstavuje jeden z kľúčových faktorov rozvoja obce Baláže, pričom sama o sebe nie je cieľom, ale prostriedkom hospodárskeho rozvoja a predpokladom k dosiahnutiu sociálnej a regionálnej súdržnosti. Rezort dopravy si v súlade so zásadami trvalo udržateľného rozvoja vytýčil v rámci dopravnej politiky SR globálny cieľ, ktorým je trvalo udržateľná mobilita. Môžeme ju definovať ako dlhodobé zabezpečenie neustále narastajúcich prepravných potrieb spoločnosti (prepravy tovarov a osôb) v požadovanom čase a kvalite, s maximálnou efektivitou, pri súčasnom znižovaní negatívnych účinkov dopravy na životné prostredie a zdravie obyvateľov.

Trasovanie a výstavba dopravnej infraštruktúry v obci vychádzajúca z prepravných požiadaviek jej obyvateľov a hospodárskych subjektov v nej žijúcich a činných, je podmienená miestnym územným členením a charakterom územia (napríklad chránené územia). Cieleným zosúladením všetkých faktorov pri územnom plánovaní vrátane plánovania dopravnej infraštruktúry (efektívnym využitím územia) a rešpektovaním špecifických daností regiónu je snaha docieliť trvalo udržateľný charakter životného prostredia.

Štátne komunikácie
Obec Baláže je pripojená na dopravný systém štátnou cestou III/2418 (pôv. III/06633) z obce Priechod (v havarijnom stave). Hlavné prepravné vzťahy územia určuje cesta I/66, ktorá prechádza krajským mestom Banská Bystrica a prepája región s okresným mestom Brezno a na západe s mestom Zvolen. Na severozápad eprechádza cesta medzinárodného významu E77, ktorá prepája región v meste Ružomberok na diaľnicu D1 a Poľskú republiku.

Miestne komunikácie
Celková dĺžka miestnych komunikácií je cca. 1,7 km. Tieto dopĺňa sieť prístupových komunikácií. Odvodnenie týchto ciest je riešené do priľahlej zelene alebo priekop. Základný komunikačný systém miestnych komunikácií obce Baláže dopĺňajú komunikácie nižších funkčných tried. Tie sú kvôli terénnemu usporiadaniu obce minimálne. Tieto vytvárajú v sídle sieť priečnych prepojení. Šírkové parametre spevnených komunikácii sú hodnotené šírkou ich koruny. V bežnom profile tieto dosahujú šírku 3 - 6 m. Dopravný význam týchto komunikácii spočíva v prístupovej funkcii a pohybe výlučne zdrojovej a cieľovej dopravy. Potenciálne rozvojové smery sú orientované do nezastavaných prieluk a jestvujúcich dopravných prepojení.

Hromadná doprava
Obyvatelia majú možnosť využiť dopravné služby autobusovými prímestskými. Frekvenciu autobusového spojenia možno považovať za primeranú, vzhľadom na veľkosť obce. V obci je vybudovaná 1 zastávka SAD.

Železničná doprava
Obec Baláže nie je napojená na sieť železničných tratí SR. Obyvatelia majú možnosť využiť vlakové spojenie jedine cez krajské mesto Banská Bystrica. Prechádza tu železničná trať č. 170.

Doprava pešia a cyklistická
Pešia doprava vyplýva z celkového riešenia prostredia. Pozdĺž obslužných komunikácií v jestvujúcej zástavbe niesú vybudované chodníky. Chodník pre peších nie je vybudovaní ani pozdĺž cesty III. Cez obec prechádza sieť cykloturistických trás.

Parkovanie
Parkovanie v obci je v súčasnosti organizované v dvoch formách, jednou je parkovanie mimo jazdných pruhov, ale na vozovke, druhou je parkovanie na vyhradených parkovacích plochách (obecný úrad, cintorín). Odstavenie vozidiel sa zabezpečuje, v prípade individuálnej bytovej zástavby na vlastnom pozemku, buď v jednotlivo stojacich, alebo vstavaných garážach, alebo mimo vlastného pozemku. Pri obecnom úrade je dostupných cca. 5 parkovaích miest.

2.5. ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Zákon NR SR č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny (v znení č. r1/c48/2003 Z. z., 525/2003 Z. z., 205/2004 Z. z., 364/2004 Z. z., 587/2004 Z. z., 15/2005 Z. z., 479/2005 Z. z., 24/2006 Z. z., 359/2007 Z. z., 454/2007 Z. z., 515/2008 Z. z., 117/2010 Z. z., 145/2010 Z. z., 408/2011 Z. z., 180/2013 Z. z., 207/2013 Z. z., 311/2013 Z. z., 506/2013 Z. z., 35/2014 Z. z., 198/2014 Z. z., 314/2014 Z. z., 324/2014 Z. z., 91/2016 Z. z., 125/2016 Z. z., 240/2017 Z. z., 177/2018 Z. z., 284/2018 Z. z., 310/2018 Z. z., 150/2019 Z. z., 221/2019 Z. z., 356/2019 Z. z., 356/2019 Z. z., 74/2020 Z. z., 6/2022 Z. z., 377/2022 Z. z., 272/2023 Z. z., 127/2024 Z. z., 202/2024 Z. z., 335/2024 Z. z., 350/2024 Z. z., **26/2025 Z. z.**) legislatívnou formou zabezpečuje zachovanie rozmanitosti podmienok a foriem života na Zemi, vytvorenie podmienok na trvalé udržanie, obnovovanie a racionálne využívanie prírodných zdrojov, záchranu prírodného dedičstva, charakteristického vzhľadu krajiny a udržanie ekologickej stability. Vymedzuje územnú a druhovú ochranu a ochranu drevín.

Ochrana prírody

Natura 2000 je názov sústavy chránených území členských krajín Európskej únie a hlavným cieľom jej vytvorenia je zachovanie prírodného dedičstva, ktoré je významné nielen pre príslušný členský štát, ale najmä pre EÚ ako celok. Táto sústava chránených území má zabezpečiť ochranu najvzácnejších a najviac ohrozených druhov voľne rastúcich rastlín, voľne žijúcich živočíchov a prírodných biotopov vyskytujúcich sa na území štátov Európskej únie a prostredníctvom ochrany týchto druhov a biotopov zabezpečiť zachovanie biologickej rôznorodosti v celej Európskej únii. Základom pre vytvorenie sústavy Natura 2000 sú dve právne normy EÚ:

smernica Rady Európskych spoločenstiev **č. 79/409/EHS** o ochrane voľne žijúcich vtákov (známa tiež ako smernica o vtákoch - Birds Directive);
smernica Rady Európskych spoločenstiev **č. 92/43/EHS** o ochrane biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín (známa tiež ako smernica o biotopoch - Habitats Directive).

Sústavu NATURA 2000 tvoria teda 2 typy území:

osobitne chránené územia (Special Protection Areas, SPA) - vyhlasované na základe smernice o vtákoch - v národnej legislatíve: chránené vtáčie územia;
osobitné územia ochrany (Special Areas of Conservation, SAC) - vyhlasované na základe smernice o biotopoch - v národnej legislatíve: územia európskeho významu - pred vyhlásením, po vyhlásení je územie zaradené v príslušnej národnej kategórii chránených území.

Tieto dve smernice predstavujú doposiaľ najkomplexnejšiu právnu normu na ochranu prírody vo svete.

Obec v hierarchii predstavuje najnižší, ale základný prvok ochrany prírody. Potreba napĺňať enviromentálne ciele vyplýva aj zo samotnej alokácie obce. Zákon NR SR č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny v znení n. predpisov legislatívnou formou zabezpečuje zachovanie rozmanitosti podmienok a foriem života na zemi, vytvorenie podmienok na trvalé udržanie, obnovovanie a racionálne využívanie prírodných zdrojov, záchranu prírodného dedičstva, charakteristického vzhľadu krajiny a udržanie ekologickej stability. Vymedzuje územnú a druhovú ochranu a ochranu drevín.

Štruktúra krajiny

Hodnotené územie a jeho blízke okolie sa skladá z 21 prvkov, ktoré sú zoskupené podľa prevládajúcich aktivít do 6 skupín. Ide o nasledujúce prvky:

1. Dopravné a priemyselné plochy a vedenia
cesty III. triedy, miestne komunikácie, objekty služieb, nadzemné a podzemné vedenia, energovody a produktovody.
2. Urbanizované plochy
kompaktná sídelná zástavba, vidiecke kompaktné a rozptýlené osídlenie,
3. Poľnohospodárske kultúry a orná pôda
maloplošné oráčiny, trvalé trávnaté porasty (lúky a pasienky), záhrady.
4. Vegetačné štruktúrne prvky
nelesná stromová a krovinná vegetácia, líniová brehová vegetácia a sprievodná vegetácia ciest, trávne a ruderálne spoločenstvá, remízky, lesné porasty.
5. Vodné prvky
stále vodné toky s prirodzeným korytom, stále vodné toky s upraveným korytom, vodné nádrže a rybníky.

Do katastra obce **zasahuje** lokalita NATURA 2000.

Názov : Ďumbierske Tatry
Kód územia : SKUEV0302
Kraj : BANSKOBYSTRICKÝ KRAJ
Rozloha : 44028,46 ha
Správca územia : NAPANT

Biotopy, ktoré sú predmetom ochrany
91E0* Lužné vŕbovo-topoľové a jelšové lesy, 4060 Vresoviská a spoločenstvá kríčkov v subalpínskom a alpínskom stupni, 4070* Kosodrevina, 6110* Pionierske porasty na plytkých karbonátových a bázických substrátoch zväzu Alysso-Sedion albi, 6150 Alpínske trávinnobylinné porasty na silikátovom substráte, 6170 Alpínske a subalpínske vápnomilné travinnobylinné porasty, 6210 Suchomilné travinnobylinné a krovinové porasty na vápnitom podloží (*dôležité stanovištia Orchideaceae), 6230* Kvetnaté vysokohorské a horské psicové porasty na silikátovom substráte, 6430 Vlhkomilné vysokobylinné lemové spoločenstvá na poriečnych nivách od nížin do alpínskeho stupňa, 6510 Nížinné a podhorské kosné lúky, 6520 Horské kosné lúky, 7110* Aktívne vrchoviská, 7140 Prechodné rašeliniská a trasoviská, 7230 Slatiny s vysokým obsahom báz, 8110 Silikátové skalné sutiny v montánnom až alpínskom stupni, 8160* Nespevnené karbonátové skalné sutiny montánneho až kolinného stupňa, 8210 Karbonátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou, 8220 Silikátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou, 8310 Nesprístupnené jaskynné útvary, 9110 Kyslomilné bukové lesy, 9130 Bukové a jedľové kvetnaté lesy, 9140 Javorovo-bukové horské lesy, 9150 Vápnomilné bukové lesy, 9180* Lipovo-javorové sutinové lesy, 9410 Horské smrekové lesy, 91D0* Brezové, borovicové a smrekové lesy na rašeliniskách, 91Q0 Reliktné vápnomilné borovicové a smrekovcové lesy

Druhy, ktoré sú predmetom ochrany
plocháč červený Cucujus cinnaberinus, hlaváč bieloplutvý Cottus gobio, kunka žltobruchá Bombina variegata, mlok karpatský Triturus montandoni, vydra riečna Lutra lutra, fúzač alpský *Rosalia alpina, rys ostrovid Lynx lynx, bystruška potočná Carabus variolosus, roháč obyčajný Lucanus cervus, ohniváčik veľký Lycaena dispar, spriadač kostihojový *Callimorpha quadripunctaria, podkovár malý Rhinolophus hipposideros, netopier veľkouchý Myotis bechsteini, uchaňa čierna Barbastella barbastellus, netopier obyčajný Myotis myotis, medveď hnedý *Ursus arctos, cyklámen fatranský *Cyclamen fatrense, poniklec prostredný *Pulsatilla subslavica, vlk dravý *Canis lupus, ochyrea tatranská Ochyraea tatrensis, črievičník papučkový Cypripedium calceolus zvonček hrubokoreňový *Campanula serrata, poniklec slovenský *Pulsatilla slavica, klinček lesklý *Dianthus nitidus, korýtkovec Scapania massalongi, grimaldia trojtyčinková Mannia triandra, kamzík vrchovský *Rupicapra rupicapra tatrica, hraboš tatranský Microtus tatricus, svišť vrchovský *Marmota marmota latirostris, netopier pobrežný Myotis dasycneme, zvonovec ľaliolistý Adenophora lilifolia, fúzač karpatský *Pseudogaurotina excellens

Navrhované menežmentové opatrenia
Extenzívne prepásanie ovcami (so stádom s veľkosťou primeranou únosnosti pasienka), Extenzívne prepásanie hovädzím dobytkom (so stádom s veľkosťou primeranou únosnosti pasienka), Kosenie a následné odstránenie biomasy 1 x ročne, Odstraňovanie sukcesných drevín, prípadne bylín a vyhrabávanie stariny, Odstraňovanie zámerne vysadených drevín, Ponechávanie mokradí, rašelinísk a statických vodných plôch bez výsadby drevín, Usmerňovanie návštevnosti územia, Elimináciu vplyvu nepôvodných druhov na pôvodnú faunu, Zvyšovanie rubnej doby, Predlžovanie obnovnej doby, Predĺženie obdobia na zalesnenie a zabezpečenie nového porastu, Jemnejšie spôsoby hospodárenia a ich formy (výberkový hosp. spôsob), Šetrné spôsoby sústreďovania drevnej hmoty (kone, lanovky, ...), Ponechávanie stromov a drevnej hmoty v porastoch (ojedinelo stojacich stromov, skupiny stromov a ležaniny), Zvyšovanie podielu prirodzenej obnovy, Zachovať alebo cielene obnoviť pôvodné druhové zloženie lesných porastov, Optimalizovať ekologické podmienky v bylinnej etáži (napr. presvetlenie znižovaním zápoja) z dôvodu chránených alebo ohrozených druhov rastlín, Protierózne, vodohospodárske, protilavínové, brehoochranné a protideflačné opatrenia, Špeciálny manažment poľnohospodárskych plôch z titulu ochrany živočíšnych druhov (chrapkáč, drop a drobné pernaté vtáctvo, alebo cicavce), Stráženie (napríklad. hniezd dravcov), Obnova zdroja potravy (zarybňovanie), Úprava a budovanie nových hniezd a hniezdnych biotopov vtáctva, Ochrana, údržba a úprava priaznivého stavu súčasných a budovanie nových liahnísk pre obojživelníky, Zabezpečenie ochrany obojživelníkov v období migrácie (napr. budovanie migračných zábran, transfer jedincov na reprodukčné lokality), Umiestnenie a výstavba lavičiek, mostíkov, chodníkov, povalových chodníkov a pod.

Činnosti, ktoré môžu mať negatívny vplyv na ciele ochrany v chránenom území
Cesty I. až III. triedy, Nekryté parkoviská a odstavné plochy, Železničné, lanové a iné dráhy, Mosty, nadjazdy, tunely, nadchody podchody na cestách I. až III. triedy, Diaľkové ropovody a plynovody, rozvody vody alebo pary, Diaľkové telekomunikačné siete a vedenia, Diaľkové rozvody elektriny, Nekryté športové ihriská, Športové areály, Kryté budovy pre šport, Automobilové, motocyklové a cyklistické dráhy, Skokanské mostíky, Golfové ihriská, Lyžiarske zjazdové trate, Lyžiarske vleky, Ťažba a úprava rudných surovín, Povrchové lomy vápencové, dolomitové, Lomy a ťažba ostatného stavebného kameňa a nerudných surovín (vrátane pieskov), Ťažba ostatných nerastov, Umiestnenie vodného diela, Banské stavby a ťažobné zariadenia, Malé vodné elektrárne, Veterné elektrárne, Tepelné, vodné, jadrové alebo iné elektrárne a energetické zariadenia, Spaľovne odpadu, Stavby na spracovanie a ukladanie jadrového odpadu, Stavby hutníckeho, chemického, farmaceutického, petrochemického, strojárskeho, stavebného, papierenského, drevospracujúceho a iného priemyslu, Skládky odpadu, Hotely a motely, Penzióny a chaty s kapacitou nad 20 lôžok, Kempingy, Garáže a kryté parkoviská nad 10 parkovacích miest, Priemyselné budovy a sklady, Priemyselné nádrže a silá, Skladovacie plochy všetky, Len veľkokapacitné poľnohospodárske budovy a sklady, stajne a maštale, Terénne úpravy, ktorými sa podstatne mení vzhľad prostredia alebo odtokové pomery, Rozširovanie všetkých nepôvodných druhov živočíchov, Telekomunikačné stožiare a transformačné stanice, Stožiare elektrických vedení, transformačné stanice, Zábavné parky, Zoologické a botanické záhrady, Bytové domy, Ostatné budovy na bývanie (detské domovy, študentské domovy, domovy dôchodcov a útulky pre bezdomovcov a pod.), Ostatné administratívne, správne budovy nesúvisiace s obhospodarovaním pozemkov, Budovy pre veľkoobchod, Autoservisy, Čerpacie stanice, Dopravné a telekomunikačné budovy, Stanice (autobusové, železničné), Hangáre a depá, Skladovacie plochy len nad 100 m 2, Amfiteátre, Ostatné budovy pre kultúru

a verejnú zábavu, Budovy pre školstvo a na vzdelávanie, Budovy pre výskum, Nemocnice, zdravotnícke a sociálne zariadenia, Kaplnky a kostoly, Kríže, Cintoríny, Krematóriá, Ostatné nebytové budovy (nápravné zariadenia, kasárne a pod.), Zmeny rekreačných objektov na priemyselné, Zmeny poľnohospodárskych objektov na rekreačné (napr. senníky na chaty a pod.), Zmeny obytných objektov na rekreačné, Zmeny obytných objektov na priemyselné, Zriadenie alebo zrušenie verejných sadov, parkov, okrasných záhrad a inej zelene, ak sú spojené s terénnymi prácami, s odstraňovaním zelene, s vybavením chodníkmi a iným spevnenými plochami, s umiestnením drobnej záhradnej architektúry a technickým prev, Diaľnice, Vzletové dráhy, pristávacie dráhy a rolovacie dráhy letísk, Prístavy, plavebné kanály a komory, Zmena v užívaní stavby, ktorá spočíva v zvýšení alebo rozšírení výroby alebo činnosti minimálne o 20 %, ktoré by mohli ohroziť alebo životné prostredie, Zriadiť poľovnícke zariadenie – zvernica, Zriadiť rybochovné zariadenie, Ťažba a úprava uhlia, lignitu a bituminózných hornín, Ťažba keramických a žiaruvzdorných ílov, Ťažobné a geotermálne vrty, Výsypky, odvaly a odkaliská (haldy), Rekonštrukcie všetkých typov parkov, parčíkov a historických záhrad, bez limitu, Umiestnenie, výsadba a zloženie nepôvodných druhov drevín mimo ovocného sadu, vinice, chmeľnice a záhrady, bez limitu.

Činnosti, ktoré môžu mať negatívny vplyv na ciele ochrany mimo chráneného územia
Ťažba a úprava uhlia, lignitu a bituminóznych hornín, Ťažba a úprava rudných surovín, Ťažba a úprava rudných surovín na kontakte s tokom pretekajúcim územím, Povrchové veľkokapacitné vápencové a dolomitové lomy, Povrchové malé vápencové a dolomitové lomy ak ide o ťažbu odstrelom, Ťažba keramických a žiaruvzdorných ílov ak ide o vyhradené ložisko, Ťažba ostatných nerastov, Ostatné ťažobné vrty s používaním výplachu ak sú vypúšťané do toku nad územím, Diaľnice, Vzletové dráhy, pristávacie dráhy a rolovacie dráhy letísk, Banské stavby a ťažobné zariadenia, Tepelné, vodné, jadrové alebo iné elektrárne a energetické zariadenia, Spaľovne odpadu, Stavby na spracovanie a ukladanie jadrového odpadu, Stavby hutníckeho, chemického, farmaceutického, petrochemického, strojárskeho, stavebného, papierenského, drevospracujúceho al. iného priemyslu, Skládky odpadu, Zmena v užívaní stavby, ktorá spočíva v podstatnom zvýšení alebo rozšírení výroby alebo činnosti, ktoré by mohli ohroziť život a zdravie ľudí alebo životné prostredie, Automobilové a motocyklové dráhy, Veľkokapacitné poľnohohospodárske budovy a sklady, stajne a maštale, Terénne úpravy, ktorými sa podstatne mení vzhľad prostredia alebo odtokové pomery, Ťažobné vrty na geotermálne vody v prípade ich vypúšťania do toku nad územím.

Starostlivosť o územie

Územným plánovaním sa sústavne a komplexne rieši priestorové usporiadanie a funkčné využívanie územia, určujú sa zásady, navrhuje sa vecná a časová koordinácia činností ovplyvňujúcich životné prostredie, ekologickú stabilitu, kultúrno – historické hodnoty územia, územný rozvoj a tvorbu krajiny v súlade s princípmi trvalo udržateľného rozvoja. Územné plánovanie je v súčasnosti upravené zákonom č. 200/2022 Z. z. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (205/2023 Z.z., 272/2023 Z.z., **46/2024 Z.z.**). Územno - plánovacia dokumentácia je základným nástrojom územného rozvoja a starostlivosti o životné prostredie v obci. Základným nástrojom územného plánovania je územný plán obce. Územný plán obce je výsledok formálneho plánovania a je územnoplánovacím dokumentom v zmysle zákona č. 200/2022 Z. z. (zákon o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v znení neskorších predpisov. **Obec nemá** v súčasnosti schválený územný plán.

Ochrana ovzdušia

Ochrana ovzdušia sa vykonáva v zmysle zákona č. 194/2018 Z.z. o ovzduší, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 137/2010 Z.z. (v znení zákona č. 318/2012 Z.z., zákona č. 180/2013 Z.z., zákona č. 350/2015 Z.z. a zákona č. 293/2017 Z.z.). Vyhláška o zdrojoch znečistenia 410/2012 Z. z. v znení 98/2021. K znečisteniu ovzdušia v obci negatívne prispieva aj automobilová doprava na ceste I./64 a III. triedy, ktorej intenzita neustále narastá. Meranie znečisťujúcich látok z dopravy sa zatiaľ nemeria, ale za 90% celkových emisií prchavých organických látok z dopravy zodpovedajú vozidlá s benzínovým motorom. Automobilová doprava okrem zvyšovania plynných emisií z výfukových plynov spôsobuje aj sekundárnu prašnosť.

Ovzdušie riešeného územia je ovplyvňované diaľkovými prenosmi znečisťujúcich látok vznikajúcich mimo riešeného územia a produkciou znečisťujúcich látok na riešenom území. Z hľadiska priestorového rozloženia, najvyššia produkcia znečisťujúcich látok je zo zdrojov v okrese Banská Bystrica, Šaľa, Dunajská Streda, pričom rozhodujúce sú zdroje napr. Duslo Šaľa, a.s.. Zmieňované zdroje znečisťujú ovzdušie najmä tuhými znečisťujúcimi látkami (TZL) a SO2 a NOx. V katastrálnom území sa nenachádzajú významné zdroje znečisťovania zaradené do kategórie veľkých zdrojov znečistenia ovzdušia v zmysle zákona č. 478/2002 Z. z. o ochrane ovzdušia. Lokálnym zdrojom znečistenia ovzdušia v obci a jeho bezprostrednom okolí je automobilová doprava.

Zdrojmi znečisťovania ovzdušia v riešenom území v súčasnosti sú:
- automobilová doprava na ceste III. triedy, ako aj na miestnych komunikáciách,
- výroba tepla v domácnostiach a vo výrobných a obslužných prevádzkach,
- výrobné prevádzky v meste Banská Bystrica a Slovenská Ľupča.

Najviac znečisťujúcich zdrojov sa nachádza v krajskom meste B. Bystrica, ale aj v obci Slovenská Ľupča.

Produkcia v t na km2 podľa územie, chemická zlúčenina a rok											
Okres Banská Bystrica	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Tuhé emisie	0,1	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5
Oxid siričitý	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,3
Oxid dusíka	0,3	0,3	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,5	0,4	0,9
Oxid uhoľnatý	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	4,0
Tuhé emisie SR	*0,1*	*0,1*	*0,1*	*0,1*	*0,1*	*0,1*	*0,1*	*0,1*	*0,1*	*0,1*	*0,6*
Oxid siričitý SR	*1,2*	*1,3*	*1,3*	*1,1*	*1*	*0,9*	*1,3*	*0,5*	*0,5*	*0,4*	*0,3*
Oxid dusíka SR	*0,7*	*0,7*	*0,7*	*0,6*	*0,6*	*0,6*	*0,6*	*0,5*	*0,5*	*0,5*	*1,2*
Oxid uhoľnatý SR	*2,3*	*2,6*	*2,9*	*2,8*	*2,8*	*3,1*	*3,1*	*3,1*	*3,1*	*2,9*	*5,7*

Zdroj: http://px-web.statistics.sk/PXWebSlovak/

Do ovzdušia sa z riešeného územia dostávajú: toxické oxidy dusíka (NOX), ktoré spôsobujú ochorenia dýchacích ciest, cyanózu srdca, majú aj karcinogénne účinky, toxický oxid siričitý (CO2), ktorý narúša krvotvorbu, dráždi sliznice a oči, spôsobuje chronické ochorenia dýchacích ciest, popolčeky, ktoré zasahujú predovšetkým dýchacie cesty, pri niektorých druhoch popolčekov je zasiahnuté aj srdce a imunitný aparát (karcinogénne účinky), polietavý prach prevažne zo sekundárnej prašnosti spôsobuje ochorenia dýchacích ciest, rozľahlé plochy porastené burinnými spoločenstvami sú jedným zo zdrojov alergických ochorení slizníc. Ako už ale bolo spomenuté, oproti ostatným regiónom Slovenska je okres Banská Bystrica jeden z menej znečistených regiónov. Ako prezentuje nasledujúca tabuľka, k poklesu dochádza v prípade produkcie oxidu uholnatého (125,5 ton - rok 2019). K nárastu došlo v prípade oxidu siričitého (172,4 ton) a oxidu dusíka (350,1 ton 2018).

Produkcia v t podľa územie, chemická zlúčenina a rok											
Okres B. Bystrica	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Tuhé emisie	44,5	39	33,8	67,5	30,6	28,6	32,7	30,3	24,4	23,9	380,7
Oxid siričitý	6,2	5,4	4,3	73,2	80	85,3	87,2	86,4	181,1	172,4	202,9
Oxid dusíka	206,4	221,9	251,9	299	264	269,2	271,1	261	364,6	350,1	744,9
Oxid uhoľnatý	140,2	155,3	196,1	182,6	125,3	111,1	112	121,3	129,2	125,5	3 206,4

Zdroj: http://px-web.statistics.sk/PXWebSlovak/

Vplyvom nepriaznivej klimageografickej polohy sa exhaláty hlavne v jesennom a zimnom období koncentrujú v prízemnej vrstve ovzdušia. Naopak koncentrácie polietavého prachu sa zvyšujú pri normálnych klimatických situáciách a to už pri najmenších rýchlostiach vetra.

Hlukové pomery z dopravy

V zmysle Nariadenia vlády SR č. 40/2002 Z. z. o ochrane zdravia pred hlukom a vibráciami najvyššie prípustné hodnoty hluku z dopravy vo vonkajších priestoroch v obytnom území ciest I. až III. triedy, zberných obecných komunikácií a hlavných železničných ťahov sú povolené pre deň LA eq,p = 60 dB a v noci LA eq,p = 50 dB.

Hlavná dopravná záťaž v katastrálnom území je na ceste III. triedy, ktorá prechádza stredom obce Baláže. Hluk z automobilovej dopravy nepresahuje v obytnej zástavbe obce Baláže povolených 50 dB(A).

Odpadové hospodárstvo

Základným právnym predpisom pri predchádzaní vzniku odpadov a pri nakladaní s odpadmi je zákon NR SR č. 79/2015 Z. z. o odpadoch, ktorý nadobudol účinnosť 1. júla 2001 ((v znení č. 91/2016 Z. z., 313/2016 Z. z., 90/2017 Z. z., 90/2017 Z. z., 292/2017 Z. z., 292/2017 Z. z., 106/2018 Z. z., 177/2018 Z. z., 208/2018 Z. z., 312/2018 Z. z., 312/2018 Z. z., 302/2019 Z. z., 302/2019 Z. z., 364/2019 Z. z., 460/2019 Z. z., 460/2019 Z. z., 460/2019 Z. z., 460/2019 Z. z., 74/2020 Z. z., 218/2020 Z. z., 285/2020 Z. z., 9/2021 Z. z., 46/2021 Z. z., 128/2021 Z. z., 216/2021 Z. z., 372/2021 Z. z., 430/2021 Z. z., 518/2021 Z. z., 230/2022 Z. z., 146/2023 Z. z., 272/2023 Z. z., 335/2024 Z. z., **26/2025 Z. z.**). Jedným zo základných nástrojov stratégie hospodárenia s odpadmi je vypracovanie „Programov odpadového hospodárstva". Program odpadového hospodárstva Slovenskej republiky

vypracováva Ministerstvo životného prostredia a následne samosprávny kraj, obec a pôvodca odpadu. Obsah Programu odpadového hospodárstva obce na roky 2016 - 2020 je zostavený podľa požiadaviek § 2 až § 5 vyhlášky MŽP SR č. 310/2013 Z.z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona o odpadoch a zároveň zohľadňuje POH SR a POH Banskobystrického kraja. Ciele a opatrenia POH SR a POH Banskobystrického kraja 2016 - 2020 sa budú realizovať obcou. Keďže obec spadala v minulosti pod povinnosť spracovať POH vzhľadom na jej veľkosť a objem produkovaného odpadu, má v súčasnosti spracovaný platný POH. **Nová legislatíva už túto povinnosť nevyžaduje.**

Odpadové hospodárstvo zahŕňa všetky činnosti zamerané na predchádzanie a obmedzovanie vzniku odpadov, znižovanie ich nebezpečnosti pre životné prostredie, ako aj na nakladanie s odpadmi v súlade s platnými zákonmi. Nakladanie s odpadmi je definované ako zber odpadov, preprava odpadov, zhodnocovanie odpadov a zneškodňovanie odpadov vrátane starostlivosti o miesto zneškodňovania.

Štatistické ukazovatele v oblasti nakladania s komunálnym odpadom prezentuje nasledujúca tabuľka.

Relatívne ukazovatele z oblasti nakladania s komunálnym odpadom v regióne

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Mn. komun. odpadu (kg/obyv.)	260,8	282,6	282,8	311,7	346,0	383,4	381,4	407,7	446,4	427,1	415,0
Mn. zhodn. kom. odp. (kg/obyv.)	40,7	58,6	57,5	88,9	122,3	156,7	157,3	181,9	222,6	216,1	209,5
Mn. znešk. kom. odp. (kg/obyv.)	192,2	217,1	224,5	222,4	223,8	226,8	224,1	222,2	220,8	206,8	202,1
% zhodnoc. kom. odpadu	15,6	20,8	20,3	28,5	35,3	40,9	41,2	44,6	49,9	50,6	50,5
% recyklácia	11,7	12,6	16,6	28,1	35,2	40,9	41,2	44,6	49,5	50,4	50,4
% miera skládkovania	68,5	68,8	79,3	71,3	64,7	59,1	58,8	54,5	49,5	48,4	48,7

Zdroj: ŠÚ SR, DataCubes, 2025

Obec Baláže má komplexne spracovaný a realizovaný spôsob likvidácie odpadov, vrátane zhodnocovania odpadov každého druhu a kategórie. Obec nemá vybudovaný triediaci dvor tuhého komunálneho odpadu. Zmesový komunálny odpad z domácnosti, z občianskej vybavenosti a prevádzok podnikateľských subjektov sa ukladá v zberných nádobách a v pravidelných intervaloch sa odváža zazmluvnenou organizáciou na skládku odpadu. Jednotliví pôvodcovia odpadov z komunálneho odpadu separujú sklo, kovy, plasty, papier a tieto ukladajú do zberných nádob umiestnených v zbernom dvore, odkiaľ sú prostredníctvom opravnených organizacií odovzdávané na recykláciu. V budúcnosti realizovať separovaný zber jednotlivých zložiek z komunálneho odpadu. Separovaný odpad sústrediť v zbernom dvore obce Baláže. Vyseparovaný nebezpečný odpad zhromažďovať oddelene od ostatných druhov odpadov v pevných, nepriepustných obaloch a v miestach zabezpečených proti poveternostným vplyvom. Ich prepravu a zneškodnenie zabezpečiť u oprávnenej firmy. Nadrozmerný odpad, vyradené zariadenia a elektrospotrebiče, akumulátory, sa v stanovených obdobiach zhromažďujú na určenom mieste a odovzdávajú organizácii, ktorá má oprávnenie na nakladanie s takýmto odpadom. Uvedený odpad je ďalej materiálovo a energeticky zhodnocovaný. Odpady vzniknuté pri stavebnej činnosti charakteru prebytočnej zeminy, sute, zmesi betónu a pod. je ukladaný na skládku zeminy organizáciami, oprávnenými na takúto činnosť a stavebnými organizáciami podľa usmernenia obecného úradu.

Obec má upravené nakladanie s komunálnym odpadom a drobnými stavebnými odpadmi, vznikajúcimi v obci cez VZN. Separovaný zber využiteľných zložiek komunálneho odpadu je v súčasnosti organizovaný v rôznych formách, separované zložky budú využité ako druhotné suroviny. Likvidáciu komunálneho odpadu sa odporúča riešiť v súlade so širšími vzťahmi v kraji v náväznosti na zákon o odpadoch. V súčasnosti sa v riešenom území nenachádzajú rozsahom väčšie divoké skládky, je však nutné jednoduchou formou upozorňovať obyvateľov obce na likvidáciu odpadu formou jeho triedenia.

Vibrácie

Z hľadiska trvalých zdrojov vibrácii, ktoré sa vyskytujú v záujmovom území rozlišujeme vibrácie z cestnej dopravy. Na území obce je hlavným zdrojom vibrácii, lesohospodárska činnosť a automobilová premávka na ceste III. Z hľadiska intenzity dopravy v obci je táto environmentálna záťaž závislá najmä od intenzity a skladby dopravného prúdu. Potenciálnym zdrojom vibrácií pri realizácii rozvoja obce bude činnosť ťažkých stavebných mechanizmov, použitie stavebných technológií a preprava ťažkými nákladnými vozidlami. Výraznejší výskyt vibrácií počas intezívnej výstavby významných dopravných stavebných objektov sa očakáva. Vplyv vibrácií na okolie v období výstavby možno vzhľadom na použitie bežných stavebných technológií považovať za významný. Zdrojom vibrácií na

nízkej úrovni produkcie budú novo navrhované miestne obslužné komunikácie, ktoré budú v prevažnej miere využívané osobnými motorovými vozidlami.

Radónové riziko

Podľa mapy Prognóza radónového rizika (Čížek, P., a kol., In: Atlas krajiny SR, 2002) sa riešené územie nachádza **v oblasti so stredným radónovým rizikom**. Postup stanovenia presnej objemovej aktivity radónu v pôdnom vzduchu, priepustnosti základových pôd riešeného územia ako bude potrebné vykonať v ďalších stupňoch projektovej prípravy.

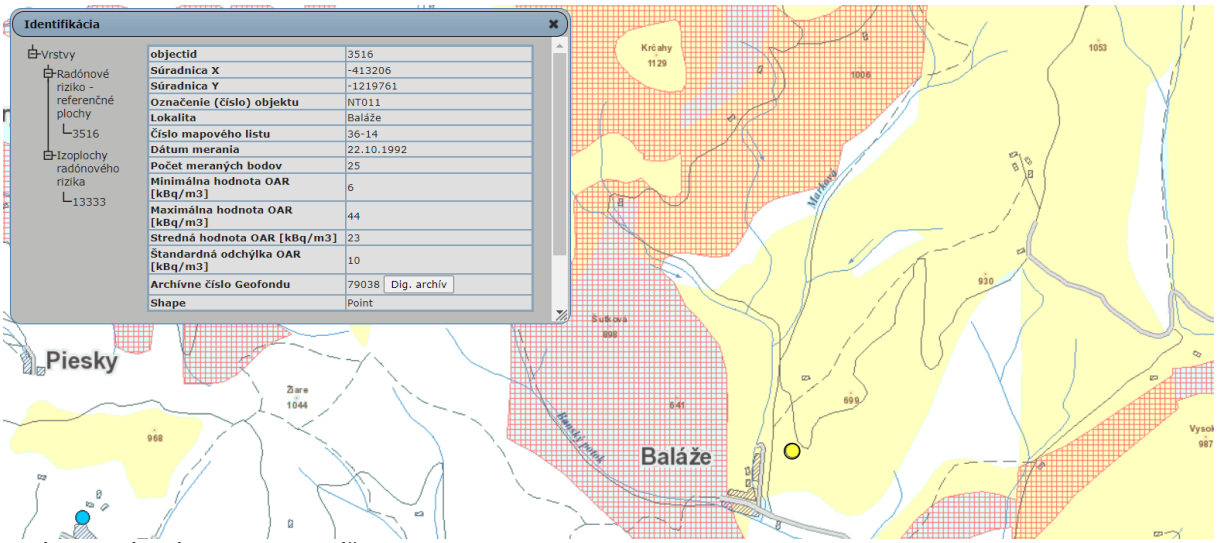

Obrázok: radónové riziko v obci Baláže
Zdroj: 17.7.2025, https://apl.geology.sk/radio/

Najzávažnejším prírodným zdrojom žiarenia je radón - 222 a jeho dcérske produkty rozpadu. Zdrojovým objektom radónu sú väčšinou hlbšie pôdne horizonty a horniny s obsahom rádia - 226, ktorého rozpadom Rn - 222 vzniká. Z hĺbky sa radón dostáva rôznymi cestami (neotektonické netesné zlomy) priepustné horniny, otvorené zóny hornín a ď.) a dostáva sa v pôdnom vzduchu, vode alebo v stavebných materiáloch do obytných miestností. Pod pojmom radónové riziko z geologického prostredia možno rozumieť pravdepodobnosť výskytu zvýšenej úrovne objemovej aktivity Rn. U jestvujúcich stavieb je max. prípustná hodnota aktivity radónu stanovená medzinárodnou komisiou pre rádiologickú ochranu do 200 Bq / m3200Bq/m3 a u novostavieb 100Bq / m3. Aktivita 222Rn nad 50Bq/l a sleduje prieskumom obecných vodovodov. V katastrálnom území obce prevláda stredné radónové riziko.

Svahové deformácie

V katastrálnom území obce Baláže sa nenachádzajú významnejšie svahové deformácie – zosuvy. Z geodynamických procesov sa v hodnotenom území a jeho širšom okolí prejavujú procesy zvetrávania, erózie a svahové pohyby. Erózia je reprezentovaná prevažne eróziou potokov a výmoľovou eróziou pôsobením prívalových vôd z atmosférických zrážok. Svahové deformácie sú rozšírené prevažne na eróznych svahoch.

Pôda

Kvalita pôdy patrí medzi najvýznamnejšie faktory využívania a rozvoja územia obce. Vzhľadom k veľmi dlhému času jej obnovy je potrebné v maximálnej miere zohľadňovať jej prirodzené vlastnosti. Rozsah pôdneho fondu je obmedzený, a práve preto musí byť v plnom rozsahu racionálne využívaný. Medzi hlavné negatívne faktory, ktoré ovplyvňujú pôdnu produkciu a jej environmentálne funkcie patria najmä zhutňovanie a acidifikácia pôd, neuvážené rekultivácie pôd, neúmerné meliorácie, nadmerná chemizácia, stále sa zvyšujúca erózia, zosuvy, divoké skládky a emisno – imisná kontaminácia pôd.

Podložie je znečisťované:

- splaškovými vodami z tých častí obce, ktoré ešte nie sú napojené na verejnú kanalizáciu,

- ropnými látkami z prevádzky motorových vozidiel na verejných komunikáciách,
- únikom tekutej zložky hnoja z hnojísk,
- aplikaciou chemickych pripravkov do pody a unikom tekutych zložiek odpadu z nelegalnych skladok-

Na charakter pôdy vplývajú rôzne prírodné činitele, ako geologický podklad, reliéf, klíma, hydrologické pomery i rastlinstvo.

Priamy vplyv na pôdy majú aj vertikálne inverzie s koncentráciou znečisťujúcich látok v prízemnej vrstve ovzdušia, ktoré vznikajú vo vlhkých ročných obdobiach v dôsledku výskytu stredne vysokých pohorí. Aj lesohospodárska výroba môže spôsobovať degradáciu pôd (používaním ťažkých mechanizmov), ktoré môžu spôsobiť kompakciu a eróziu pôd. Súčasťou monitoringu životného prostredia je aj celoslovenský monitoring pôd, ktorý koordinuje Výskumný ústav pôdoznalectva a ochrany pôdy v Bratislave.

Erózia pôdy

Erózia pôdy je rozrušovanie (lat. erode = hrýzť) povrchu pevnín vodou, ľadom a vetrom. V závislosti od podmienok sa prejavuje jednotlivo alebo v určitej kombinácii. Znamená odnos pôdnej hmoty (denudácia), jej premiestňovanie do iných polôh (transport) a ukladanie (akumulácia) vo forme nánosu alebo prekryvu (Bedrna, 2002).

Zastúpenie kategórií ohrozenosti vodnou eróziou v okrese Banská Bystrica (% z poľnohospodárskej pôdy)

Okres	Kategória eróznej ohrozenosti			
	žiadna až slabá erózia	stredná erózia	silná erózia	extrémna erózia
Banská Bystrica okres	9,84	13,61	26,68	49,88
Banskobystrický kraj	24,43	23,69	23,52	28,36

Zdroj: 25.5.2025, http://www.podnemapy.sk/portal/reg_pod_infoservis/vod/vod.aspx

Priame **okolie, ako aj kataster obce** nepredstavuje územie ohrozené extrémnou eróziou.

Správa povodí
Právna starostlivosť o vodu je vymedzená v zákone č. 364/2004 Z.z. o vodách (v znení č. 587/2004 Z. z., 230/2005 Z. z., 479/2005 Z. z., 532/2005 Z. z., 359/2007 Z. z., 514/2008 Z. z., 515/2008 Z. z., 384/2009 Z. z., 134/2010 Z. z., 556/2010 Z. z., 258/2011 Z. z., 408/2011 Z. z., 306/2012 Z. z., 321/2012 Z. z.(nepriamo), 180/2013 Z. z., 35/2014 Z. z., 409/2014 Z. z., 262/2015 Z. z., 303/2016 Z. z., 277/2017 Z. z., 51/2018 Z. z., 177/2018 Z. z., 284/2018 Z. z., 305/2018 Z. z., 74/2020 Z. z., 516/2021 Z. z., 253/2022 Z. z., 517/2022 Z. z., 74/2023 Z. z., 272/2023 Z. z., 525/2023 Z. z., 277/2024 Z. z., **26/2025 Z. z.**). Tento zákon vytvára podmienky na všestrannú ochranu povrchových vôd a podzemných vôd vrátane vodných ekosystémov a od vôd priamo závislých krajinných ekosystémov, na zlepšenie stavu povrchových vôd a na ich účelné a hospodárne využívanie.

Povrchové vody
Najvýznamnejším zdrojom znečistenia vôd v regióne sú to skladovacie objekty a manipulačné priestory. V obci Baláže je nevybudovaná splašková kanalizácia. Absencia kanalizácie v obci predstavuje jeden z najväčších príčin znečisťovania povrchových a pri priesakoch aj podzemných vôd.

Podzemné vody
Samotné podzemné vody sú významným spôsobom kontaminované hlavne prostredníctvom zrážkových a povrchových vôd. Na kvalitu podzemných vôd výrazne vplýva aj priemysel, čo sa prejavuje zvýšenými obsahmi všeobecných a špecifických organických látok a stopových prvkov. Zdrojom znečistenia sú aj skládky odpadov, hlavne neriadené. Rizikovým javom je prevádzka lesných motorových vozidiel.

2.6. OBYVATEĽSTVO

V obci žije viac ako 97,74 % obyvateľov so slovenskou národnosťou. Celkovo viac ako 66,52 % obyvateľov sa hlási k rímskokatolíckemu vierovyznaniu. Nasledujúca tabuľka prezentuje počet obyvateľov bývajúcich v obci Baláže v roku 2024.

Bývajúce obyvateľstvo v obci Baláže (rok 2024)					
	Spolu	ženy	0-14	65+	15-65
obec Baláže	229	115	32	41	156

Zdroj: Štatistický úrad SR, SOBD 2025,

V roku 2024 žilo v obci celkovo 229 obyvateľov. V tomto roku žilo v obci 115 žien. Najväčšiu skupinu tvorili obyvatelia od 15 do 65 rokov - 156. Nasledujúca tabuľka prezentuje štruktúru obyvateľstva obce Baláže podľa vierovyznania v roku 2021. Obec je podľa kritéria vierovyznania s jedným dominantným vierovyznaním (rímskokatolícke - 66,52 %). Pri 1,36 % nebolo zistené vierovyznanie. Bez vyznania bolo 31,22 % obyvateľov.

Bývajúce obyvateľstvo podľa náboženského vyznania		
Ukazovateľ	SODB 2021	%
Rímskokatolícka cirkev	147	66,52
Evanjelická cirkev augsburského vyznania	2	0,90
iné	3	1,36
bez vyznania	69	31,22
Spolu	221	

Zdroj: http://www.sodbtn.sk/obce/obec_stat_vierovyznanie.php?kod_obce=543136

Z hľadiska národnostnej štruktúry sa väčšina obyvateľov hlási k slovenskej národnosti – 97,74 %. V obci žil v roku 2021 1 obyvateľ maďarskej národnoti a 3 českej národnosti.

Bývajúce obyvateľstvo podľa náboženského vyznania		
Ukazovateľ	SODB 2021	%
Slovenská	216	97,74
Maďarská	1	0,45
Česká	3	1,36
Nezistené	1	0,45
Spolu	221	

Zdroj: http://www.sodbtn.sk/obce/obec_stat_vierovyznanie.php?kod_obce=543136

V okrese Banská Bystrica je národnostná štruktúra podobná. Žije tu cca. 106604 obyvateľov slovenskej národnosti. Klesajúci je počet obyvateľov českej (751), poľskej národnosti (81) a oficiálne klesá počet obyvateľov rómskej národnosti (162). Ostatné národnosti jú sledovanom období relatívne tiež stabilné. Mierne narástol počet obyvateľov ukrajinskej národnosti (151).

Stav obyvateľstva ku koncu obdobia (k 31.12.)											
Okr. B. Bystrica	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Spolu	111018	110920	110925	110931	110941	110716	110631	108120	107642	107199	106604
Slovenská	96493	96520	96608	96734	96846	96759	96733	101141	100838	100541	100031
Maďarská	394	400	409	413	421	423	424	320	306	306	305
Rómska	568	569	568	566	562	562	565	191	186	174	162
Rusínska	56	56	55	55	55	55	55	41	38	36	35
Ukrajinská	72	76	83	88	93	91	93	134	135	139	151
Česká	912	914	916	931	932	927	954	739	753	749	751
Nemecká	112	113	116	117	119	120	131	60	64	60	62
Poľská	153	157	164	167	174	176	181	68	70	73	81
Chorvátska	0	0	0	0	0	0	0	13	18	20	21
Srbská	0	0	0	0	0	0	0	17	17	17	20
Ruská	108	117	132	131	131	127	128	124	125	122	123
Židovská	15	15	15	15	15	15	15	13	13	13	13

Moravská	95	94	93	91	89	88	87	26	26	25	24
Bulharská	26	27	28	28	28	28	31	17	18	17	18
Sliezska	0	0	0	0	0	0	0	3	3	3	3
Grécka	6	7	8	9	9	9	11	15	14	14	14
Rumunská	46	48	49	50	55	55	56	24	27	28	30
Rakúska	31	30	31	34	34	34	37	15	17	17	18
Vietnamská	30	30	30	37	40	40	43	29	29	28	38
Iná a nezistená	11901	11747	11620	11465	11338	11207	11087	5130	4945	4817	4704

Zdroj: ŠÚ SR, DataCubes, 2025

Demografia

Problémom a zároveň bariérou rozvoja prevažnej časti obcí je postupné znižovanie počtu obyvateľov. V prípade obce Baláže bol zaznamenaný mierny nárast počtu obyvateľov (13).

Stav obyvateľstva ku koncu obdobia (k 31.12.)											
o. Baláže	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
k 1.1.	215	216	211	217	218	220	218	221	230	233	234
k 30.6.	216	214	214	218	219	219	220	226	232	234	232
k 31.12	216	211	217	218	220	218	221	230	233	234	229
muži	110	107	108	110	113	111	112	113	116	117	114
ženy	106	104	109	108	107	107	109	117	117	117	115
Index	-	0,977	1,028	1,005	1,009	0,991	1,014	1,041	1,013	1,004	0,979
Priemer Ix											1,006

Zdroj: ŠÚSR, 2014 - 2024, DataCubes

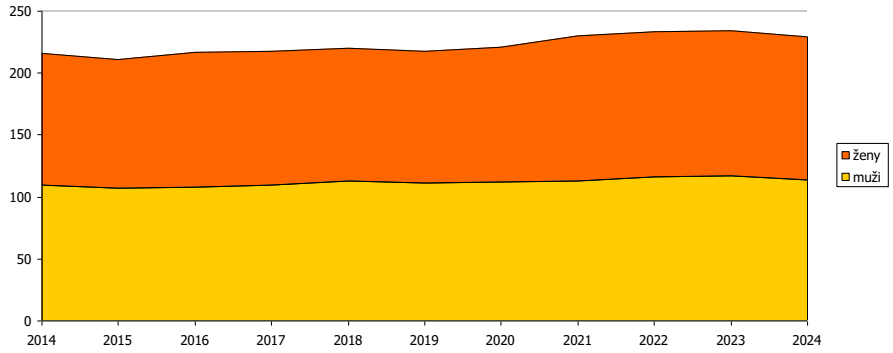

Obrázok: Vývoj počtu mužov a žien
Zdroj: ŠÚSR, 2014 - 2024, DataCubes

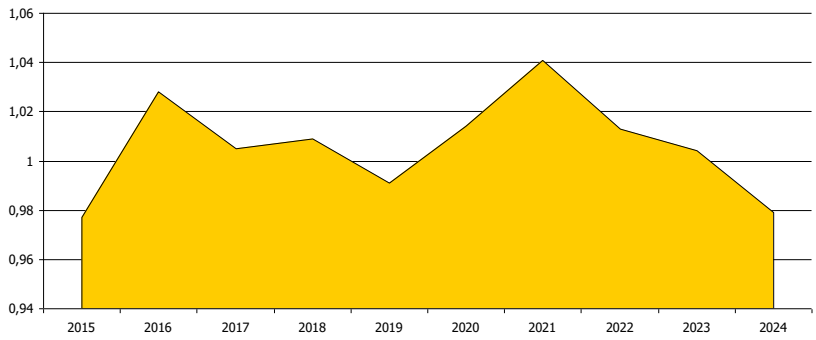

Obrázok: Vývoj rastového indexu v obci
Zdroj: ŠÚSR, 2014 - 2024, DataCubes

Počas sledovaného obdobia počet obyvateľov vzrástol o 13 (6,01 %). Priemerný index dosiahol hodnotu 1,006, čo predstavuje priemerný ročný nárast o 0,547 %. K najvyššiemu nárastu došlo v roku

2021, kedy vzrástol počet obyvateľov o 9 osôb. K roku s najvyšším poklesom obyvateľstva patril rok 2015 a 2024, kedy klesol počet obyvateľov o 5. V roku 2023 bol zaznamenaný nárast o 1 obyvateľa. K ďalšiemu vyššiemu úbytku došlo aj v roku 2019 (- 2 obyvatelia). V obci žije väčší počet žien (115) ako mužov (114).

Prirodzený prírastok obyvateľstva

Nasledujúca tabuľka prezentuje prirodzený prírastok/úbytok obyvateľstva v okrese Banská Bystrica, ako aj prirodzený prírastok v obci Baláže.

Prirodzený prírastok											
O. Baláže	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
okr. B. Bystrica HMPP	-0,09	-0,01	0,33	0,14	0,23	-0,3	-0,61	-3,73	-2,38	-3,06	-4,25
prirodzený prírastok	0	-4	2	3	-3	-3	-1	0	-5	-1	-2
hrubá miera pr. prír.	0	-18,74	9,35	13,79	-13,7	-13,7	-4,56	0	-21,6	-4,28	-8,64

Zdroj: ŠÚ SR, DataCubes, 2025

Vývoj ukazovateľa hrubej miery prirodzeného prírastku obyvateľstva v okrese v sledovanom období vykazuje negatívny trend. Počet zomretých prekračuje v obci počet živonarodených obyvateľov takmer v každom roku sledovaného obdobia (s výnimkou 2016 až 2018. Najvyšší prirodzený úbytok bol zaznamenaný v roku 2022 a to - 5 osôb.

Nasledujúca tabuľka prezentuje počet živonarodených (hrubá miera) v okrese a vývoj počtu narodených za obec Baláže. Rastový trend v okrese bol evidovaný do roku 2018, kedy hrubá miera dosiahla 9,67. Do roku 2024 klesol tento počet na 6,2. V súčasnosti je v obci rovnomerný trend. Najvyšší počet živonarodených bol evidovaný v roku 2021 a to 4 osoby.

Počet živonarodených											
O. Baláže	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
okres B. Bystrica HM	9,06	9,23	9,36	9,15	9,67	9,39	9,26	9,13	8,16	7,39	6,2
narodení	1	0	3	3	0	1	2	4	2	1	1
živonarodení	1	0	3	3	0	1	2	4	2	1	1
hrubá miera živorod.	4,64	0	14,02	13,79	0	4,57	9,11	17,74	8,64	4,28	4,32

Zdroj: ŠÚ SR, DataCubes, 2025

Štatistika počtu potratov v okrese nevykazuje podobné tendencie, ako v prípade obecnej štatistiky. Potratovosť v obci je na výrazne nižšej priemernej úrovni, ako je priemer okresu. V obci sa počas sledovaného obdobia vyskytol potrat v roku 2014 až 2016 a 2020 (1).

Počet potratov											
O. Baláže	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
okres B. Bystrica HM	2,85	2,9	2,86	2,56	2,62	2,04	2,08	1,96	1,88	1,65	1,64
potratovosť	1	1	1	0	1	0	1	0	0	0	0
hrubá miera potratovosti	4,64	4,68	4,67	0	4,57	0	4,56	0	0	0	0
index potratovosti	100	0	33,33	0	0	0	50	0	0	0	0
ukončené tehotenstvá	2	1	4	3	1	1	3	4	2	1	1
hrubá miera uk. tehot.	9,28	4,68	18,69	13,79	4,57	4,57	13,67	17,74	8,64	4,28	4,32

Zdroj: ŠÚ SR, DataCubes, 2025

Počet zomretých v okrese vykazuje stabilný trend v posledných rokoch sledovaného obdobia. Počet kolíše okolo 9,97 osôb na 1000 obyvateľov. Najvyšší počet bol zaznamenaný v roku 2021.

V obci Baláže možno sledovať rastúci aj klesajúci trend. V roku 2014 bolo evidovaných 4,64 zomretých na 1000 obyvateľov, v roku 2024 to bolo 12,92. V roku 2023 to bolo 8,57 zomretých na 1000 obyvateľov.

Počet zomretých											
O. Baláže	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
okres Banská Bystrica HM	9,15	9,24	9,02	9,01	9,45	9,69	9,88	12,86	10,54	10,45	10,45
zomretí	1	4	1	0	3	4	3	4	7	2	3
hrubá miera úmrtnosti	4,64	18,74	4,67	0	13,7	18,26	13,67	17,74	30,24	8,57	12,96

Zdroj: ŠÚ SR, DataCubes, 2025

Migrácia obyvateľstva

Migrácia obyvateľstva t.j. rozdiel medzi prisťahovanými a vysťahovanými obyvateľmi vykazuje pozitívny aj negatívny vývoj. Rozhodujúci podiel na migrácii obyvateľstva v obci pripadá na občanov v produktívnom veku. V sledovanom období vykazoval migračný prírastok v okrese negatívny trend. Pozitívny trend v obci bol zaznamenaný v rokoch 2014, 2016 a 2018 až 2023. V roku 2015, 2017 a 2024 presahoval počet vysťahovaných počet prisťahovaných o -1, -2 a -3 osôb. Najvyššia pozitívna bilancia bola zaznamenaná v roku 2021 a 2022 (9 a 8).

Saldo sťahovania											
O. Baláže	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
okres B. Bystrica HM	-0,76	-0,87	-0,29	-0,08	-0,14	-1,73	-0,15	-1,9	-2,05	-1,06	-1,32
migračné saldo	1	-1	4	-2	5	1	4	9	8	2	-3
hr. miera migr. salda	4,64	-4,68	18,69	-9,2	22,83	4,57	18,22	39,91	34,56	8,57	-12,96

Zdroj: ŠÚ SR, DataCubes, 2025

Nasledujúca tabuľka prezentuje absolútne hodnoty migrujúcich za obec Baláže. Najvyšší počet obyvateľov migruje mimo územia SR.

Migrácia obyvateľstva											
O. Baláže	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
prisťahovaní	6	2	5	5	7	3	5	9	9	3	0
vysťahovaní	5	3	1	7	2	2	1	0	1	1	3

Zdroj: ŠÚ SR, DataCubes, 2025

V sledovanom období počet vysťahovaných kolíše. Stúpajúca tendencia bola zaznamenaná hlavne v roku 2017 - celkovo až 7 vysťahovaných. V roku 2024 počet vysťahovaných dosiahol hodnotu 3. Najväčší počet prisťahovaných bol zaznamenaný v roku 2021 a 2022, kedy sa do obce prisťahovalo celkovo 18 obyvateľov. V roku 2024 sa do obce neprisťahovala žiadna osoba.

Celkový prírastok

Nasledujúca tabuľka prezentuje vývoj celkového prírastku na 1000 obyvateľov v okrese, ktorý je súčtom prirodzeného a migračného prírastku a absolútne hodnoty za obec. Celkový prírastok vykázal v okrese v sledovanom období kladnú hodnotu len v roku 2016 až 2018. Najvyšší úbytok bol zaznamenaný v roku 2021 (-5,63).

Celkový prírastok (- úbytok)											
O. Baláže	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
okres Banská Bystrica HM	-0,85	-0,88	0,05	0,05	0,09	-2,03	-0,77	-5,63	-4,43	-4,12	-5,57
celkový prírastok	1	-5	6	1	2	-2	3	9	3	1	-5
hrubá miera celk. pr.	4,64	-23,42	28,04	4,6	9,13	-9,13	13,67	39,91	12,96	4,28	-21,6

Zdroj: ŠÚ SR, DataCubes, 2025

Celkový prírastok v obci vykazuje nerovnomerný trend. K najvyššiemu prírastku došlo v roku 2021 a 2016, kedy počet obyvateľov dosiahol hodnotu 9 a 6 K najvyššiemu celkovému úbytku v obci počas sledovaného obdobia došlo v roku 2015 a 2024 (- 5).

Počet sobášov a rozvodov

Nasledujúce tabuľky prezentujú vývoj počtu sobášov a rozvodov v okrese a sobášnosť a rozvodovosť v obci Baláže. Na 1000 obyvateľov v okrese roku 2014 pripadalo 4,74. Do roku 2024 bol ich počet na hodnote 4,31.

Počet sobášov											
O. Baláže	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
okr. B. Bystrica HM	4,74	5,21	5,72	5,35	5,13	5,02	4,11	4,9	5,14	4,61	4,31
sobášnosť	2	0	3	0	0	1	1	3	0	1	3
hrubá miera sobášnosti	9,28	0	14,02	0	0	4,57	4,56	13,3	0	4,28	12,96

Zdroj: ŠÚ SR, DataCubes, 2025

V porovnaní s regionálnou štatistikou je sobášnosť v obci nižšia, ako v prípade okresu. Sobáše sa uskutočnili v rokoch 2014, 2016, 2019 až 2021 a 2023 až 2024. V prípade rozvodovosti boli hodnoty hlboko pod úrovňou okresu. K jedinému rozvodu došlo v roku 2023 a to 1.

Počet rozvodov											
O. Baláže	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
okr. B. Bystrica HM	2,06	1,88	1,72	1,92	1,85	1,8	1,65	1,76	1,76	1,74	1,85
rozvodovosť	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
hrubá miera roz.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4,28	0

Zdroj: ŠÚ SR, DataCubes, 2025

Hustota obyvateľov

Nasledujúca tabuľka prezentuje hustotu obyvateľov na km^2. Hustota obyvateľstva v obci je hlboko pod úrovňou Slovenska. Z dlhodobého hľadiska dochádza v obci k miernemu nárastu hustoty obyvateľstva. V roku 2014 dosiahla hustota hodnotu 15,16 a do roku 2024 stúpla na hodnotu 16,28. Nachádza sa pod úrovňou hustoty vidieka (61,57).

Hustota obyvateľov na km2 k 31.12. podľa územie a rok											
O. Baláže	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Mestá	405,9	405,13	400,79	399,84	399,06	398,27	394,81	392,06	389,2	386,88	384,96
vidiek	59,61	59,87	60,03	60,34	60,66	60,98	61,23	61,31	61,57	61,86	62,09
SR	110,51	110,61	110,75	110,93	111,08	111,23	111,33	110,98	110,78	110,67	110,58
okres Banská Bystrica	137,21	137,1	137,04	137,04	137,05	136,92	136,73	133,95	133,28	132,71	132,07
O. Baláže	15,16	15,02	15,05	15,3	15,4	15,41	15,44	15,86	16,28	16,42	16,28

Zdroj: ŠÚ SR, DataCubes, 2025

Veková štruktúra obyvateľstva obce

Nasledujúca tabuľka predstavuje vývoj počtu obyvateľov podľa 5 ročných vekových skupín.

Počet obyvateľov ku koncu obdobia (31.12.)											
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Spolu	216	211	217	218	220	218	221	230	233	234	229
0	1	0	3	3	0	1	2	3	2	2	1
1-4	10	9	6	5	7	6	7	8	9	11	9
5-9	11	9	10	14	11	10	9	11	10	8	9
10-14	8	10	9	6	10	12	10	13	18	14	13
15-19	8	8	8	11	10	9	11	9	6	11	13
20-24	13	11	8	9	7	8	8	9	11	10	9
25-29	20	19	21	20	18	14	13	9	11	10	10
30-34	14	17	19	16	19	18	19	22	22	20	17
35-39	20	16	15	12	12	12	15	18	17	20	19
40-44	15	16	16	20	22	22	17	15	12	12	12
45-49	12	8	13	13	13	18	21	19	24	26	23
50-54	22	26	23	21	20	11	8	13	13	13	18
55-59	16	15	16	15	16	23	26	24	21	19	12
60-64	15	18	21	20	19	15	14	16	18	18	23
65-69	6	6	6	9	13	16	19	20	19	16	15

70-74	9	8	7	5	5	5	6	6	8	11	14
75-79	5	6	7	9	7	9	8	6	5	5	4
80-84	7	6	6	6	6	3	2	2	3	4	5
85-89	2	2	2	3	3	4	3	4	3	3	0
90-94	2	1	1	1	1	1	2	2	1	1	3
95-99	0	0	0	0	1	1	1	1	0	0	0

Zdroj: ŠÚ SR, DataCubes, 2025

K najvyššiemu nárastu došlo vo vekových skupinách od 45 - 49 a 60 - 69. Sledovanie jednotlivých vekových skupín je dôležité z hľadiska formovania ponuky služieb a formovania infraštruktúry v obci Baláže.

Veková štruktúra obyvateľstva

2014

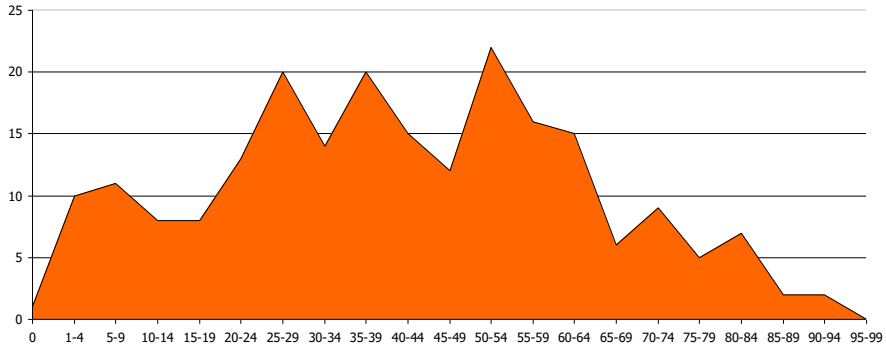

2024

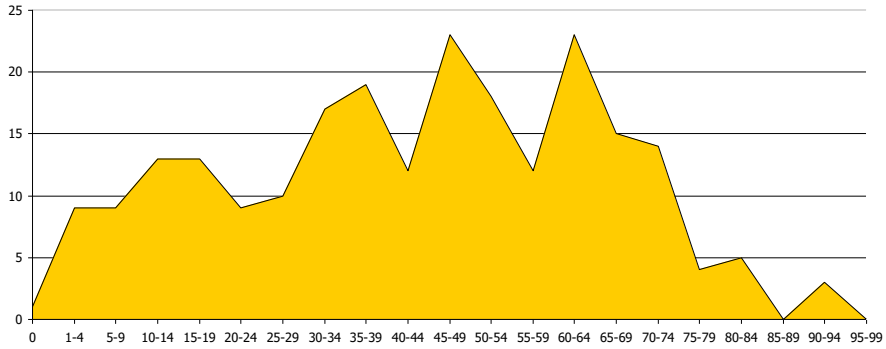

Prognózy

V prípade, že sa doterajší trend zachová, v nasledujúcich 11 rokoch by malo dôjsť k miernemu nárastu počtu obyvateľov hlavne v predproduktívnom a poproduktívnom veku. Do roku 2035 by mal celkový počet obyvateľov stúpnuť na 248 obyvateľov. Vekové skupiny by mali mať rovnomerný vývoj. Intenzívnejší vývoj by mal pokračovať vo vekových skupinách od 10 - 14 a 30 - 39.

Počet obyvateľov ku koncu obdobia (31.12.)

	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Spolu	225	223	225	227	229	231	236	238	240	244	248
0	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3
1-4	9	9	9	9	10	10	10	10	10	10	11
5-9	9	9	9	8	8	8	8	8	7	7	7
10-14	13	13	15	15	15	15	16	16	17	17	18
15-19	11	11	11	12	12	12	13	13	13	13	14
20-24	9	8	8	8	8	8	8	8	8	7	7
25-29	7	6	5	5	6	6	7	7	7	7	8
30-34	17	17	18	18	18	19	20	20	20	21	21

35-39	18	18	18	19	19	19	19	20	20	20	21
40-44	13	13	12	12	11	10	10	9	9	8	8
45-49	22	21	21	20	21	22	22	23	23	23	25
50-54	18	18	18	19	19	19	20	20	20	21	21
55-59	21	21	21	22	22	22	23	23	23	24	24
60-64	19	19	19	19	20	20	20	20	20	20	21
65-69	15	15	15	16	16	16	16	16	17	17	17
70-74	10	10	11	11	12	12	12	13	13	14	14
75-79	5	5	5	5	5	4	4	4	4	4	4
80-84	2	2	2	1	1	1	0	0	0	1	1
85-89	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2
90-94	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3
95-99	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Prognózovaná veková štruktúra obyvateľstva

2025

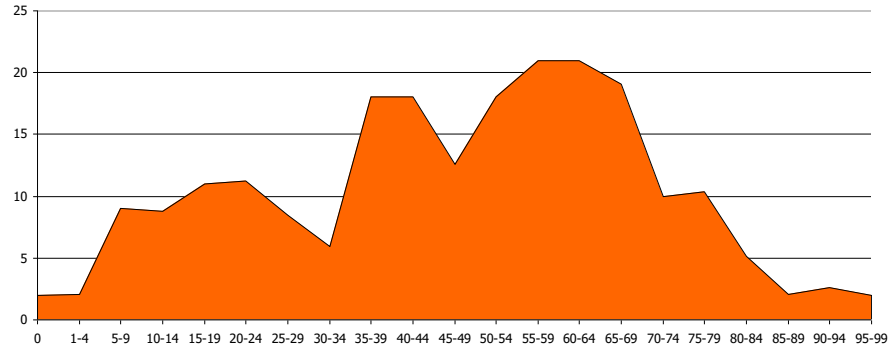

2035

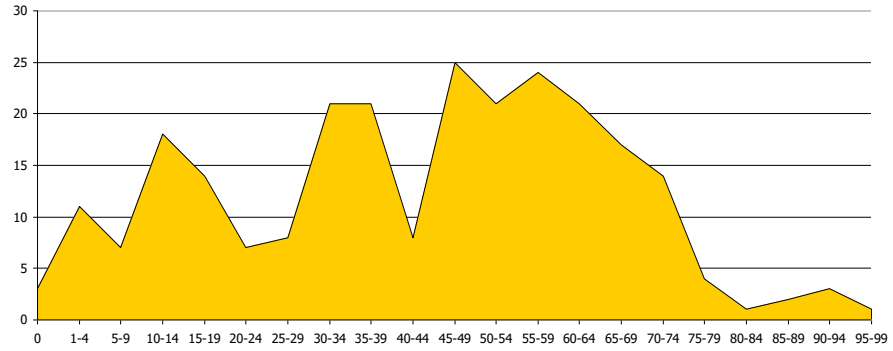

Ďalšie demografické charakteristiky

Nasledujúce tabuľky prezentujú vývoj počtu obyvateľov a predpokladaný vývoj podľa hlavných vekových skupín. Najväčší podiel pripadá na obyvateľov v produktívnom veku, najmenší podiel na obyvateľov v po a predproduktívnom veku (32). V skupine v poproduktívnom veku bol zaznamenaný výrazný nárast. Za 11 ročné obdobie stúpol počet obyvateľov o 10. V skupine v predproduktívnom veku bol zaznamenaný nárast o 2 obyvateľov. Počet obyvateľov v produktívnom veku zaznamenal nárast o 1.

Obyvateľstvo podľa štruktúry základných vekových skupín

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Predproduktívny vek	30	28	28	28	28	29	28	35	39	35	32
Produktívny vek	155	154	160	157	156	150	152	154	155	159	156
Poproduktívny vek	31	29	29	33	36	39	41	41	39	40	41

Zdroj: ŠÚ SR, DataCubes, 2025

Vývoj vekovej štruktúry obyvateľstva v sledovanom období

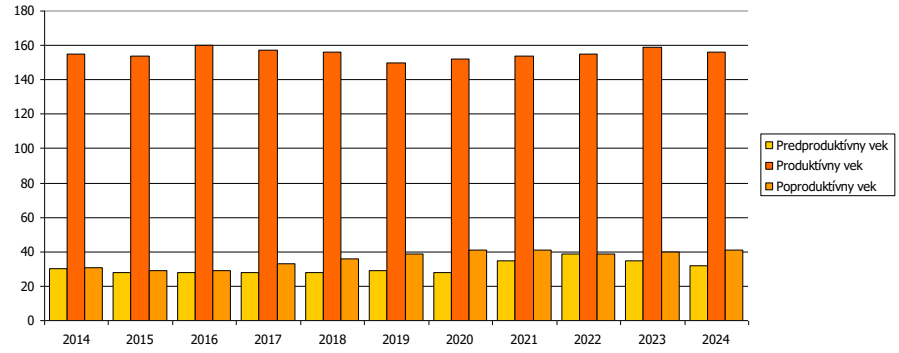

Ako prezentuje graf, za uvedených 11 rokov došlo k nárastu vo vekových skupinách pred, produktívneho a poproduktívneho veku. Nasledujúca tabuľka prezentuje predpokladaný vývoj v hlavných vekových skupinách do roku 2035.

Predpokladaný vývoj počtu obyvateľstva do roku 2035

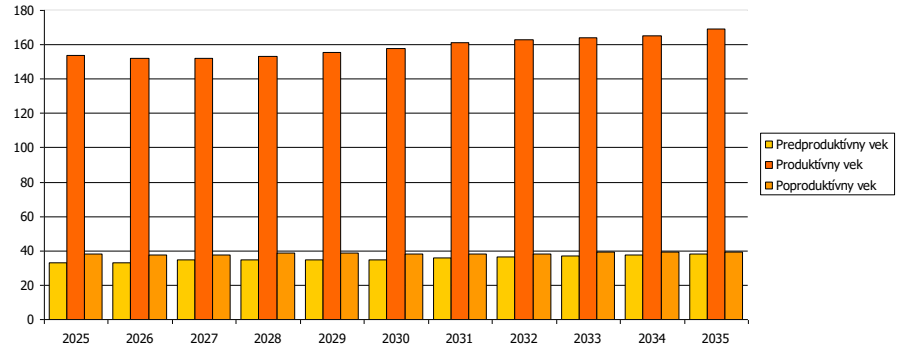

Do roku 2035 sa predpokladá nárast obyvateľov vo vekovej skupine poproduktívneho veku. Vo vekovej skupine predproduktívneho veku sa predpokladá nárast o 5 obyvateľov.

Predpokladaný vývoj počtu obyvateľstva do roku 2035

	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Predproduktívny vek	33	33	35	35	35	35	36	36	37	37	38
Produktívny vek	154	152	152	153	156	158	161	163	164	165	169
Poproduktívny vek	38	38	38	39	38	38	38	38	39	39	39

Najviac ekonomicky činného obyvateľstva pripadá na vekovú skupinu od 45 do 49 rokov a 60 - 64 rokov. Naopak najmenšiu skupinu ekonomicky aktívneho obyvateľstva tvoria obyvatelia od 20 do 24 rokov. Pokles v medziročnom porovnaní 2014 až 2024 bol zaznamenaný v skupine 20 až 29 rokov, 35 - 44 a 50 až 59 rokov.

Ekonomicky aktívne obyvateľstvo podľa štruktúry veku a pohlavia k 2014 a 2024

Vek	2014	2024	rozdiel 2024 -2014
15-19	8	13	5
20-24	13	9	-4
25-29	20	10	-10
30-34	14	17	3
35-39	20	19	-1
40-44	15	12	-3
45-49	12	23	11
50-54	22	18	-4
55-59	16	12	-4
60-64	15	23	8

Zdroj: ŠÚ SR, DataCubes, 2025

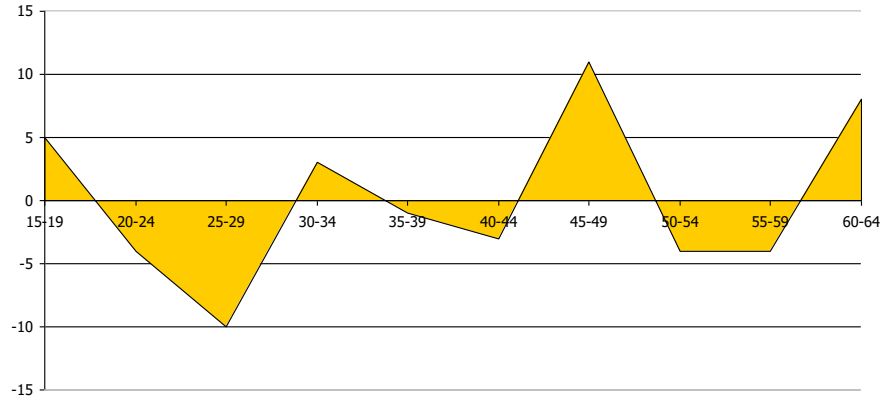

Zdroj: ŠÚ SR, DataCubes, 2025

Z ekonomického hľadiska daná štruktúra je vyhovujúca.

Národnostná štruktúra obyvateľstva
Z hľadiska národnostnej štruktúry sa väčšina obyvateľov hlási k slovenskej národnosti – 97,74 %. V obci žil v roku 2021 1 obyvateľ maďarskej národnoti a 3 českej národnosti.

Bývajúce obyvateľstvo podľa náboženského vyznania		
Ukazovateľ	SODB 2021	%
Slovenská	216	97,74
Maďarská	1	0,45
Česká	3	1,36
Nezistené	1	0,45
Spolu	221	

Zdroj: http://www.sodbtn.sk/obce/obec_stat_vierovyznanie.php?kod_obce=543136

V okrese Banská Bystrica je národnostná štruktúra podobná.

2.7. VZDELANIE A ZAMESTNANOSŤ

V obci majú najvyšší podiel vo vzdelanostnej štruktúre obyvateľstva občania so stredným odborným vzdelaním - s maturitou - 33, 48 %, vysokoškolským (16,74 %) a so stredným odborným vzdelaním učňovským - 21,72 %. Obyvatelia so základným vzdelaním boli zastúpení 11,76 %.

Podrobná vzdelanostná štruktúra obyvateľov obce v roku 2021		
dosiahnuté vzdelanie	počet	%
bez vzdelania (osoby 0-14 rokov)	19	8,6
základné	26	11,76
stredné odborné učňovské (bez maturity)	48	21,72
úplné stredné (s maturitou)	74	33,48
vyššie odborné vzdelanie	11	4,98
vysokoškolské	37	16,74
bez školského vzdelania (15+ rokov)	0	0
nezistené	6	2,71

Zdroj: statistics.sk, 2025

Z hľadiska uplatnenia sa obyvateľstva na trhu práce má uvedená vzdelanostná štruktúra vyhovujúci pomer. Z hľadiska ďalšieho vývoja je potrebné v obci ďalej zvyšovať počet obyvateľov so stredným odborným vzdelaním a úplným stredným vzdelaním.

Vývoj nezamestnanosti
Vývoj nezamestnanosti vo všeobecnosti zaznamenával až do roku 2020 klesajúci trend.

Miera evidovanej nezamestnanosti v obci

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Nezamestnaná spolu	14	15	11	6	7	8	12	10	7	3	5
Nezamestnaní ženy	5	6	4	1	2	3	5	6	3	0	1
% miera nezamest.	9,03	9,74	6,88	3,82	4,49	5,33	7,89	6,49	4,52	1,89	3,21

Zdroj: ŠÚ SR, DataCubes, 2025

Nezamestnanosť aj v obci mala za posledné 3 roky (od roku 2022) relatívne stabilnú tendenciu. V roku 2024 bolo v obci Baláže 5 nezmestnaných.

Relatívny počet evidovaných nezamestnaných obyvateľov v obci a regióne prezentuje nasledujúca tabuľka.

Miera evidovanej nezamestnanosti podľa územie, pohlavie a rok v %											
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Slovenská republika	12,29	10,63	8,76	5,94	5,04	4,92	7,57	6,76	5,90	5,07	4,24
Kraj Banskobystrický	17,22	14,94	12,80	8,67	7,03	6,69	9,83	9,01	8,48	7,01	6,73
Okres Banská Bystrica	8,90	8,00	6,25	4,28	3,38	3,30	4,90	4,57	3,94	4,58	4,73
Muži	8,91	7,95	5,70	3,96	3,13	3,08	4,86	4,58	3,76	4,51	4,69
Ženy	8,88	8,06	6,83	4,62	3,64	3,52	4,93	4,55	4,13	4,65	4,79

Zdroj: ŠÚ SR, DataCubes, 2025

Vyššia miera evidovanej nezamestnanosti bola takmer počas celého obdobia v prípade ženskej populácie. V roku 2024 dosiahla úroveň 4,79 %. Najvyššia úroveň v prípade mužskej populácie sa dosiahla v roku 2014 (8,91 %). Najväčší počet nezamestnaných obyvateľov pripadal na skupinu vo veku od 35 - 49 a skupinu nad 50 rokov. V tejto skupine podiel výrazne klesá. K znižovaniu podielu dochádza v prípade skupiny od 15 do 24 rokov, kedy do roku 2024 klesol podiel na 235 osôb.

Počet uchádzačov o zamestnanie podľa veku v osobách											
Okr. B. Bystrica	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
15-24	867	748	437	289	262	272	383	327	287	259	235
25-34	1391	1242	986	650	576	631	826	635	547	557	513
35-49	1800	1684	1347	966	777	785	1167	1051	927	919	849
50 a viac	1632	1584	1311	969	890	801	1025	975	820	769	619
spolu	5690	5258	4081	2874	2505	2489	3401	2988	2 581	2 504	2 216

Zdroj: ŠÚ SR, DataCubes, 2025

Významným ukazovateľom na trhu práce je doba evidencie nezamestnaných obyvateľov. V prípade regiónu ide hlavne o krátkodobú nezamestnanosť do 3 mesiacov.

Verejné služby zamestnanosti

Na zabezpečovanie práva občanov na zamestnanie je zriadený ÚPSVaR ako verejnoprávna inštitúcia, ktorý v rozsahu svojej pôsobnosti, ako jeden z viacerých subjektov v súčinnosti s reprezentatívnymi organizáciami zamestnancov a zamestnávateľov vykonáva politiku zamestnanosti. ÚPSVaR je hlavnou inštitúciou realizujúcou politiku trhu práce, čo je systém podpory a pomoci občanom pri ich začleňovaní na pracovné miesta na trhu práce formou sprostredkovania zamestnania, poskytovania poradenstva, prispôsobovaním profesijnej štruktúry nezamestnaných a zamestnancov pomocou rekvalifikácií, podporovanie vytváranie nových pracovných miest zamestnávateľmi pomocou poskytovania príspevkov v rámci aktívnej politiky trhu práce a poskytovaním podpory v nezamestnanosti. Pri poskytovaní verejných služieb zamestnanosti obec spolupracuje s ÚPSVaR v Banskej Bystrici, pri vytváraní dočasných pracovných miest, ktoré sú nevyhnutným predpokladom zachovania pracovných návykov dlhodobo nezamestnaných. Obec spolupracuje rovnako aj pri realizácii aktívnej politiky trhu práce (APTP), v rámci ktorej sa pomocou nástrojov APTP predovšetkým podporuje vytváranie nových pracovných miest zamestnávateľmi, ako aj obcou samotnou. Obec v oblasti aktívnej politiky zamestnanosti dočasne zamestnáva nezamestnaných občanov v rámci aktivačných prác a malých obecných služieb. V prevažnej miere výkon týchto pracovných činností zahŕňa údržbu verejných priestranstiev.

Štruktúra zamestnanosti

Nasledujúca tabuľka prezentuje štruktúru pracujúcich podľa jednotlivých odvetví národného hospodárstva. Najväčšie zastúpenie majú v regióne verejná správa (17,07 %), obchod (14,16 %), priemysel (14,81 %). Silne zastúpené je zdravotníctvo (12,10 %), vzdelávanie (10,23 %). Od roku 2014 sa podiel priemyslu na zamestnaní znížil (14,81 %). Najvýraznejší pokles nastal v prípade obchodu.

Štruktúra zamestnanosti podľa NACE v %

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Poľnohospodárstvo, lesn...	2,05	1,96	1,59	1,56	2,15	2,10	2,42	2,33	1,83	1,90	2,08
Priemysel spolu	16,46	15,30	19,71	18,67	15,13	14,31	15,64	15,24	14,32	16,15	14,81
Priemyselná výroba	13,55	12,67	12,80	15,67	13,18	12,14	13,63	12,95	12,11	13,62	12,78
Dodávka elektriny, plynu, ...	0,63	0,63	0,57	0,63	0,60	0,61	0,64	0,62	0,59	0,64	0,65
Dod.a vody; čistenie a od...	2,41	4,51	6,34	2,38	1,36	1,55	1,38	1,67	1,62	1,88	1,19
Stavebníctvo	3,82	3,75	4,53	3,44	4,54	5,27	1,81	3,87	4,60	2,72	3,53
Veľkoobchod a mal...	16,09	15,62	15,28	14,63	14,36	16,97	15,26	14,15	15,16	13,80	14,16
Doprava a skladovanie	5,31	4,81	3,43	4,59	4,35	4,32	3,34	3,15	3,17	3,86	3,05
Ubytovacie a stra. služby	1,88	1,67	1,63	1,72	2,55	1,62	2,06	2,04	3,12	2,52	2,59
Informácie a komunikácia	2,91	2,87	2,12	2,39	2,74	3,13	2,53	2,33	2,34	2,47	2,34
Finančné a poisť. činnosti	2,23	1,94	1,79	2,00	1,57	1,61	1,55	1,42	1,40	2,08	1,47
Činnosti v oblasti nehnute.	1,04	1,06	0,82	0,85	1,11	1,24	2,23	2,75	2,26	2,23	2,51
Odborné, vedecké a tec.	2,74	3,13	3,12	1,85	2,42	2,10	2,88	1,85	2,66	2,46	2,24
Admini. a podporné služby	2,08	2,40	2,19	2,60	2,86	2,52	4,24	3,51	3,80	4,37	4,39
Ver. správa a obrana; po...	13,99	14,56	14,26	17,27	17,10	16,72	17,43	18,54	17,97	11,56	17,07
Vzdelávanie	13,62	12,53	10,81	11,48	11,27	12,27	11,05	10,99	10,10	11,87	10,23
Zdra. a sociálna pomoc	10,50	10,87	9,97	11,77	12,31	10,05	11,23	11,33	10,79	12,97	12,10
Umenie, zábava a rekreácia	1,42	1,56	1,41	1,72	2,18	2,20	2,40	2,26	2,41	3,05	2,90
Ostatné činnosti	0,82	0,82	0,44	0,47	1,40	1,40	1,91	1,95	1,86	3,46	2,68

Zdroj: ŠÚ SR, DataCubes, 2025

Obyvatelia sú prevažne zamestnaní v okresnom meste Banská Bystrica a hlavnom meste Bratislava. Pracovné príležitosti sa priamo v obci nachádzajú v obmedzenej miere.

2.8. BÝVANIE

Nasledujúca tabuľka prezentuje štruktúru bytového fondu podľa obdobia výstavby. Najviac bytov bolo vybudovaných v období od roku 1946 - 1960. Najmenej bytov bolo vybudovaných po roku 2000.

Domový fond podľa obdobia výstavby

obdobie výstavby	počet	podiel (%)
do roku 1919	9	9,47
1919 - 1945	9	9,47
1946 - 1960	43	45,26
1961 - 1980	17	17,89
1981 - 2000	12	12,63
2001 - 2010	2	2,11
2011 - 2015	1	1,5
2016 a neskôr	1	1,5
nezistené	1	1,5
Domy spolu	95	

Zdroj: Štatistický úrad SR, SOBD 2021

Najväčší podiel domového fondu tvorili rodinné domy - 93 (97,89 %).

Domový fond podľa typu budovy

typ budovy	počet	podiel (%)
rodinný dom	93	97,89
bytový dom	0	0
polyfunkčná budova	0	0
ostatné budovy na bývanie	0	0
neskolaudovaný rodinný dom	1	1,50
núdzový objekt neurčený na bývanie	0	0
inštitucionálne alebo kolektívne zariadenia	0	0
ostatné	1	1,50
nezistený	0	0
Domy spolu	95	

Zdroj: Štatistický úrad SR, SOBD 2021

Z hľadiska počtu obytných miestností boli v obci Baláže najviac zastúpené byty s počtom obytných miestností 4 (32,63 %) a následne s 3 obytnými miestnosťami (30,53 %). Okolo 10,53 % tvorli byty s 2 a 8,42 % byty 6 + obytnými miestnosťami. Byty s 1 obytnou miestnosťou boli zastúpené v počte 2,11 %.

Štruktúra bytového fondu		
počet miestností	počet	podiel (%)
1 obytná miestnosť	2	2,11
2 obytné miestnosti	10	10,53
3 obytné miestnosti	29	30,53
4 obytné miestnosti	31	32,63
5 obytných miestností	14	14,74
6 a viac obytných miestností	8	8,42
Nezistené	1	1,5
Byty spolu	95	

Zdroj: Štatistický úrad SR, SOBD 2021

Vybavenosť bytov a iné charakteristiky

Nasledujúca tabuľka prezentuje vybavenosť bytov a domácností. Z hľadiska zásobovania pitnou vodou bolo 93 bytov zásobovaných z verejnej siete. Bez pripojenia na vodovod sa v obci byty nenachádzali byty.

Domový fond - vodovod		
typ vodovodu	počet	podiel (%)
v dome - z verejnej siete	93	97,89
v dome - vlastná	0	0
mimo domu - z verejnej siete	1	1,50
mimo domu - vlastná	0	0
bez prípojky	0	0
nezistený	1	1,50
Domy spolu	95	

Zdroj: Štatistický úrad SR, SOBD 2021

Až 77 domov bolo napojených na septik (81,05 %). Vybudovanú domácu čističku mal 1 dom. Bez kanalizácie bolo 13 bytov.

Domový fond - kanalizácia		
typ kanalizácie	počet	podiel (%)
septik, žumpa	77	81,05
prípojka na kanalizačnú sieť	2	2,11
domáca čistička odpadových vôd	1	1,5
bez kanalizácie	13	13,68

nezistený	2	2,11
Domy spolu	95	

Zdroj: Štatistický úrad SR, SOBD 2021

Základným zámerom obce v oblasti bývania je zabezpečiť rozvoj bývania vo všetkých jeho zložkách. Stratégiu rozvoja bývania je potrebné založiť na usmerňovaní a zosúladení verejných a súkromných aktivít, finančných, územných a ľudských zdrojov. Vychádzať je nutné pri tom zo schváleného Programu rozvoja bývania, Ministerstvom výstavby a regionálneho rozvoja SR vydaných Smerníc na poskytovanie dotácií na obstaranie nájomných bytov, na odstraňovanie systémových porúch bytových domov, zo schváleného zákona NR SR č. 607/2003 o Štátnom fonde rozvoja bývania, v znení neskorších úprav a k nemu schválených predpisov. Súčasťou obytných štruktúr je aj občianska vybavenosť, väčšinou jestvujúca. V návrhu sa predpokladá budovanie nových zariadení občianskej vybavenosti. V súvislosti s návrhom novej zástavby sa nepredpokladajú žiadne veľkoplošné asanácie. Strategickým cieľom bytovej výstavby by malo byť - dosiahnuť bežný európsky štandard. Bývanie pre mladé rodiny, obyvateľov žijúcich pod hranicou sociálneho minima a prestárlych občanov by malo byť porovnateľné so sociálnou výstavbou v krajinách EÚ.

2.9. PODNIKATEĽSKÉ SUBJEKTY A INŠTITÚCIE

V obci sa odporúča rozvíjať výroba a služby hlavne v týchto smeroch:

- rozvoj malých podnikov
- rozvoj cestovného ruchu a turizmu
- rozvoj terciárnej sféry (služby, obchod)

Nasledujúca tabuľka prezentuje štruktúru podnikateľských osôb – fyzické osoby podľa právnej formy. Najväčší počet je zastúpený živnostenskými podnikaniami. Do roku 2024 bol ich počet 10.

Fyzické osoby - podnikatelia											
o. Baláže	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Fyz. osoby – podnik.	18	16	15	16	14	14	14	14	16	12	10
Živnostníci	17	16	15	15	14	13	13	13	15	12	10

Zdroj: ŠÚ SR, DataCubes

Celkovo je v obci činných 8 právnických osôb. Z celkového počtu bolo 5 ziskových a 3 neziskové subjekty.

Právnické osoby v obci											
o. Baláže	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Právnické osoby spolu	12	8	8	10	10	8	5	7	6	6	8
Práv. osoby ziskové	8	7	7	8	7	6	2	4	4	4	5
Práv. osoby neziskové	4	1	1	2	3	2	3	3	2	2	3

Zdroj: ŠÚ SR, DataCubes

Poľnohospodárska výroba

Z hľadiska poľnohospodárskeho pôdneho fondu a poľnohospodárskej výroby patrí riešené územie do administratívnej jednotky Baláže, ktorá je začlenená do okresu Banská Bystrica, kraj Banskobystrický. Celková výmera poľnohospodárskej pôdy je 151,3 ha. Trvalé trávnaté porasty majú zastúpenie – 146,9 ha. Celkový podiel poľnohospodárskej pôdy na celkovej výmere mierne klesá. Podiel na celkovej výmere má poľnohospodárska pôda 10,6 %.

Výmera poľnohospodárskej pôdy v obci Baláže											
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
% z celkovej výmery	10,7	10,7	10,7	10,7	10,7	10,7	10,6	10,6	10,6	10,6	10,6
Poľnohosp. pôda	152,2	152,2	152,2	152,2	152,1	152,1	151,3	151,3	151,3	151,3	151,3
- orná pôda	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
- záhrada	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3
- trvalý trávny porast	147,8	147,8	147,8	147,8	147,8	147,7	147,0	147,0	147,0	147,0	146,9

Zdroj: ŠÚ SR, DataCubes, 2025

Rastlinná výroba
Nasledujúca tabuľka prezentuje hektárovú úrodu v regióne. Najvyššiu hektárovú úrodu majú viacročné krmoviny.

Hektárová úroda podľa hospodárske rastliny											
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Zrniny spolu	4,72	3,92	4,81	3,6	3,75	4,15	3,93	3,62	3,62	3,74	3,11
Obilniny	4,73	3,93	4,82	3,61	3,77	4,12	3,93	3,64	3,63	3,74	3,19
Olejniny	2,46	2,50	2,53	2,03	2,69	2,61	2,52	2,49	2,55	2,58	2,60
Zemiaky	5,77	9,41	9,41	11	10,1	10,7	14,79	14,08	11,11	11,77	3,85
Viacročné krmo.	5,21	5,32	6,24	5,18	5,04	5,54	5,52	5,2	4,38	6,09	8,49

Zdroj: ŠÚ SR, DataCubes, 2025

Živočíšna výroba
Nasledujúca tabuľka prezentuje štruktúru a počty hospodárskych zvierat v okrese Banská Bystrica. Z hľadiska živočíšnej výroby sa okres zameriava hlavne na chov hovädzieho dobytka a oviec.

Intenzita chovu hospodárskych zvierat											
Okres B.Bystrica	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
A	38,3	35,2	33	33,8	32,1	32	29,6	35,6	36,4	30,5	28
B	17,1	15,7	14,5	15,4	14,7	15,3	13,6	15,9	17,5	13,4	12,9
C	99,9	87,8	87	96,7	94,1	95,3	88	107,3	107,8	113,8	112,7
D	10,8	10,5	10,9	10,8	10,8	11,4	4,8	7,6	3,7	4,4	4,2
E	663,4	641,9	647,7	657,1	659	680,8	-	-	-	-	-
F	572,6	554,1	559,1	567,2	568,5	587,6	-	-	-	-	-

Zdroj: ŠÚ SR, DataCubes, 2025

A - Hovädzí dobytok (na 100 ha poľ p.), B - Kravy (100 ha p. p.), C - Ovce (na 100 ha poľnohospodárskej pôdy), D - Ošípané (na 100 ha or. pôdy), E - Hydina (na 100 ha or. pôdy), F - Sliepky (na 100 ha or. pôdy).

2.10. ŠKOLSTVO A VZDELANIE

Na základe zákona č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a na vyššie územné celky s účinnosťou od 1. 7. 2002 prešli materské školy, základné školy a základné umelecké školy do zriaďovateľskej pôsobnosti obcí a miest. V súčasnosti sa spoločenské a sociálne zmeny odzrkadlili aj v potrebách kapacít, ako aj racionalizačných opatreniach vzhľadom k ekonomike prevádzkovania týchto zariadení. Boli zredukované počty zariadení i v centre regiónu a záujmovom území. V obci sa nenachádza materská škola, ani základná škola. Deti navštevujú materskú školu v obci Priechod. Základnú školu žiaci navštevujú tiež v obci Priechod, kde sa nachádza neplnoorganizovaná základná škola.

2.11. SOCIÁLNA SFÉRA

Zákon o sociálnych službách vymedzuje **sociálnu službu** ako „odbornú činnosť, obslužnú činnosť alebo ďalšiu činnosť alebo súbor týchto činností, zamerané na:

- prevenciu vzniku nepriaznivej sociálnej situácie, riešenie nepriaznivej sociálnej situácie alebo zmiernenie nepriaznivej sociálnej situácie fyzickej osoby, rodiny alebo komunity,
- zachovanie, obnovu alebo rozvoj schopnosti fyzickej osoby viesť samostatný život a na podporu jej začlenenia do spoločnosti,
- zabezpečenie nevyhnutných podmienok na uspokojovanie základných životných potrieb fyzickej osoby,
- riešenie krízovej sociálnej situácie fyzickej osoby a rodiny,
- prevenciu sociálneho vylúčenia fyzickej osoby a rodiny".

Pod **nepriaznivou sociálnou situáciou** sa rozumie ohrozenie osoby sociálnym vylúčením alebo obmedzenie jej schopnosti sa spoločensky začleniť a samostatne riešiť svoje problémy z nasledujúcich dôvodov:

a) nemá zabezpečené podmienky na uspokojenie základných životných potrieb,
b) pre svoje životné návyky, spôsob života, závislosť od návykových látok,
c) pre ohrozenie jej vývoja z dôvodu jej zdravotného postihnutia,
d) pre ťažké zdravotné postihnutie alebo nepriaznivý zdravotný stav,
e) z dôvodu, že dovŕšila vek potrebný na nárok na starobný dôchodok,
f) pre výkon opatrovania osoby s ťažkým zdravotným postihnutím,
g) pre ohrozenie správaním iných osôb, alebo ak sa stala obeťou správania iných osôb,
h) pre zotrvávanie v priestorovo segregovanej lokalite.

Sociálne služby sa poskytujú v zariadeniach sociálnych služieb, ktorých zriaďovateľmi je obec, VÚC, fyzické a právnické osoby a ostatné orgány miestnej štátnej správy a samosprávy. Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách (Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách v znení... 351/2017 Z. z., 61/2018 Z. z., 177/2018 Z. z., 231/2019 Z. z., 66/2020 Z. z., 89/2020 Z. z., 218/2021 Z. z., 218/2021 Z. z., 484/2021 Z. z., 484/2021 Z. z., 92/2022 Z. z., 101/2022 Z. z., 205/2023 Z. z., 120/2024 Z. z., **295/2024 Z. z**.) a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 276/2017 Z. z., 276/2017 Z. z., 289/2017 Z. z., 292/2017 Z. z., 56/2018 Z. z., 87/2018 Z. z., 106/2018 Z. z., 112/2018 Z. z., 157/2018 Z. z., 170/2018 Z. z., 177/2018 Z. z., 177/2018 Z. z., 216/2018 Z. z., 9/2019 Z. z., 30/2019 Z. z., 139/2019 Z. z., 221/2019 Z. z., 356/2019 Z. z., 371/2019 Z. z., 390/2019 Z. z., 476/2019 Z. z., 6/2020 Z. z., 73/2020 Z. z., 198/2020 Z. z., 279/2020 Z. z., 75/2021 Z. z., 261/2021 Z. z., 500/2021 Z. z., 249/2022 Z. z., 114/2022 Z. z., 249/2022 Z. z., 256/2022 Z. z., 8/2023 Z. z., 146/2023 Z. z., 205/2023 Z. z., 309/2023 Z. z., 106/2024 Z. z., 161/2024 Z. z., 248/2024 Z. z., 292/2024 Z. z., **366/2024 Z. z.**) vymedzuje paletu poskytovaných sociálnych služieb obyvateľom obce Baláže. Nasledujúca tabuľka prezentuje ponuku zariadení sociálnych služieb v okrese Banská Bystrica.

Zariadenia sociálnych služieb v okrese Banská Bystrica

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
PM v DSS p. deti	36	35	29	28	28	47	17	17	17	17	17
PM v DSS p. dosp.	410	360	352	336	334	353	315	308	308	308	308
PM v zariad. pre seniorov	210	314	314	333	422	366	404	409	409	409	409
Počet m. k 31.12 spolu	1100	1135	1128	959	1085	1018	1073	1063	1063	1063	1063
Počet zariadení	44	39	37	30	36	38	37	34	34	34	34

Zdroj: ŠÚ SR, DataCubes, 2025

Opatrovateľská služba §41 zákona 448/2008

Opatrovateľská služba je sociálna služba poskytovaná fyzickej osobe, ktorá je odkázaná na pomoc inej fyzickej osoby a jej stupeň odkázanosti je najmenej II podľa prílohy č. 3 zákona 448/2008 a je odkázaná na pomoc pri úkonoch sebaobsluhy, úkonoch starostlivosti o svoju domácnosť a základných sociálnych aktivitách podľa prílohy č. 4 zákona 448/2008. Opatrovateľskou službou sa poskytujú úkony podľa prílohy č. 4 zákona 448/2008. Rozsah úkonov na základe sociálnej posudkovej činnosti určuje obec v hodinách alebo podľa jednotlivých úkonov podľa prílohy č. 4 zákona 448/2008. Minimálny rozsah úkonov sebaobsluhy nesmie byť nižší, ako je minimálny rozsah zodpovedajúci stupňu odkázanosti fyzickej osoby posúdený podľa prílohy č. 3 zákona 448/2008, ak sa poskytovateľ sociálnej služby s prijímateľom sociálnej služby na návrh prijímateľa sociálnej služby nedohodne inak v zmluve o poskytovaní sociálnej služby.

Opatrovateľskú službu nemožno poskytovať fyzickej osobe, ktorej sa poskytuje celoročná pobytová sociálna služba, ktorá je opatrovaná fyzickou osobou, ktorej sa poskytuje peňažný príspevok na opatrovanie podľa osobitného predpisu, ak tento zákon neustanovuje inak, ktorej sa poskytuje peňažný príspevok na osobnú asistenciu podľa osobitného predpisu, ktorej je nariadená karanténa pre podozrenie z nákazy prenosnou chorobou a pri ochorení touto nákazou. Ustanovenie odseku 3 písm. b) sa nepoužije, ak fyzickej osobe vykonávajúcej opatrovanie sa poskytuje ústavná zdravotná starostlivosť v zdravotníckom zariadení, vykonávajúcej opatrovanie sa poskytuje odľahčovacia služba, ktorá je opatrovaná fyzickou osobou, ktorej sa poskytuje peňažný príspevok na opatrovanie podľa osobitného predpisu, sa poskytuje opatrovateľská služba v rozsahu najviac osem hodín mesačne.

Trendy
Sociálne služby pomáhajú v kritických situáciách jednotlivcom, rodinám alebo určitým skupinám občanov zvládnuť starostlivosť o seba alebo o domácnosť a podporujú tak pozitívnu spoločenskú atmosféru v komunite. Význam sociálnych služieb nie je dôležitý len vzhľadom na množstvo ľudí, ktoré ich potrebuje, ale hlavne preto, že bez ich pôsobenia by časť občanov nemala možnosť podieľať sa na spoločenskom živote, nebolo by možné uplatnenie ich ľudských a občianskych práv a dochádzalo by k ich sociálnemu vylúčeniu. Programové vyhlásenie vlády (ďalej len PVV) na roky 2010-2014 z augusta 2010 s hlavným odkazom Občianska zodpovednosť a spolupráca. V sociálnej oblasti sa vláda sústredí na podporu životnej úrovne obyvateľstva, a to aj v

komplikovanej situácii prebiehajúcej hospodárskej krízy. Vláda SR nebude kopírovať sociálno-ekonomický model žiadnej inej krajiny, ale bude hľadať inšpiráciu v tých krajinách, ktoré dokázali v konkrétnych oblastiach rýchle a dlhodobo udržateľné úspechy. Vláda SR považuje za kľúčové vytvárať podmienky na zvyšovanie kvality života ľudí. Systém sociálnych služieb na Slovensku neprešiel po roku 1990 radikálnou zmenou. Politika všetkých doterajších vlád sa orientovala prevažne na udržanie prevádzky existujúcich pobytových zariadení bez toho, aby od nich požadovala vyššiu kvalitu poskytovaných služieb, efektívnejšie hospodárenie s verejnými zdrojmi, či väčšiu samostatnosť. Vyhlásený program humanizácie služieb v praxi znamenal len znižovanie kapacity zariadení, čo ešte viac zvýšilo napätie medzi ponukou a dopytom. Mnohé zariadenia nedosahujú základné priestorové normy ani po znížení kapacity. Jediným transformačným prvkom v systéme sociálnych služieb je zrušenie monopolu štátu na ich poskytovanie. Súkromní poskytovatelia sociálnych služieb v oveľa väčšej miere ako verejní študujú skúsenosti a nové trendy v krajinách Európskej únie. Súkromní poskytovatelia služieb však v súčasnosti ešte nezabezpečujú taký podiel služieb, aby výrazne ovplyvňovali a menili charakter celého systému. Vyššia dynamika rastu súkromných služieb sa nedosahuje aj kvôli vysokej organizačnej roztrieštenosti súkromných poskytovateľov. Budovanie sietí služieb jedným zriaďovateľom postupuje pomaly. Sociálne služby pre seniorov sú v každej krajine dôležitou časťou systému sociálnej ochrany a ročne sa vynakladá na systém značná časť finančných prostriedkov. Sociálne služby je možné poskytovať v domácom prostredí formou opatrovateľskej služby, resp. v zariadeniach pre seniorov. V niektorých krajinách sú služby decentralizované, v niektorých sú pod kuratelou štátu. Všetky krajiny prešli transformáciou v tejto oblasti (11.6.2012, http://www.mesa10.sk/index.php?action=module&id=modcontent&content _id=261). Medzi hlavné trendy v poskytovaní patria:

deinštitucionalizácia sociálnych služieb,
postupné znižovanie kapacity zariadení sociálnych služieb,
prevádzkovanie zariadení s nízkou kapacitou (zariadenia rodinného typu, zariadenia s kapacitou nižšou než 40 miest),
transformácia veľkokapacitných zariadení na zariadenia s nižšou kapacitou,
podpora terénnych a ambulantných sociálnych služieb a sociálnych služieb v zariadeniach s týždenným pobytom.
individualizácia poskytovania sociálnych služieb na základe osobných potrieb prijímateľov,
vymedzenie práv prijímateľa a povinností prevádzkovateľa
legitimizácia kvality sociálnych služieb a formulovaní podmienok, ktoré majú kvalitné služby spĺňať (i keď nie sú známe podmienky hodnotenia kvality sociálnych služieb)
rozšírenie spektra poskytovaných sociálnych služieb
koncepčný prístup k plánovaniu a stratégii rozvoja sociálnych služieb, komunitnom rozvoji komunitnom pláne a rozvoji terénnych sociálnych služieb ako nástroja poskytovania sociálnych služieb v obci (14.6.2012, http://www.shr.sk/pages/ casopishumanita/archiv/humanitaplus/P200905.pdf).

Podpora zotrvania klienta v prirodzenom prostredí rozvojom terénnych sociálnych služieb
Dôvodom stanovenia tejto priority je skutočnosť, že terénne sociálne služby sú podľa dostupných štatistických údajov nedostatočne rozvinuté a na celom území Slovenska ide o sociálne služby, ktoré sú nedostatkové alebo úplne chýbajú. Rozvoj tejto formy sociálnej služby je v súlade s požiadavkami a princípmi uplatňovanými v ES v rámci modernizácie sociálnych služieb. V rámci tejto priority je nevyhnutné sa osobitne zamerať na terénnu sociálnu službu pre osoby odkázané na pomoc inej osoby, ktorej poskytovanie podľa dostupných údajov klesá aj napriek zvyšujúcemu sa dopytu po tejto sociálnej službe. Aj napriek tomu, že občan, ktorý o túto sociálnu službu požiada a splní hmotnoprávne podmienky poskytovania opatrovateľskej služby, jeho nárok často nie je uspokojený. Nemenej dôležité je zamerať sa na rozvoj tých terénnych programov a sociálnych služieb, ktorých cieľom je sociálna inklúzia znevýhodnených osôb z dôvodu nezabezpečenia základných životných potrieb.

Rozvoj ambulantných sociálnych služieb a pobytových sociálnych služieb v zariadení s týždenným pobytom
Zámerom stanovenia tejto priority je postupná deinštitucionalizácia sociálnych služieb, s prihliadnutím na potreby a schopnosti klienta, s cieľom poskytovať mu sociálne služby v jeho rodinnom alebo komunitnom prostredí. Poskytovanie ambulantných sociálnych služieb a sociálnych služieb v zariadení s týždenným pobytom umožňuje rozvíjať rodinné a spoločenské vzťahy klienta a primerane jeho individuálnych schopnostiam a možnostiam aj jeho zaradenie sa do spoločenského a pracovného života.

Zvýšenie kvality a humanizácia poskytovaných sociálnych služieb prostredníctvom rekonštrukcie, rozširovania, modernizácie a budovania zariadení sociálnych služieb
Požiadavka humanizácie a modernizácie sociálnych služieb SR reaguje na trendy uplatňované EÚ v tejto oblasti, ktorých cieľom je zabezpečiť pre klientov kvalitné sociálne služby. V praxi to znamená zabezpečenie prístupnosti k sociálnym službám, a to aj z hľadiska prostredia, v ktorom sa sociálne služby poskytujú. Táto povinnosť vyplýva poskytovateľom sociálnych služieb aj priamo zo zákona o sociálnych službách a má umožniť prijímateľom sociálnych služieb prístup k fyzickému prostrediu, priestorom a budovám, v ktorých sa poskytujú sociálne služby a zabezpečiť minimálne požiadavky a štandardy bývania. Ide najmä o odstránenie architektonických bariér v priestoroch a budovách, v ktorých sa poskytujú sociálne služby a to v interiéroch, rovnako aj v exteriéroch a zabezpečenie ich materiálno technickej vybavenosti, najneskôr do 31. 12. 2013.

Vzdelávanie zamestnancov v oblasti sociálnych služieb
Jedným z cieľov novej právnej úpravy poskytovania sociálnych služieb je zabezpečiť ich profesionálny výkon a teda aj zvýšiť kvalitu poskytovaných sociálnych služieb. Jedným so základných predpokladov dosiahnutia tohto cieľa je vzdelávanie zamestnancov sociálnych služieb v rámci potreby splnenia kvalifikačných predpokladov pre výkon sociálnej služby a zároveň ich ďalšie vzdelávanie a prehlbovanie kvalifikácie.

2.12. ZDRAVOTNÍCTVO

Obec má zriadenú vysunutú ambulanciu, ktorú lekár navštevuje raz týždenne. Obyvatelia môžu navštevovať zdravotné stredisko v Selciach, prípadne vyššiu zdravotnú starostlivosť v okresnom meste B. Bystrica.

2.13. ŠPORT

Obyvatelia majú v obci dobré možnosti športového vyžitia. V obci je vybudované fubalové ihrisko, ktoré je vo vyhovujúcom technickom stave. Nad ihriskom sa nachádza multifunkčné ihrisko s umelým povrchom a príslušenstvo, ako aj tenisový kurt. Obec má v centrálnej časti vybudované detské ihrisko, ktoré slúži nižším vekovým skupinám obyvateľov. V oblasti športových aktivít, ktoré sa neviažu na vybudovanú (resp. absentujúcu) športovú infraštruktúru, obec a jej okolie ponúka široké možnosti. V letných mesiacoch ide predovšetkým o horskú cykloturistiku, pešiu turistiku, poľovníctvo. V obci je činný športový klub: FK Družstevník Baláže. V obci je fungujúca posilovňa a minitelocvičňa, tieto však fungujú v nevykurovaných a nevyhovujúcich priestorcoh, preto obec plánuje rekonštrukciu kutúrneho domu, kde budú vytvorené preistory pre tieto aktivity.

Štatistiky
Najpopulárnejším športom dospelých Európanov je cyklistika, ktorú uprednostňujú Maďari, Slováci, Chorváti, Estónci, Lotyši a Litovčania. Ďalšou obľúbenou športovou disciplínou je beh (Slovinsko – 45 %). Najobľúbenejším tímovým športom je futbal. Na Slovensku patrí medzi najrozšírenejšie športy rýchla chôdza – 47 % a bicyklovanie 22 %. Spomedzi športov deti najviac obľubujú futbal – 16 – 25 %), po ňom nasledujú basketbal, tanec a plávanie – 16 – 19 %). Ak športujú s deťmi aj rodičia, európske deti zvyčajne trávia voľný čas cyklistikou (47 % – Slovensko) a hraním hier, ako je naháňačka a schovávačka, ale aj tímovými hrami, napríklad futbalom alebo volejbalom (Slovensko – 47 %) a plávaním (Slovensko – 34 %) (12.6.2012, http://tlacovespravy.wordpress.com/2012/06/01/ prieskum-sport-v-zivote-mladych-europanov). Nasledujúca tabuľka prezentuje vekovú štruktúru pravidelne športujúcich podľa pohlavia. Podporu športu je potrebné cielene smerovať podľa vývoja jednotlivých vekových skupín obyvateľov.

Veková štruktúra pravidelne športujúcich			
	ženy	muži	priemer
15-24	52	45	49
25-39	36	43	40
40-54	39	39	39
55-69	38	36	37
70+	18	48	33

Zdroj: 10.6.2012, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_334_fact_sk_en.pdf

Ako prezentuje predchádzajúca tabuľka, najsilenejšie skupiny pravidelne športujúcich sú od 15 do 24 a 25 do 39 rokov. Špeciálnu skupinu tvoria muži nad 70 rokov, ktorým je potrebné venovať patričnú pozornosť.

2.14. KULTÚRA

Kultúrne podujatia obce a jej obyvateľov sa realizujú v miestnom kultúrnom dome. Návštevnosť zariadenia kultúry závisí od viacerých faktorov. Z hľadiska kvality priestoru a prevádzkových podmienok sa predpokladá budúca potreba riešenia ďalšej modernizácie najmä technického vybavenia na kvalitatívne vyššej úrovni, pretože objekt kutlúrneho domu je v súčasnosti v nevyhovujúcom technickom stave (chýba vykurovanie). V návrhu riešenia sa počíta s možnosťami zriadenia klubových foriem využitím kultúrneho zariadenia, s možnosťou využitia ako viacúčelového zariadenia pre kultúrne, zábavné a športové účely. V obci sa organizujú aj kultúrne podujatia. V súčasnosti sa v obci nenachádza verejná knižnica. Tá vola zrušená v roku 2007.

Kultúrne pamiatky
V jej katastri leží národná kultúrna pamiatka Kalište. Zaniknutá obec Kalište bola vypálená 18. marca 1945. V súčasnosti sa tu nachádza expozícia pamätnej izby v Kališti a z 19. storočia niekoľko kamenných domov s valbovou strechou (Donovalová K., 2006, s.28). Aj napriek tomu, že táto NKP leží v katastri obce Baláže, tak je lesná cesta ktorá prepája tieto lokality uzavretá pre verejnosť rampami (polovnícka lobby). Toto škodí obci Baláže a jej ďalšiemu rozvoju.

Štatistiky
Celkové využívanie klasických kultúrnych statkov monitoring meria frekvenciami návštev a nákupov počas roka. Z hľadiska využívania kultúrnych hodnôt sú na prvých dvoch miestach literatúra a film. Knihu si raz za mesiac kúpilo vo všetkých sledovaných rokoch 7,8 % obyvateľov, raz za pol roka temer 30 % obyvateľov a raz za rok viac ako 40 % obyvateľov. Návštevnosť filmových predstavení býva vyrovnaná; mierne vzrastá. Výsledky monitorovania poukazujú aj na dlhodobo

vyrovnaný záujem o divadelné predstavenia. Počet pravidelných návštevníkov, ktorí navštevujú divadlo raz za mesiac, ale aj počet tých, ktorí navštívili divadlo raz za pol roka, je dlhodobo stabilný. Systematicky rastie návštevnosť koncertov vážnej a populárnej hudby. Existuje aj málopočetná skupina pravidelných návštevníkov (3 - 4 % respondentov), ktorí navštevujú koncerty každý mesiac. Pritom sa dlhodobo zvyšuje počet tých, ktorí navštívili koncert raz za pol roka alebo jedenkrát za rok. Je to zrejme vyvolané rastúcim záujmom o koncerty populárnej a alternatívnej hudby. Segment prezentovania zbierok a ochrany kultúrneho dedičstva v monitoringoch reprezentujú výtvarné a iné umenia, ľudové a tradičné umenie a múzejníctvo. V tomto segmente u nás prevažujú príležitostné a sezónne formy spotreby, ktoré možno v monitoringu posudzovať len množstvom návštev za rok. Návšteva folklórnych podujatí a múzeí je okrem toho pre väčšinu našich občanov charakteristickou dovolenkovou kultúrnou aktivitou, ktorá priamo súvisí s dynamikou cestovného ruchu (12.6.2012, http://www.nocka.sk/uploads/fd/ c5/fdc56b5295544adb7e3625632921405f/4-monitoring-vysledkov-kp-2005-2008-no6-7-2009.pdf).

Trendy
Komplex opatrení na podporu súkromnej voľby domácností by mal v budúcnosti:
- stimulovať lepšie „previazanie" súkromných výdavkov domácností s verejnými zdrojmi podpory kultúry. Určitá časť tejto podpory kultúrnych zariadení ponúkajúca svoje aktivity pre verejnosť musí byť variabilná, závislá od toho, či vyvolala odozvu, ktorá sa prejavuje vo veľkosti návštevnosti ap. Akými metódami to prepočítať je iná otázka: či u divadiel napr. podľa počtu obsadenosti ponúkaných miest, počtu repríz ap. Pokračovať by sa malo sofistikovanejšie s experimentom „kultúrnych poukazov"
- zefektívniť systém dlhodobejšieho viazania subjektu stimulovaného trhového dopytu (cieľových skupín súčasných i budúcich „spotrebiteľov" kultúry so stimulovanou trhovou ponukou kultúrnych inštitúcií
- rozšíriť systém permanentiek
- rozšíriť systém kultúrnych poukazov aj pre zamestnancov súkromných a verejných inštitúcií (a dotáciami ich kryť zo sociálneho fondu a u firiem aj z iných zdrojov)
- uplatňovať bonusové body na cenu vstupenky, za ktoré návštevník po určitom počte dostane bezplatnú (alebo výrazne zľavnenú) vstupenku
- last minute zľavy na očakávanú nevyužitú ponuku
- zaviesť výrazne diferencované ceny na dopoludňajšie a popoludňajšie predstavenia (s prioritou pre dôchodcov a deti aj so sprievodom)
- zlepšiť využívanie stykov s podnikovým svetom ekonomiky pri podpore ich firemnej identity aj návštevou kultúrnych zariadení
- podporiť „umelecké školenie" detí mimo školy ako budúcich aktívnych subjektov trhového dopytu zavedením odpočítateľnej položky z daňového základu domácnosti za tieto výdavky
- radikálne zlepšiť celý systém marketingu verejných kultúrnych inštitúcií (vo väzbe na odporúčanie č. 1 a č. 3)
- radikálne zlepšiť strategický manažment kultúrnych inštitúcií (v prepojení na prognózovanie ich vývoja, na manažment rizika podmienok ich ekonomického vývoja atď.)
- významne zlepšiť systém školskej a mimoškolskej výchovy mládeže ku kultúre (12.6.2012, http://www.nocka.sk/uploads/fd/ c5/fdc56b5295544adb7e3625632921405f/4-monitoring-vysledkov-kp-2005-2008-no6-7-2009.pdf).

2.15. UBYTOVACIE ZARIADENIA

Priamo v obci sa ubytovacie zariadenie nenachádza.

2.16. STRAVOVACIE A REŠTAURAČNÉ SLUŽBY

Priamo v obci sa nenachádza stravovacie zariadenie (komerčné) - reštaurácia. Nachádza sa tu miestne pohostinstvo, kde je potenciál pre rozširovanie služieb.

2.17. CESTOVNÝ RUCH

Obec Baláže sa nachádza v krásnej horskej okolitej prírode. Sú miestom rôznych turistických značkovaných trás. Chotár obce ponúka veľké možnosti pre zber všetkých druhov lesných plodov a húb. Okolité lesy sú rajom pre vyznávačov poľovníctva. V letnej sezóne majú návštevníci možnosť využívať v okolí obce piknikové miesta na posedenie a oddych. K dispozícii sú im dve vybudované piknikové miesta - prístrešok so sedením, ohnisko, studnička s pitnou vodou.

Kalište: Ide o jednu z osád, ktoré boli vypálené počas 2. svetovej vojny (18. marca 1945). Život v nej, však dodnes nebol obnovený. Nachádza sa v chránenej oblasti Národného parku Nízke Tatry vo výške 924 m.n.m. Sú tam zrekonštruované 2 domčeky, malá zvonička a základy zhorených obytných domov.

Špania dolina: Z haldy šachty Maximilián je nádherný panoramatický výhľad na okolité hory. Chodníky banského náučného chodníka privedú turistov k miestam zašlej slávy baníckej histórie – šachtám a štôlňam ukrytým v okolitých lesoch (stredne náročný horský terén) (30.11.2015, www.spaniadolina.sk).

Donovaly: Patria medzi najväčšie rekreačné a lyžiarske stredisko v blízkosti Banskej Bystrice. Z Balážov tam pešo možno dôjsť cca. za 3 hodiny. Po ceste sa prejde okolo vypálenej osady Kalište. V zimnej sezóne sú Donovaly okrem lyžovania známe aj psími zaprahni. V letnej sezóne sa píšia krásnou prírodou. Nachádzajú sa tu rôzne atrakcie pre turistov (Habakuk, veveřička dráha, bobová dráha) (30.11.2015, http://balaze.sk/pesia-turistika/). Chýba na zaujem Lesov SR o otvorenie rámp na lesnej ceste, ktorá prepája Baláze s Donovalmi.

Baláže sú miestom rôznych cyklocestičiek spájajúce okolité obce mikroregiónu, ako aj známe horské turistické centrá Šachtičky, Donovaly, Králiky (30.11.2015, http://balaze.sk/cykloturistika/).

Kataster obce Baláže má rozmanité klimatické pomery, ktoré podmieňujú aj výskyt rozmanitých lesných a rastlinných spoločenstiev. V nižších polohách rastie hrab obyčajný (Carpinus betulus) s bukom lesným (Fagus sylvatica) a javor horský (Acer pseudoplatanus). V stredných polohách dominuje v lesných porastoch smrek obyčajný – Picea abies. Početné zastúpenie má aj jedľa biela – Abies alba a vyskytuje sa aj smrekovec opadavý - Larix decidua.

Na sklonku apríla menia do fialova biele snehové polia na horských lúkach kvety šafranu jarného (Croccus vernus), bohato sa vyskytuje aj veternica hájna (Anemone nemorosa) a prvosienka jarná (Primula veris).

Kataster obce Baláže sa vyznačuje neobyčajnou pestrosťou biotopov. Na tomto území sú zastúpené až štyri vegetačné stupne (bukový, jedľovo-bukový, smrekovo-bukovo-jedľový, smrekový). Biotopová variabilita predurčuje pestrú štruktúru živočíšnych spoločenstiev záujmovej oblasti (20.7.2025, https://www.balaze.sk/obec/turistika/).

Trendy v cestovnom ruchu
Európska komisia cestovného ruchu (ETC) označila za hlavné faktory ovplyvňujúce rozvoj CR demografiu, zdravie, uvedomelosť a vzdelávanie, voľný čas, cestovné skúsenosti, životný štýl, informačné technológie, dopravu, trvalo udržateľný rozvoj a bezpečnosť. Počet starších ľudí v Európe neustále rastie. Mnoho seniorov odchádza do predčasného dôchodku, má vyššie disponibilné príjmy, teší sa lepšiemu zdraviu. To má za následok rýchlejší rast dopytu tejto kategórie ľudí po cestovnom ruchu. Zdravotné povedomie návštevníkov je čoraz väčšie a ovplyvňuje najmä voľbu cieľového miesta a životný režim počas dovolenky. Čoraz populárnejšou je dovolenka spojená so vzdelávaním. Pri plánovaní dovolenky má významnú rolu história, umenie a kultúrne podujatia. Súčasná spoločnosť kladie zvýšené nároky na ľudí a ich denný režim, čo sa prejavuje v raste nárokov na voľný čas a možnosti oddychu. Rastie aj pragmatickosť návštevníkov v CR, ich sebaistota, požiadavky a znalosť vlastných práv, čo súvisí s predchádzajúcimi skúsenosťami. Rastie podiel kritických názorov na kvalitu a dôraz sa kladie na pomer kvality a ceny. Rastie význam internetu, ktorý umožňuje nielen vizuálnu prezentáciu, ale aj priamy nákup produktov cestovného ruchu. V dopravných službách sa do popredia dostáva záujem o cestovanie železnicou, a najmä vysokorýchlostnými vlakmi. Rastie aj sieť nízkotarifných leteckých spoločností, zatiaľ čo cestné siete sa stávajú preťažené a klesá podiel klasického cestovania. Medzi populáciou naďalej rastie environmentálne povedomie, čo ovplyvňuje rast záujmu o cieľové miesta rozvíjajúce na základe trvalej udržateľnosti. Aktuálne trendy v cestovnom ruchu – rast záujmu o kvalitu, luxus, pohodlie a bezpečie, – záujem o relax, uvoľnenie, aktívnu dovolenku, pobyty wellness a pobyty v kúpeľoch, – dopyt po produktoch pre jednu osobu, – rast záujmu o krátkodobé pobyty v zahraničí, – individuálne organizovaná dovolenka zameraná na kultúru, umenie a históriu (rast záujmu o strednú a východnú Európu), – potreba ponuky cenovo dostupných produktov, – spokojnosť zákazníkov sa prejavuje v ich opätovnom návrate, – rast záujmu o osobnejší prístup v poskytovaní služieb (malé rodinné podniky), – úzka špecializácia poskytovateľov služieb na produkt pre vybranú cieľovú skupinu, – trend „späť k začiatkom", ktorý súvisí s preferenciami tráviť jednoduchšiu dovolenku (ubytovanie v hoteli nahradiť ubytovaním v bungalove, resp. stane), – nezáujem o sprostredkovanú organizáciu dovolenky oproti zvýšenému záujmu o priame rezervovanie a nákup služieb prostredníctvom internetu (12.6.2012, http://www.tophotelierstvo.sk/domaci-cestovny-ruch/turizmus/hotelierstvo-v-e-a-na-slovensku/).

2.18. REKAPITULÁCIA ROZPOČTU OBCE

Nasledujúca tabuľka prezentuje štruktúru príjmov a výdavkov obce.

Spolu za rok 2023

Štruktúra príjmov

Spolu	**166 967 €**		
názov	**suma**	**podiel z celku / podiel v rámci skupiny**	**priemer obcí**
Daňové príjmy	**105 565 €**	**63 %**	**39 %**

Dane z príjmov a kapit...	69 614 €	66 %	83 %
Dane z majetku	28 037 €	27 %	10 %
Dane za tovary a služby	7 914 €	7 %	7 %

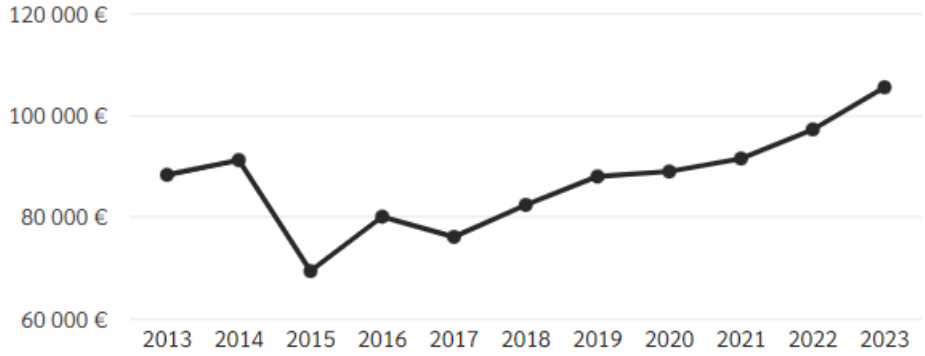

Obrázok: Vývoj daňových príjmov v obci Baláže
Zdroj: 20.7.2025, http://www.hospodarenieobci.sk/

Granty a transfery	**28 696 €**	**17 %**	**43 %**
Tuzemské bežné gr..	28 696 €	100 %	98 %

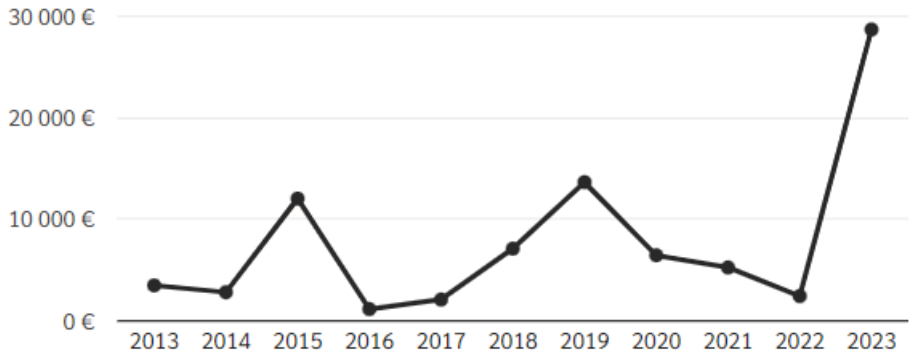

Obrázok: Vývoj grantov a transferov v obci Baláže
Zdroj: 20.7.2025, http://www.hospodarenieobci.sk/

Príjmy z trans. s finan...	**19 008 €**	**11 %**	**6 %**
Z ostatných finančných op...	19 008 €	100 %	100 %

Obrázok: Príjmy z transakcií s finančnými v obci Baláže
Zdroj: 20.7.2025, http://www.hospodarenieobci.sk/

Nedaňové príjmy	**13 698 €**	**8 %**	**8 %**
Iné nedaňové príjmy	6 510 €	48 %	8 %
Príjmy z podnikania a z vla..	2 992 €	22 %	27 %
Administratívne poplatky ...	2 172 €	16 %	55 %
Kapitálové príjmy	2 024 €	15 %	9 %
Úroky z tuzemských úve...	0 €	0 %	0 %

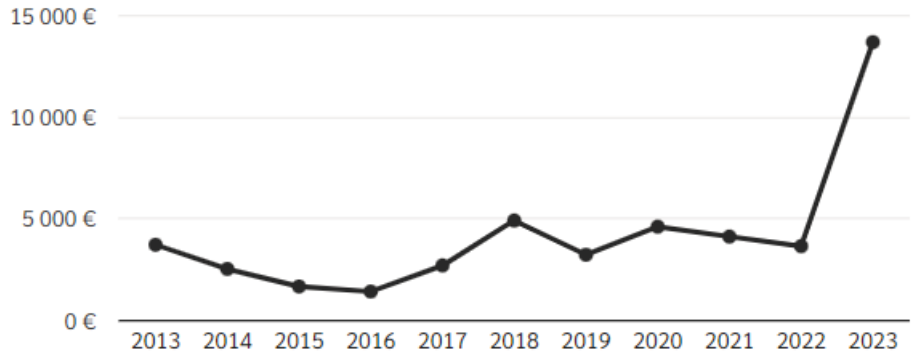

Obrázok: Vývoj nedaňových príjmov v obci Baláže
Zdroj: 20.7.2025, http://www.hospodarenieobci.sk/

Ekonomická klasifikácia

Štruktúra výdavkov

Spolu	**134 626 €**		
názov	**suma**	**podiel z celku / podiel v rámci skupiny**	**priemer obcí**
Všeobecné verejné ...	**76 806 €**	**57 %**	**25 %**
Výkonné a zákonodarné	76 806 €	100 %	87 %

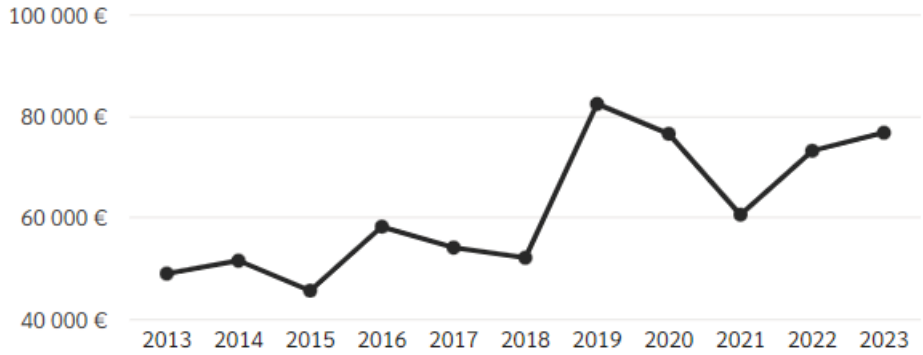

Obrázok: Vývoj výdavkov na všeobecné verejné služby v obci Baláže
Zdroj: 20.7.2025, http://www.hospodarenieobci.sk/

Bývanie a občiansk...	**36 703 €**	**27 %**	**9 %**
Rozvoj obcí	18 258 €	50 %	55 %
Rozvoj bývania	15 000 €	41 %	16 %
Verejné osvetlenie	3 446 €	9 %	12 %

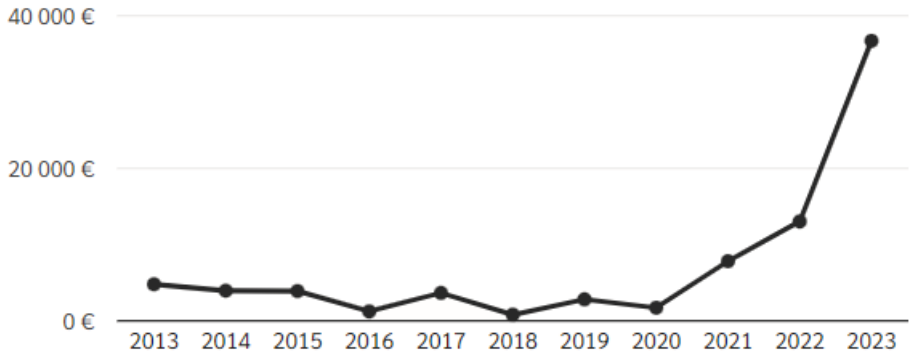

Obrázok: Vývoj výdavkov na bývanie v obci Baláže

Zdroj: 20.7.2025, http://www.hospodarenieobci.sk/

Rekreácia, kultúr...	**8 272 €**	**6 %**	**5 %**
Kultúrne služby	4 036 €	49 %	55 %
Rekreácia, kultúra a náb...	3 000 €	36 %	3 %
Rekreačné a športové služby	1 047 €	13 %	29 %
Vysielacie a vydavateľsk...	188 €	2 %	2 %

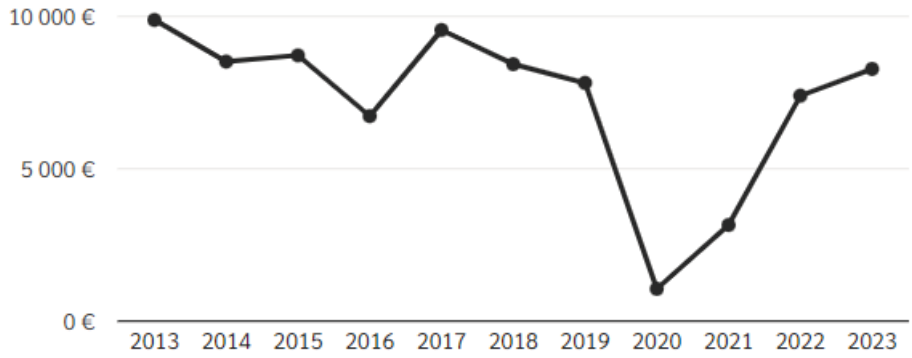

Obrázok: Vývoj výdavkov na rekreáciu, kultúru, ... v obci Baláže
Zdroj: 20.7.2025, http://www.hospodarenieobci.sk/

Ekonomická oblasť	**6 498 €**	**5 %**	**5 %**
Doprava	6 498 €	100 %	58 %

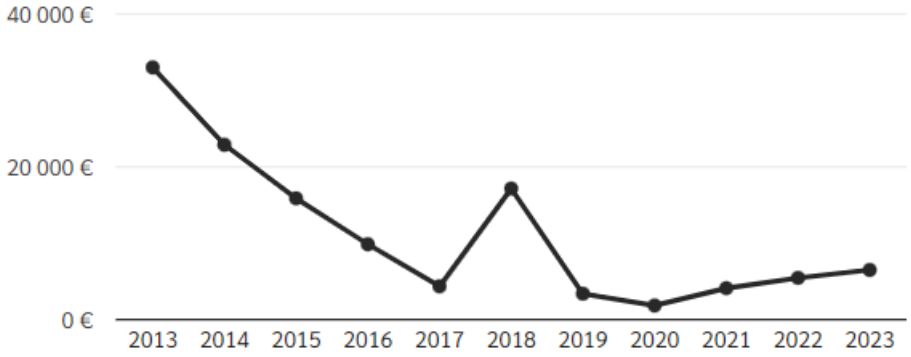

Obrázok: Vývoj výdavkov ochranu ekonomickú oblasť v obci Baláže
Zdroj: 20.7.2025, http://www.hospodarenieobci.sk/

Ochrana životného ...	**6 347 €**	**5 %**	**8 %**
Nakladanie s odpadmi	6 347 €	100 %	62 %

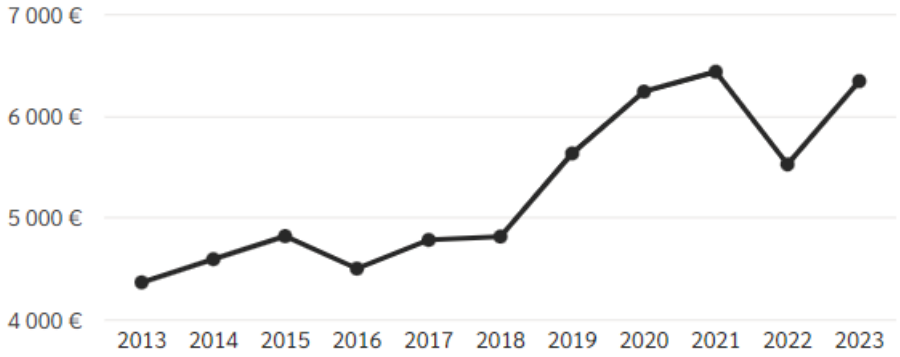

Obrázok: Vývoj výdavkov ochranu životného prostredia v obci Baláže
Zdroj: 20.7.2025, http://www.hospodarenieobci.sk/

Finančné zdravie obce Baláže

Celkové skóre finančného zdravia obce Baláže sa počíta ako vážený priemer zo skóre, ktoré dosiahla každá z jeho piatich zložiek - Celkový dlh, Dlhová služba, Bilancia bežného účtu, Záväzky po lehote splatnosti a Záväzky aspoň 60 dní po splatnosti. Tieto zložky majú váhu postupne 30 %, 10 %, 30 %, 15 % a 15 %. Obec Baláže dosiahla skôre **5,8**.

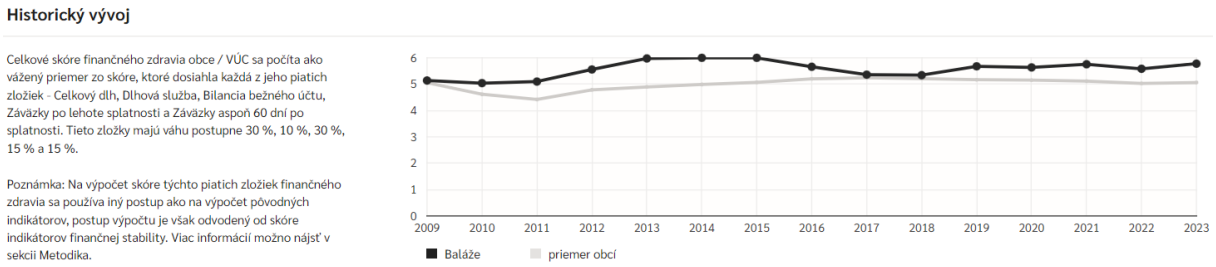

Obrázok Vývoj finančného zdravia obce Baláže
Zdroj: 20.7.2025, http://www.hospodarenieobci.sk/

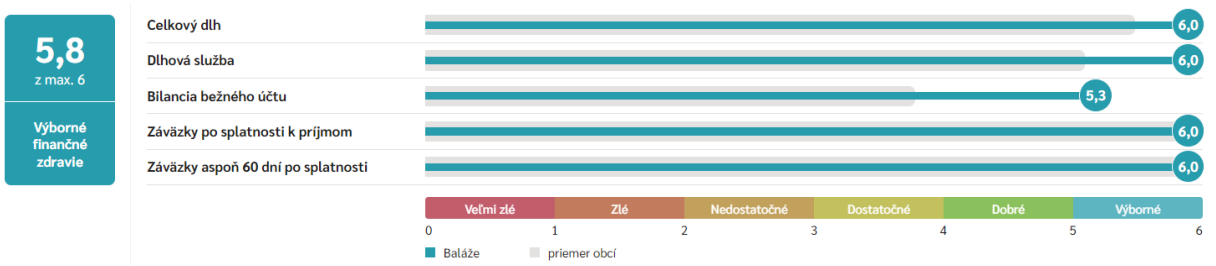

Obrázok Aktuálny stav finančného zdravia obce Baláže
Zdroj: 20.7.2025, http://www.hospodarenieobci.sk/

2.19. SAMOSPRÁVA

Vzťah samospráva – občan si vyžaduje vypracovať projekt klientského prístupu riešiaci ako, vzťah zamestnancov úradu, tak aj poslancov ku občanom a návštevníkom obce.

Obec Baláže je samostatný územný samosprávny a správny celok Slovenskej republiky, ktorý svoje samosprávne kompetencie vykonáva samostatne (zákon SNR č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení).

Manažment a správa obce

Súčasné zariadenia verejnej správy a administratívy reprezentuje obecný úrad. Obecný úrad je výkonným orgánom obecného zastupiteľstva a starostu obce Baláže. Obecný úrad zabezpečuje organizačné a administratívne veci obecného zastupiteľstva a starostu obce, ako aj orgánov zriadených obecným zastupiteľstvom. Obecné zastupiteľstvo má 5 poslancov.

Nasledujúca tabuľka prezentuje príslušnosť obyvateľov k jednotlivým úradom špecializovanej štátnej správy.

Príslušnosť k obyvateľov k úradom ŠSS	
Sídlo matričného úradu	Selce
Sídlo pracoviska daňového úradu	B.Bystrica
Sídlo pracoviska Obvodného oddelenia policajného zboru	Slovenská Ľupča
Sídlo Okresného súdu	B.Bystrica
Sídlo Okresného riaditeľstva Hasičského a záchranného zboru	B.Bystrica
Sídlo pracoviska okresného úradu	B.Bystrica
Sídlo Územnej vojenskej správy	Banská Bystrica
Sídlo územného Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny	B.Bystrica
Sídlo Okresného úradu životného prostredia	B.Bystrica
ŠÚ SR	

2.20 BEZPEČNOSŤ

Prácu polície v obci Baláže v súčasnej dobe zabezpečuje pre občanov Obvodné oddelenie Policajného zboru v Slovenskej Ľupči, OO PZ Slovenská Ľupča, Školská 313/20, 976 13 Slovenská Ľupča. Táto činnosť je upravená nariadením ministra vnútra Slovenskej republiky, ktorým sa upravuje činnosť obvodných oddelení Policajného zboru. Pri uskutočňovaní svojho poslania plní obvodné oddelenie úlohy najmä na úseku: ochrany verejného poriadku, boja proti trestnej činnosti odhaľovania a objasňovania priestupkov, odhaľovania a objasňovania trestných činov, stálej služby s cieľom zabezpečiť akcieschopnosť a potrebný kontakt s verejnosťou, obchôdzkovej služby s cieľom zabezpečiť plnenie základných úloh policajného zboru. Oznamuje sa: narušenie verejného poriadku, spáchanie priestupku na nich alebo ich majetku, skutočnosti nasvedčujúce tomu, že bol spáchaný trestný čin na nich alebo na ich majetku, nezvestnosť osoby, krádež dokladov a evidenčných čísel motorových vozidiel, rušenie občianskeho spolužitia. Do pôsobnosti oddelenia spadajú nasledujúce samosprávy: Brusno, Pohronský Bukovec, Ľubietová, Lučatín, Strelníky, Povrazník, Medzibrod, Moštenica, Hiadeľ, Slovenská Ľupča, Selce, Priechod, Podkonice, **Baláže**, Poniky, Ponická Huta, Ponická Lehôtka, Hrochoť, Môlča, Oravce, Dúbravica.

V obci nie je zriadená aj obecná polícia. Obecná polícia je poriadkový útvar pôsobiaci pri zabezpečovaní obecných vecí verejného poriadku, ochrany životného prostredia a plnení úloh vyplývajúcich zo všeobecne záväzných nariadení obce, z uznesení obecného zastupiteľstva a z rozhodnutí starostu obce. Obecnú políciu zriaďuje a zrušuje obec všeobecne záväzným nariadením. Náčelníka (veliteľa) obecnej polície na návrh starostu vymenúva a odvoláva obecné zastupiteľstvo. Úlohy obecnej polície plní v obciach, ktoré sú mestami mestská polícia. Činnosť obecnej polície upravuje Zákon Slovenskej národnej rady č. 564/1991 Zb. v znení neskorších predpisov. Medzi hlavné úlohy obecnej polície patrí: zabezpečovať verejný poriadok v obci Baláže, chrániť majetok obce a občanov pred poškodením, zničením alebo zneužitím, dbať na ochranu životného prostredia v obci, dbať na dodržiavanie poriadku, čistoty a hygieny v uliciach a na iných verejných priestranstvách alebo verejne dostupných miestach, vykonávať všeobecne záväzné nariadenia obce, uznesenia obecného zastupiteľstva a rozhodnutia starostu, ukladať a vyberať v blokovom konaní pokuty za priestupky ustanovené osobitným predpisom a tiež za priestupky proti bezpečnosti a plynulosti cestnej premávky spáchané neuposlúchnutím zákazu, ktorý vyplýva z miestnej úpravy cestnej premávky, oznamovať príslušným orgánom porušenie právnych predpisov, ktoré zistí pri plnení svojich úloh a ktorých riešenie nepatrí do pôsobnosti obce.

Obec v blízkej budúcnosti neplánuje zriadiť obecnú políciu.

2.21. IDENTIFIKÁCIA HLAVNÝCH VONKAJŠÍCH FAKTOROV ROZVOJA ÚZEMIA A ANALÝZA VPLYVU VONKAJŠIEHO PROSTREDIA NA VÝVOJ SITUÁCIE V ÚZEMÍ

Obec Baláže je súčasťou Vyššieho územného celku Banská Bystrica. Táto časť identifikuje hlavné faktory vonkajšieho prostredia, ktoré priamo alebo nepriamo ovplyvňujú vývoj samotnej obce. Banskobystrický kraj je ostatný vidiecky, pomaly rastúci, viac stagnujúci, s dlhodobo nadpriemernou mierou nezamestnanosti, nízkym stupňom pripravenosti na inovácie, priemerne atraktívny a nízko konkurencieschopný región SR mimo centra rozvojových aktivít EÚ a s možnosťou cezhraničnej spolupráce s Maďarskou republikou. Podľa stupňa urbanizácie sa radí do skupiny ostatný vidiecky región (53,5 % mestského obyvateľstva). Aj v tomto kraji sa výrazne prejavuje proces starnutia obyvateľstva a podiel detskej zložky mierne klesá, pomaly narastá podiel obyvateľstva v poproduktívnom veku. Najviac zamestnaných v kraji je v priemysle (okolo 31 %) a vo verejnej správe a v školstve (spolu takmer 27 %). Nezamestnanosť v tomto kraji je vysoko nad priemerom SR i EÚ 27. V prípade BBK bude nevyhnutné vytvárať pracovné príležitosti najmä pre ekonomicky aktívne obyvateľstvo, ktoré dochádza za prácou do iných regiónov (približne 10 000). Prioritou je riešenie dlhodobej nezamestnanosti a zamestnanosti rómskej populácie. Pre udržateľnosť investícií a maximalizáciu prínosu investície pre regionálnu ekonomiku je rozhodujúcim faktorom existencia vhodných ekonomických štruktúr schopných naplniť požiadavky investorov v oblasti dodávok pre produkciu. V investičnej (prípravnej) aj operačnej (výrobnej) fáze realizácie investícií z hľadiska počtu dominuje zapojenie domácich dodávateľov. Prevažne ide o podniky lokalizované mimo daného okresu. Z hľadiska objemu dodávok v investičnej fáze síce podniky väčšinu svojich dodávok získavajú od

dodávateľov zo Slovenska, ale vo fáze výroby už väčšina dodávok prichádza zo zahraničia. Napriek významnému podielu investícií do vedomostne menej náročných odvetví a z časti obmedzenému vplyvu multiplikačných efektov, regionálna ekonomika môže reálne profitovať z transferu technológií, zvýšenej zamestnanosti a rozvoja kvalifikácie pracovnej sily. Priemysel je v regióne rozložený nerovnomerne. Dosahuje vysokú koncentráciu na severe kraja, kde sídlia najproduktívnejšie odvetvia ekonomiky - hutnícky, strojársky, automobilový, drevársky, farmaceutický a polygrafický priemysel. V južnej časti majú základňu potravinársky priemysel a ostatné odvetvia komplementárne k poľnohospodárstvu. Celkom možno očakávať, že BBK má šancu si len vďaka novým PZI udržať pozíciu pomerne hospodársky a sociálne stabilného regiónu. Bude sa však len veľmi pomaly približovať k úrovni priemeru EÚ 27. V priemyselnej výrobe bude naďalej dominovať doterajší priemysel, významnejšie postavenie by mohol získať turizmus. BBK má silný inovačný potenciál len v dvoch mestách – Banská Bystrica a Zvolen. Pomaly sa zvyšuje výkonnosť v oblasti turizmu. Vidiecke oblasti sú na ceste k transformácii, pomáhajú im nástroje na vyrovnávanie regionálnych rozdielov – predovšetkým diverzifikácia hospodárskej činnosti. Identita/špecifickosť sídiel a subregiónov je zachovaná a dobre využívaná v prospech kvalitných miestnych produktov napr. lazy. Prírodné zdroje BBK sú bohaté a rôznorodé. Veľký význam majú lesy, zdroje minerálnych a termálnych vôd využívaných najmä v kúpeľníctve a potravinárstve. Kraj disponuje veľkým podielom chránených území.

Charakteristika špecifických stránok regiónu
V porovnaní s regiónmi vyspelých krajín EÚ a regiónmi SR možno konštatovať, že BBK využíva iba čiastočne svoj rozvojový potenciál. Najvýraznejšie rezervy sa nachádzajú v nedostatočnej úrovni využívania inovačného potenciálu najmä v pôdohospodárstve, nízkom príleve PZI a podpore domácich investorov a využívaní vysokovzdelanej pracovnej sily, vytváraním pracovných miest v sektore služieb. Dôsledkom toho je jeho slabá konkurencieschopnosť poľnohospodárstva a celkové ohrozenie konkurencieschopnosti regiónu založenej hlavne na energeticky náročnej výrobe. V porovnaní so svetovými trendmi a s vývojom v okolitých krajinách je úroveň informatizácie BBK nízka a pre budúci rozvoj nedostatočná.

Konkurenčná výhoda
Konkurenčná výhoda BBK je tvorená najmä jeho prírodným a kultúrnohistorickým bohatstvom, atraktívnou vidieckou krajinou vrátane potenciálu pre rozvoj poľnohospodárstva a lesného hospodárstva, obnoviteľných zdrojov energie a agroturistiky.

Strategické ciele:
1. doprava a zvyšovanie dostupnosti a atraktivity územia (integrovaná doprava),
2. rozvoj ľudských zdrojov a zvyšovanie kvality života obyvateľov prostredníctvom informatizácie verejnej správy a podporou projektov v oblasti e-služieb,
3. poľnohospodárstvo, lesníctvo a rozvoj vidieka,
4. inovácie a rast konkurencieschopnosti priemyslu v rozhodujúcich sektoroch a pri využívaní obnoviteľných zdrojov energie.

Očakávané dopady:
- zvýšenie využitia domácich regionálnych zdrojov,
- zvýšenie zamestnanosti najmä vo vidieckych oblastiach a v oblasti nových technológií,
- zvýšenie dostupnosti a atraktivity regiónu nielen z pohľadu domácich a zahraničných investorov, MSP, ale aj miestneho obyvateľstva a zvýšenie podielu ekologickej (integrovanej) dopravy,
- zvýšenie výkonnosti najmä v oblasti turizmu, poľnohospodárstva a lesného hospodárstva, drevospracujúceho priemyslu.

2.22. EX-POST HODNOTENIE PREDCHÁDZAJÚCEHO PHSR

Obec v predchádzajúcom období realizovala niekoľko väčších a menších projektov zameraných hlavne na rekonštrukcie a výstavbu (materská škola, kanalizačná sieť, bytová výstavba, miestne komunikácie, ...).

rok 2014

rok 2015

rok 2016

rok 2017

rok 2018

rok 2019

rok 2020

rok 2021

rok 2022

rok 2024

3 SWOT ANALÝZY

Nasledujúca SWOT analýzy sa zameriavajú na silné, slabé stránky, príležitosti a riziká prioritných rozvojových oblastí. Na ich základe budú formulované hlavné rozvojové ciele.

Analýza SWOT

Sledovať a vyhodnocovať vývojové trendy v regióne v neustále sa meniacom vonkajšom prostredí, identifikovať trend sociálno-ekonomického rozvoja, alebo smer vývoja ako príležitosť alebo hrozbu, je v súčasnosti pre obec Baláže nevyhnutnosť. To, čo sa na prvý pohľad zdá ako príležitosť, ňou vo vzťahu k zdrojom obce, kultúre, ľudským zdrojom, životnému prostrediu a hospodárstvu, uplatňovanej stratégii vôbec nemusí byť.

Nástrojom pre celkovú analýzu vonkajších a vnútorných činiteľov je SWOT analýza. Predstavuje kombináciu dvoch analýz, S - W a O - T. Účelom SWOT analýzy je posúdenie vnútorných predpokladov podniku k uskutočneniu určitého rozvojového zámeru a podrobenie rozboru i vonkajších príležitostí a obmedzení určované potrebami obyvateľov a subjektov v rámci obce. Na jej základe môže obec prikročiť k formulácii špecifických cieľov.

Schéma SWOT analýzy:

	S - silné stránky 1. 2. … 10	***W*** - slabé stránky 1. 2. … 10.
O - príležitosti 1. 2. … 10.	1. 2. Stratégia ***SO*** … 10.	1. 2. Stratégia ***WO*** … 10.
T - hrozby 1. 2. … 10.	1. 2. Stratégia ***ST*** … 10.	1. 2. Stratégia ***WT*** … 10.

SO – využiť silné stránky na získanie konkurenčnej výhody
WO – prekonať slabiny využitím príležitostí
SW – využiť silné stránky na čelenie hrozbám
WT – minimalizovať náklady a čeliť hrozbám

Analýza príležitostí a rizík - O-T

O – T analýza umožňuje rozlíšiť atraktívne príležitosti v obci, ktorá skrýva potenciál územia a ktoré môžu obci priniesť výhody pri dosahovaní vyváženého rastu. Súčasne tiež nabáda k zamysleniu nad problémami, s ktorými bude obec riešiť v rámci Integrovanej stratégie.

Znamená to teda, že obec musí sledovať významné sily makroprostredia (demografické, ekonomické, technologické, politické, legislatívne, sociálne a kultúrne) a tiež tých účastníkov mikroprostredia, ktorí ovplyvňujú jej schopnosť dosiahnuť v regióne prospech (neziskové organizácie, orgány miestnych samospráv, podnikateľské subjekty, miestni aktéri a verejnosť).

Príležitosti sú posudzované z hľadiska ich atraktívnosti a pravdepodobnosti úspechu. Pravdepodobnosť, že obec dosiahne úspech pri ekonomickom raste, nezávisí len od jej konkurenčnej sily, oproti konkurenčným regiónom, ale aj od toho či je táto sila v porovnaní s konkurenciou väčšia.

V rámci analýzy SWOT sa obec koncentruje na identifikáciu potenciálnych príležitostí – existencia stabilného hospodárskeho prostredia, kvalitné životné prostredie, prírodný potenciál, historicko-kultúrne hodnoty, rozvinutá sieť inštitúcií verejných služieb, objekty cestovného ruchu..

Kvadrant 1 pozostáva z príležitosti ponúkajúcich najvyšší úžitok pre obec, preto by sa mal manažment obce sústrediť na tieto aktivity. Naopak, príležitosti v kvadrante 4 sú buď príliš malé, alebo ich obec nebude vedieť dostatočne využiť. Príležitosti v kvadrante 2 a 3 sú zaujímavé len v prípade, že existuje možnosť zvýšenia ich atraktívnosti alebo pravdepodobnosti úspechu.

Matica príležitostí

Atraktívnosť	Pravdepodobnosť úspechu: vysoká	Pravdepodobnosť úspechu: nízka
vysoká	1	2
nízka	3	4

Matica rizík

Vážnosť	Pravdepodobnosť nastatia: vysoká	Pravdepodobnosť nastatia: nízka
vysoká	1	2
nízka	3	4

Riziká sú klasifikované z hľadiska ich vážnosti a pravdepodobnosti výskytu. Pri analýze okolia z hľadiska možných hrozieb je potrebné zamerať sa na potenciálne hrozby. Riziká z 1. kvadrantu môžu obec vážne zraniť, preto treba pripraviť plán strategických aktivít, keďže pravdepodobnosť ohrozenia je vysoká. Riziká v 2. a 3. kvadrante treba podrobiť dôkladnému skúmaniu v prípade, ak sa stávajú kritickými, netreba však zostavenie plánu eventuálnych alternatív. Riziká v 4. kvadrante sú malé a väčšinou ich možno ignorovať. Spojením hlavných príležitostí a rizík, ktoré ovplyvňujú rozvoj obce, sa stratégovia snažia zistiť mieru celkovej atraktívnosti trhu. Existujú štyri možnosti:

- *Ideálny rozvoj,* ktorý sa vyznačuje mnohými príležitosťami, ale iba niekoľkými (ak vôbec nejakými) rizikami.
- *Špekulatívny rozvoj,* vyznačujúce sa vysokými príležitosťami i vysokými rizikami.
- *Zrelý rozvoj,* vyznačuje sa nízkymi príležitosťami i nízkymi rizikami.
- *Problémový rozvoj,* má nízke príležitosti, ale vysoké riziká.

Externé prostredie vytvára nielen príležitosti, ale prezentuje aj sériu rizík. Riziko je výzva, poukazuje na nevýhodný trend vývoja vo vonkajšom prostredí, ktorý v prípade pasívnej reakcie zo strany podniku ohrozí jeho trhovú pozíciu.

Analýza silných a slabých stránok – S-W analýza

Hodnotenie vplyvu vonkajších činiteľov, vykonávané so zámerom stanoviť ciele obce, musí byť doplnené rozborom vnútorných činiteľov. Viaceré regióny dnes aj poznajú príležitosti, ktoré im potenciál ponúka, avšak chýba im schopnosť ich využiť. Na základe analýzy silných a slabých stránok vie obec stanoviť, čo je z hľadiska súčasnej a očakávanej situácie rozumné konať. Za dôležité znaky konkurenčnej sily obce sa považuje – kvalitné ľudské zdroje, rozvinuté podnikateľské prostredie, dobrý prírodný potenciál, výhodný poloha a dopravná dostupnosť, a iné.. Za dôležité znaky konkurenčnej slabosti sa považuje – strácanie pozície voči konkurenčným regiónom, nedostatok finančných zdrojov na rozvoj, klesajúca demografická krivka, vysoká nezamestnanosť, zlý technický stav základnej infraštruktúry ai. Pri hodnotení silných a slabých stránok je potrebné každý faktor odstupňovať podľa dôležitosti (rozhodujúca silná stránka, marginálna silná stránka, neutrály faktor, rozhodujúca slabá stránka, marginálna slabá stránka) a podľa intenzity jeho vplyvu - výkonu (vysoký, stredný, nízky). Výsledok spojenia stupňa výkonu a dôležitosti predstavuje štyri možné alternatívy:

Matica výkonu a dôležitosti

	Výkon: vysoký	Výkon: nízky

Dôležitosť	vysoká nízka	1 Sústrediť snahu	2 Udržať snahu
		3 Nízka priorita	4 Možné nadmerné investovanie

Kvadrant 1 pozostáva z oblastí, ktoré sú dôležité, ale v ktorých obec momentálne vykazuje slabý výkon, preto sa musí sústrediť na posilnenie týchto oblastí. *Kvadrant 2* pozostáva z oblastí, v ktorých je síce město úspešné, ale do budúcnosti si musí túto úspešnosť udržať. *Kvadrant 3* tvoria oblasti, ktoré nie sú dôležité, zdokonalenia v tomto kvadrante majú nízku prioritu. V *kvadrante 4* nie sú dôležité oblasti, pričom rozvoj a snaha sú zbytočne silné. Na základe tejto analýzy je zrejmé, že silné stránky sa nemusia vždy pretransformovať do konkurenčnej výhody obce. Dôvodov, prečo je to tak, je niekoľko, pričom najčastejšími obyvateľmi vnímaná nízka dôležitosť poskytovaných služieb a bodov rozvoja. Identifikácia silných miest obce je možná len na základe porovnania s ich hlavnými konkurentmi v regióne. Ani sústredenie sa na prekonanie všetkých slabých stránok nemusí priniesť očakávaný efekt, pretože náklady potrebné na ich transformovanie do silnej stránky sa nemusia vrátiť. Pozornosť treba venovať príležitostiam, v ktorých má obec najviac silných stránok, alebo oblastiam, v ktorých sa vzhľadom na veľkú príležitosť a potenciálnu návratnosť investícii ukazuje efektívne vytvorenie nových silných stránok. Príklady z praxe uvádzajú, že i málo rozvinutý región má popri slabých miestach aj silné miesta, ktoré pokiaľ dokáže správne identifikovať a využiť, vytvárajú predpoklady pre trvalý a vyrovnaný sociálno-ekonomický rozvoj. Nasledujúce grafy prezentujú pohľad obyvateľov a poslancov na silné a slabé stránky obce Baláže a kvalitu života v obci.

3.1 HOSPODÁRSTVO A VEDECKO-TECHNICKÝ ROZVOJ

Silné stránky	**Slabé stránky**
- rozsiahle plochy hospodárskych lesov v okolí obce, - poľnohospodárska pôda zaberajúca cca. 151,3 ha katastra obce, - cca. 1259,2 ha lesných pozemkov, - 5 podnikateľských subjektov – právnická osoba, - celkovo 10 podnikateľských subjektov fyzické osoby, - dobrá dostupnosť krajského mesta B. Bystrica, - vhodné podmienky na rozvoj cestovného ruchu,	- stagnujúci pracovný trh v obci a v celej lokalite B.Bystrice, - relatívne vysoká miera nezamestnanosti v produktívnom veku, - nízke možnosti zamestnania v obci ale aj okrese B.Bystrica, - nízke priemerné mzdy v regióne, - stagnácia podnikateľskej sféry, nerozvíjajúce sa MaSP, - absentujúca železničná doprava priamo v obci, - nízky počet mladých ľudí, - nedobudovaná infraštruktúra v obci, - nízky počet obyvateľov v obci, - nevyhovujúca vzdelanostná štruktúra obyvateľov,
Príležitosti	**Ohrozenia**
- orientovanie sa na výrobu bez negatívnych účinkov na životné prostredie, - preferovanie a profilovanie hospodárskej základne pre rozvoj malého podnikania s orientáciou na rozvoj tradičných foriem výroby, - vytváranie podmienok pre rozvoj hospodárskych aktivít, pre tvorbu nových pracovných príležitostí a rozvoj zamestnanosti na území obce, predovšetkým pre miestne pracovné sily, - možnosť získania finančných prostriedkov z fondov EU, - rozvoj environmentálne vhodných technológií, - vytvorenie nových pracovných miest najmä v malom podnikaní a službách,	- pomalá výstavba, modernizácia a rekonštrukcia technickej infraštruktúry, - administratívne opatrenia obmedzujúce plnohodnotný rozvoj cestovného ruchu, - veľká administratívna náročnosť pre získanie financií zo štátnych dotácií a z fondov EU, - nedostatok investičného kapitálu, - neochota obyvateľov uskutočňovať podnikateľské aktivity,

Schéma SWOT analýzy:

	S silné stránky	**W slabé stránky**
O príležitosti	Stratégia ***SO*** 7	Stratégia ***WO*** 6
T hrozby		

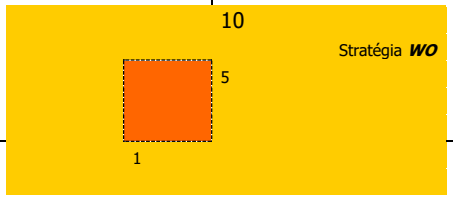

	Stratégia ***ST***	5	Stratégia ***WT***

V oblasti hospodárstva dochádza k prevahe silných stránok. Je nevyhnutné zabezpečiť využitie silných stránok na elimináciu slabých stránok. Problémom obje je nízky počet obyvateľov a nevybudovaná podnikateľská základňa.

3. 2. DOPRAVA A KOMUNIKÁCIE

Silné stránky	**Slabé stránky**
- prechádzajúca cesta III/2418 zabezpečuje pomerne rýchlu dostupnosť okresného mesta B.Bystrica, ako aj spádovej obce Selce a Priechod, - v blízkosti prechádzajúca cesta I/66, - vybudovaná sieť miestnych komunikácií, - hromadná doprava zabezpečená spoločnosťou SAD, a.s. Zvolen, - dobré pokrytie obce zastávkami SAD, - prechádzajúce cykloturistické trasy,	- potrebná rekonštrukcia miestnych komunikácií, - zlý technický stav cesty III/2418, - nedobudované chodníky pozdĺž cesty III/2418, - nedostatok finančných prostriedkov na údržbu technickej infraštruktúry, - absencia vhodného prepojenia na Kalište, - absencia priameho železničného spojenia, - neodstatočná zimná údržba cesty III/2418 triedy a miestnych komunikácií,
Príležitosti	**Ohrozenia**
- revitalizácia verejných komunikačných priestorov, - vybudovanie peších a cyklistických prepojení za účelom efektívneho prepojenia s ostatnými časťami obce a prírodnými hodnotami, - možnosť získania finančných prostriedkov z fondov EÚ,	- malá miera podpory miest a obcí zo strany štátu, - zhoršujúci sa stav obecných stavieb a komunikácií, - nevýhodné podmienky čerpania prostriedkov z EÚ fondov, - nevýhodné podmienky čerpania úverových zdrojov z komerčných bánk, - zvyšujúce sa náklady na údržbu a opravy cestnej infraštruktúry, - oneskorená výstavba a modernizácia cestnej siete, - zhoršenie dopravnej obsluhy, - spomalenie hospodárskeho rastu, - trvalý presun cestujúcich z verejnej osobnej dopravy na individuálnu dopravu,

Schéma SWOT analýzy:

	S silné stránky	**W slabé stránky**
O príležitosti	Stratégia ***SO*** 6	7 Stratégia ***WO*** 3
T hrozby	Stratégia ***ST***	Stratégia ***WT*** 9

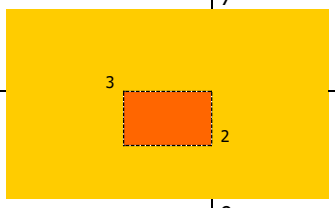

V oblasti technickej infraštruktúry výrazne prevládajú slabé stránky nad silnými. Odporúča sa využiť stratégia ST - kde musí obec prekonať slabiny využitím príležitostí, hlavne možnosťou využitia čerpania nenávratných finančných prostriedkov národných ako aj nadnárodných.

3.3 TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA

Silné stránky	**Slabé stránky**
- existencia 1 cintorína, - existencia priestorov pre rozšírenie miestneho cintorína, - dobré pokrytie územia verejným osvetlením,	- nevybudovaný dom smútku, - nevybudovaná plynofikácia obce, - nevyhovujúce pokrytie signálom mobilných operátorov

- obec pripojená na elektrickú rozvodnú sieť, - dostatočná kapacita elektrickej siete, - vybudovaná vodovodná rozvodná sieť (97,89 %),	– Orange, T - com, O2, - negatívny stav nehnuteľného majetku obce, - nedostatok finančných prostriedkov na údržbu technickej infraštruktúry,
Príležitosti	**Ohrozenia**
- rekonštrukcia verejného osvetlenia (LED) a jeho rozšírenie na neosvetlené časti obce, - kompletná rekonštrukcie elektrickej rozvodnej siete – uloženie do zeme, - možnosť získania finančných prostriedkov z fondov EÚ, - využitie významnej geografickej polohy územia z hľadiska prechádzajúcich dopravných koridorov,	- malá miera podpory miest a obcí zo strany štátu, - zhoršujúci sa stav obecných stavieb a komunikácií, - nevýhodné podmienky čerpania prostriedkov z EÚ fondov, - nevýhodné podmienky čerpania úverových zdrojov z komerčných bánk,

Schéma SWOT analýzy:

	S silné stránky	**W slabé stránky**
O príležitosti	Stratégia ***SO***	Stratégia ***WO***
T hrozby	Stratégia ***ST***	Stratégia ***WT***

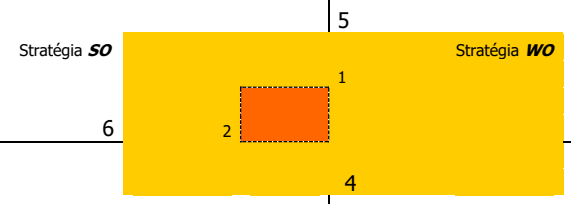

V oblasti technickej infraštruktúry výrazne prevládajú slabé stránky nad silnými. Odporúča sa využiť stratégia SO – kde musí obec prekonať slabiny využitím príležitostí, hlavne možnosťou využitia čerpania nenávratných finančných prostriedkov národných ako aj nadnárodných.

3.4 ODPADOVÉ HOSPODÁRSTVO

Silné stránky	**Slabé stránky**
- kvalitná legislatíva pre nakladanie s KO a DSO, - zabezpečený odvoz TKO, - zavedený separovaný zber v obci, - fungujúci systém odvozu a likvidácie komunálneho odpadu,	- nevybudovaná splašková kanalizačná sieť, - nedoriešená likvidácia a využitie rastlinného odpadu, - nedostatok odpadových nádob na zmiešaný komunálny odpad a separovaný zber, - nedostatočne dobudované žľaby na odvádzanie povrchových vôd, - absencia vsakovacích jám pozdĺž miestnych komunikácií, - absencia technických opatrení na odvedenie prívalových vôd do recipientu potoka, - nevybudovaný zberný dvor pre separovaný zber, - nevybudované obecné kompostovisko, - nedostatočne využívaný separovaný zber – slabá motivácia obyvateľov, - potrebné rozšírenie separovaného zberu o ďalšie komodity, - nízka miera vynútiteľnosti práva v oblasti ŽP,
Príležitosti	**Ohrozenia**
- výstavba obecného kompostoviska, - výstavba splaškovej kanalizačnej siete, - výstavba zberného dvora pre separovaný zber a obstaranie potrebných mechanizmov, - zabezpečiť efektívny separovaný zber v celej obci, - možnosti materiálového, resp. energetického využitia odpadov pri rešpektovaní duálnych vlastností odpadov, - dôsledné plnenie kvalitne stanovených cieľov v oblasti odpadového hospodárstva,	- ohrozená kvalita povrchových vôd potoka, - zhoršenie zdravotného stavu obyvateľstva, - znečistenie ovzdušia veľkými zdrojmi znečistenia, - dopady na zdravotný stav obyvateľov, - nárast množstva vyvážaných odpadov, pretrvávajúce vykurovanie hlavne tuhými palivami, - nárast množstva vyvážaných odpadov, - nízka disciplína pri nakladaní s odpadmi, - neriešenie problému existencie „čiernych" skládok,

- odstránenie zdrojov znečistenia povrchových a podzemných vôd, - možnosti získania finančných prostriedkov z fondov EU, - dodržiavanie noriem EÚ v oblasti produkcie znečisťujúcich látok v priemysle,	

Schéma SWOT analýzy:

	S silné stránky	**W slabé stránky**
O príležitosti	Stratégia ***SO*** 4	Stratégia ***WO*** 11
T hrozby	Stratégia ***ST*** 3	Stratégia ***WT*** 8

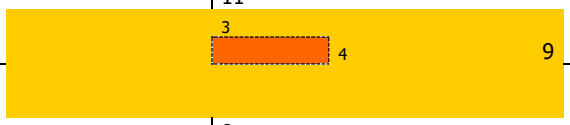

V prípade životného prostredia prevládajú slabé stránky nad silnými. Je to dôsledok nedobudovaného systému na likvidáciu a čistenie odpadových vôd. Odporúča sa využitie stratégie WO – čeliť hrozbám využitím silných stránok a príležitostí.

3.5 ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Silné stránky	**Slabé stránky**
- kvalitná legislatíva pre nakladanie s KO a DSO, - zabezpečený odvoz TKO, - relatívne stabilný, až znižujúci sa objem produkovaného odpadu, - prechádzajúce hydrické koridory, - lokalita NATURA 2000 – Ďumbierske Tatry, - veľké plochy lesov v okolí obce, - príjemné prostredie pre bývanie, zachovaná príjemná urbanistická mierka zástavby (pôdorysná štruktúra, pomerná rozvoľnenosť zástavby, relatívne nízka zástavba, územné väzby medzi obytnou zástavbou a prírodným prostredím), - obec Baláže sa nachádza v unikátnom zoskupení prírodných krajinných daností vysokej ekologickej, prírodnej aj historickej hodnoty Starohorských vrchov,	- nevyhovujúci technický stav tepelného hospodárstva, - na vodnom toku mimo centrum obce nie sú vybudované regulačné objekty, - nevybudovaná splašková a dažďová kanalizačná sieť, - potreba čistenia koryta potoka, - nedostatočne oddelená zeleň od spevnených plôch, - existencia čiernych skládok, - nedostatok oddychových zón pre aktívne trávenie voľného času, - nízka miera vynútiteľnosti práva v oblasti ŽP, - nedostatočná informovanosť obyvateľstva o stave ŽP, - nedostatok technických kapacít zberu, dopravy, triedenia, zhodnocovania a likvidácie odpadov, - absencia povodňových máp,
Príležitosti	**Ohrozenia**
- regulácia korýt miestnych potokov a revitalizácia ich okolia, - odstránenie zdrojov znečistenia povrchových a podzemných vôd ohrozujúcich zdroje vody, - zvýšiť právne vedomie obyvateľstva vo sfére životného prostredia, - rozvoj ekologického poľnohospodárstva a ekologizácia priemyselnej výroby, - možnosti získania finančných prostriedkov z fondov EU,	- zhoršujúci sa stav životného prostredia v dôsledku nadmernej hospodárskej činnosti v ostatných častiach kraja, - ohrozená kvalita podzemných a povrchových vôd, - zhoršenie zdravotného stavu obyvateľstva, - znečistenie ovzdušia veľkými zdrojmi znečistenia, - dopady na zdravotný stav obyvateľov, - zníženie biodiverzity, - hrozba zníženia kvality životného prostredia v dôsledku výstavby z hľadiska kvantity a kvality - tlak na životné prostredie a pôvodnú krajinu, urbanizácia krajiny, - radikalizácia zmien v životnom prostredí na miestnej a globálnej úrovni (povodne, veterné smršte, otepľovanie, klimatické zmeny,

Schéma SWOT analýzy:

	S silné stránky	**W slabé stránky**
O príležitosti		

	Stratégia ***SO***	Stratégia ***WO***
T hrozby	Stratégia ***ST***	Stratégia ***WT***

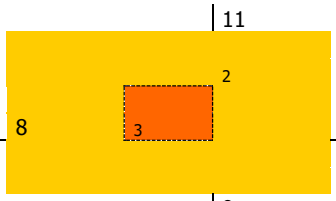

V prípade životného prostredia prevládajú slabé stránky nad silnými. Je to dôsledok nedobudovaného systému na likvidáciu a čistenie odpadových vôd a existenciou záťažových prevádzok v Banskobystrickom kraji. Odporúča sa využitie stratégie SO – prekonať slabiny využitím príležitostí a minimalizovať náklady súvisiace so slabými stránkami.

3.6 SOCIÁLNA OBLASŤ A ZDRAVOTNÍCTVO

Silné stránky	**Slabé stránky**
- funkcia osobitného príjemcu sociálnych dávok, - stretnutia dôchodcov, - pomoc v krízových situáciách (živelná pohroma, rodinná tragédia....), - organizované malé obecné služby pre nezamestnaných,	- absencia zariadenia pre seniorov, - absencia zdravotného strediska – najbližšie v obci Priechod a Selce, - absencia priestorov pre stretávanie sa obyvateľov v dôchodkovom veku, - nedostatok priestorov pre mládež a dorast, - zhoršujúce sa podmienky pre bývanie v obci, - nedoriešená sociálna sieť, - nízky počet obyvateľov bráni rozvojovým aktivitám v tejto oblasti, - nevyhovujúci stav bytového fondu,
Príležitosti	**Ohrozenia**
- možnosť použitia 2% daní daňových subjektov na prioritné potreby zdravotníctva, - zakladanie mimovládnych neziskových organizácií poskytujúcich všeobecne prospešné služby, - rozšírenie aktívnych opatrení na trhu práce na podporu vzdelávania a prípravy pre trh práce a na podporu zamestnávania v atypických formách pracovných vzťahov, najmä pre rodičov počas materskej dovolenky a rodičovskej dovolenky, - podpora rozvoja sociálnych služieb, a iných opatrení, Projektov a programov na podporu sociálneho začleňovania ohrozených skupín podľa ich špecifických potrieb, - dôrazné uplatňovanie princípu subsidiarity, - možnosti získania finančných prostriedkov z fondov EU,	- rast počtu obyvateľov v seniorskej kategórii, - zhoršujúca sa sociálna situácia niektorých skupín obyvateľstva, - zhoršovanie zdravotného stavu stredného veku, - rast počtu srdcovo-cievnych chorôb, - rast nádorových ochorení tráviaceho traktu, - vysoký výskyt alergických ochorení, - pokles výdavkov na preventívnu zdravotnú starostlivosť, - pretrvávajúce stereotypy v mobilitnom správaní sa pracovnej sily, - nízky záujem zamestnávateľov o prijímanie uchádzačov o zamestnanie na podporované pracovné miesta, - nedostatočný záujem zamestnávateľov o udržateľnosť vytvorených pracovných miest, - prehlbovanie chudoby u niektorých skupín populácie a reprodukcia chudoby, - zvyšujúci sa počet klientov odkázaných na pomoc iných nesystematickou preventívnou prácou v prirodzenom rodinnom a otvorenom prostredí, - zvyšujúce sa finančné náklady na sociálne služby a iné opatrenia pretrvávaním poskytovania tradičných foriem pomoci a služieb pobytového charakteru a riziko znižovania kvality života občanov finančnou náročnosť sociálnych služieb pre klienta,

Schéma SWOT analýzy:

	S silné stránky	**W slabé stránky**
O príležitosti	Stratégia ***SO***	Stratégia ***WO***

T hrozby	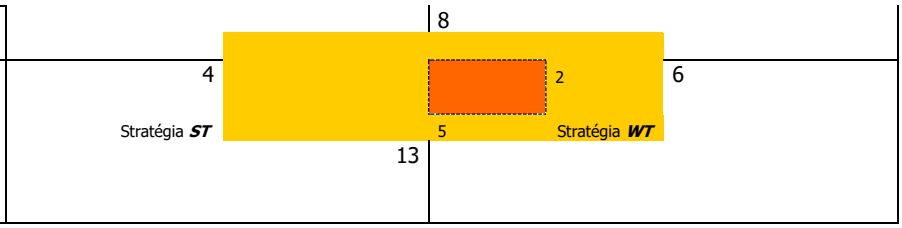

V tomto prípade prevládajú slabé stránky a ohrozenia nad silnými stránkami a príležitosťami. Odporúča sa využiť stratégiu *WT* – kde sa obec môže zamerať len na minimalizovanie nákladov súvisiacich s poskytovaním sociálnych služieb a čeliť hrozbám, ktoré sú s týmito službami spojené. Odporúča sa obci zabezpečovať nevyhnutné sociálne služby pre obyvateľov a ostatné služby ponechať poskytovateľom v meste B. Bystrica.

3.7 ŠKOLSTVO A ŠPORT

Silné stránky	**Slabé stránky**
- existencia poľovníckych revírov, - možnosti rozvoja turistiky, - narastajúci počet obyvateľov v predproduktívnom veku, - vybudované futbalové ihrisko, - existencia tenového kurtu v blízkosti futbalového ihriska, - činný futbalový klub FK Družstevník Baláže, - prechádzajúce cyklistické trasy, - prechádzajúce turistické trasy,	- absencia materskej a základnej školy v obci, - nízky počet detí, - nedostatočný počet obyvateľov v predproduktívnom veku, - absencia vyhovujúceho prestoru pre indoor športové aktivity, potreba rekonštrukcie KD,
Príležitosti	**Ohrozenia**
- dobudovanie a vybavenie športových, športovo-rekreačných a oddychových plôch v obci Baláže, - vytváranie územných a priestorových podmienok pre realizáciu rozličných športových, rekreačných a oddychových aktivít, - rekonštrukcia infraštruktúry pre možné potreby vzdelávania, - zefektívnenie spolupráce s krajským mestom na regionálnej úrovni, - možnosť získania finančných prostriedkov z fondov EU,	- vplyv nežiadúcich javov na deti a mládež (závislosti, konzumné kultúry...), - nedostatok finančných prostriedkov na údržbu existujúcich športových objektov, - nedostatočné materiálne zabezpečenie a podpora talentovanej mládeže v jednotlivých druhoch športov, - nárast sociálnej ohrozenosti mládeže, - nedostatok finančných prostriedkov na výstavbu nových športovo-rekreačných objektov, - nevyhovujúca štruktúra kvalifikácie pracovnej sily, - nízka účasť rezortov, samosprávy a sociálnych partnerov na tvorbe obsahu vzdelávania,

Schéma SWOT analýzy:

	S silné stránky	**W slabé stránky**
O príležitosti	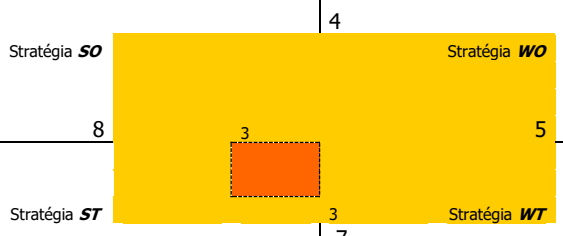	
T hrozby	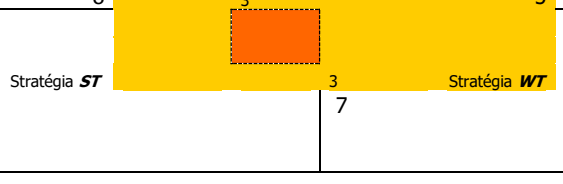	

V oblasti vzdelávania je situácia vyrovnaná. Odporúča sa využitie stratégie ST – čeliť hrozbám využitím príležitostí a minimalizovať náklady súvisiace so slabými stránkami. V oblasti športu podporovať rekonštrukciu starej a výstavbu športovej infraštruktúry v obci. Je potrebné podporovať organizovanú športovú činnosť.

3.8 KULTÚRA

Silné stránky	Slabé stránky
- dlhoročná história obce, tradície, - prítomnosť kultúrnych pamiatok (Kalište), - rozvoj a uchovávanie kultúrnych tradícií a folklóru, - dobré kultúrne povedomie obyvateľov, - existencia kultúrneho domu,	- nedostatok finančných prostriedkov pre činnosť zariadení a pre ich rozvoj, - chýbajúce tradičné, každoročne organizované kultúrne podujatia, - absencia verejnej knižnice, - nerozvinutá kultúrna turistika, - absencia združenia, záujmového krúžku v oblasti kultúry, - negatívny stav kultúrneho domu – potrebná výmena strešnej krytiny, - potrebná rekonštrukcia sociálnych zariadení v priestoroch kultúrneho domu, - slabá propagácia a reklama kultúrnych aktivít obce, - nedostatočné materiálne vybavenie na kultúrne a vzdelávacie podujatia, - chátrajúci stav kultúrnych pamiatok, - neexistencia zariadenie propagujúceho tradičné remeslá z okolia obce,
Príležitosti	**Ohrozenia**
- lepšia koordinovanosť a propagácia kultúrnych aktivít obce, - rekonštrukcia budovy domu kultúry v zmysle pôvodného štýlu, dovybavenie interiérov, - rozvoj sponzorovania kultúry, - obnova zanikajúcich tradícií, - vydanie multimediálnych propagačných materiálov o obci, jej kultúrnom dedičstve a tradícii, - zefektívnenie spolupráce s okolitými obcami na regionálnej úrovni, - možnosť získania finančných prostriedkov z fondov EU,	- zoslabovanie tradičného vnímania obce Baláže, - zmeny vo vnímaní tradičných hodnôt (pokles záujmu o niektoré hodnoty a tradície) - zanedbaný a chátrajúci pamiatkový fond, - slabá podpora kultúry zo strany štátu a VÚC, - posun priorít mládeže ku konzumnej kultúre, - nedostatok finančných prostriedkov na šírenie miestnej kultúry za hranice katastrálneho územia obce, - neuskutočnená rekonštrukcia kultúrneho domu,

Schéma SWOT analýzy:

	S silné stránky	W slabé stránky
O príležitosti	Stratégia ***SO***	Stratégia ***WO***
T hrozby	Stratégia ***ST***	Stratégia ***WT***

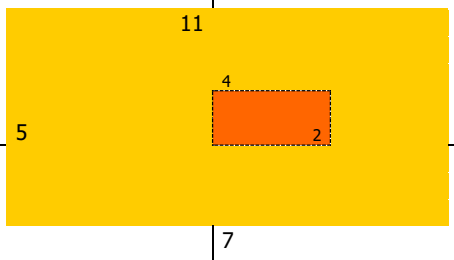

V oblasti kultúry je situácia vyrovnaná. Odporúča sa využitie stratégie WO – prekonať slabiny využitím príležitostí a minimalizovať náklady súvisiace so slabými stránkami. V oblasti kultúry podporovať výstavbu kultúrnej infraštruktúry a organizovanú kultúrnu činnosť.

3.9 PROPAGÁCIA A CESTOVNÝ RUCH

Silné stránky	Slabé stránky
- bohaté kultúrne dedičstvo, - prírodné krásy v okolí obce, - národná kultúrna pamiatka Kalište, - lokalita NATURA 2000 – Ďumbierske Tatry, - veľké plochy lesov v okolí obce, - veľký počet povrchových prírodných útvarov, - strategická východisková poloha na poznávacie výlety	- málo rozvinutý cestovný ruch, - chýba rekreačné zázemie obce, - nedostatočná propagácia goodwillu a CR obce, - nedostatočné služby v oblasti cestovného ruchu, - slabá kooperácia s cestovnými kanceláriami, - slabá propagácia tradičných umení a remesiel v obci, - nedostatok športovísk potenciálne využiteľných

do širšieho okolia obce – Špania dolina, Donovaly, Šachtičky, - početné množstvo turistických chodníkov, - početné množstvo cykloturistických trás, - existencia poľovníckeho revíru,	návštevníkmi obce,
Príležitosti	**Ohrozenia**
- dobré možnosti (existencia poľných ciest) pre budovanie cyklistických a rekreačných trás, - dobrá poloha Baláže v rámci regionálnych štruktúr, - zavádzanie nových produktov cestovného ruchu v súvislosti s agroturistikou, - cezhraničná spolupráca, - iniciatíva spoločenských, kultúrnych, športových,... organizácií, - spolupráca na regionálnej úrovni v rozvoji turizmu, - rozvoj agroturistických aktivít so zameraním na vzdelávacie a zážitkové pobyty,	- pokračujúci postupný úpadok rekreačných lokalít v mikroregióne a okolí, - zmeny vo vnímaní tradičných hodnôt (pokles záujmu o niektoré hodnoty a tradície) - zanedbaný a chátrajúci pamiatkový fond,

Schéma SWOT analýzy:

	S silné stránky	**W slabé stránky**
O príležitosti	7 Stratégia ***SO***	Stratégia ***WO*** 4 7
T hrozby	10 3 Stratégia ***ST***	3 Stratégia ***WT***

Obec disponuje určitým rozvojovým potenciálom v oblasti cestovného ruchu. V súčasnosti však nie je plne využívaný. Odporúča sa využiť stratégiu SO a využiť silné stránky, ako kultúrno-historický potenciál, prírodný potenciál na získanie konkurenčnej výhody.

3.10 ADMINISTRATÍVA A BEZPEČNOSŤ

Silné stránky	**Slabé stránky**
- existencia verejného rozhlasu, - dostatok priestorov pre administratívu, - budova obecného úradu v dostupná v centre obce,	- negatívny stav nehnuteľného majetku obce, - zlý technický stav obecného úradu, - nevyhovujúci spôsob informovania o dianí v obci, - v obci ani v súčasnosti nie sú vybudované nijaké zariadenia v súvislosti s civilnou ochranou, - nedostatočná komunikácia, resp. existencia komunikačných bariér medzi rôznymi skupinami aktérov (samospráva, občianske združenia, občania, podnikatelia atď.), - nedostupný kvalitný digitálny obsah,
Príležitosti	**Ohrozenia**
- možnosť získania finančných prostriedkov z fondov EÚ, - zrušenie princípu miestnej kompetencie pri vydávaní dokumentov a poskytovaní služieb verejnou správou, - e-government je príležitosťou prelomovú modernizáciu interných administratívno-správnych procedúr, zlepšenie imidžu VS, ako aj zvýšenie podielu a záujmu verejnosti na správe vecí verejných, - vytváranie kvalitného a dostupného verejného digitálneho obsahu stimulujúceho dopyt po e-službách a širokopásmovom pripojení,	- malá miera podpory miest a obcí zo strany štátu, - nevýhodné podmienky čerpania prostriedkov z EÚ fondov, - nevýhodné podmienky čerpania úverových zdrojov z komerčných bánk, - nedostatočná kvalita právneho rámca výkonu činností verejnej správy, - zvyšovanie komunikačnej a administratívnej náročnosti výkonu činností verejnej správy vo vzťahu k externému, ako aj internému prostrediu,

Schéma SWOT analýzy:

	S silné stránky	W slabé stránky
O príležitosti	Stratégia ***SO*** 6	Stratégia ***WO*** 4
T hrozby	Stratégia ***ST*** 3	Stratégia ***WT*** 5

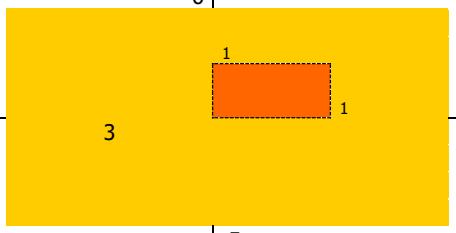

V oblasti technickej infraštruktúry výrazne prevládajú slabé stránky nad silnými. Odporúča sa využiť stratégia WO – kde musí obec prekonať slabiny využitím príležitostí, hlavne možnosťou využitia čerpania nenávratných finančných prostriedkov národných ako aj nadnárodných.

3.11 INFORMATIZÁCIA OBCE

Silné stránky	**Slabé stránky**
- prístup na internet v budove obecného úradu, - dobrá vybavenosť a výkonnosť technologickej IK infraštruktúry v obecnom úrade,	- nedostatok regionálneho digitálneho obsahu a nízke konkurenčné prostredie z dôvodu vysokej ceny za PC , nízkej výkonnosti e-služieb, - nedostatočná úroveň optimalizácie procesov a štandardizácie dokumentov vo verejnej správe, - nízky podiel e-služieb verejnej správy s vyššou pridanou hodnotou a nízka efektívnosť ostatných služieb verejnej správy, - nedostupný kvalitný digitálny obsah, - pomaly zavádzané základné služby eGovernmentu a nízka efektivita ostatných elektronizovaných verejných služieb, ktoré väčšinou iba kopírujú papierové služby,
Príležitosti	**Ohrozenia**
- možnosť získania finančných prostriedkov z fondov EÚ, - zvýšenie počítačovej gramotnosti, - zníženie cien využívania Internetu, - rozvoj ďalších telekomunikačných služieb v konkurenčnom prostredí, - vytváranie a sprístupňovanie verejného digitálneho obsahu, - zrušenie princípu miestnej kompetencie pri vydávaní dokumentov a poskytovaní služieb verejnou správou, - e-government je príležitosťou prelomovú modernizáciu interných administratívno-správnych procedúr, zlepšenie imidžu VS, ako aj zvýšenie podielu a záujmu verejnosti na správe vecí verejných, - vytváranie kvalitného a dostupného verejného digitálneho obsahu stimulujúceho dopyt po e-službách a širokopásmovom pripojení, - rastúca penetrácia širokopásmového pripojenia,	- nevýhodné podmienky čerpania prostriedkov z EÚ fondov, - nevýhodné podmienky čerpania úverových zdrojov z komerčných bánk, - digital divide, zvyšovanie disparít medzi územiami alebo sociálnymi skupinami vo využívaní IKT, - nízka digitálna gramotnosť a zručnosť používateľov IKT a nedostatočný dopyt po elektronických službách, - rozvoj digitálnej kriminality, narúšanie súkromia, výchovy a ochrany osobných údajov

Schéma SWOT analýzy:

	S silné stránky	W slabé stránky
O príležitosti	Stratégia ***SO*** 5	Stratégia ***WO*** 9
T hrozby	2	7 0 5

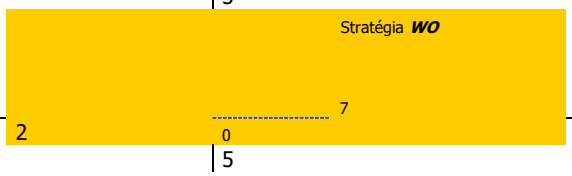

	Stratégia ***ST***	Stratégia ***WT***

V oblasti technickej infraštruktúry výrazne prevládajú slabé stránky nad silnými. Odporúča sa využiť stratégia WO a WT – kde musí obec prekonať slabiny využitím príležitostí, hlavne možnosťou využitia čerpania nenávratných finančných prostriedkov národných ako aj nadnárodných.

Koordinácia a syntéza výsledkov SWOT
Zostavenie analýzy SWOT je zložitý proces, ktorý si vyžaduje systematický prístup pri identifikácii a analýze bezprostredných (často i skrytých) vonkajších a vnútorných faktorov. Výstižnosť väčšiny faktorov je zložité vyjadriť prostredníctvom jednoduchých formulácií. Pri zaraďovaní jednotlivých faktorov do základných zložiek SWOT analýzy je potrebné zodpovedne posudzovať ich lokálne a mikroregionálne podmienenú situáciu a relatívny podiel na regionálnom rozvoji. V tomto zmysle ide hlavne o nerovnováhu medzi obcou Baláže a ostatnými obcami v okolí.

Naopak medzi slabé stránky obce Baláže patrí nepriaznivý demografický vývoj obyvateľstva, nevybudovaná vodovodná a kanalizačná sieť, absentujúca plynofikácia, vzhľadom na alokáciu obce, nesúlad vzdelanostnej štruktúry s potrebami trhu práce. V oblasti podnikateľského sektora ide hlavne o dobudovania služobtvorného sektora. V oblasti technickej infraštruktúry ide potrebu dobudovania inžinierskych sietí v oblasti dodávok vody, odpadového hospodárstva, dostavbu a rekonštrukciu cestnej siete, ktorá sa nachádza na niektorých miestach v havarijnom stave.

Ohrozenia obce Baláže vyplývajú z okolitého prostredia, tendencií a skutočností, ktoré nemôže manažment obce ovplyvniť.

3.12PROBLÉMOVÁ ANALÝZA – HLAVNÉ ODVETVOVÉ DISPARITY A VYMEDZENIE CIEĽOVÝCH SKUPÍN SO SÚSTREDENOU PODPOROU OBCE BALÁŽE.

Identifikácia odvetvových disparít a nadväzujúce vymedzenie cieľových skupín je v súlade so zadaním z vypracovanej analýzy SWOT ako aj analýzy zdrojov obce Baláže. Dôležitým východiskovým rámcom pre vymedzenie cieľových skupín so sústredenou podporou obce Baláže a stanovenie relevantných opatrení, ktoré by mali riešiť existujúce nerovnosti a rozdiely, sú vybrané strategické a koncepčné dokumenty spracované na národnej (Partnerská dohoda), regionálnej (PHSR BBSK) úrovni, ako aj vo vzťahu k štátnym legislatívnym normám zaväzujúcim obec Baláže poskytovať svojim obyvateľom balík verejných služieb.

Na odvetvové (odborové a sektorové) disparity treba pozerať ako na nerovnosti, neoddôvodné rozdiely, či nezhody medzi potenciálom a jeho súčasným využitím. Ich identifikácia vychádza z porovnania zistených silných a slabých stránok, ktoré sú uvedené vo SWOT analýze. Pôsobenie silných stránok obce Baláže je oslabované negatívnymi vplyvmi jej slabých stránok. Silné stránky sú potenciálom, ktorý je možné využiť pre budúci rozvoj, je ale nutné zlepšiť alebo odstrániť príslušné slabé stránky tak, aby mohli byť silné naplno využité.

Nasledujúci prehľad je usporiadaný práve týmto spôsobom, kedy proti silným stránkam obce sú vždy postavené relevantné slabé stránky, ktoré majú v danom problémovom okruhu opačný vplyv. Vybrané sú práve tie, ktoré z hľadiska budúceho vývoja možno považovať za najzávažnejšie a kde je viacmenej možné predpokladať aspoň dielčie riešenie.

Obec Baláže je súčasťou vyššieho územného celku Banská Bystrica. Národná stratégia regionálneho rozvoja definovala pre tento kraj nasledovné disparity, ktoré by mali byť zohľadnené v PHRSR obce Baláže:

Hlavné disparity BBK:
v pôdohospodárstve
- nedostatočná spolupráca a koordinácia v poľnohospodárstve;
- nízka konkurencieschopnosť poľnohospodárstva v dôsledku nízkej produktivity a nerozvinutej trhovej infraštruktúry;
- nevyužitý potenciál pestovania rôznych kultúrnych plodín pre oblasť energetiky a ekologického poľnohospodárstva;

v priemysle
- inovačné a technologické zaostávanie spôsobuje zvyšujúcu energetickú a surovinovú náročnosť výroby najmä v rozhodujúcich odvetviach;
- nedostatočná reštrukturalizácia priemyslu a ďalších rozhodujúcich odvetví v niektorých okresoch v regióne, nízka orientácia na PZI do odvetví s vyššou pridanou hodnotou;
- nízky rast produktivity práce v priemysle;

v službách
- nízka konkurencieschopnosť malého a stredného podnikania;
- podpriemerný podiel služieb na regionálnom HDP;
- nevyužitý potenciál turizmu – kúpeľníctvo, chránené územia a lazy;

v technickej infraštruktúre
- nedostatočné kapacity a telekomunikačná infraštruktúra, členitosť územia ako bariéra budovania internetového pripojenia;
- značné ekologické zaťaženie krajiny (chemický priemysel, ťažba uhlia);
- nedobudovaná nadradená vodovodná sieť v južných okresoch kraja a nízke % napojenie obyvateľstva na ČOV;
- nedodržiavanie stanovených limitov a regulatívov;
- relatívne nízka úroveň poľnohospodárstva z hľadiska ochrany prírody a krajiny a budúcich obnoviteľných zdrojov energie;
- nízka dopravná dostupnosť územia a „regionálna logistika";

v sociálno-spoločenskej infraštruktúre
- nevyhovujúca vzdelanostná štruktúra vo vybraných okresoch, vysoký podiel obyvateľstva so základným vzdelaním, významné vnútroregionálne rozdiely;
- postupný zánik strategicky významných študijných programov a odborov;
- vysoký podiel dlhodobo nezamestnaných na celkovom počte nezamestnaných;
- nízka životná úroveň v južných okresoch;
- nedostatočné prepojenie vzdelávacieho systému s podnikateľskou sférou;
- značný odlev pracovných síl do zahraničia z titulu blízkosti hraníc, pričom za vysokokvalifikované pracovné sily nie sú náhrady;
- nerovnomerná sieť zariadení sociálnych služieb v jednotlivých okresoch kraja;
- nedostatočná propagácia regiónu a jeho komparatívnych výhod;
- problematické vytváranie medzirezortnej spolupráce na komplexnom riešení situácie a potrieb občanov.

Hlavné faktory rozvoja BBK:

v pôdohospodárstve
- dobrý produkčný poľnohospodársky potenciál v oblasti pestovania kultúrnych plodín, ovocinárstvo, špecifické regionálne plodiny;
- lesné hospodárstvo – vysoké zásoby a ťažba dreva;
- dôsledné uplatňovanie spoločnej poľnohospodárskej politiky aj v chránených oblastiach;

v priemysle
- možnosť posilňovania exportu, silná exportná pozícia v odvetví hutníctva, drevospracujúceho, keramického a sklárskeho priemyslu;
- budovanie vedecko-technologických parkov so zameraním na rozhodujúce odvetvia;
- podpora domácich investorov najmä v perspektívnych odvetviach, zvýšenie atraktivity pre prílev PZI;
- možnosť rozvoja výroby nových produktov s vyššou pridanou hodnotou na báze obnoviteľných a nerudných nerastných surovín;
- možnosť rozvoja e-podnikania smerovaného do rozvoja optimalizácie spolupráce

v priemyselnej výrobe;
- využitie cezhraničnej spolupráce pre rozvoj podnikateľských aktivít;

v službách
- atraktívny potenciál pre zvyšujúci sa záujem o turizmus, zameranie sa na kúpeľníctvo a vidiecky turizmus;
- záujem regionálnej samosprávy o podporu podnikateľského a inovačného prostredia v regióne;
- existujúce poradenské centrá pre rozvoj podnikateľského prostredia;
- začlenenie sa do medzinárodnej spolupráce a transfer know-how, posilnenie spolupráce medzi vysokými školami a podnikateľským sektorom;
- rozširovanie e-služieb, podpora najmä v horských oblastiach, zvyšovanie dostupnosti služieb pre obyvateľstvo;

v technickej infraštruktúre
- možnosti využitia kombinovanej dopravy;
- výhodná geografická poloha pre tok tovarov a služieb do nových členských krajín EÚ, polohový potenciál kraja, logistické väzby, prepojenie Budapešť – Krakov;
- dostatočný potenciál zdrojov vody a vysoká lesnatosť územia – veľká koncentrácia druhotných drevných surovín vhodných na energetické účely;

v sociálno-spoločenskej infraštruktúre
- dobrá demografická situácia, dostatok voľnej pracovnej sily;
- vysoká vzdelanostná úroveň v regionálnych centrách;
- možnosť vytvorenia kvalitného regionálneho systému celoživotného vzdelávania.

Nasledujúce tabuľky prezentujú hlavné faktory rozvoja a hlavné disparity rozvoja obce Baláže v jednotlivých politikách.

Hospodárstvo a vedecko-technický rozvoj

Faktory rozvoja	Hlavné disparity

+ rozsiahle plochy hospodárskych lesov v okolí obce, + poľnohospodárska pôda zaberajúca cca. 151,3 ha katastra obce, + cca. 1259,2 ha lesných pozemkov, + 8 podnikateľských subjektov – právnická osoba, + celkovo 10 podnikateľských subjektov fyzické osoby, + dobrá dostupnosť krajského mesta B. Bystrica, + vhodné podmienky na rozvoj cestovného ruchu,	- stagnujúci pracovný trh v obci a v celej lokalite B.Bystrice, - relatívne vysoká miera nezamestnanosti v produktívnom veku, - nízke možnosti zamestnania v obci ale aj okrese B.Bystrica, - nízke priemerné mzdy v regióne, - stagnácia podnikateľskej sféry, nerozvíjajúce sa MaSP, - absentujúca železničná doprava priamo v obci, - nízky počet mladých ľudí, - nedobudovaná infraštruktúra v obci, - nízky počet obyvateľov v obci, - nevyhovujúca vzdelanostná štruktúra obyvateľov,

Doprava a komunikácie

Faktory rozvoja	Hlavné disparity
+ prechádzajúca cesta III/2418 zabezpečuje pomerne rýchlu dostupnosť okresného mesta B.Bystrica, ako aj spádovej obce Selce a Priechod, + v blízkosti prechádzajúca cesta I/66, + vybudovaná sieť miestnych komunikácií, + hromadná doprava zabezpečená spoločnosťou SAD, a.s. Zvolen, + dobré pokrytie obce zastávkami SAD, + prechádzajúce cykloturistické trasy,	- potrebná rekonštrukcia miestnych komunikácií, - zlý technický stav cesty III/2418, - nedobudované chodníky pozdĺž cesty III/2418, - nedostatok finančných prostriedkov na údržbu technickej infraštruktúry, - absencia vhodného prepojenia na Kalište, - absencia priameho železničného spojenia, - neodstatočná zimná údržba cesty III/2418 triedy a miestnych komunikácií,

Technická infraštruktúra

Faktory rozvoja	Hlavné disparity
+ existencia 1 cintorína, + existencia priestorov pre rozšírenie miestneho cintorína, + dobré pokrytie územia verejným osvetlením, + obec pripojená na elektrickú rozvodnú sieť, + dostatočná kapacita elektrickej siete, + vybudovaná vodovodná rozvodná sieť (97,89 %),	- nevybudovaný dom smútku, - nevybudovaná plynofikácia obce, - nevyhovujúce pokrytie signálom mobilných operátorov – Orange, T - com, O2, - negatívny stav nehnuteľného majetku obce, - nedostatok finančných prostriedkov na údržbu technickej infraštruktúry,

Odpadové hospodárstvo

Faktory rozvoja	Hlavné disparity
+ kvalitná legislatíva pre nakladanie s KO a DSO, + zabezpečený odvoz TKO, + zavedený separovaný zber v obci, + fungujúci systém odvozu a likvidácie komunálneho odpadu,	- nevybudovaná splašková kanalizačná sieť, - nedoriešená likvidácia a využitie rastlinného odpadu, - nedostatok odpadových nádob na zmiešaný komunálny odpad a separovaný zber, - nedostatočne dobudované žľaby na odvádzanie povrchových vôd, - absencia vsakovacích jám pozdĺž miestnych komunikácií, - absencia technických opatrení na odvedenie prívalových vôd do recipientu potoka, - nevybudovaný zberný dvor pre separovaný zber, - nevybudované obecné kompostovisko, - nedostatočne využívaný separovaný zber – slabá motivácia obyvateľov, - potrebné rozšírenie separovaného zberu o ďalšie komodity, - nízka miera vynútiteľnosti práva v oblasti ŽP,

Životné prostredie

Faktory rozvoja	Hlavné disparity

+ kvalitná legislatíva pre nakladanie s KO a DSO, + zabezpečený odvoz TKO, + relatívne stabilný, až znižujúci sa objem produkovaného odpadu, + prechádzajúce hydrické koridory, + lokalita NATURA 2000 – Ďumbierske Tatry, + veľké plochy lesov v okolí obce, + príjemné prostredie pre bývanie, zachovaná príjemná urbanistická mierka zástavby (pôdorysná štruktúra, pomerná rozvoľnenosť zástavby, relatívne nízka zástavba, územné väzby medzi obytnou zástavbou a prírodným prostredím), + obec Baláže sa nachádza v unikátnom zoskupení prírodných krajinných daností vysokej ekologickej, prírodnej aj historickej hodnoty Starohorských vrchov,	- nevyhovujúci technický stav tepelného hospodárstva, - na vodnom toku mimo centrum obce nie sú vybudované regulačné objekty, - nevybudovaná splašková a dažďová kanalizačná sieť, - potreba čistenia koryta potoka, - nedostatočne oddelená zeleň od spevnených plôch, - existencia čiernych skládok, - nedostatok oddychových zón pre aktívne trávenie voľného času, - nízka miera vynútiteľnosti práva v oblasti ŽP, - nedostatočná informovanosť obyvateľstva o stave ŽP, - nedostatok technických kapacít zberu, dopravy, triedenia, zhodnocovania a likvidácie odpadov, - absencia povodňových máp,

Sociálna oblasť a zdravotníctvo

Faktory rozvoja	Hlavné disparity
+ funkcia osobitného príjemcu sociálnych dávok, + stretnutia dôchodcov, + pomoc v krízových situáciách (živelná pohroma, rodinná tragédia....), + organizované malé obecné služby pre nezamestnaných,	- absencia zariadenia pre seniorov, - absencia zdravotného strediska – najbližšie v obci Priechod a Selce, - absencia priestorov pre stretávanie sa obyvateľov v dôchodkovom veku, - nedostatok priestorov pre mládež a dorast, - zhoršujúce sa podmienky pre bývanie v obci, - nedoriešená sociálna sieť, - nízky počet obyvateľov bráni rozvojovým aktivitám v tejto oblasti, - nevyhovujúci stav bytového fondu,

Školstvo a šport

Faktory rozvoja	Hlavné disparity
+ existencia poľovníckych revírov, + možnosti rozvoja turistiky, + narastajúci počet obyvateľov v predproduktívnom veku, + vybudované futbalové ihrisko, + existencia tenového kurtu v blízkosti futbalového ihriska, + činný futbalový klub FK Družstevník Baláže, + prechádzajúce cyklistické trasy, + prechádzajúce turistické trasy,	- absencia materskej a základnej školy v obci, - nízky počet detí, - nedostatočný počet obyvateľov v predproduktívnom veku, - absencia vyhovujúceho prestoru pre indoor športové aktivity, potreba rekonštrukcie KD,

Kultúra

Faktory rozvoja	Hlavné disparity
- dlhoročná história obce, tradície, - prítomnosť kultúrnych pamiatok (Kalište), - rozvoj a uchovávanie kultúrnych tradícií a folklóru, - dobré kultúrne povedomie obyvateľov, - existencia kultúrneho domu,	- nedostatok finančných prostriedkov pre činnosť zariadení a pre ich rozvoj, - chýbajúce tradičné, každoročne organizované kultúrne podujatia, - absencia verejnej knižnice, - nerozvinutá kultúrna turistika, - absencia združenia, záujmového krúžku v oblasti kultúry, - negatívny stav kultúrneho domu – potrebná výmena strešnej krytiny, - potrebná rekonštrukcia sociálnych zariadení v priestoroch kultúrneho domu, - slabá propagácia a reklama kultúrnych aktivít obce, - nedostatočné materiálne vybavenie na kultúrne a vzdelávacie podujatia, - chátrajúci stav kultúrnych pamiatok, - neexistencia zariadenie propagujúceho tradičné remeslá z okolia obce,

Propagácia a cestovný ruch

Faktory rozvoja	Hlavné disparity
+ bohaté kultúrne dedičstvo, + prírodné krásy v okolí obce, + národná kultúrna pamiatka Kalište, + lokalita NATURA 2000 – Ďumbierske Tatry, + veľké plochy lesov v okolí obce, + veľký počet povrchových prírodných útvarov, + strategická východisková poloha na poznávacie výlety do širšieho okolia obce – Špania dolina, Donovaly, Šachtičky, + početné množstvo turistických chodníkov, + početné množstvo cykloturistických trás, + existencia poľovníckeho revíru,	- málo rozvinutý cestovný ruch, - chýba rekreačné zázemie obce, - nedostatočná propagácia goodwillu a CR obce, - nedostatočné služby v oblasti cestovného ruchu, - slabá kooperácia s cestovnými kanceláriami, - slabá propagácia tradičných umení a remesiel v obci, - nedostatok športovísk potenciálne využiteľných návštevníkmi obce,

Administratíva a bezpečnosť

Faktory rozvoja	Hlavné disparity
+ existencia verejného rozhlasu, + dostatok priestorov pre administratívu, + budova obecného úradu v dostupná v centre obce,	- negatívny stav nehnuteľného majetku obce, - zlý technický stav obecného úradu, - nevyhovujúci spôsob informovania o dianí v obci, - v obci ani v súčasnosti nie sú vybudované nijaké zariadenia v súvislosti s civilnou ochranou, - nedostatočná komunikácia, resp. existencia komunikačných bariér medzi rôznymi skupinami aktérov (samospráva, občianske združenia, občania, podnikatelia atď.), - nedostupný kvalitný digitálny obsah,

Informatizácia obce

Faktory rozvoja	Hlavné disparity
+ prístup na internet v budove obecného úradu, + dobrá vybavenosť a výkonnosť technologickej IK infraštruktúry v obecnom úrade,	- nedostatok regionálneho digitálneho obsahu a nízke konkurenčné prostredie z dôvodu vysokej ceny za PC , nízkej výkonnosti e-služieb, - nedostatočná úroveň optimalizácie procesov a štandardizácie dokumentov vo verejnej správe, - nízky podiel e-služieb verejnej správy s vyššou pridanou hodnotou a nízka efektívnosť ostatných služieb verejnej správy, - nedostupný kvalitný digitálny obsah, - pomaly zavádzané základné služby eGovernmentu a nízka efektivita ostatných elektronizovaných verejných služieb, ktoré väčšinou iba kopírujú papierové služby,

Vo vyššie uvedenom kontexte je potrebné sledovať i potenciálne rozvojové príležitosti a hrozby, indukované hierarchicky vyššími faktormi sociálno - ekonomického rozvoja. Na základe uskutočnených analýz je možné za najväčšie hrozby pokladať hlavne:

1. Znižovanie konkurencieschopnosti obce v dôsledku trvalej stagnácie v rozvoji spolupráce podnikateľskej sféry s orgánmi miestnej samosprávy – Public Private Partnership.
2. Nedostatok externých finančných prostriedkov potrebných na zabezpečenie kvalitných verejných služieb.
3. Podcenenie významu kvalitatívneho rozvoja ľudských zdrojov ako pre ekonomický, tak aj pre sociálny rozvoj obce Baláže.
4. Podcenenie významu informačných technológií ako základného prvku ekonomického rozvoja a rozvoja ľudských zdrojov v obci.

Jedným z nutných predpokladov úspešnej implementácie Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja je náväznosť na existujúcu sústavu strategických a rozvojových dokumentov. Tento fakt sa premietol z časti aj do výberu opatrení a cieľových skupín, na ktoré sa má zamerať podpora z verejných zdrojov, hlavne z dôvodu efektívneho vynakladania finančných prostriedkov,

odstránenia duplicít, možných protichodných účinkov opatrení atď.. Z tohto dôvodu je prirodzeným rámcom Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Banskobystrického samosprávneho kraja, ako aj Partnerskej dohody, ale aj platná legislatíva v oblasti zabezpečovania verejných služieb. Komparáciou výsledkov vyššie uvedenej selekcie odvetvových disparít a PHRSR BBSK je možné zistiť, že niektoré opatrenia v rámci tohto dokumentu pokrývajú kritické oblasti zistené v problémovej analýzy. Preto je nutné v súlade s vyššie uvedenými skutočnosťami zamerať sa na odstránenie týchto disparít v relevantných cieľových oblastiach a relevantných skupín.

1. Hospodárstvo a vedecko-technicky rozvoj
Cieľová skupina
podnikateľské subjekty v priemysle, obchode a výrobných službách obec investori
2. Technická infraštruktúra
Cieľová skupina
obec, obyvatelia obce, podnikatelské subjekty, mimovládne subjekty,
3. Životné prostredie
Cieľová skupina
obec, obyvatelia obce, podnikatelské subjekty,
4. Sociálna oblasť a zdravotníctvo
Cieľová skupina
nezametaní, sociálne odkázaní, zdravotne a duševne postihnutí, obyvatelia v dôchodkovom veku, mladí ľudia, rizikové skupiny obyvatelstva,
5. Školstvo a šport
Cieľová skupina
deti predškolského veku, žiaci v rámci povinnej školskej docházky, nezamestnaní, obyvatelia v dôchodkovom veku, sportovci organizovaní v rámci športových hnutí, pasívna športová verejnosť, obyvatelia v produkívnom veku,
6. Kultúra
Cieľová skupina
obyvateľstvo podnikateľské subjekty návštevníci obce,
7. Cestovný ruch a public relation
Cieľová skupina
obec, VÚC, obyvatelia obce, návštevníci obce, súkromný podnikateľský sektor,
9. Administratíva a bezpečnosť
Cieľová skupina
obec, obyvatelia obce, súkromný podnikateľský sektor,
10. Informatizácia obce
Cieľová skupina
obec, obyvatelia obce, súkromný podnikateľský sektor,

Strategická časť Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Baláže 2025 - 2034

4 VÍZIA A POSLANIE OBCE BALÁŽE

Vízia

"Obec Baláže bude obcou, ktorá vytvorí všetkým svojim obyvateľom dostatočné podmienky na plnohodnotný život v miestnej komunite. Svoj zámer podporí vhodnými opatreniami v sociálnej oblasti, v oblasti kultúry, športu a komunálnych služieb. Obec sa stane vyhľadávaným strediskom cestového ruchu. V tomto duchu sa bude snažiť čo najlepšie prezentovať svoje kultúrne tradície a zvyklosti nielen doma, ale aj v zahraničí. Bude dbať na zvýšenú ochranu prírodných zdrojov Starohorských vrchov, aby sa zachovali pre ďalšie generácie a zároveň zabezpečili trvalo udržateľný sociálno-ekonomický rozvoj obce. Obec ďalej vytvorí priaznivé podmienky na rozvoj tých tradičných výrobných a nevýrobných odvetví, pre ktoré má najväčší potenciál a to najmä drevársky priemysel, lesníctvo a cestovný ruch."

Poslanie
Poslanie je komplexná a všeobecná definícia objasňujúca mandát obce Baláže. Poslanie opisuje a prezentuje základné služby (produkty), ktoré poskytuje a identifikuje hlavných „zákazníkov", t.j. jej obyvateľov, miestnych podnikateľov, záujmové združenia a pod.. Poslanie vyjadruje základný dôvod existencie obce Baláže a odpovedá na tri otázky: Čo obec robí? Prečo to robí? Pre koho to robí? Predpokladom pre zabezpečovanie kvalitných služieb obyvateľom obce, podnikateľom či návštevníkom a celkový plynulý chod samosprávy a jej orgánov je dôsledný denný operatívny manažment a realizácia profesionálnych interných služieb. Tieto zahŕňajú celú škálu aktivít počnúc obstarávaniami tovarov, služieb a prác, cez interné právne poradenstvo a zastupovanie obce pri súdnych sporoch až po udržiavanie počítačovej siete, zálohovanie dát či aktualizovanie a zverejňovanie informácií, ktoré slúžia aj obyvateľom obce. Samospráva obce Baláže disponuje aj nemalým majetkom – budovami, pozemkami, bytovými a nebytovými priestormi. Efektívne spravovanie aktív takéhoto rozsahu a zabezpečovanie jeho maximálnej výnosnosti je možné len za predpokladu existencie prehľadnej a aktuálnej evidencie, ktorá slúži vedeniu obce a poslancom obecného zastupiteľstva. Významnú úlohu zohráva aj odborné vzdelávanie zamestnancov úradu s cieľom zabezpečiť ich ďalší profesionálny rast, vedúci k zvýšeniu kvality samosprávou poskytovaných služieb. Medzi významné činnosti - a to najmä z pohľadu obyvateľov obce – patrí administrovanie zasadnutí orgánov obce. Práve tieto autority rozhodujú o všetkých dôležitých zmenách, ktoré sa premietajú do života obyvateľov, napr. prostredníctvom všeobecne záväzných nariadení. Jedným zo základných predpokladov rozvoja obce je dodržiavanie zákonnosti a pravidiel miestnej samosprávy, ochrana života a osobného majetku občanov, ale aj životného prostredia. V súlade s poslaním obce Baláže všetky tieto úlohy realizuje štátna polícia. K dosiahnutiu zámeru - vybudovať bezpečnú obec - polícia vykonáva všeobecnú prevenciu kriminality, aktívnu ochranu verejného poriadku, života, zdravia občanov a majetku. Súčasťou bezpečnostne politiky obce je aj výkon ochrany pred požiarmi a civilnej ochrany obyvateľov.

1. Hospodárstvo a vedecko-technicky rozvoj
Základnou úlohou samosprávy je rozvoj územia obce a zvyšovanie kvality života jeho obyvateľov. Všeobecne uznávaným nástrojom pre miestnu hospodársku politiku je rozvoj výrobných zón. Obec Baláže v súlade s touto filozofiou skvalitňuje zóny, ktoré poskytujú kapacitu pre podnikateľské subjekty. Ich rozlohu plánuje rozširovať v obmedzenej miere.

2. Doprava a komunikácie
Príprava Projektovej dokumentácie pre cestné stavby, pravidelná oprava a stavebná údržba pozemných komunikácií, letná a zimná údržba či rekonštrukcia vybraných miestnych komunikácií, to všetko zahŕňajú kompetencie obce v oblasti pozemných komunikácií.

3. Technická infraštruktúra
Významným prvkom kvality života v obci je funkčný systém zásobovania pitnou vodou, energiami. Dôležitou úlohou samosprávy je v tomto kontexte realizácia novej výstavby verejného osvetlenia, prevádzkovanie už vybudovaného verejného osvetlenia a samozrejme priebežné opravy a údržba existujúcich svetelných bodov. Okrem toho zabezpečuje rozvoj komplexnej infraštruktúry zohľadňujúcej rast kvality života obyvateľov obce a životného prostredia. Rozvoj infraštruktúry smeruje hlavne k jej rozšíreniu na potenciálne obytné zóny v obci, IBV, ako aj na rekonštrukciu súčasnej infraštruktúry - vodovodnej, elektrickej, komunikačnej.

3. Odpadové hospodárstvo

Obec vykonáva úlohy, ktoré jej vyplývajú z programu odpadového hospodárstva a všeobecne záväzných právnych predpisov prijatých a platných v Slovenskej republike. V oblasti odpadového hospodárstva ide najmä o zber a prepravu komunálnych odpadov a drobných stavebných odpadov na účely ich zhodnotenia alebo zneškodnenia, zabezpečovanie zberných nádob zodpovedajúcich systému zberu komunálneho odpadu, zabezpečovanie priestoru, kde môžu obyvatelia obce odovzdávať oddelené zložky komunálnych odpadov či zabezpečovanie zberu a prepravy objemných odpadov. Obec zároveň vykonáva priestupkové konanie v odpadovom hospodárstve a zabezpečuje výstavbu a údržbu infraštruktúry pre odpadové vody.

4. Životné prostredie

Udržiavanie a zveľaďovanie obce neznamená len ochranu a údržbu existujúcej verejnej zelene, ale aj zabránenie ďalšiemu znižovaniu podielu zelených plôch v zastavanom území obce, ich rozdrobovaniu a zmysluplné riadenie výstavby a využívania územia. V súlade s touto filozofiou obec každoročne zabezpečuje ošetrovanie a udržovanie zelene - drevín, trávnikov, kvetinových záhonov. Súčasťou prostredia, v ktorom obyvatelia žijú, sú aj verejné priestranstvá, chodníky, miestne komunikácie, námestie, ktoré je obcou pravidelne čistené, ale aj športové ihriská obce – Baláže so zabezpečením pravidelnej údržby a obnovy. K ďalším činnostiam, ktoré sa podieľajú na vytváraní atraktívneho a zdravého prostredia patrí aj prevádzka či správa cintorínov.

5. Sociálna oblasť a zdravotníctvo

Činnosť samosprávy - vzhľadom na existujúce kompetencie - je v oblasti sociálnej politiky veľmi rozsiahla. Pre zachovanie rovnakých podmienok a šancí pre všetkých žiakov obec zabezpečuje prenos štátnych dotácií (na stravu, motivačný príspevok a školské pomôcky) pre školopovinné deti zo sociálne slabších rodín. Nástrojom pre podporu demografie v obci môže byť jednorazový finančný príspevok pre každé novonarodené dieťa s trvalým pobytom na území obce. Poskytované sociálne služby sú regulované celým radom zákonov a usmernení – počnúc ústavou Slovenskej republiky. Pôsobnosť z orgánov štátnej správy na obce a na vyššie územné celky na úseku sociálnej pomoci prešla zákonom č. 416/2001 Z. z. hlavne v oblasti poskytovania opatrovateľskej služby a starostlivosti o seniorov, v oblasti vzdelávania, športu a ostatných verejných služieb. Poskytované sociálne služby sú regulované celým radom zákonov a usmernení – počnúc ústavou Slovenskej republiky, zákonom č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení, zákonom č. 36/2005 Z. z. o rodine (v zmysle 297/2005 Z.z., 615/2006 Z.z. - nález Ústavného súdu SR 201/2008 Z.z., 217/2010 Z.z., 290/2011 Z.z. - nález Ústavného súdu SR, 125/2013 Z.z.), zákonom č.448/2008 Z. z. o sociálnych službách (v znení zákona č. 317/2009 Z. z., nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky č. 332/2010 Z. z., zákona č. 551/2010 Z. z., zákona č. 50/2012 Z. z., zákona č. 185/2012 Z. z., zákona č. 413/2012 Z. z., zákona č. 485/2013 Z. z., zákona č. 185/2014 Z. z., zákona č. 219/2014 Z. z., zákona č. 376/2014 Z. z., zákona č. 40/2017 Z.z., zákona č. 331/2017 Z.z., zákona č. 351/2017 Z.z., 156/2018 Z. z., 177/2018 Z. z., 289/2018 Z. z., 221/2019 Z. z., 280/2019 Z. z., 66/2020 Z. z., 89/2020 Z. z.) a novela zákona NR SR č. 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele (330/2007 Z. z. v znení zákona 643/2007 Z. z., zákona 215/2008 Z. z., zákona 448/2008 Z. z., zákona 466/2008 Z. z., zákona 317/2009 Z. z., zákona 180/2011 Z. z., zákona 417/2013 Z. z., zákona 185/2014 Z. z., zákona 219/2014 Z. z., zákona 310/2014 Z. z., zákona 131/2015 Z. z. a zákona 175/2015 Z. z., 378/2015 Z. z., 91/2016 Z. z., 125/2016 Z. z., 351/2017 Z. z., 61/2018 Z. z., 177/2018 Z. z., 231/2019 Z. z., 89/2020 Z. z.).), (a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 317/2009 Z. z., nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky č. 332/2010 Z. z., zákona č. 551/2010 Z. z., zákona č. 50/2012 Z. z., zákona č. 185/2012 Z. z., zákona č. 413/2012 Z. z., zákona č. 485/2013 Z. z., zákona č. 185/2014 Z. z., zákona č. 219/2014 Z. z. a zákona č. 376/2014 Z. z.), zákonom č. 599/2003 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi (v znení zákona č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi (183/2014 Z. z., 308/2014 Z. z., 140/2015 Z. z., 140/2015 Z. z., 378/2015 Z. z., 125/2016 Z. z., 81/2017 Z. z., 42/2019 Z. z., 223/2019 Z. z., 231/2019 Z. z., 221/2019 Z. z.) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 183/2014 Z. z.), zákonom č.305/2005 Z. z. o sociálnej ochrane detí a sociálnej kuratele končiac ((v znení č. 330/2007 Z. z., 643/2007 Z. z., 215/2008 Z. z., 448/2008 Z. z.(nepriamo), 466/2008 Z. z., 317/2009 Z. z., 180/2011 Z. z., 417/2013 Z. z.(nepriamo), 185/2014 Z. z., 219/2014 Z. z., 310/2014 Z. z., 131/2015 Z. z., 175/2015 Z. z., 378/2015 Z. z., 91/2016 Z. z., 125/2016 Z. z., 351/2017 Z. z., 61/2018 Z. z., 177/2018 Z. z., 231/2019 Z. z., 89/2020 Z. z.), Občianskym zákonníkom či mnohými Všeobecne záväznými nariadeniami obce.

V zmysle zákona 369/1990 Zb. o obecnom zriadení podľa § 3 obyvatelia obce majú právo požadovať súčinnosť obce pri ochrane osoby, rodiny a majetku v obci, pomoci v čase náhlej núdze (toto právo občana má i ústavnú oporu - čl. 16, 18 a 21 Ústavy SR) a podľa § 4 ods. 3 písm. j) má obec povinnosť vypracovať koncepcie rozvoja v jednotlivých oblastiach života. Baláže považuje pomoc a podporu pre svojich obyvateľov za jednu zo svojich prirodzených priorít.

6. Školstvo a šport

Školstvo
Obec Baláže v súčasnosti nie je zriaďovateľom predškolského zariadenia, ani základnej školy.

Šport
Obec vytvára podmienky na zmysluplné trávenie voľného času detí, mládeže a obyvateľov obce, ako najvhodnejšiu prevenciu proti drogám a civilizačným chorobám. V rámci tejto filozofie samospráva organizuje alebo podporuje celý rad rekreačných a športových aktivít. Súčasťou politiky obce je subvencovanie športových klubov a telovýchovných organizácií prostredníctvom dotácií z rozpočtu obce. Mandát na podporu rekreačného a výkonnostného športu v obci vyplýva zo zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení, Všeobecne záväzného nariadenia o poskytovaní dotácií z rozpočtu obce Baláže či koncepčných a strategických dokumentov prijatých obecným zastupiteľstvom. Vytváranie vhodného prostredia pre rekreačný a výkonnostný šport z peňazí daňovníkov, je jednou z ciest tvorby a prezentácie dobrého mena obce. Vhodné podmienky pre šport a ponuka verejných športovísk sú súčasťou konkurenčného boja miest o lepšie podmienky pre život. Prínosy z financovania a podpory športu na území obce sa prejavia vo forme zdravšieho života obyvateľov, zvýšeného záujmu o bývanie v obci, v náraste členských základní podporovaných športov.

7. Kultúra
Obec Baláže v súlade so svojim zámerom každoročne organizuje kultúrne podujatia. Obec zabezpečuje opravy a údržbu kultúrnych pamiatok na území obce. Súčasťou kultúrnej politiky je aj dotovanie činnosti záujmových združení či jednotlivcov. Snahou obce je udržiavať kultúru v obci. Rámec pre činnosť a aktivity samosprávy obce je v oblasti kultúry tvorený najmä zákonom č.369/1990 Zb. o obecnom zriadení, zákonom č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a na vyššie územné celky , zákonom č. 61/2000 Z. z. o osvetovej činnosti, zákonom č. 4/1958 Zb. o ľudovej umeleckej výrobe a umeleckých remeslách a zákonom č. 96/1991 Zb. o verejných kultúrnych podujatiach.

8. Propagácia a cestovný ruch
V oblasti cestovného ruchu plní najmä úlohy: spolupracuje s miestnymi podnikateľmi a úradmi štátnej správy a okolitými obcami v oblasti cestovného ruchu, spolupracuje s príslušnou komisiou, pripravuje analýzy turistickej aktivity obce a infraštruktúry cestovného ruchu z hľadiska historických pamiatok a iných historických objektov, ubytovacích, stravovacích a ostatných služieb, spolupracuje na príprave vydávania a zabezpečenia propagačných materiálov pre obec, pripravuje návrhy na riešenie rozvoja cestovného ruchu a spolupracuje so všetkými dotknutými orgánmi a organizáciami pri ich realizácii, spolupracuje pri vytváraní systému tvorby finančných zdrojov na podporu rozvoja cestovného ruchu v obci, ako aj pri zachovávaní historického, architektonického a kultúrneho dedičstva, rieši podnety, návrhy a v spolupráci s hlavným kontrolórom aj sťažnosti občanov a organizácií týkajúce sa CR, zabezpečuje styk samosprávy s inštitúciami a organizáciami, ako aj agentúrami poskytujúcimi služby, informácie, podporu a poradenstvo v CR, podieľa sa na koordinačnej činnosti pri realizácii úloh súvisiacich s ekonomickým a sociálnym rozvojom spravovaného územia, podieľa sa na tvorbe koncepcie rozvoja na úseku cestovného ruchu na území obce, koordinuje a zabezpečuje úlohy súvisiace s činnosťou obce v spolupráci s partnerskými obcami.

9. Administratíva a bezpečnosť
Obec vytvára podmienky na efektívnu prácu obecného úradu, vytvára vyhovujúce podmienky na poskytovanie verejných služieb, estetizáciu a funkčnosť miesta kontaktu so zákazníkmi obecného

úradu, vytvára vhodné technické a pracovné podmienky na obecnom úrade. Vytvára podmienky na znižovanie kriminality v obci a ochranu majetku obyvateľov a ostatných subjektov v obci.

10. Informatizácia obce
Zabezpečuje technické podmienky pre rozvoj informačnej spoločnosti. Umožňuje obyvateľom využívať on-line elektronické služby samosprávy. Vytvára vhodné podmienky na prechod na e-government na lokálnej úrovni (e-gov, e-vote, e-services, ...). Umožňuje obyvateľom obce a pracovníkom samosprávy zvyšovať svoje počítačové vedomie a zručnosti.

5 FORMULÁCIA A NÁVRH STRATÉGIE

STRATEGICKÝ CIEĽ

Strategický cieľ PHRSR ako aj dielčie ciele v rámci jednotlivých politík vychádzajú z §3 Ciele podpory regionálneho rozvoja zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov, kde je hlavným cieľom podpory regionálneho rozvoja odstraňovať alebo zmierňovať nežiaduce rozdiely v úrovni hospodárskeho rozvoja, sociálneho rozvoja a územného rozvoja regiónov a zabezpečiť trvalo udržateľný rozvoj regiónov, zvyšovať ekonomickú výkonnosť, konkurencieschopnosť regiónov a rozvoj inovácií v regiónoch pri zabezpečení trvalo udržateľného rozvoja, zvyšovať zamestnanosť a životnú úroveň obyvateľov v regiónoch pri zabezpečení trvalo udržateľného rozvoja.

Podpora regionálneho rozvoja podľa odseku 1 je zameraná najmä na komplexné využívanie vnútorného rozvojového potenciálu územia - prírodných, kultúrnych, materiálnych, finančných, ľudských a inštitucionálnych zdrojov, podporu zavádzania nových technológií a inovácií pri rešpektovaní vnútorných špecifík regiónu, rozvoj informatizácie a digitalizácie v regióne, rozvoj hospodárstva a podnikateľského prostredia v regióne s cieľom zvýšiť jeho produktivitu, optimalizovať štruktúru hospodárstva, vytvárať nové pracovné miesta a stabilizovať ohrozené pracovné miesta, rozvoj ľudských zdrojov vrátane zvyšovania vzdelanostnej úrovne, kvalifikácie a zlepšovania prípravy detí a mladých dospelých na trh práce, predchádzanie sociálneho vylúčenia a zmierňovanie jeho negatívnych dôsledkov, podporu rovnosti príležitostí na trhu práce a podporu znevýhodnených komunít, realizáciu verejných prác podporujúcich rozvoj regiónu, zlepšenie a rozvoj sociálnej infraštruktúry regiónu, zlepšenie dopravnej a technickej vybavenosti regiónu, inžinierskych stavieb, rozvoj cestovného ruchu, medzištátnu, cezhraničnú a medziregionálnu spoluprácu v oblasti regionálneho rozvoja v záujme trvalo udržateľného rozvoja regiónu, zachovanie identity a rozvoj kultúry a starostlivosť o kultúrne dedičstvo regiónov a sídiel, rozvoj pôdohospodárstva a rozvoj vidieka, rozvoj vidieckych oblastí a zvyšovanie kvality života na vidieku, realizáciu opatrení na ochranu, udržiavanie a zveľaďovanie životného prostredia a na obmedzovanie vplyvov poškodzujúcich životné prostredie a zlepšenie environmentálnej infraštruktúry regiónu, ochranu prírody, efektívne využívanie prírodných zdrojov regiónu a využívanie alternatívnych zdrojov energie, rozvoj občianskej vybavenosti a rozvoj služieb v regióne) zvyšovanie dostupnosti a kvality bývania, budovanie a posilňovanie štruktúr občianskej spoločnosti, rozvoj prosociálneho správania obyvateľstva, rozvoj telesnej kultúry, športu a turistiky, ochranu, podporu a rozvoj verejného zdravia, atď. Na základe analýzy súčasnej situácie a predpokladov ďalšieho rozvoja sa navrhuje pre obec Baláže nasledovný strategický cieľ:

„Zabezpečiť trvalo udržateľný rozvoj obce Baláže, po ekonomickej, sociálnej, kultúrnej stránke. Ekonomický, kultúrny a spoločenský rast bude zabezpečený prostredníctvom disponibilného potenciálu nachádzajúceho sa v ľudských, prírodných a ekonomických zdrojoch. Hlavné zameranie ekonomickej činnosti bude obec smerovať do lesníctva a cestovného ruchu, pre ktoré má ideálne rozvojové predpoklady. Zabezpečiť ochranu životného prostredia a jeho zveľaďovanie hlavne v podobe rozvoja a kultivácie oddychových zón v obci a v jej blízkom okolí. Bude ochraňovať prírodné hodnoty v rámci mikroregiónu Pod panským dielom a Starohorských vrchov. V oblasti cestovného ruchu vytvorí podmienky pre šírenie tradičných kultúrnych hodnôt –rekonštrukciou a dostavbou národnej kultúrnej pamiatky Kalište, ako aj tradičných stavieb. Pre obyvateľov dôchodkového veku vytvorí podmienky pre dôstojné prežitie staroby."

Formulácia strategického cieľa vychádza z predpokladu, že budú vytvorené podmienky pre stabilizáciu, rozvoj a adaptáciu ekonomicky aktívnych a výkonných subjektov. Zvyšovanie výkonnosti hospodárstva

na udržateľnej úrovni v dlhodobom horizonte a rast jeho konkurencieschopnosti je považované za prioritu. Zároveň však musia byť vytvorené také podmienky, aby sa nezvyšovali výdavky verejných prostriedkov, ale aby nastala ich konsolidácia za účelom podpory nových rozvojových projektov. Navrhovaná stratégia vychádza zo strategických prístupov v rámci regionálneho rozvoja, ktoré sú postavené na:

- aktivizácii nedostatočne využívaného potenciálu a podpore hospodárskeho rozvoja obce a okolia,
- rozšírení a zvýšení podielu aktivít na úrovní partnerstva,
- aktivizácii nástrojov riadenia verejných výdavkov za účelom ich zníženia.

Súbežne je však potrebné venovať pozornosť aj rozvíjaniu ľudských zdrojov. Hlavným zámerom stratégie v tejto oblasti je zapojenie viacerých subjektov a postup riešenia danej problematiky v rámci partnerstva. V oblasti vybavenia územia dopravnou infraštruktúrou sa stratégia orientuje hlavne na vybudovanie prepojenia regiónu tak, aby bola zabezpečená napojenosť na dopravné koridory v dostatočnom čase a kvalite. Okrem zlepšenia dopravnej obslužnosti sa pozornosť venuje aj rozvoju informačnej spoločnosti. Stratégia v oblasti životného prostredia je zameraná na zlepšenie situácie zavádzaním nových ekologických metód výroby energie, novým prístupom občanov k ochrane životného prostredia. Stratégia je založená na eliminácii kľúčových disparít, ktoré sú bariérou rozvoja a na využití pozitívnych výhod, ktoré poskytujú príležitosti pre dlhodobý rast. To je možné uskutočniť len na úrovni partnerstva spoluprácou verejného a súkromného sektora a integrovaným prístupom k riešeniu ekonomických, sociálnych a environmentálnych aspektov. Na dosiahnutie strategického cieľa budú podporovať globálne ciele podľa jednotlivých kľúčových odvetví. Uvedené ciele plne korešpondujú s hlavnými cieľmi definovanými v PHRSR Banskobystrického samosprávneho kraja a podporujú jeho naplnenie.

FORMULÁCIA A NÁVRH STRATÉGIE

Strategický plán hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce pre uvažované obdobie predstavuje rozsiahly komplex analýz a opatrení. V každom období niektoré opatrenia podmieňujú realizovanie iných. Niektoré sa musia považovať za dôležitejšie pre havarijný stav predmetnej veci, niektoré sú ešte prednostnejšie z hľadiska potrieb a záujmu tej alebo onej skupiny obyvateľov. Limitujúci faktor – dostatok finančných prostriedkov nemôže byť dôvodom pre neurčenie strategického cieľa. Už tým že je definovaný napomôže smerovaniu rozvoja. Spracovatelia, vychádzajúc z prieskumu a analýzy existujúceho stavu, pri zachovaní princípov všeobecného konsenzu a vzájomnej vyváženosti, považujú za prioritné rozvojové oblasti (Osi) nasledovné (vychádzajúce z princípov programového rozpočtovania, prenesených a originálnych kompetencií obce definovaných zákonom č. 416/2001 Z. z., ekonomickou a funkčnou klasifikáciou (COFOG) a cieľov podpory regionálneho rozvoja v zmysle zákona č. 309/2014 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja): Pre obec Baláže je nevyhnutné, aby v súlade s celoeurópskou stratégiou do roku 2030 naplnila kľúčové ciele:

-

Pre programové obdobie 2021 – 2027 sa stanovilo päť osobitných cieľov politiky súdržnosti EÚ:

1. Inteligentnejšia Európa
2. Ekologickejšia, nízkouhlíková Európa
3. Prepojenejšia Európa
4. Sociálnejšia Európa
5. Európa bližšie k občanom

Pri realizácii stratégie bude zároveň kladený dôraz na rešpektovanie princípov udržateľného rozvoja a podporu synergie medzi ekonomickým, sociálnym a environmentálnym prostredím. Pri formulácii stratégie Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Baláže na roky 2025 - 2034 boli zohľadnené priority Slovenskej republiky formulované v dokumente Partnerská dohoda Slovenskej republiky na roky 2021 - 2027. Udržateľný rozvoj sa chápe v kontexte rozvoja sídelného prostredia obce Baláže. Vo vytvorení systému ktorý by priebežne vyhodnocoval kvalitu sídelného prostredia, identifikoval jeho narušenia a inicioval ich nápravu. Významným faktorom zabezpečenia a zlepšenia kvality sídelného prostredia budú aj dopravné projekty vytvárajúce predpoklady inteligentného a inkluzívneho rastu. Udržateľný rast sa zakladá na: ochrane životného prostredia, znížení emisií a zachovaní biologickej rozmanitosti; zavedení efektívnych inteligentných rozvodov elektrickej energie využívajúcich informačné a telekomunikačné technológie; využívaní sietí pokrývajúcich celú EÚ s cieľom poskytnúť podnikom (hlavne malým výrobným spoločnostiam) ďalšiu konkurenčnú výhodu; zlepšení podnikateľského prostredia, a to najmä pre MSP; dobre informovaných spotrebiteľoch.

Inkluzívny rast predstavuje rast založený na efektívnom využívaní vnútorných zdrojov regiónu: ľudských, prírodných, kapitálových. Významným faktorom inkluzívneho rastu je spokojnosť obyvateľov a ich ochota podieľať sa na ňom. Úzko s tým súvisí rozvoj športu, voľnočasových aktivít, aktívneho trávenia voľného času, relaxu, zábavy, kultúry, umenia. Sú to aktivity, ktoré podporujú kreatívnosť a ktoré by boli zohľadňovali potreby všetkých vekových kategórii a boli im súčasne dostupné.

„Zabezpečiť trvalo udržateľný rozvoj obce Baláže, po ekonomickej, sociálnej, kultúrnej stránke. Ekonomický, kultúrny a spoločenský rast bude zabezpečený prostredníctvom disponibilného potenciálu nachádzajúceho sa v ľudských, prírodných a ekonomických zdrojoch. Hlavné zameranie ekonomickej činnosti bude obec smerovať do ekologicky nezávadných prevádzok v oblasti výroby, poľnohospodárstva, potravinárstva, cestovného ruchu, malej ekologickej výroby, pre ktoré má ideálne rozvojové predpoklady. Zabezpečiť ochranu životného prostredia (Natura 2000, ...) a jeho zveľaďovanie hlavne v podobe rozvoja a kultivácie oddychových zón v obci, obnovy kultúrno historických pamiatok a športovo – rekreačných areálov a cykloturistických trás."

Prioritná os. PROGRAM 1. HOSPODÁRSTVO A VEDECKO-TECHNICKÝ ROZVOJ

Podprogram 1.1. Podpora malého a stredného podnikania zo strany obce.
Podprogram 1.2. Podpora tradičných odvetví priemyslu a poľnohospodárstva.
Podprogram 1.3. Podpora inovačných aktivít v podnikoch.
Podprogram 1.4. Energetická efektívnosť a progresívne technológie vo výrobe.

Prioritná os. PROGRAM 2. DOPRAVA A KOMUNIKÁCIE

Podprogram 2.1. Komunikácie
Podprogram 2.2. Doprava

Prioritná os. PROGRAM 3. TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA

Prioritná os. PROGRAM 4. ODPADOVÉ HOSPODÁRSTVO

Prioritná os. PROGRAM 5. ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Podprogram 5.1. Informovanosť a poradenstvo
Podprogram 5.2. Ochrana a racionálne využívanie vôd, ochrana pred povodňami
Podprogram 5.3. Ochrana ovzdušia
Podprogram 5.4. Ochrana a rozvoj ostatných zložiek životného prostredia

Prioritná os. PROGRAM 6. SOCIÁLNE SLUŽBY A ZDRAVOTNÍCTVO

Podprogram 6.1. Sociálne služby
Podprogram 6.2. Zdravotnícke služby
Podprogram 6.3. Služby zamestnanosti

Prioritná os. PROGRAM 7. VZDELÁVANIE A ŠPORT

Podprogram 7.1. Vzdelávanie
Podprogram 7.2. Šport

Prioritná os. PROGRAM 8. KULTÚRA

Podprogram 8.1. Kultúrna infraštruktúra
Podprogram 8.2. Organizačné zabezpečenie
Podprogram 8.3. Propagácia v oblasti kultúry

Prioritná os. PROGRAM 9. PROPAGÁCIA A CESTOVNÝ RUCH

Podprogram 9.1. Propagácia obce
Podprogram 9.2. Rekreačno - relaxačné zázemie obce.
Podprogram 9.3. Cestovný ruch.

Prioritná os. PROGRAM 10. ADMINISTRATÍVA A BEZPEČNOSŤ

Podprogram 10.1. Administratíva
Podprogram 10.2. Bezpečnosť

Prioritná os. PROGRAM 11. INFORMATIZÁCIA OBCE

Podprogram 11.1. Budovanie a rozvoj informačnej infraštruktúry.
Podprogram 11.2. Počítačová gramotnosť.

PO 1. Hospodárstvo a vedecko-technicky rozvoj

Priority v oblasti rozvoja hospodárstva a vedecko-technického rozvoja spadajú predovšetkým do vytvárania pozitívnych predpokladov na rozvoj podnikateľských aktivít. Ide o vymedzenie priemyselných zón v obci, príprava pozemkov a zabezpečenie technickej infraštruktúry.

Podprogram 1.1.	**Podpora malého a stredného podnikania zo strany obce.**
Cieľ 1.1	Finančne, legislatívne a technicky podporovať malé a stredné podnikanie zo strany obce.
Opatrenie 1.1.1	Zakladanie a revitalizácia malých a stredných podnikov s majetkovou účasťou obce.
Opatrenie 1.1.2	Podpora rozvoja obchodných a komerčných služieb v obci.
Podprogram 1.2.	**Podpora tradičných odvetví priemyslu, hospodárstva a poľnohospodárstva.**
Cieľ 1.2	Zabezpečiť rozvoj tradičných odvetví v obci.
Opatrenie 1.2.1	Podpora tradičných odvetví.
Podprogram 1.3.	**Podpora inovačných aktivít v podnikoch.**
Cieľ 1.3	Vytvorenie podmienok na rozvoj inovačných aktivít v súkromných podnikoch.
Opatrenie 1.3.1	Zavádzanie nových technológií do súčasných výrobných prevádzok.
Podprogram 1.4.	**Energetická efektívnosť a progresívne technológie vo výrobe.**
Cieľ 1.4	Zvýšenie energetickej efektívnosti na strane výroby aj spotreby a zavádzanie progresívnych technológií v energetike.
Opatrenie 1.4.1	Podpora výstavby zariadení na využívanie obnoviteľných zdrojov energie.

PO 2. Doprava a komunikácie

Výstavba a údržba miestnych komunikácií v správe obce ako aj riešenie technického stavu štátnych komunikácií v správe vyššieho územného celku. Zabezpečiť pravidelné a vyhovujúce spojenie obyvateľov obce s regionálnymi centrami prostredníctvom verejnej dopravy.

Podprogram 2.1.	**Komunikácie**
Cieľ 2.1	Zabezpečiť výstavbu a rekonštrukciu miestnych a štátnych komunikácií.
Opatrenie 2.1.1	Výstavba a rekonštrukcia miestnych komunikácií v obci.
Opatrenie 2.1.2	Výstavba a rekonštrukcia štátnych komunikácií v obci.
Opatrenie 2.1.3	Výstavba cyklocestičiek na prepojenie sídiel regiónu.
Opatrenie 2.1.4	Dostavba parkovísk pre potreby občianskej infraštruktúry.
Opatrenie 2.1.5	Dostavba a rekonštrukcia chodníkov popri miestnych komunikáciách.
Opatrenie 2.1.6	Rekonštrukcia/výstavba mostov a lávok.
Podprogram 2.2.	**Doprava**
Cieľ 2.2	Zabezpečenie dopravného spojenia hromadnou autobusovou dopravou, prípadne železničnou dopravou.
Opatrenie 2.2.1	Riešenie zastávok SAD ako prvkov drobnej architektúry (prístrešky, lavičky, sedenia, informačné tabule, smetné koše, zeleň,...).

PO 3. Technická infraštruktúra

Rozvoj a udržiavanie technickej infraštruktúry je nevyhnutné z hľadiska prílevu investícií v oblasti priemyslu a rozvoja cestovného ruchu, ako aj udržania požadovanej životnej úrovne obyvateľstva. Ide hlavne o zabezpečenie infraštruktúry do oblastí, ktoré sú potenciálne najvhodnejšie na rozvoj obce.

Cieľ 3	Zabezpečiť rozvoj a rekonštrukciu technickej infraštruktúry v obci.
Opatrenie 3.1	Výstavba inžinierskych sietí v nových lokalitách IBV.
Opatrenie 3.2	Rozšírenie verejného osvetlenia.
Opatrenie 3.3	Revitalizácia pietnych miest v obci.
Opatrenie 3.4	Zásobovanie pitnou vodou.
Opatrenie 3.5	Zvýšenie kapacity elektrickej a plynovej rozvodnej siete.
Opatrenie 3.6	Zníženie energetickej náročnosti budov.

PO 4. Odpadové hospodárstvo

Rozvoj a výstavba infraštruktúry odpadového hospodárstva. Údržba kanalizačnej siete, výstavba a prevádzka zberného dvora pre separovaný zber ako aj obecného kompostoviska.

Cieľ 4	Nakladanie s komunálnym a drobným stavebným odpadom
Opatrenie 4.1	V súlade s prijatými koncepciami zabezpečiť permanentné znižovanie podielu skladovanej časti odpadov, k čomu organizovať mobilné zbery textílii, kovového odpadu, viacvrstvových obalov nebezpečných odpadov.
Opatrenie 4.2	Zabezpečiť separáciu komunálneho odpadu v obci.
Opatrenie 4.3	Rekultivácia čiernych skládok.
Opatrenie 4.4	Zberný dvor a obecné kompostovisko.
Opatrenie 4.5	Vybudovanie prístreškov a ohrád pre umiestňovanie domového odpadu, umiestnenie malých smetných košov vo verejných komunikačných priestoroch.
Opatrenie 4.6	Výstavba zariadení na odvádzanie odpadových vôd.
Opatrenie 4.7	Výstavba dažďovej kanalizačnej siete.

PO 5. Životné prostredie

Trvalo udržované životné prostredie je významným ukazovateľom kvality života. Dlhodobé udržovanie, ale aj skvalitňovanie prírodného prostredia, je spoločným cieľom všetkých obyvateľov obce. Monitorovaná kvalita vody a ovzdušia. Optimalizácia nakladania s odpadmi. Informovanosť obyvateľov o životnom prostredí. Propagácia chránených území.

Podprogram 5.1.	**Informovanosť a poradenstvo**
Cieľ 5.1	Zabezpečiť účinný systém informovanosti a poradenstva
Opatrenie 5.1.1	Spracovať koncepciu zabezpečenia informovanosti, poradenstva a prevencie v oblasti ŽP. Trvale preferovať poradenstvo a prevenciu pred represiou.
Podprogram 5.2.	**Ochrana a racionálne využívanie vôd, ochrana pred povodňami**
Cieľ 5.2	Zabezpečiť ochranu a racionálne využívanie vôd, ochranu pred povodňami.
Opatrenie 5.2.1	Zabezpečiť dostatok kvalitnej pitnej vody, minimalizovať straty vo vodovodných sieťach.
Opatrenie 5.2.2	Revitalizácia protipovodňových opatrení.
Opatrenie 5.2.3	Revitalizácia a úprava korýt vodných tokov.
Podprogram 5.3.	**Ochrana ovzdušia**
Cieľ 5.3	Zabezpečiť účinnú ochranu ovzdušia pred malými a strednými zdrojmi znečistenia nachádzajúcimi sa v katastrálnom území obce.
Opatrenie 5.3..1	Zabezpečiť zníženie produkovaných emisií hlavným zdrojom znečistenia – domácnosti.
Podprogram 5.4.	**Ochrana a rozvoj ostatných zložiek životného prostredia**
Cieľ 5.4	Realizácia účinných opatrení v oblasti ostatných zložiek životného prostredia.
Opatrenie 5.4.1	Realizácia protieróznych opatrení.
Opatrenie 5.4.2	Výstavba a revitalizácia oddychových zón v obci.

PO 6. Sociálna oblasť a zdravotníctvo

Pokračujúci trend rastu podielu seniorov na počte obyvateľov musí byť sprevádzaný podmienkami, ktoré umožnia dôstojnejšie prežitie zvyšku života. Veková skladba obyvateľov je sprevádzaná väčším výskytom špecifických chorôb.

Podprogram 6.1.	**Sociálne služby**
Cieľ 6.1	Doplniť chýbajúcu infraštruktúru sociálnych zariadení v obci a zvýšiť ich kvalitu.
Opatrenie 6.1.1	Obyvatelia v dôchodkovom veku.
Opatrenie 6.1.2	Mladé rodiny s deťmi.
Opatrenie 6.1.3	Marginalizované skupiny.
Podprogram 6.2.	**Zdravotnícke služby**
Cieľ 6.2	Zlepšiť úroveň poskytovania zdravotníckych a sociálnych služieb.
Opatrenie 6.2.1	Podpora poradenskej činnosti.
Opatrenie 6.2.2	Zabezpečiť dostupnosť zdravotnej starostlivosti pre deti a dospelých občanov.
Podprogram 6.3.	**Služby zamestnanosti**
Cieľ 6.3	Zlepšenie zamestnanosti a sociálnej inklúzie rizikových skupín obyvateľov obce.
Opatrenie 6.3.1	Realizácia vzdelávacích kurzov v oblasti malého podnikania.
Opatrenie 6.3.2	Podpora klientov formou individuálneho poradenstva, posudzovania individuálnych schopností a vypracovávania individuálnych akčných plánov a rozvoj celoživotného poradenstva.
Opatrenie 6.3.3	Podpora poradensko-vzdelávacích aktivít zameraných na získavanie sociálnych zručností pri hľadaní si zamestnania a komunikácie s potenciálnym zamestnávateľom pre znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie.

PO 7. Školstvo a šport

Údržba a rozvoj predškolského vzdelávania a základného vzdelávania v obci. Údržba a skvalitnenie športovej infraštruktúry.

Podprogram 7.1.	**Vzdelávanie**
Cieľ 7.1	Zabezpečiť rozvoj a údržbu infraštruktúry vzdelávania a zabezpečenie podmienok pre efektívnu vzdelávaciu činnosť v obci.
Opatrenie 7.1.1	Obnova, rozšírenie a modernizácia zariadení vzdelávania.
Podprogram 7.2.	**Šport**
Cieľ 7.2.	Zabezpečiť trvalé skvalitňovanie vyváženej ponuky výkonnostného a rekreačného športu.
Opatrenie 7.2.1	Výstavba a rekonštrukcia športovej infraštruktúry.
Opatrenie 7.2.2	Rozvoj mimoškolskej činnosti – športové kluby, turistika, krúžky.

PO 8. Kultúra

Trvalé pôsobenie na kultúrne povedomie obyvateľov širokou paletou kultúrnych aktivít organizovaných externými subjektami ale aj miestnymi kultúrnymi spolkami. Existencia dôstojných priestorov pre kultúrne aktivity je prvoradá povinnosť obce. Priebežná a kreatívna propagácia podujatí má vplyv na imidž obce, a tým aj na cestovný ruch. Kultúrne tradície budú šírené aj prostredníctvom cezhraničnej spolupráce.

Podprogram 8.1.	**Kultúrna infraštruktúra**
Cieľ 8.1	Zachovanie kultúrno–historického potenciálu obce a rozvoj kultúrnych, informačných a voľnočasových aktivít v nadväznosti na rozvoj cestovného ruchu na regionálnej a miestnej úrovni.
Opatrenie 8.1.1	Výstavba a revitalizácia multifunkčného kultúrneho zariadenia.
Opatrenie 8.1.2	Rekonštrukcia kultúrnych pamiatok.
Opatrenie 8.1.3	Podpora kultúrnych podujatí v obci.
Podprogram 8.2.	**Organizačné zabezpečenie**
Cieľ 8.2	Organizačne zabezpečiť ponuku kultúrnych podujatí v obci.
Opatrenie 8.2.1	Spracovať kalendár kultúrnych podujatí na celý rok, tento priebežne aktualizovať. Rozšíriť žánrovú ponuku s orientáciou na hodnotný kultúrny prínos.
Podprogram 8.3.	**Propagácia v oblasti kultúry**
Cieľ 8.3	Vytvorenie podmienok na efektívnu propagáciu obce v oblasti kultúry.
Opatrenie 8.3.1	Spracovať globálnu koncepciu „propagácie" histórie obce v multimediálnej forme.
Opatrenie 8.3.2	Propagácia kultúry na Internete prostredníctvom www stránky obce.

PO 9. Propagácia a cestovný ruch

V rámci rozvoja cestovného ruchu je potrebné spracovať koncepciu regionálnej spolupráce s okolitými turistickými lokalitami a domácimi a zahraničnými cestovnými kanceláriami. Nevyhnutnou je taktiež propagácia obce a to najmä prostredníctvom www - stránky. Potrebné je sústrediť sa na propagáciu hlavne podujatí, atď..

Podprogram 9.1.	**Propagácia obce**
Cieľ 9.1	Zabezpečiť účinnú propagáciu obce.
Opatrenie 9.1.1	Aktualizácia www stránky obce.
Opatrenie 9.1.2	Podpora budovania informačných tabúľ v obci.
Podprogram 9.2.	**Rekreačno - relaxačné zázemie obce.**
Cieľ 9.2	Budovanie relaxačno – rekreačného zázemia obce.
Opatrenie 9.2.1	Podpora vytvárania nových atraktivít v obce.
Podprogram 9.3.	**Cestovný ruch.**
Cieľ 9.3	Podporovať podnikateľské aktivity v cestovnom ruchu.
Opatrenie 9.3.1	Uzavrieť s podnikateľmi dohody o poskytovaní služieb v agroturistike a cestovnom ruchu a o propagovaní ich služieb obcami.
Opatrenie 9.3.2	Podporovať podnikateľské subjekty, neziskové organizácie a inštitúcie pri získavaní finančných prostriedkov z grantov a fondov EÚ.

PO 10. Administratíva a bezpečnosť

V rámci administratívneho zabezpečenia chodu samosprávy vytvárať vhodné podmienky na efektívny chod úradu. Vytvoriť vhodné pracovné prostredie a technické zabezpečenie.

Podprogram 10.1.	**Administratíva**
Cieľ 10.1	Zabezpečiť rozvoj administratívnej infraštruktúry a podmienok na výkon samosprávnych funkcií v obci
Opatrenie 10.1.1	Modernizácia Obecného úradu.
Podprogram 10.2.	**Bezpečnosť**
Cieľ 10.2	Vytvorenie podmienok na znižovanie kriminality v obci a ochranu majetku obyvateľov a ostatných subjektov v obci.
Opatrenie 10.2.1	Bezpečnosť.

PO 11. Informatizácia obce

Zabezpečenie technických podmienok pre rozvoj informačnej spoločnosti. Umožniť obyvateľom využívať on-line elektronické služby samosprávy. Vytvoriť vhodné podmienky na prechod na e-government na lokálnej úrovni (e-gov, e-vote, e-services, ...). Umožniť obyvateľom obce a pracovníkom samosprávy zvyšovať svoje počítačové vedomie a zručnosti.

Podprogram 11.1.	**Budovanie a rozvoj informačnej infraštruktúry.**
Cieľ 11.1	Zabezpečiť technické podmienky na prechod samosprávy na nový typ vládnutia - e - government.
Opatrenie 11.1.1	Rozvoj infraštruktúry informačných systémov samosprávy.
Opatrenie 11.1.2	Zavádzanie efektívnych elektronických služieb poskytovaných na úrovni samosprávy.
Podprogram 11.2.	**Počítačová gramotnosť.**
Cieľ 11.2	Zvýšenie počítačovej gramotnosti obyvateľov a pracovníkov samosprávy.
Opatrenie 11.2.1	Podpora zvyšovania počítačového vedomia u pracovníkov samosprávy.
Opatrenie 11.2.2	Podpora zvyšovania počítačového vedomia u obyvateľov obce.
Opatrenie 11.2.3	Podpora vzdelávacích aktivít zameraných na zvyšovanie zručností a vedomostí o internete a motiváciu k používaniu internetu a elektronických služieb.

Uvedené prioritné osi – programy je možné rozčleniť z hľadiska funkcie medzi 3 základné prioritné oblasti. Hospodárska v sebe zahŕňa oblasti, ktoré vytvárajú predpoklady na rozvoj a fungovanie verejného a súkromného sektora – základná technická

infraštruktúra spadajúca do odvetví technickej infraštruktúry a odvetví spoločenských potrieb. Oblasť zahŕňa podnikateľské prostredie ako aj cestovný ruch.

Sociálna oblasť zahŕňa odvetvia rozvoja človeka – všetky súčasti verejného sektora, ktoré majú priamy vplyv na rozvoj a kultiváciu fyzickej a duševnej stránky ľudských zdrojov v obci.

Environmentálna oblasť zahŕňa problematiku zneškodňovania odpadov, ako aj starostlivosť a ochranu jednotlivých zložiek životného prostredia.

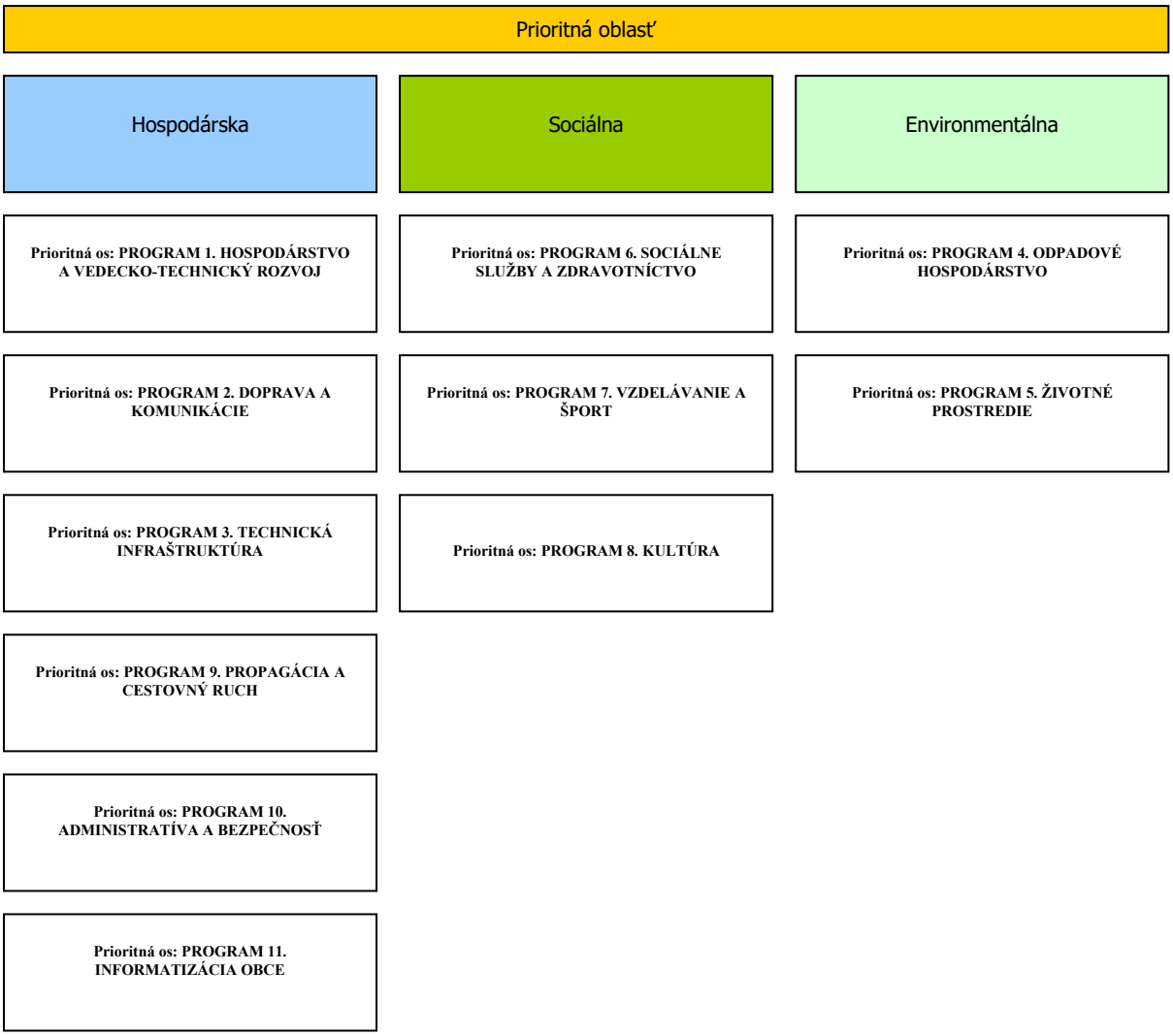

Programová časť Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Baláže 2025 - 2034

5.1 PROGRAM 1. HOSPODÁRSTVO A VEDECKO-TECHNICKÝ ROZVOJ

Strategický zámer

Zlepšiť podmienky pre rozvoj podnikateľských aktivít, s dôrazom na zvýšenie úrovne zamestnanosti a úrovne a kvality služieb pre obyvateľov obce. V oblasti priemyslu je potrebné okrem zachovania stabilných prvkov výroby všetkými možnými opatreniami podporovať vytváranie nových pracovných príležitostí. Z uvedeného dôvodu sa plánuje intenzifikácia existujúcich výrobných zón, ktoré by významným spôsobom pozitívne ovplyvnili zamestnanosť a ekonomickú stabilitu v obci.

Podprogram 1.1. Podpora malého a stredného podnikania zo strany obce.

Cieľ 1.1	Finančne, legislatívne a technicky podporovať malé a stredné podnikanie zo strany obce.

Opatrenia podprogramu:

Opatrenie 1.1.1	Zakladanie a revitalizácia malých a stredných podnikov s majetkovou účasťou obce.
Aktivity	Tvorba podmienok.
Opatrenie 1.1.2	Podpora rozvoja obchodných a komerčných služieb v obci.
Aktivity	Podpora výstavby maloobchodných predajňí.
	Výstavba trhoviska v centrálnej časti obce Baláže.
	Podpora zriaďovania prevádzok reštauračných služieb.
	Podpora zriadenie sezónneho bufetu v priestoroch športového areálu.

Podprogram 1.2. Podpora tradičných odvetví priemyslu, hospodárstva a poľnohospodárstva..

Cieľ 1.2	Zabezpečiť rozvoj tradičných odvetví v obci.

Opatrenia podprogramu:

Opatrenie 1.2.1	Podpora tradičných odvetví.
Aktivity	Vypracovanie technickej dokumentácie.
	Využitie existujúcej infraštruktúry na rozvoj výrobných prevádzok, remeselná výroba, atď..
	Zníženie negatívnych dopadov lesohospodárskej výroby.
	Podpora lesníctva.

Podprogram 1.3. Podpora inovačných aktivít v podnikoch.

Cieľ 1.3	Vytvorenie podmienok na rozvoj inovačných aktivít v súkromných podnikoch.

Opatrenia podprogramu:

Opatrenie 1.3.1	Zavádzanie nových technológií do súčasných výrobných prevádzok.
Aktivity	Zavádzanie nových technológií do výrobných prevádzok.

Podprogram 1.4. Energetická efektívnosť a progresívne technológie vo výrobe.

Cieľ 1.4	Zvýšenie energetickej efektívnosti na strane výroby aj spotreby a zavádzanie progresívnych technológií v energetike.

Opatrenia podprogramu:

Opatrenie 1.4.1	Podpora výstavby zariadení na využívanie obnoviteľných zdrojov energie.
Aktivity	Spracovanie technickej dokumentácie.
	Vybudovanie fotovoltalických panelov na verejných budovách.
	Technológie na využívanie OZE.

5.2 PROGRAM 2. DOPRAVA A KOMUNIKÁCIE

Strategický zámer

Podpora investičných aktivít so zameraním na modernizáciu a budovanie regionálnych komunikácií (ciest I./III. triedy) zaisťujúcich dopravnú obslužnosť obce Baláže. Zámerom je zabezpečiť také prepojenie osídlenia, ktoré umožní efektívny pohyb ľudí a tovaru, modernizáciu dopravných subsystémov zabezpečujúcich bezpečné a hygienicky vyhovujúce dopravné trasy. Cieľom investícií do tohto typu dopravnej infraštruktúry je odstránenie identifikovaných nedostatkov v cestnej sieti s ohľadom environmentálny a bezpečnostný aspekt.

Podprogram 2.1. Komunikácie

Cieľ 2.1	Zabezpečiť výstavbu a rekonštrukciu miestnych a štátnych komunikácií.

Opatrenia podprogramu:

Opatrenie 2.1.1	Výstavba a rekonštrukcia miestnych komunikácií v obci.
Aktivity	Vypracovanie technickej dokumentácie.
	Rekonštrukcia miestnych komunikácií (3 km).

Opatrenie 2.1.2	Výstavba a rekonštrukcia štátnych komunikácií v obci.
Aktivity	Rekonštrukcia cesty III/2418 v úseku Priechod - Baláže.
Opatrenie 2.1.3	Výstavba cyklocestičiek na prepojenie sídiel regiónu.
Aktivity	Vypracovanie technickej dokumentácie. Výstavba cyklocestičky prepájajúcej obec s NKP Kalište. Výstavba cyklocestičiek smerom na obec Priechod a Šachtičky.
Opatrenie 2.1.4	Dostavba parkovísk pre potreby občianskej infraštruktúry.
Aktivity	Vypracovanie technickej dokumentácie. Dostavba parkoviska pred obecným cintorínom. Rekonštrukcia a rozšírenie parkovacích plôch v priestore OcÚ a domom kultúry. Rekonštrukcia a rozšírenie parkovacích plôch v priestore športového areálu.
Opatrenie 2.1.5	Dostavba a rekonštrukcia chodníkov popri miestnych komunikáciách.
Aktivity	Vypracovanie technickej dokumentácie. Výstavba jednostranného chodníka pozdĺž miestnej komunikácie od cesty III triedy. Výstavba chodníkov pozdĺž miestnych komunikácií.
Opatrenie 2.1.6	Rekonštrukcia/výstavba mostov, lávok a priepustov.
Aktivity	Vypracovanie technickej dokumentácie. Rekonštrukcia premostenia. Rekonštrukcia priepustov v miestnych komunikáciách.
Opatrenie 2.1.7	Úprava dopravnej infraštruktúry.
Aktivity	Optimalizácia dopravného značenia. Osadenie spomaľovačov na miesnych komunikáciách. Vyhotoviť passport dopravného značenia a osadiť potrebné dopravné značenie. Obmedzenie najvyššiej povolenej rýchlosti v obytnej zóne (30 km/h).

Podprogram 2.2. Doprava

Cieľ 2.2	Zabezpečenie dopravného spojenia hromadnou autobusovou dopravou, prípadne železničnou dopravou.

Opatrenia podprogramu:

Opatrenie 2.2.1	Riešenie zastávok SAD ako prvkov drobnej architektúry (prístrešky, lavičky, sedenia, informačné tabule, smetné koše, zeleň,...).
Aktivity	Vypracovanie technickej dokumentácie. Rekonštrukcia zastávok SAD.

5.3 PROGRAM 3. TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA

Strategický zámer

Rozvoj komplexnej infraštruktúry podporujúcej rozvoj obce a zohľadňujúcej rast kvality života obyvateľov obce a životného prostredia. Rozvoj infraštruktúry bude smerovať hlavne k jej rozšíreniu na potenciálne priemyselné zóny v obci, IBV, ako aj na rekonštrukciu súčasnej infraštruktúry - vodovodnej, elektrickej, komunikačnej.

Cieľ 3	Zabezpečiť rozvoj a rekonštrukciu technickej infraštruktúry v obci.

Opatrenia podprogramu:

Opatrenie 3.1	Výstavba inžinierskych sietí v nových lokalitách IBV.
Aktivity	Vypracovanie technickej dokumentácie. Príprava priestorov pre IBV.
Opatrenie 3.2	Rozšírenie verejného osvetlenia.
Aktivity	Vypracovanie technickej dokumentácie a príprava projektového spisu. Intenzifikácia verejného osvetlenia. Zapojenie fotovoltaických panelov na obce pre napájanie siete verejného osvetlenia (batériové riešenie). Realizácia osvetlenia vstupu do obce. Modernizácia verejného osvetlenia.
Opatrenie 3.3	Revitalizácia pietnych miest v obci.
Aktivity	Spracovanie technickej dokumentácie. Revitalizácia obecných cintorínov. Zriadenie urnového hája na miestnom cintoríne.
Opatrenie 3.4	Zásobovanie pitnou vodou.
Aktivity	Spracovanie technickej dokumentácie. Rekonštrukcia vodovodnej siete. Inštalácia požiarnych hydrantov v celom zastavanom území obce.
Opatrenie 3.5	Zvýšenie kapacity elektrickej a plynovej rozvodnej siete.
Aktivity	Rekonštrukcia rozvodnej elektrickej siete.
Opatrenie 3.6	Zníženie energetickej náročnosti budov.
Aktivity	Zateplenie verejných budov a budov vo vlastníctve obce.

5.4 PROGRAM 4. ODPADOVÉ HOSPODÁRSTVO

Strategický zámer

Vytvorenie efektívneho a spoľahlivého systému odvádzania a zneškodňovania odpadov produkovaných subjektmi. Zabezpečiť výstavbu/dostavbu splaškovej a dažďovej kanalizačnej siete. Vytvoriť podmienky na odvoz a likvidáciu TKO a nebezpečného odpadu, vytvorenie podmienok na efektívnu separáciu odpadu v obci.

Cieľ 4	Nakladanie s komunálnym a drobným stavebným odpadom

Opatrenia podprogramu:

Opatrenie 4.1	V súlade s prijatými koncepciami zabezpečiť permanentné znižovanie podielu skladovanej časti odpadov, k čomu organizovať mobilné zbery textílii, kovového odpadu, viacvrstvových obalov nebezpečných odpadov.
Aktivity	Zvýšiť enviromentálne povedomie ľudí. Pokračovať v poskytovaní veľkoobjemových kontajnerov na zber objemného odpadu. Pokračovať v zbere nebezpečných odpadov. Zvyšovanie úrovne environmentálneho povedomia obyvateľov.
Opatrenie 4.2	Zabezpečiť separáciu komunálneho odpadu v obci.
Aktivity	Ekonomicky motivovať obyvateľstvo. Vybudovanie prístreškov a ohrád pre umiestňovanie domového odpaduna stojiskách v obci, umiestnenie malých smetných košov vo verejných komunikačných priestoroch. Doplnenie zberných nádob na kuchynský odpad.
Opatrenie 4.3	Rekultivácia čiernych skládok.
Aktivity	Odstránenie čiernej skládky.
Opatrenie 4.4	Zberný dvor a obecné kompostovisko.
Aktivity	Vypracovanie technickej dokumentácie. Obstaranie drvičky odpadu BRKO. Zakúpenie váhy pre zberný dvor. Výstavba zberového dvora a kompostárne. Výstavba manipulačnej plochy zberného dvora. Zakúpenie a umiestnenie kontajnerov na separovaný zber. Dokúpenie technického vybavenia (traktor, lys, fermentor).
Opatrenie 4.5	Výstavba zariadení na odvádzanie odpadových vôd.
Aktivity	Vypracovanie technickej dokumentácie. Výstavba kanalizačnej siete. Výstavba ČOV.
Opatrenie 4.6	Výstavba dažďovej kanalizačnej siete.
Aktivity	Vypracovanie technickej dokumentácie. Vybudovanie žľabov na odvádzanie povrchových vôd pozdĺž štátnej cesty III. triedy a miestnych komunikáciách. Výstavba opatrení pre odvedenie prívalových vôd.

5.5 PROGRAM 5. ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Strategický zámer

Strategickým zámerom obce je nielen zachovanie existujúceho dobrého stavu životného prostredia a zvyšovania jeho kvality, ale aj eliminácia slabých stránok, neustála osveta, výchova a informovanosť o stave životného prostredia.

Podprogram 5.1. Informovanosť a poradenstvo

Cieľ 5.1	Zabezpečiť účinný systém informovanosti a poradenstva

Opatrenia podprogramu:

Opatrenie 5.1.1	Spracovať koncepciu zabezpečenia informovanosti, poradenstva a prevencie v oblasti ŽP. Trvale preferovať poradenstvo a prevenciu pred represiou.
Aktivity	Vypracovanie koncepcie pre ochranu životného prostredia v obci. Prezentácia a šírenie osvety v oblasti životného prostredia.

Podprogram 5.2. Ochrana a racionálne využívanie vôd, ochrana pred povodňami

Cieľ 5.2	Zabezpečiť ochranu a racionálne využívanie vôd, ochranu pred povodňami.

Opatrenia podprogramu:

Opatrenie 5.2.1	Zabezpečiť dostatok kvalitnej pitnej vody, minimalizovať straty vo vodovodných sieťach.
Aktivity	Údržba a dostavba existujúcej vodovodnej siete.
Opatrenie 5.2.2	Revitalizácia protipovodňových opatrení.
Aktivity	Spracovanie technickej dokumentácie.

	Revitalizácia protipovodňových opatrení. Výsadba vodomilnej zelene v hydrických koridoroch. Výsadba protierozívnej zelene na zadržanie vody v území a pod.. Výstavba dažďových záhrad a vsakovacích jám. Vodozádržné opatrenia pri obecných budovách a využitie vody na verejných priestranstvách.
Opatrenie 5.2.3	Revitalizácia korýt vodných tokov.
Aktivity	Vypracovanie technickej dokumentácie. Podpora revitalizácie koryta vodného toku.

Podprogram 5.3. Ochrana ovzdušia

Cieľ 5.3	Zabezpečiť účinnú ochranu ovzdušia pred malými a strednými zdrojmi znečistenia nachádzajúcimi sa v katastrálnom území obce.

Opatrenia podprogramu:

Opatrenie 5.3..1	Zabezpečiť zníženie produkovaných emisií hlavným zdrojom znečistenia – domácnosti.
Aktivity	Obmedziť spaľovanie fosílnych palív. Prechod na alternatívne zdroje vykurovania.

Podprogram 5.4. Ochrana a rozvoj ostatných zložiek životného prostredia

Cieľ 5.4	Realizácia účinných opatrení v oblasti ostatných zložiek životného prostredia.

Opatrenia podprogramu:

Opatrenie 5.4.1	Realizácia protieróznych opatrení.
Aktivity	Spracovanie technickej dokumentácie. Na rizikových lokalitách vysadiť pásy protieróznej krovinovej vegetácie.
Opatrenie 5.4.2	Výstavba a revitalizácia oddychových zón v obci.
Aktivity	Spracovanie technickej dokumentácie. Výstavba oddychovej zóny v centrálnej časti obce a výsadba zelene. Revitalizácia zelene.

5.6 PROGRAM 6. SOCIÁLNE SLUŽBY A ZDRAVOTNÍCTVO

Strategický zámer

Neustále rozvíjať širokú paletu sociálnych a zdravotných služieb poskytovaných v obci. Dbať o ich dostupnosť, kvalitu a vzájomnú vyváženosť za účelom dosiahnutia dôstojných podmienok života všetkých kategórií obyvateľov obce.

Podprogram 6.1. Sociálne služby

Cieľ 6.1	Doplniť chýbajúcu infraštruktúru sociálnych zariadení v obci a zvýšiť ich kvalitu.

Opatrenia podprogramu:

Opatrenie 6.1.1	Obyvatelia v dôchodkovom veku.
Aktivity	Poskytovanie služby SOS hodiniek. Poskytovanie terénnej opatrovateľskej služby. Realizácia podmienok na poskytovanie denného stravovania dôchodcov. Tvorba podmienok na donášku stravy do bytov, pranie, atď.. Zriadenie klubu dôchodcov v kultúrnom dome.
Opatrenie 6.1.2	Mladé rodiny s deťmi.
Aktivity	Podpora mladých rodín s deťmi.

Podprogram 6.2. Zdravotnícke služby

Cieľ 6.2	Zlepšiť úroveň poskytovania zdravotníckych a sociálnych služieb.

Opatrenia podprogramu:

Opatrenie 6.2.1	Podpora poradenskej činnosti.
Aktivity	Zabezpečenie personálnych kapacít. Zabezpečenie priestorov.
Opatrenie 6.2.2	Zabezpečiť dostupnosť zdravotnej starostlivosti pre deti a dospelých občanov.
Aktivity	Výstavba priestorov pre zriadenie ambulancie praktického lekára.

Podprogram 6.3. Služby zamestnanosti

Cieľ 6.3	Zlepšenie zamestnanosti a sociálnej inklúzie rizikových skupín obyvateľov obce.

Opatrenia podprogramu:

Opatrenie 6.3.1	Realizácia vzdelávacích kurzov v oblasti malého podnikania.
Aktivity	Finančné a personálne zabezpečenie.
Opatrenie 6.3.2	Podpora klientov formou individuálneho poradenstva, posudzovania individuálnych schopností a vypracovávania individuálnych akčných plánov a rozvoj celoživotného poradenstva.

Aktivity	Zabezpečenie priestorov na uskutočňovanie poradenských služieb. Personálne zabezpečenie poradenstva.
Opatrenie 6.3.3	Podpora poradensko-vzdelávacích aktivít zameraných na získavanie sociálnych zručností pri hľadaní si zamestnania a komunikácie s potenciálnym zamestnávateľom pre znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie.
Aktivity	Zabezpečenie priestorov na uskutočňovanie poradenských služieb. Personálne zabezpečenie poradenstva.

5.7 PROGRAM 7. VZDELÁVANIE A ŠPORT

Strategický zámer

Zabezpečenie všestranného rozvoja detí a mládeže. Zlepšenie technického stavu a vybavenia materskej a základnej školy. V športe umožniť ponuku čo najširšej palety služieb, zabezpečiť čo najefektívnejšie a transparentné využitie verejných financií ku prospechu všetkých občanov obce. Podpora existujúcich športových podujatí, ako aj vytváranie vhodných podmienok pre rozvoj rôznych druhov športu nielen pre obyvateľov obce.

Podprogram 7.1. Vzdelávanie

Cieľ 7.1	Zabezpečiť rozvoj a údržbu infraštruktúry vzdelávania a zabezpečenie podmienok pre efektívnu vzdelávaciu činnosť v obci.

Opatrenia podprogramu:

Opatrenie 7.1.1	Obnova, rozšírenie a modernizácia zariadení vzdelávania.
Aktivity	Vypracovanie technickej dokumentácie. Zriadenie priestorov pre potrebu vzdelávania. Revitalizácia areálu školy. Obstaranie vybavenia školy.

Podprogram 7.2. Šport

Cieľ 7.2.	Zabezpečiť trvalé skvalitňovanie vyváženej ponuky výkonnostného a rekreačného športu.

Opatrenia podprogramu:

Opatrenie 7.2.1	Výstavba a rekonštrukcia športovej infraštruktúry.
Aktivity	Spracovanie technickej dokumentácie. Rekonštrukcia športových ihrísk. Výstava multifunkčného ihriska. Revitalizácia a dostavba futbalového ihriska. Rekonštrukcia detského ihriska.
Opatrenie 7.2.2	Rozvoj mimoškolskej činnosti – športové kluby, turistika, kultúrne krúžky.
Aktivity	Zabezpečenie priestorového a materiálneho vybavenia. Podpora záujmových spoločenských organizácií a združení.

5.8 PROGRAM 8. KULTÚRA

Strategický zámer

Trvalé pôsobenie na kultúrne povedomie obyvateľov širokou paletou kultúrnych aktivít organizovaných externými subjektmi. Existencia dôstojných priestorov pre kultúrne aktivity je povinnosť obce. Priebežná a kreatívna propagácia podujatí má vplyv na imidž obce a tým aj na cestovný ruch.

Podprogram 8.1. Kultúrna infraštruktúra

Cieľ 8.1	Zachovanie kultúrno–historického potenciálu obce a rozvoj kultúrnych, informačných a voľnočasových aktivít v nadväznosti na rozvoj cestovného ruchu na regionálnej a miestnej úrovni.

Opatrenia podprogramu:

Opatrenie 8.1.1	Výstavba a revitalizácia multifunkčného kultúrneho zariadenia.
Aktivity	Vypracovanie technickej dokumentácie. Rekonštrukcia budovy domu kultúry. Modernizácia interiérov domu kultúry – rekonštrukcia sociálnych zariadení. Modernizácia vybavenia domu kultúry.
Opatrenie 8.1.2	Rekonštrukcia kultúrnych pamiatok.
Aktivity	Rekonštrukcia Pamätnej izby.
Opatrenie 8.1.3	Podpora kultúrnych podujatí v obci.
Aktivity	Vypracovanie technickej dokumentácie. Výstavba amfiteátra.

Podprogram 8.2. **Organizačné zabezpečenie**

Cieľ 8.2	Organizačne zabezpečiť ponuku kultúrnych podujatí v obci.

Opatrenia podprogramu:

Opatrenie 8.2.1	Spracovať kalendár kultúrnych podujatí na celý rok, tento priebežne aktualizovať. Rozšíriť žánrovú ponuku s orientáciou na hodnotný kultúrny prínos.
Aktivity	Personálne a finančné zabezpečenie. Spracovanie kalendár kultúrnych podujatí.

Podprogram 8.3. **Propagácia v oblasti kultúry**

Cieľ 8.3	Vytvorenie podmienok na efektívnu propagáciu obce v oblasti kultúry.

Opatrenia podprogramu:

Opatrenie 8.3.1	Spracovať globálnu koncepciu „propagácie" histórie obce v multimediálnej forme.
Aktivity	Personálne a finančné zabezpečenie. Spracovanie koncepcie v multimediálnej forme.
Opatrenie 8.3.2	Propagácia kultúry na Internete prostredníctvom www stránky obce.
Aktivity	Finančné zabezpečenie. Obsahová analýza www stránky. Priebežná aktualizácia www stránky.

5.9 PROGRAM 9. PROPAGÁCIA A CESTOVNÝ RUCH

Strategický zámer

Budovať goodwill obce a dosiahnuť, aby sa obec stala vyhľadávaným miestom cestovného ruchu v oblasti športu, kultúry a turistiky. Využiť prírodný potenciál, ktorý ponúka blízke aj širšie okolie obce.

Podprogram 9.1. **Propagácia obce**

Cieľ 9.1	Zabezpečiť účinnú propagáciu obce.

Opatrenia podprogramu:

Opatrenie 9.1.1	Aktualizácia www stránky obce.
Aktivity	Finančné zabezpečenie. Obsahová analýza www stránky. Priebežná aktualizácia www stránky.
Opatrenie 9.1.2	Podpora budovania informačných tabúľ v obci.
Aktivity	Budovanie a inštalácia tabúľ informujúcich o atraktivitách obce. Budovanie a inštalácia tabúľ propagujúcich kultúrne hodnoty obce.

Podprogram 9.2. **Rekreačno - relaxačné zázemie obce.**

Cieľ 9.2	Budovanie relaxačno – rekreačného zázemia obce.

Opatrenia podprogramu:

Opatrenie 9.2.1	Podpora vytvárania nových atraktivít v obce.
Aktivity	Spracovanie technickej dokumentácie. Výstavba turistických a cykloturistických trás s prepojením na hodnoty mikroregiónu. Revitalizácia existujúcich cylkoturistických trás. Revitalizácia turistických trás (Šachtičky, Donovaly, Podkonice).

Podprogram 9.3. **Cestovný ruch.**

Cieľ 9.3	Podporovať podnikateľské aktivity v cestovnom ruchu.

Opatrenia podprogramu:

Opatrenie 9.3.1	Uzavrieť s podnikateľmi dohody o poskytovaní služieb v agroturistike a cestovnom ruchu a o propagovaní ich služieb obcami.
Aktivity	Zabezpečenie personálnych kapacít.
Opatrenie 9.3.2	Podporovať podnikateľské subjekty, neziskové organizácie a inštitúcie pri získavaní finančných prostriedkov z grantov a fondov EÚ.
Aktivity	Zabezpečenie personálnych kapacít.

5.10 PROGRAM 10. ADMINISTRATÍVA A BEZPEČNOSŤ

Strategický zámer

Vytvoriť podmienky na efektívnu prácu obecného úradu. Vytvoriť vyhovujúce podmienky na poskytovania verejných služieb, estetizácia a funkčnosť miesta kontaktu so zákazníkmi obecného

úradu, vytváranie vhodných technických a pracovných podmienok na obecných úradoch. Vytvorenie podmienok na znižovanie kriminality v obci a ochranu majetku obyvateľov a ostatných subjektov v obci.

Podprogram 10.1. Administratíva

Cieľ 10.1	Zabezpečiť rozvoj administratívnej infraštruktúry a podmienok na výkon samosprávnych funkcií v obci

Opatrenia podprogramu:

Opatrenie 10.1.1	Modernizácia Obecného úradu.
Aktivity	Modernizácia zdrojov tepla.
	Spracovanie územného plánu.
	Komplexná rekonštrukcia budovy obecného úradu – exteriéry.
	Komplexná rekonštrukcia a nadstavba obecného úradu – interiéry.

Podprogram 10.2. Bezpečnosť

Cieľ 10.2	Vytvorenie podmienok na znižovanie kriminality v obci a ochranu majetku obyvateľov a ostatných subjektov v obci.

Opatrenia podprogramu:

Opatrenie 10.2.1	Bezpečnosť.
Aktivity	Inštalácia kamerového systému v priestore vstupu do obce a centra obce, športového areálu a cintorína.
	Riešenie požiarnej ochrany obce.
	Rekonštrukcia a modernizácia obecného rozhlasu.

5.11 PROGRAM 11. INFORMATIZÁCIA OBCE

Strategický zámer

Zabezpečenie technických podmienok pre rozvoj informačnej spoločnosti. Umožniť obyvateľom využívať on-line elektronické služby samosprávy. Vytvoriť vhodné podmienky na prechod na e-government na lokálnej úrovni (e-vote, e-services,...). Umožniť obyvateľom obce a pracovníkom samosprávy zvyšovať svoje počítačové vedomie a zručnosti.

Podprogram 11.1. Budovanie a rozvoj informačnej infraštruktúry.

Cieľ 11.1	Zabezpečiť technické podmienky.

Opatrenia podprogramu:

Opatrenie 11.1.1	Rozvoj infraštruktúry informačných systémov samosprávy.
Aktivity	Technické zabezpečenie IS.
	Výstavba solárnych lavičiek v centre obce.
	Zlepšenie pokrytia signálom mobilných operátorov.
	Zriadenie WiFi.
	Vybudovanie digitálneho kiosku pre úradnú tabuľu.
Opatrenie 11.1.2	Zavádzanie efektívnych elektronických služieb poskytovaných na úrovni samosprávy.
Aktivity	Tvorba aplikačného softwaru na zabezpečenie e – služieb v obci.

Podprogram 11.2. Počítačová gramotnosť.

Cieľ 11.2	Zvýšenie počítačovej gramotnosti obyvateľov a pracovníkov samosprávy.

Opatrenia podprogramu:

Opatrenie 11.2.1	Podpora zvyšovania počítačového vedomia u pracovníkov samosprávy.
Aktivity	Realizácia kurzov v oblasti nových SW pre pracovníkov miestnej samosprávy.
Opatrenie 11.2.2	Podpora zvyšovania počítačového vedomia u obyvateľov obce.
Aktivity	Realizácia kurzov na zvyšovanie počítačového vedomia u obyvateľov obce.
	Realizácia kurzov na obsluhu a používanie obecného informačného a komunikačného systému.
Opatrenie 11.2.3	Podpora vzdelávacích aktivít zameraných na zvyšovanie zručností a vedomostí o internete a motiváciu k používaniu internetu a elektronických služieb.
Aktivity	Realizácia kurzov na zvyšovanie vedomostí o internete.

6 MERATEĽNÉ INDIKÁTORY

Monitorovanie Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Baláže sa vykonáva na základe súboru indikátorov priradených k jednotlivým cieľom a opatreniam (ktoré môžu byť priebežne

konkretizované). Indikátory podporujú oprávnenosť verejných výdavkov na jednotlivé opatrenia a zároveň preukazujú ekonomickú účinnosť realizovaných verejných výdavkov. Indikátory budú zároveň základným faktorom pri tvorbe kritérií na čerpanie finančnej podpory z regionálneho rozvojového fondu.

6.1 PROGRAM 1. HOSPODÁRSTVO A VEDECKO-TECHNICKÝ ROZVOJ

Podprogram 1.1. Podpora malého a stredného podnikania zo strany obce.

Cieľ 1.1	Finančne, legislatívne a technicky podporovať malé a stredné podnikanie zo strany obce.

Opatrenia	Názov	Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Inform. zdroj	Vých. hodnota	2
Opatrenie 1.1.1	Zakladanie a revitalizácia malých a stredných podnikov s majetkovou účasťou obce.	Počet vytvorených nových pracovných miest	dopad	počet	podn. subjekt	0	2
		Počet revitalizovaných podnikateľských subjektov	dopad	počet	podn. subjekt	0	2
		Nárast tržieb	výsledok	%	podn. subjekt	0	20
0Opatrenie 1.1.2	Podpora rozvoja obchodných a komerčných služieb v obci.	Počet vytvorených nových pracovných miest	dopad	počet	podn. subjekt	0	1
		Počet nových podnikateľských subjektov	dopad	počet	podn. subjekt	0	2
		Celková predajná plocha	výsledok	m^2	podn. subjekt	0	100

Podprogram 1.2. Podpora tradičných odvetví priemyslu, hospodárstva a poľnohospodárstva.

Cieľ 1.2	Zabezpečiť rozvoj tradičných odvetví v obci.

Opatrenia	Názov	Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Inform. zdroj	Vých. hodnota	Cieľová hodnota
Opatrenie 1.2.1	Podpora tradičných odvetví.	Počet vytvorených nových pracovných miest	dopad	počet	podn. subjekt	0	2
		Nárast pridanej hodnoty	dopad	%	podn. subjekt	5	10
		Nárast tržieb	výsledok	%	podn. subjekt	7	15
		Počet podporených projektov	výstup	počet	podn. subjekt	0	2
		Výdavky na inovácie	výsledok	€	podn. subjekt	0	0,1 mil.

Podprogram 1.3. Podpora inovačných aktivít v podnikoch.

Cieľ 1.3	Vytvorenie podmienok na rozvoj inovačných aktivít v súkromných podnikoch.

Opatrenia	Názov	Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Inform. zdroj	Vých. hodnota	Cieľová hodnota
Opatrenie 1.3.1	Zavádzanie nových technológií do súčasných výrobných prevádzok.	Počet vytvorených nových pracovných miest	dopad	počet	podn. subjekt	0	2
		Nárast pridanej hodnoty	dopad	%	podn. subjekt	5	15
		Nárast tržieb	výsledok	%	podn. subjekt	5	15
		Výdavky na inovácie	výsledok	€	podn. subjekt	0	0,1 mil..

Podprogram 1.4. Energetická efektívnosť a progresívne technológie vo výrobe.

Cieľ 1.4	Zvýšenie energetickej efektívnosti na strane výroby aj spotreby a zavádzanie progresívnych technológií v energetike.

Opatrenia	Názov	Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Inform. zdroj	Vých. hodnota	Cieľová hodnota
Opatrenie 1.4.1	Podpora výstavby zariadení na využívanie obnoviteľných zdrojov energie.	Objem preinvestovaných prostriedkov	výsledok	€	obec Baláže	0	50 tis.
		Objem vyprodukovanej elektrickej energie	výsledok	kWp	obec Baláže	0	50
		Počet vytvorených nových pracovných miest	dopad	počet	obec Baláže	0	0

6.2 PROGRAM 2. DOPRAVA A KOMUNIKÁCIE

Podprogram 2.1. Komunikácie

Cieľ 2.1	Rozvoj dopravnej infraštruktúr

Opatrenia	Názov	Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Inform. zdroj	Vých. hodnota	Cieľová hodnota
Opatrenie 2.1.1	Výstavba a rekonštrukcia miestnych komunikácií v obci.	Dĺžka rekonštruovaných a novovybudovaných ciest III. Triedy a miestnych komunikácií	výstup	km	obec Baláže	0	3
		Dĺžka novovybudovaných chodníkov	výstup	km	obec Baláže	0	3
		Počet užívateľov podporených Projektov	výsledok	počet	obec Baláže	0	229
		Počet vytvorených pracovných miest	výsledok	počet	obec Baláže	0	0
Opatrenie 2.1.2	Výstavba a rekonštrukcia štátnych komunikácií v obci.	Dĺžka rekonštruovaných a novovybudovaných ciest III. triedy a miestnych komunikácií	výstup	km	obec Baláže	0	0
		Dĺžka novovybudovaných chodníkov	výstup	km	obec Baláže	0	2
		Počet užívateľov podporených Projektov	výsledok	počet	obec Baláže	-	229
		Počet vytvorených pracovných miest	výsledok	počet	obec Baláže	0	0
Opatrenie 2.1.3	Výstavba cyklocestičiek na prepojenie sídiel regiónu.	Dĺžka vybudovaných cyklocestičiek	výstup	km	obec Baláže	0	15
		Počet užívateľov podporených projektov	výsledok	počet	obec Baláže	0	229
		Počet nových návštevníkov obce	výsledok	počet	obec Baláže	0	5000
		Počet vytvorených pracovných miest	výsledok	počet	obec Baláže	0	0
Opatrenie 2.1.4	Dostavba parkovísk pre potreby občianskej infraštruktúry.	Počet novovybudovaných parkovacích miest	výstup	počet	obec Baláže	0	50
		Počet užívateľov podporených projektov	výsledok	počet	obec Baláže	0	229
		Počet vytvorených pracovných miest	výsledok	počet	obec Baláže	0	0
Opatrenie 2.1.5	Dostavba a rekonštrukcia chodníkov popri miestnych komunikáciách.	Dĺžka rekonštruovaných chodníkov	výstup	km	obec Baláže	0	0
		Dĺžka novovybudovaných chodníkov	výstup	km	obec Baláže	0	2
		Počet užívateľov podporených projektov	výsledok	počet	obec Baláže	0	229
		Počet vytvorených pracovných miest	výsledok	počet	obec Baláže	0	0
Opatrenie 2.1.6	Rekonštrukcia/výstavba mostov a lávok.	Počet zrekonštruovaných/vybudovaných mostov	výstup	počet	obec Baláže	0	2
		Počet užívateľov podporených projektov	výsledok	počet	obec Baláže	0	229
Opatrenie 2.1.7	Úprava dopravnej infraštruktúry.	Počet novovybudovaných dopravných technických zariadení	výsledok	počet	obec Baláže	0	5
		Dĺžka novovybudovaných komunikácií	výstup	km	obec Baláže	0	0

Podprogram 2.2. Doprava

Cieľ 2.2	Zabezpečenie dopravného spojenia hromadnou autobusovou dopravou, prípadne železničnou dopravou.

Opatrenia	Názov	Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Inform. zdroj	Vých. hodnota	Cieľová hodnota
Opatrenie 2.2.1	Riešenie zastávok SAD ako prvkov drobnej architektúry (prístrešky, lavičky, sedenia, informačné tabule, smetné koše, zeleň,...).	Počet zrekonštruovaných zastávok SAD	výstup	počet	obec Baláže	0	2
		Počet užívateľov podporených projektov	výsledok	počet	obec Baláže	0	229
		Počet vytvorených pracovných miest	výsledok	počet	obec Baláže	0	0

6.3 PROGRAM 3. TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA

Cieľ 3	Zabezpečiť rozvoj a rekonštrukciu technickej infraštruktúry v obci.

Opatrenia	Názov	Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Inform. zdroj	Vých. hodnota	Cieľová hodnota
Opatrenie 3.1	Výstavba inžinierskych sietí v nových lokalitách.	Celková nová plocha pre IBV	výsledok	ha	obec Baláže	0	2
		Počet nových obyvateľov obce	dopad	osoby	obec Baláže	0	50
Opatrenie 3.2	Rekonštrukcia a rozšírenie verejného osvetlenia.	Počet inštalovaných svietidiel	výsledok	počet	obec Baláže	0	30
		Zvýšenie pokrytia územia verejným osvetlením	dopad	%	obec Baláže	95	100

		Počet podporených Projektov, prostredníctvom ktorých boli vytvorené podmienky na poskytovanie nových služieb verejnej infraštruktúry	dopadu	počet	obec Baláže	0	1
Opatrenie 3.3	Revitalizácia pietnych miest v obci.	Plocha zrekonštruovaného cintorína	výstup	m^2	obec Baláže	0	10000
		Počet vysadených krov a drevín	výsledok	počet	obec Baláže	0	100
Opatrenie 3.4	Zásobovanie pitnou vodou.	Percento obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov	kontextový	%	obec Baláže	90	99
		Dĺžka vybudovanej vodovodnej siete	výsledok	km	obec Baláže	0	2
		Počet užívateľov podporených Projektov	výsledok	počet	obec Baláže	0	229
Opatrenie 3.5	Zvýšenie kapacity elektrickej a plynovej rozvodnej siete.	Zvýšenie kapacity v %	dopad	%	obec Baláže	0	30
		Počet užívateľov podporených Projektov	výsledok	počet	obec Baláže	0	229
Opatrenie 3.6	Zníženie energetickej náročnosti budov.	Zníženie energetickej náročnosti v %	dopad	%	obec Baláže	0	30
		Počet užívateľov podporených Projektov	výsledok	počet	obec Baláže	0	229

6.4 PROGRAM 4. ODPADOVÉ HOSPODÁRSTVO

Cieľ 4	Nakladanie s komunálnym a drobným stavebným odpadom

Opatrenia	Názov	Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Inform. zdroj	Vých. hodnota	Cieľová hodnota
Opatrenie 4.1	V súlade s prijatými koncepciami zabezpečiť permanentné znižovanie podielu skladovanej časti odpadov, k čomu organizovať mobilné zbery textílii, kovového odpadu, viacvrstvových obalov nebezpečných odpadov.	Produkcia komunálneho odpadu	ŠÚ SR	tony	obec Baláže	0	15
		Zneškodnený komunálny odpad	MŽP SR	tony	obec Baláže	0	5
		Objem separovaného odpadu.	dopad	tony	obec Baláže	0	5
		Znižovanie objemu produkovaného odpadu	dopad	%	obec Baláže	0	5
Opatrenie 4.2	Zabezpečiť separáciu komunálneho odpadu v obci.	Objem separovaného odpadu.	dopad	tony	obec Baláže	0	5
		Znižovanie objemu produkovaného odpadu	dopad	tony	obec Baláže	0	15
		Zneškodnený komunálny odpad	MŽP SR	kontextový	obec Baláže	0	10
Opatrenie 4.3	Rekultivácia čiernych skládok.	Plocha rekultivovavej skládky KO, čiernych skládok.	výsledok	m^2	obec Baláže	0	1000
Opatrenie 4.4	Výstavba a dovybavenie obecného kompostoviska a zberného dvora.	Objem uskladneného odpadu v tonách,	dopad	tony	obec Baláže	0	5
		Počet vybudovaných kompostovísk a zberných dvorov	Výsledok	počet	obec Baláže	0	2
Opatrenie 4.5	Výstavba zariadení na odvádzanie odpadových vôd.	Dĺžka novovybudovanej splaškovej kanalizácie	výsledok	km	obec Baláže	0	2
Opatrenie 4.6	Výstavba dažďovej kanalizačnej siete.	Dĺžka novovybudovanej dažďovej kanalizácie	výsledok	km	obec Baláže	0	1

6.5 PROGRAM 5. ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Podprogram 5.1. Informovanosť a poradenstvo

Cieľ 5.1	Zabezpečiť účinný systém informovanosti a poradenstva

Opatrenia	Názov	Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Inform. zdroj	Vých. hodnota	Cieľová hodnota
Opatrenie 5.1.1	Spracovať koncepciu zabezpečenia informovanosti, poradenstva a prevencie v oblasti ŽP. Trvale preferovať poradenstvo a prevenciu pred represiou.	Počet vypracovaných koncepcií	výsledok	počet	obec Baláže	0	1
		Počet užívateľov podporených projektov	výsledok	počet	obec Baláže	0	229

Podprogram 5.2. Ochrana a racionálne využívanie vôd, ochrana pred povodňami

Cieľ 5.2	Zabezpečiť ochranu a racionálne využívanie vôd, ochranu pred povodňami.

Opatrenia	Názov	Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Inform. zdroj	Vých. hodnota	Cieľová hodnota
Opatrenie 5.2.1	Zabezpečiť dostatok kvalitnej pitnej vody, minimalizovať straty vo vodovodných sieťach.	Percento obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov	kontextový	%	obec Baláže	90	99
Opatrenie 5.2.2	Revitalizácia protipovodňových opatrení.	Dĺžka upravených korýt	výsledok	km	obec Baláže	0	1
		Počet vytvorených poldrov	výsledok	počet	obec	0	0

					Baláže		
		Počet vytvorených protipovodňových hrádzí	výsledok	počet	obec Baláže	0	0
Opatrenie 5.2.3	Revitalizácia a úprava korýt vodných tokov.	Dĺžka zrekonštruovaných korýt tokov	výsledok	km	obec Baláže	0	1
		Zvýšenie prietoku korýt vodných tokov	dopad	%	obec Baláže	0	30

Podprogram 5.3. Ochrana ovzdušia

Cieľ 5.3	Zabezpečiť účinnú ochranu ovzdušia pred malými a strednými zdrojmi znečistenia nachádzajúcimi sa v katastrálnom území obce

Opatrenia	Názov	Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Inform. zdroj	Vých. hodnota	Cieľová hodnota
Opatrenie 5.3.1	Zabezpečiť zníženie produkovaných emisií hlavným zdrojom znečistenia – domácnosti.	Počet domácností s vykurovaním alternatívnymi zdrojmi energie	výsledok	%	obec Baláže	0	30

Podprogram 5.4. Ochrana a rozvoj ostatných zložiek životného prostredia

Cieľ 5.4	Realizácia účinných opatrení v oblasti ostatných zložiek životného prostredia.

Opatrenia	Názov	Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Inform. zdroj	Vých. hodnota	Cieľová hodnota
Opatrenie 5.4.1	Realizácia protieróznych opatrení.	Celková plocha s realizovanými opatreniami	výstup	ha	obec Baláže	0	2
		Počet užívateľov podporených Projektov	výsledok	počet	obec Baláže	0	229
		Počet vysadených nových krovín a stromov,	výsledok	počet	obec Baláže	0	100
Opatrenie 5.4.2	Výstavba a revitalizácia oddychových zón v obci.	Plocha zrekonštruovaných OZ	výsledok	m^2	obec Baláže	0	500
		Počet vysadených krov a drevín	výsledok	počet	obec Baláže	0	20

6.6 PROGRAM 6. SOCIÁLNE SLUŽBY A ZDRAVOTNÍCTVO

Podprogram 6.1. Sociálne služby

Cieľ 6.1	Doplniť chýbajúcu infraštruktúru sociálnych zariadení v obci a zvýšiť ich kvalitu.

Opatrenia	Názov	Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Inform. zdroj	Vých. hodnota	Cieľová hodnota
Opatrenie 6.1.1	Obyvatelia v dôchodkovom veku.	Počet užívateľov podporených projektov	výsledku	počet	obec Baláže	0	35
		Počet podporených Projektov	výsledku	počet	obec Baláže	0	5
Opatrenie 6.1.2	Mladé rodiny s deťmi.	Počet užívateľov podporených projektov	výsledku	počet	obec Baláže	0	35
		Počet podporených projektov	výsledku	počet	obec Baláže	0	1
		Počet vytvorených pracovných miest	výsledku	počet	obec Baláže	0	0

Podprogram 6.2. Zdravotnícke služby

Cieľ 6.2	Zlepšiť úroveň poskytovania zdravotníckych a sociálnych služieb.

Opatrenia	Názov	Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Inform. zdroj	Vých. hodnota	Cieľová hodnota
Opatrenie 6.2.1	Podpora poradenskej činnosti.	Počet užívateľov podporených projektov	výsledku	počet	obec Baláže	0	10
		Počet podporených projektov	výstupu	počet	obec Baláže	0	1
Opatrenie 6.2.2	Zabezpečiť dostupnosť zdravotnej starostlivosti pre deti a dospelých občanov.	Počet podporených projektov, prostredníctvom ktorých boli vytvorené podmienky na poskytovanie nových služieb verejnej infraštruktúry	dopadu	počet	obec Baláže	0	5
		Počet užívateľov podporených projektov	výsledku	počet	obec Baláže	0	229

Podprogram 6.3. Služby zamestnanosti

Cieľ 6.3	Zlepšenie zamestnanosti a sociálnej inklúzie rizikových skupín obyvateľov obce.

Opatrenia	Názov	Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Inform. zdroj	Vých. hodnota	Cieľová hodnota
Opatrenie 6.3.1	Realizácia vzdelávacích kurzov v oblasti malého podnikania.	počet úspešných absolventov programov CŽV podporených z projektov OPV	výstup	absolútny počet	obec Baláže	0	2
		produktivita práce ako dôsledok rozvoja ľudského kapitálu	vplyv	%	obec Baláže	20	75
Opatrenie 6.3.2	Podpora klientov formou individuálneho poradenstva, posudzovania individuálnych schopností a vypracovávania individuálnych akčných plánov a rozvoj celoživotného poradenstva.	Počet užívateľov podporených projektov	výsledku	počet	obec Baláže	0	2
		Počet podporených projektov	výstupu	počet	obec Baláže	0	1
Opatrenie 6.3.3	Podpora poradensko-vzdelávacích aktivít zameraných na získavanie sociálnych zručností pri hľadaní si zamestnania a komunikácie s potenciálnym zamestnávateľom pre znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie.	Počet užívateľov podporených projektov	výsledku	počet	obec Baláže	0	2
		Počet podporených projektov	výstupu	počet	obec Baláže	0	1
		Zníženie nezamestnanosti	dopad	%	obec Baláže	0	10
		Počet novozaložených podnikateľských subjektov	dopad	%	obec Baláže	0	1

6.7 PROGRAM 7. VZDELÁVANIE A ŠPORT

Podprogram 7.1. Vzdelávanie

Cieľ 7.1	Zabezpečiť rozvoj a údržbu infraštruktúry vzdelávania a zabezpečenie podmienok pre efektívnu vzdelávaciu činnosť v obci.

Opatrenia	Názov	Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Inform. zdroj	Vých. hodnota	Cieľová hodnota
Opatrenie 7.1.1	Obnova, rozšírenie a modernizácia zariadení vzdelávania.	Výmera vybudovaných priestorov v m^2	výstup	m^2	obec Baláže	0	0
		Výmera zrekonštruovaných priestorov v m^2	výstupu	m^2	obec Baláže	0	200
		Počet vzdelávacích miestností	výsledku	počet	obec Baláže	0	3
		Počet užívateľov podporených projektov	výsledku	počet	obec Baláže	0	25

Podprogram 7.2. Šport

Cieľ 7.2.	Zabezpečiť trvalé skvalitňovanie vyváženej ponuky výkonnostného a rekreačného športu.

Opatrenia	Názov	Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Inform. zdroj	Vých. hodnota	Cieľová hodnota
Opatrenie 7.2.1	Výstavba a rekonštrukcia športovej infraštruktúry.	Počet vybudovaných ihrísk	výsledku	počet	obec Baláže	0	8
		Počet organizovaných športových podujatí	výsledku	počet	obec Baláže	0	10
		Počet užívateľov podporených projektov	výsledku	počet	obec Baláže	0	35
Opatrenie 7.2.2	Rozvoj mimoškolskej činnosti – športové kluby, turistika, kultúrne krúžky.	Počet organizovaných športových podujatí	výsledku	počet	obec Baláže	0	20
		Počet užívateľov podporených projektov	výsledku	počet	obec Baláže	0	35

6.8 PROGRAM 8. KULTÚRA

Podprogram 8.1. Kultúrna infraštruktúra

Cieľ 8.1	Zachovanie kultúrno–historického potenciálu obce a rozvoj kultúrnych, informačných a voľnočasových aktivít v nadväznosti na rozvoj cestovného ruchu na regionálnej a miestnej úrovni.

Opatrenia	Názov	Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Inform. zdroj	Vých. hodnota	Cieľová hodnota
Opatrenie 8.1.1	Výstavba multifunkčného kultúrneho zariadenia.	Výmera zrekonštruovaných/vybudovaných priestorov v m^2	výstup	m^2	obec Baláže	0	1000
		Zníženie koeficientu prestupu tepla,	dopad	%	obec Baláže	0	30
		Plocha zrekonštruovanej strešnej krytiny,	výstup	m^2	obec Baláže	0	0
Opatrenie 8.1.2	Rekonštrukcia kultúrnych pamiatok.	Počet vybudovaných/zrekonštruovaných kultúrnych objektov	výstup	počet	obec Baláže	0	1
		Počet užívateľov	dopad	počet	obec Baláže	0	229
Opatrenie 8.1.3	Podpora kultúrnych podujatí v obci.	Počet vybudovaných objektov	výstup	počet	obec Baláže	0	1

		Počet organizovaných podujatí	dopad	počet	obec Baláže	0	15

Podprogram 8.2. Organizačné zabezpečenie

Cieľ 8.2	Organizačne zabezpečiť ponuku kultúrnych podujatí v obci.

Opatrenia	Názov	Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Inform. zdroj	Vých. hodnota	Cieľová hodnota
Opatrenie 8.2.1	Spracovať kalendár kultúrnych podujatí na celý rok, tento priebežne aktualizovať. Rozšíriť žánrovú ponuku s orientáciou na hodnotný kultúrny prínos.	Počet spracovaných reklamných informačných letákov	výsledku	počet	obec Baláže	0	1
		Počet nových návštevníkov obce	výsledku	počet	obec Baláže	0	50

Podprogram 8.3. Propagácia v oblasti kultúry

Cieľ 8.3	Vytvorenie podmienok na efektívnu propagáciu obce v oblasti kultúry.

Opatrenia	Názov	Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Inform. zdroj	Vých. hodnota	Cieľová hodnota
Opatrenie 8.3.1	Spracovať globálnu koncepciu „propagácie" histórie obce v multimediálnej forme.	Počet spracovaných reklamných informačných letákov, multimediálnych prezentácií	výsledku	počet	obec Baláže	0	0
		Počet nových návštevníkov obce	výsledok	počet	obec Baláže	0	5000
Opatrenie 8.3.2	Propagácia kultúry na Internete prostredníctvom www stránky obce.	Počet nových prístupov na www stránku	výsledok	počet	obec Baláže	0	2000
		Počet nových návštevníkov obce	dopad	počet	obec Baláže	0	5000
		Počet propagovaných kultúrnych podujatí	výsledok	počet	obec Baláže	0	1

6.9 PROGRAM 9. PROPAGÁCIA A CESTOVNÝ RUCH

Podprogram 9.1. Propagácia obce

Cieľ 9.1	Zabezpečiť účinnú propagáciu obce.

Opatrenia	Názov	Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Inform. zdroj	Vých. hodnota	Cieľová hodnota
Opatrenie 9.1.1	Zriadenie www stránky obce.	Počet nových prístupov na www stránku	výsledok	počet	obec Baláže	0	5000
Opatrenie 9.1.2	Podpora budovania informačných tabúľ v obce.	Počet nových inštalovaných tabúľ	výsledok	počet	obec Baláže	0	1
		Počet nových návštevníkov obce	dopad	počet	obec Baláže	0	5000

Podprogram 9.2. Rekreačno - relaxačné zázemie obce.

Cieľ 9.2	Budovanie relaxačno – rekreačného zázemia obce.

Opatrenia	Názov	Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Inform. zdroj	Vých. hodnota	Cieľová hodnota
Opatrenie 9.2.1	Podpora vytvárania nových atraktivít v obci.	Počet vytvorených nových pracovných miest	dopad	počet	obec Baláže	0	0
		Počet nových návštevníkov obce	výsledok	počet	obec Baláže	0	5000
		Tržby z predaja služieb	dopad	€	obec Baláže	0	0

Podprogram 9.3. Cestovný ruch.

Cieľ 9.3	Podporovať podnikateľské aktivity v cestovnom ruchu.

Opatrenia	Názov	Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Inform. zdroj	Vých. hodnota	Cieľová hodnota
Opatrenie 9.3.1	Uzavrieť s podnikateľmi dohody o poskytovaní služieb v agroturistike a cestovnom ruchu a o propagovaní ich služieb obcami.	Počet uzatvorených dohôd	výsledok	počet	obec Baláže	0	1
		Počet nových atraktivít obce	výsledok	počet	obec Baláže	0	2
		Počet nových propagačných materiálov	výsledok	počet	obec Baláže	0	1
		Počet nových návštevníkov obce	výsledok	počet	obec Baláže	0	5000
Opatrenie 9.3.2	Podporovať podnikateľské subjekty, neziskové organizácie a inštitúcie pri	Počet nových atraktivít obce	výsledok	počet	obec Baláže	0	2
		Objem získaných prostriedkov	výstup	mil. €	obec	0	-

	získavaní finančných prostriedkov z grantov a fondov EÚ.				Baláže		
		Počet nových návštevníkov obce	výsledok	počet	obec Baláže	0	5000
		Počet užívateľov podporených projektov	výsledku	počet	obec Baláže	0	100

6.10 PROGRAM 10. ADMINISTRATÍVA A BEZPEČNOSŤ

Podprogram 10.1. Administratíva

Cieľ 10.1	Zabezpečiť rozvoj administratívnej infraštruktúry a podmienok na výkon samosprávnych funkcií v obci

Opatrenia	Názov	Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Inform. zdroj	Vých. hodnota	Cieľová hodnota
Opatrenie 10.1.1	Modernizácia Obecného úradu.	Počet podporených projektov, prostredníctvom ktorých boli vytvorené podmienky na poskytovanie nových služieb verejnej infraštruktúry	dopadu	počet	obec Baláže	0	1

Podprogram 10.2. Bezpečnosť

Cieľ 10.2	Vytvorenie podmienok na znižovanie kriminality v obci a ochranu majetku obyvateľov a ostatných subjektov v obci.

Opatrenia	Názov	Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Inform. zdroj	Vých. hodnota	Cieľová hodnota
Opatrenie 10.2.1	Bezpečnosť	Počet nainštalovaných kamier	výsledok	počet	obec Baláže	0	5
		Zníženie kriminality	dopad	%	obec Baláže	0	30
		Pokrytie územia	dopad	%	obec Baláže	0	70

6.11 PROGRAM 11. INFORMATIZÁCIA OBCE

Podprogram 11.1. Budovanie a rozvoj informačnej infraštruktúry.

Cieľ 11.1	Zabezpečiť technické podmienky.

Opatrenia	Názov	Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Inform. zdroj	Vých. hodnota	Cieľová hodnota
Opatrenie 11.1.1	Rozvoj infraštruktúry informačných systémov samosprávy.	% obyvateľov, ktorí využili internet v priebehu posledných 3 mesiacov na interakciu s verejnými inštitúciami	dopad	%	obec Baláže	10	20
		% podnikov, ktoré využili internet v priebehu posledných 3 mesiacov na interakciu s verejnými inštitúciami	dopad	%	obec Baláže	20	40
		Podiel transakčných typov služieb na celkovom počte základných verejných e-služieb	dopad	%	obec Baláže	10	20
Opatrenie 11.1.2	Zavádzanie efektívnych elektronických služieb poskytovaných na úrovni samosprávy.	on-line dostupnosť 20 základných verejných služieb	dopad	%	obec Baláže	5	30
		Počet potrebných dokumentov pri vybavení agendy spojenej s vybranou životnou udalosťou	výsledok	Počet	obec Baláže	3	1
		% obyvateľov, ktorí využili internet v priebehu posledných 3 mesiacov na interakciu s verejnými inštitúciami	dopad	%	obec Baláže	5	30
		% podnikov, ktoré využili internet v priebehu posledných 3 mesiacov na interakciu s verejnými inštitúciami	dopad	%	obec Baláže	10	20
		Podiel transakčných typov služieb na celkovom počte základných verejných e-služieb	dopad	%	obec Baláže	20	40

Podprogram 11.2. Počítačová gramotnosť.

Cieľ 11.2	Zvýšenie počítačovej gramotnosti obyvateľov a pracovníkov samosprávy.

Opatrenia	Názov	Merateľné indikátory	Typ	Merná jednotka	Inform. zdroj	Vých. hodnota	Cieľová hodnota
Opatrenie 11.2.1	Podpora zvyšovania počítačového vedomia u pracovníkov samosprávy.	Počet užívateľov podporených Projektov	výsledku	počet	obec Baláže	0	1
		Počet podporených projektov	výstupu	počet	obec Baláže	0	1
		% pracovníkov ovládajúcich 5 zo 6 základných IT zručností	dopad	%	obec Baláže	50	100
Opatrenie 11.2.2	Podpora zvyšovania počítačového vedomia u obyvateľov obce.	Počet užívateľov podporených projektov	výsledku	počet	obec Baláže	0	100
		Počet podporených projektov	výstupu	počet	obec	0	1

					Baláže		
		% obyvateľov ovládajúcich 5 zo 6 základných IT zručností	dopad	%	obec Baláže	10	20
Opatrenie 11.2.3	Podpora vzdelávacích aktivít zameraných na zvyšovanie zručností a vedomostí o internete a motiváciu k používaniu internetu a elektronických služieb.	Počet užívateľov podporených projektov	výsledku	počet	obec Baláže	0	5
		Počet podporených projektov	výstupu	počet	obec Baláže	0	1
		Podiel transakčných typov služieb na celkovom počte základných verejných e-služieb	dopad	%	obec Baláže	5	30
		% obyvateľov, ktorí využili internet v priebehu posledných 3 mesiacov na interakciu s verejnými inštitúciami	dopad	%	obec Baláže	10	20
		% podnikov, ktoré využili internet v priebehu posledných 3 mesiacov na interakciu s verejnými inštitúciami	dopad	%	obec Baláže	20	40
		% obyvateľov ovládajúcich 5 zo 6 základných IT zručností	dopad	%	obec Baláže	10	20

Realizačná časť Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Baláže 2025 - 2034

Realizačná časť je zameraná na popis postupov inštitucionálneho zabezpečenia formou partnerstva a organizačné zabezpečenie realizácie programu rozvoja obce, systém monitorovania a hodnotenia plnenia programu rozvoja obce s ustanovením merateľných ukazovateľov, vecný a časový harmonogram realizácie programu rozvoja obce formou akčných plánov.

7 INŠTITUCIONÁLNE A ORGANIZAČNÉ ZABEZPEČENIE REALIZÁCIE PHRSR OBCE BALÁŽE

Obecný úrad zabezpečuje trvalo udržateľný hospodársky rozvoj, sociálny rozvoj a územný rozvoj prostredníctvom PHRSR a Akčných plánov. Obecný úrad v súčinnosti s poslancami OZ a zriadenými komisiami pripravuje vízie, stratégie, iniciuje aktivity strategického rozvoja obce, vykonáva stratégiu regionálneho rozvoja, vypracováva program hospodárskeho a sociálneho rozvoja, koordinuje spoluprácu na jeho vypracovaní, spolupracuje s externým prostredím, vedie databázy kontaktov, vedie prehľad o organizáciách tretieho sektora, pomáha a vytvára podmienky na ich činnosť. Úrad analyzuje potreby, ktoré sa plánujú prefinancovať z príspevkov na projekty, sleduje výzvy na predkladanie žiadostí, legislatívu, pravidlá, pri príprave spolupracuje s vecnými útvarmi a externým prostredím, vytvára podmienky pre realizáciu projektov, monitoruje priebeh realizácie projektov, zúčastňuje sa na kontrole práce na projektoch, kontroluje práce na realizácii projektov a hodnotí ukončené projekty, sleduje legislatívu a pravidlá pre čerpanie fondov EÚ a grantov, komunikuje s riadiacim orgánom, monitoruje realizáciu projektov.

Koordinácia efektívnej a účinnej implementácie PHRSR obce bude zabezpečená prostredníctvom príslušných komisií OZ.

Obecné zastupiteľstvo kontroluje dosahovanie stanovených cieľov PHRSR obce Baláže. Pravidelne sleduje a hodnotí výsledky implementácie PHRSR. Orgány a inštitúcie štátnej správy všetkých oblastí spoločensko-ekonomického a kultúrneho života, ktoré realizáciou svojich rozvojových aktivít prispievajú k napĺňaniu cieľov PHRSR obce a vstupujú do partnerstiev územnej spolupráce. Podnikateľské subjekty, združenia podnikateľských subjektov, zamestnávatelia – koordinujúce aktivity na napĺňanie cieľov PHRSR a vstupujúce do partnerstiev na mimosektorovej báze, podnikateľský subjekt – samospráva – tretí sektor. Záujmové spolky a združenia, občianske združenia – realizujúci svoje rozvojové aktivity v koordinácii s obcou Baláže, v súlade s opatreniami a aktivitami PHRSR obce Baláže, podporujúcimi vyvážený regionálny rozvoj územia obce. Ostatní socio-ekonomickí partneri – podieľajúcich sa na realizovaní akčných plánov v súlade s PHRSR obce Baláže na roky 2025 - 2034.

Inštitucionálne a organizačné zabezpečenie realizácie akčných plánov obce Baláže
Implementácia PHRSR obce Baláže sa bude realizovať aj prostredníctvom konkrétnych Akčných plánov. Akčné plány PHRSR by mali byť priamo napojené na rozpočet obce a zároveň reflektujú kompetencie obce.

Návrh systému riadenia a implementácie akčných plánov PHRSR obce Baláže je nasledovný:
- Obecné zastupiteľstvo monitoruje implementáciu akčných plánov obce Baláže. Posudzuje a schvaľuje návrhy na zmenu a doplnenie akčných plánov.
- Realizáciu konkrétnych projektov Akčného plánu obce Baláže budú zabezpečovať pracovníci úradu a starosta obce.
- Kontrolným orgánom budú poverené jednotlivé komisie Obecného zastupiteľstva obce Baláže.

Realizácia vyžaduje pravidelnú systematickú prácu skupín odborníkov a pracovníkov samosprávy. Na tento účel sa doporučuje zriadiť nasledovné orgány s prepojením na vlastné ľudské zdroje:

Výbor pre PHRSR
Poradný orgán zložený zo starostu a poslancov obecného zastupiteľstva. Úlohou výboru bude v intervale minimálne dva krát do roka posúdiť Správu o realizácii PHRSR a stav finančného čerpania prostriedkov, dopadovú analýzu PHRSR, plán na ďalšie obdobie a navrhovať stratégiu rozvoja a doplnenie úloh a opatrení, ktoré neboli uvedené v PHRSR.

Komisia strategického rozvoja
Výkonný útvar, zabezpečujúci plánovanie a realizáciu úloh PHRSR. Úlohou útvaru bude: vypracovávať Opatrenia, koordinovať Opatrenia, monitorovať realizáciu Projektov, vypracovávať dopadové analýzy Projektov, spolupracovať s inými partnermi doma a v zahraničí na realizácii Projektov, vyhľadávať potenciálne zdroje a partnerstvá na realizáciu úloh PHRSR, dohliadať nad ekonomickým čerpaním Projektových prostriedkov, zbierať podklady o Projektoch v rámci PHRSR realizovaných inými

subjektami, viesť aktuálnu analýzu demografie a štruktúry ekonomických charakteristík obce, sledovať podnikateľskú klímu a vzájomný vzťah odvetví v obci, poskytovať asistenciu podnikom vytváraním všestranných komunikačných kanálov, atď.

Koordinátor pre stratégiu
Bude mať za úlohu: fungovať ako výkonný tajomník, koordinovať realizáciu PHRSR, predkladať správy, podieľať sa na určovaní priorít realizácie PHRSR, koordinovať stretnutia, podnety, požiadavky predstaviteľov rozhodujúcich odvetví na území obce, zaznamenávať dôležité trendy v hospodárstve majúce dopad na vývoj obce, podieľať sa na budovaní verejno-súkromných partnerstiev, zúčastňovať sa na dôležitých domácich a zahraničných stretnutiach, konferenciách, zameraných na rozvoj obce.

Vlastní zamestnanci
Do realizácie PHRSR budú zapojení aj ostatní zamestnanci.

7.1 SYSTÉM MONITOROVANIA A HODNOTENIA PLNENIA PHRSR

Medzi kľúčové činnosti a procesy nevyhnutné pre správne zabezpečenie implementácie PHRSR patria aj monitorovanie a hodnotenie na úrovni programu i jednotlivých projektov. Základom nového strategického prístupu v oblasti monitoringu a hodnotenia pre programové obdobie 2025 - 2034 je dôraz kladený na jasné definovanie cieľov a orientácia na výsledky intervencií. Jednotné a správne porozumenie nového výsledkovo orientovaného prístupu k politike súdržnosti EÚ je kľúčovým faktorom efektívnej prípravy a realizácie programového obdobia 2025 - 2034. Premenu plánovaných vstupov, výstupov a výsledkov na skutočné vstupy, výstupy a dosiahnuté výsledky prostredníctvom výberu a implementácie projektov možno pozorovať v reálnom čase pomocou monitorovacích mechanizmov. Monitorovanie, ktorého dominantným nástrojom sú merateľné ukazovatele, je teda zamerané predovšetkým na sledovanie efektivity implementačných a riadiacich mechanizmov programu a na dosahovanie cieľov programu. Na rozdiel od vstupov a výstupov, skutočne dosiahnutý výsledok je okrem realizácie programu daný aj externými faktormi mimo dosahu programu. Externé faktory môžu mať na dosahovanie výsledku minimálny alebo výraznejší vplyv. Práve preto je pri tvorbe programu kľúčové identifikovať pokiaľ možno všetky faktory, ktoré môžu ovplyvniť dosahovanie zvoleného výsledku a rozhodnúť, ktoré z nich budú predmetom programu. Z tohto dôvodu je určenie celkového skutočne dosiahnutého výsledku t.j. reálneho dopadu (dosahu) programu na zmenu sociálno-ekonomickej reality možné len na základe vykonania hodnotenia dopadov.

Dopady nebudú merané prostredníctvom ukazovateľov, ale vhodne zvolenými metódami hodnotenia. Hodnotenie vychádza z údajov získaných na základe monitorovania, kombinuje ich s ďalšími údajmi a poskytuje pridanú hodnotu pre proces učenia, zdokonaľovania a zvyšovania transparentnosti verejných politík tým, že analyzuje unikátnu špecifickú situáciu hodnoteného programu. Hľadá súvislosti, ktoré nie sú evidentné a dopady, ktoré neboli plánované, poskytuje relevantné dôkazy. Stanovenie vhodných výstupových a najmä výsledkových merateľných ukazovateľov je kľúčové, aby bolo možné merať a spätne vyhodnotiť dosahovanie plánovanej zmeny sociálno-ekonomickej reality. Výstupové merateľné ukazovatele pre všetky prioritné osi PHRSR je potrebné definovať v závislosti od plánovaných aktivít a projektov, ktoré prispievajú k dosahovaniu plánovaného výsledku. Zvoliť by mali len tie merateľné ukazovatele, ktoré vystihujú podstatu výstupov priorít a prioritných osí PHRSR. Cieľové hodnoty predstavujú kvalifikovaný odhad, ktorý môže byť v prípade potreby upravený na základe vývoja implementácie. Pri stanovovaní cieľových hodnôt je vhodné vychádzať zo skúseností s implementáciou podobných projektov v minulosti, z dostupných cenníkov, prípadne smerných ukazovateľov (tzv. benchmarkov).

Monitoring
Významným predpokladom pre úspešné napĺňanie cieľov PHRSR obce Baláže je posilnenie postavenia miestnej samosprávy pri implementácií samotného programu. Zároveň je potrebné, aby miestna samospráva aktívne iniciovala vznik partnerstiev (spolupráce) s významnými socioekonomickými aktérmi pôsobiacimi na území obce. Úlohou miestnej samosprávy je pravidelné monitorovanie a vyhodnocovanie plnenia PHRSR obce Baláže. Hlavným cieľom monitorovania je pravidelné sledovanie realizácie cieľov Programu a projektov s využitím systému merateľných ukazovateľov. Výstupy z monitorovania zabezpečujú pre obec Baláže vstupy pre rozhodovanie pre účely zlepšenia implementácie PHRSR, vypracovávanie priebežných správ a záverečnej správy o vykonávaní PHRSR a podklady pre rozhodovanie obecného zastupiteľstva obce Baláže (napr. v súvislosti s prípadnou revíziou PHRSR). Monitorovanie a hodnotenie zabezpečujú všetky subjekty zúčastnené na riadení PHRSR v rozsahu zadefinovaných úloh a zodpovedností (definované v PHRSR obce Baláže). V súvislosti s implementáciou PHRSR je monitorovanie na úrovni individuálnych projektov

zabezpečované, v rámci príslušných opatrení, zodpovednými projektovými manažérmi (projektový manažér, poverený zástupca zodpovedný za realizáciu projektu).

Monitorovanie na úrovni cieľov a prioritných osí PHRSR ako celku bude zabezpečovať OcÚ Baláže. Údaje získané v procese monitorovania predstavujú významný zdroj informácií pre riadenie PHRSR a pre prijímanie rozhodnutí OcÚ Baláže a Obecného zastupiteľstva. Zároveň sú využívané v procese hodnotenia PHRSR, resp. jeho rôznych aspektov. Monitorovanie (a následne hodnotenie) prebieha na základe systému merateľných ukazovateľov.

Ciele PHRSR sa definujú a následne kvantifikujú v procese programovania prostredníctvom sústavy merateľných ukazovateľov. Ukazovatele sú záväzné pre všetky subjekty a sú súčasťou PHRSR obce Baláže. Napĺňanie zadefinovaných ukazovateľov predstavuje najdôležitejší nástroj pre monitorovanie a hodnotenie napĺňania cieľov PHRSR. Rámcové merateľné ukazovatele PHRSR sú uvedené na konci programovej časti PHRSR obce Baláže na roky 2025 - 2034. Monitorovanie začína na najnižšom stupni – na úrovni projektu. Pre potreby monitorovania je projekt základnou jednotkou, ktorá je analyzovaná prostredníctvom relevantných zozbieraných údajov.

Hodnotenie
V súlade so systémom riadenia, definovaným v PHRSR, hodnotenie predstavuje proces, ktorý systematicky skúma prínos z realizácie PHRSR a jeho súlad s cieľmi stanovenými v PHRSR a analyzuje účinnosť realizačných procesov a vhodnosť nastavenia jednotlivých opatrení a skupiny aktivít a pripravuje odporúčania na zvýšenie ich efektívnosti. Počas programového obdobia (roky 2025 - 2034) sa odporúča vykonávať priebežné hodnotenia a po ukončení programového obdobia, tzv. následné hodnotenie. Výsledky sa zverejňujú podľa platných predpisov o prístupe k informáciám. Proces hodnotenia z hľadiska jeho vykonávania je rozdelený na interné a externé hodnotenie. Pri internom hodnotení je v procese hodnotenia realizovaný vlastnými (internými) kapacitami subjektu zodpovedného za administratívne zabezpečenie realizácie PHRSR, naopak na externom hodnotení sa podieľa externý subjekt (iná právnická alebo fyzická osoba).

Priebežné hodnotenie
Proces priebežného hodnotenia má formu série hodnotení, ktorých cieľom je kontinuálne počas implementácie Programu skúmať rozsah, do akého sa využili prostriedky, skúmať efektívnosť a účinnosť programovania a sociálno-ekonomický dopad. Zároveň identifikuje faktory, ktoré prispeli k úspechu alebo neúspechu implementácie Programu vrátane udržateľnosti a identifikovania vhodných postupov. Hodnotenie sa vykonáva systematicky a priebežne počas celého trvania Programu až po predloženie Záverečnej správy Programu. Priebežné hodnotenia sa odporúča vykonávať raz ročne. Hodnotiace obdobie je obdobie od 1. januára do 31. decembra príslušného roka. Správu z hodnotenie predkladá OcÚ obecnému zastupiteľstvu obce Baláže najneskôr do 6 mesiacov po uplynutí príslušného hodnotiaceho obdobia. Základnými podkladmi pre prípravu hodnotenia sú monitorovacie správy projektov realizovaných v rámci príslušného PHRSR a priebežné správy o implementovaní PHRSR predkladané Obecnému zastupiteľstvu obce Baláže. Výsledky hodnotenia sú podkladom pre rozhodnutia OcÚ a Obecné zastupiteľstvo obce Baláže pri riadení realizácie PHRSR s účelom dosiahnuť žiaduci pokrok smerom k naplneniu hlavných ekonomických, sociálnych a environmentálnych cieľov.

Následné hodnotenie
Následné hodnotenie skúma rozsah, v akom sa využili zdroje, účinnosť a efektívnosť programovania a sociálno-ekonomický vplyv. Následné hodnotenie určí faktory, ktoré prispeli k úspechu alebo neúspechu vykonávania PHRSR a určí osvedčené postupy. Výstupom následného hodnotenia je Záverečná správa o hodnotení PHRSR obce Baláže. Hodnotiace obdobie pri následnom hodnotení predstavuje obdobie celej realizácie PHRSR (tzv. programové obdobie. Programové obdobie začína dňom schválenia Programu príslušným monitorovacím výborom a končí 31.12.2035. Vypracovanie Záverečnej správy zabezpečí OcÚ Baláže, ktorý ju do 6 mesiacov od ukončenia programového obdobia predkladá obecnému zastupiteľstvu.

Formulár č. R 5 - Plán hodnotenia a monitorovania

Plán priebežných hodnotení PHRSR na programové obdobie 2025 - 2034		
Typ hodnotenia	Vykonať prvýkrát	Dôvod vykonania/ periodicita

Strategické hodnotenie	v roku 2029	podľa rozhodnutia obce/koordinátora PHRSR a vzniknutej spoločenskej potreby.
Operatívne hodnotenie		
Tematické hodnotenie časti PHRSR	v roku 2024, 2026, 2028, 2031	téma hodnotenia identifikovaná ako riziková časť vo výročnej monitorovacej správe za predchádzajúci kalendárny rok
Ad hoc mimoriadne hodnotenie	podľa potreby	pri značnom odklone od stanovených cieľov a doľahnutých hodnôt ukazovateľov pri návrhu na revíziu PHRSR
Ad hoc hodnotenie celého PHRSR alebo jeho časti	na konci programovacieho obdobia	na základe rozhodnutia starostu/primátora, kontrolného orgánu obce/mesta, podnetu poslancov; na základe protokolu NKÚ SR, správy auditu ...

Zdroj: Príloha k metodike PHRSR, 2014, s.25.

7.2 KOMUNIKAČNÝ PLÁN

Obec bude priebežne informovať o realizácii PHRSR prostredníctvom verejných zasadnutí OZ, ako aj prostredníctvom vlastnej www stránky. Na stránke sa budú priebežne publikovať schválené monitorovacie správy, ktoré boli schválené obecným zastupiteľstvom. V prípravnej fáze monitorovacej správy budú môcť zúčastnené strany pripomienkovať predkladaný materiál. Zodpovedný za pravidelné informovanie bude OcÚ Baláže.

Formulár č. R 1 - **Komunikačný plán pre fázu realizácie PHRSR**

P. č.	Časový rámec	Miesto konania	Cieľová skupina	Forma	Téma, ciele	Vstupné údaje	Výstupy
1.	01/2027	OcÚ	poslanci, obyvatelia, neziskové a podnikateľské subjekty	verejné prerokovanie	Prepojenie PHRSR a rozpočtovania, hodnotenie plnenia za predchádzajúci rok	Hodnotiaca a monitorovacia správa plnenia PHRSR, rozpočet na príslušný rok, Výročná správa obce, Záverečný účet	Monitorovacia správa, Uznesenie OZ
2.	01/2028	OcÚ	poslanci, obyvatelia, neziskové a podnikateľské subjekty	verejné prerokovanie	Prepojenie PHRSR a rozpočtovania, hodnotenie plnenia za predchádzajúci rok	Hodnotiaca a monitorovacia správa plnenia PHRSR, rozpočet na príslušný rok, Výročná správa obce, Záverečný účet	Monitorovacia správa, Uznesenie OZ
3.	01/2029	OcÚ	poslanci, obyvatelia, neziskové a podnikateľské subjekty	verejné prerokovanie	Prepojenie PHRSR a rozpočtovania, hodnotenie plnenia za predchádzajúci rok	Hodnotiaca a monitorovacia správa plnenia PHRSR, rozpočet na príslušný rok, Výročná správa obce, Záverečný účet	Monitorovacia správa, Uznesenie OZ
4.	01/2030	OcÚ	poslanci, obyvatelia, neziskové a podnikateľské subjekty	verejné prerokovanie	Prepojenie PHRSR a rozpočtovania, hodnotenie plnenia za predchádzajúci rok	Hodnotiaca a monitorovacia správa plnenia PHRSR, rozpočet na príslušný rok, Výročná správa obce, Záverečný účet	Monitorovacia správa, Uznesenie OZ
5.	01/2031	OcÚ	poslanci, obyvatelia, neziskové a podnikateľské subjekty	verejné prerokovanie	Prepojenie PHRSR a rozpočtovania, hodnotenie plnenia za predchádzajúci rok	Hodnotiaca a monitorovacia správa plnenia PHRSR, rozpočet na príslušný rok, Výročná správa obce, Záverečný účet	Monitorovacia správa, Uznesenie OZ
6.	01/2032	OcÚ	poslanci, obyvatelia, neziskové a podnikateľské subjekty	verejné prerokovanie	Prepojenie PHRSR a rozpočtovania, hodnotenie plnenia za predchádzajúci rok	Hodnotiaca a monitorovacia správa plnenia PHRSR, rozpočet na príslušný rok, Výročná správa obce, Záverečný účet	Monitorovacia správa, Uznesenie OZ
7.	01/2033	OcÚ	poslanci, obyvatelia, neziskové a podnikateľské subjekty	verejné prerokovanie	Prepojenie PHRSR a rozpočtovania, hodnotenie plnenia za predchádzajúci rok	Hodnotiaca a monitorovacia správa plnenia PHRSR, rozpočet na príslušný rok, Výročná správa obce, Záverečný účet	Monitorovacia správa, Uznesenie OZ
8.	01/2034	OcÚ	poslanci, obyvatelia, neziskové a podnikateľské subjekty	verejné prerokovanie	Prepojenie PHRSR a rozpočtovania, hodnotenie plnenia za predchádzajúci rok	Hodnotiaca a monitorovacia správa plnenia PHRSR, rozpočet na príslušný rok,	Monitorovacia správa, Uznesenie OZ

						Výročná správa obce, Záverečný účet	
9.	01/2035	OcÚ	poslanci, obyvatelia, neziskové a podnikateľské subjekty	verejné prerokovanie	Prepojenie PHRSR a rozpočtovania, hodnotenie plnenia za predchádzajúci rok	Hodnotiaca a monitorovacia správa plnenia PHRSR, rozpočet na príslušný rok, Výročná správa obce, Záverečný účet	Monitorovacia správa, Uznesenie OZ, Záverečná hodnotiaca správa

Zdroj: Príloha k metodike PHRSR, 2014, s.25.

8 AKČNÝ PLÁN

Akčný plán je konkrétny a záväzný harmonogram činností súvisiacich s rozvojom obce v jednotlivých oblastiach sociálno-ekonomického rozvoja, vychádza zo stratégie, je jej logickou súčasťou a realizuje sa prostredníctvom konkrétnych nosných a podporných projektov. Akčný plán obsahuje záväzky týkajúce sa plnenia jednotlivých úloh ako aj zoznam inštitúcií zodpovedných za ich plnenie, predpokladané zdroje financovania, predpokladané objemy rozpočtov, dopad na rozpočet relevantného subjektu, ako aj stav momentálnej pripravenosti projektov. Súčasťou akčného plánu je predpokladaný časový harmonogram. Predpokladané rozpočty v pláne sú uvedené v **tis. €.**

8.1 PROGRAM 1. HOSPODÁRSTVO A VEDECKO-TECHNICKÝ ROZVOJ

Strategický zámer						
Zlepšiť podmienky pre rozvoj podnikateľských aktivít, s dôrazom na zvýšenie úrovne zamestnanosti a úrovne a kvality služieb pre obyvateľov obce. V oblasti priemyslu je potrebné okrem zachovania stabilných prvkov výroby všetkými možnými opatreniami podporovať vytváranie nových pracovných príležitostí.						
Podprogram 1.1. Podpora malého a stredného podnikania zo strany obce.						
Cieľ 1.1	Finančne, legislatívne a technicky podporovať malé a stredné podnikanie zo strany obce.					
Opatrenie 1.1.1	Zakladanie a revitalizácia malých a stredných podnikov s majetkovou účasťou obce.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Tvorba podmienok.	podľa potreby	rozpočet obce, podnikateľské subjekty	súkromný sektor	stredný	podnikateľské subjekty, obec
Opatrenie 1.1.2	Podpora rozvoja obchodných a komerčných služieb v obci.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Podpora výstavby maloobchodných predajní.	podľa potreby	podnikateľské subjekty, úvery,	súkromný sektor	žiadny	podnikateľské subjekty
	Výstavba trhoviska v centrálnej časti obce Baláže.	30	rozpočet obce, ŠF EÚ, podnikateľské subjekty, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
	Podpora zriaďovania prevádzok reštauračných služieb.	podľa potreby	podnikateľské subjekty, úvery,	súkromný sektor	žiadny	podnikateľské subjekty
	Podpora zriadenie sezónneho bufetu v priestoroch športového areálu.	20	rozpočet obce, ŠF EÚ, podnikateľské subjekty, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor	vysoký	obec Baláže

Podprogram 1.2. Podpora tradičných odvetví priemyslu, hospodárstva a poľnohospodárstva.						
Cieľ 1.2	Zabezpečiť rozvoj tradičných odvetví v obci.					
Opatrenie 1.2.1	Podpora tradičných odvetví.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Vypracovanie technickej dokumentácie.	50	podnikateľské subjekty, úvery, iné grantové schémy	súkromný sektor	žiadny	podnikateľské subjekty
	Využitie existujúcej infraštruktúry na rozvoj výrobných prevádzok, remeselná výroba, atď..	200	podnikateľské subjekty, úvery, iné grantové schémy	súkromný sektor	žiadny	podnikateľské subjekty
	Zníženie negatívnych dopadov lesohospodárskej výroby.	200	podnikateľské subjekty, úvery, iné grantové schémy	súkromný sektor	žiadny	podnikateľské subjekty
	Podpora lesníctva.	500	podnikateľské subjekty, úvery, iné grantové schémy	súkromný sektor	žiadny	podnikateľské subjekty

Podprogram 1.3. Podpora inovačných aktivít v podnikoch.	
Cieľ 1.3	Vytvorenie podmienok na rozvoj inovačných aktivít v súkromných podnikoch.

Opatrenie 1.3.1	Zavádzanie nových technológií do súčasných výrobných prevádzok.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Zavádzanie nových technológií do výrobných prevádzok.	200	podnikateľské subjekty, úvery, iné grantové schémy, ŠF EÚ	súkromný sektor	žiadny	podnikateľské subjekty

Podprogram 1.4. Energetická efektívnosť a progresívne technológie vo výrobe.						
Cieľ 1.4	Zvýšenie energetickej efektívnosti na strane výroby aj spotreby a zavádzanie progresívnych technológií v energetike.					
Opatrenie 1.4.1	Podpora výstavby zariadení na využívanie obnoviteľných zdrojov energie.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Spracovanie technickej dokumentácie.	5	rozpočet obce, ŠF EÚ, podnikateľské subjekty, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor	nízky	obec Baláže
	Vybudovanie fotovoltalických panelov na verejných budovách.	50	rozpočet obce, ŠF EÚ, podnikateľské subjekty, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
	Technológie na využívanie OZE.	50	rozpočet obce, ŠF EÚ, podnikateľské subjekty, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor	vysoký	obec Baláže

	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Podprogram 1.1. Podpora malého a stredného podnikania zo strany obce.										
Cieľ 1.1										
Opatrenie 1.1.1										
Opatrenie 1.1.2										
Podprogram 1.2. Podpora tradičných odvetví priemyslu, lesného hospodárstva a poľnohospodárstva..										
Cieľ 1.2										
Opatrenie 1.2.1										
Podprogram 1.3. Podpora inovačných aktivít v podnikoch.										
Cieľ 1.3										
Opatrenie 1.3.1										
Podprogram 1.4. Energetická efektívnosť a progresívne technológie vo výrobe.										
Cieľ 1.4										
Opatrenie 1.4.1										

8.2 PROGRAM 2. DOPRAVA A KOMUNIKÁCIE

Strategický zámer						
Podpora investičných aktivít so zameraním na modernizáciu a budovanie regionálnych komunikácií (ciest I./III. triedy) zaisťujúcich dopravnú obslužnosť obce Baláže. Zámerom je zabezpečiť také prepojenie osídlenia, ktoré umožní efektívny pohyb ľudí a tovaru, modernizáciu dopravných subsystémov zabezpečujúcich bezpečné a hygienicky vyhovujúce dopravné trasy. Cieľom investícií do tohto typu dopravnej infraštruktúry je odstránenie identifikovaných nedostatkov v cestnej sieti s ohľadom environmentálny a bezpečnostný aspekt.						
Podprogram 2.1. Komunikácie						
Cieľ 2.1	Zabezpečiť výstavbu a rekonštrukciu miestnych a štátnych komunikácií.					
Opatrenie 2.1.1	Výstavba a rekonštrukcia miestnych komunikácií v obci.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Vypracovanie technickej dokumentácie.	5	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	stredný	obec Baláže
	Rekonštrukcia miestnych komunikácií (3 km).	150	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
Opatrenie 2.1.2	Výstavba a rekonštrukcia štátnych komunikácií v obci.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Rekonštrukcia cesty III/2418 v úseku Priechod - Baláže.	podľa potreby	SSC/VÚC BBSK, ŠF EÚ	verejný sektor	žiadny	SSC / VÚC BBSK,
Opatrenie 2.1.3	Výstavba cyklocestičiek na prepojenie sídiel regiónu.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia

Aktivity	Vypracovanie technickej dokumentácie.	5	rozpočet obce, ŠF EÚ, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor	stredný	obec Baláže
	Výstavba cyklocestičky prepájajúcej obec s NKP Kalište.	50	rozpočet obce, ŠF EÚ, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
	Výstavba cyklocestičiek smerom na obec Priechod a Šachtičky.	50	rozpočet obce, ŠF EÚ, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
Opatrenie 2.1.4	Dostavba parkovísk pre potreby občianskej infraštruktúry.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Vypracovanie technickej dokumentácie.	5	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	stredný	obec Baláže
	Dostavba parkoviska pred obecným cintorínom.	20	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
	Rekonštrukcia a rozšírenie parkovacích plôch v priestore OcÚ a domom kultúry.	20	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
	Rekonštrukcia a rozšírenie parkovacích plôch v priestore športového areálu.	30	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
Opatrenie 2.1.5	Dostavba a rekonštrukcia chodníkov popri miestnych komunikáciách.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Vypracovanie technickej dokumentácie.	2	rozpočet obce, ŠF EÚ, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
	Výstavba jednostranného chodníka pozdĺž miestnej komunikácie od cesty III triedy.	250	rozpočet obce, ŠF EÚ, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
	Výstavba chodníkov pozdĺž miestnych komunikácií.	150	rozpočet obce, ŠF EÚ, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
Opatrenie 2.1.6	Rekonštrukcia/výstavba mostov, lávok a priepustov.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Vypracovanie technickej dokumentácie.	5	rozpočet obce, ŠF EÚ, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor	Nízky	obec Baláže
	Rekonštrukcia premostenia.	50	rozpočet obce, ŠF EÚ, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
	Rekonštrukcia priepustov v miestnych komunikáciách.	50	rozpočet obce, ŠF EÚ, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
Opatrenie 2.1.7	Úprava dopravnej infraštruktúry.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Optimalizácia dopravného značenia.	Podľa potreby	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	nízky	obec Baláže
	Osadenie spomaľovačov na miesnych komunikáciách.	Podľa potreby	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	nízky	obec Baláže
	Vyhotoviť passport dopravného značenia a osadiť potrebné dopravné značenie.	5	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	nízky	obec Baláže
	Obmedzenie najvyššiej povolenej rýchlosti v obytnej zóne (30 km/h).	Podľa potreby	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	nízky	obec Baláže

Podprogram 2.2. Doprava						
Cieľ 2.2	Zabezpečenie dopravného spojenia hromadnou autobusovou dopravou, prípadne železničnou dopravou.					
Opatrenie 2.2.1	Riešenie zastávok SAD ako prvkov drobnej architektúry (prístrešky, lavičky, sedenia, informačné tabule, smetné koše, zeleň,...).					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Vypracovanie technickej dokumentácie.	podľa potreby	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	nízky	obec Baláže
	Rekonštrukcia zastávok SAD.	15	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	Vysoký	obec Baláže

	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Podprogram 2.1. Komunikácie										
Cieľ 2.1										
Opatrenie 2.1.1										
Opatrenie 2.1.2										

Opatrenie 2.1.3										
Opatrenie 2.1.4										
Opatrenie 2.1.5										
Opatrenie 2.1.6										
Opatrenie 2.1.7										
Podprogram 2.2. Doprava										
Cieľ 2.2										
Opatrenie 2.2.1										

8.3 PROGRAM 3. TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA

Strategický zámer						
Rozvoj komplexnej infraštruktúry podporujúcej rozvoj obce a zohľadňujúcej rast kvality života obyvateľov obce a životného prostredia. Rozvoj infraštruktúry bude smerovať hlavne k jej rozšíreniu na potenciálne priemyselné zóny v obci, IBV, ako aj na rekonštrukciu súčasnej infraštruktúry - vodovodnej, elektrickej, komunikačnej.						
Cieľ 3	Zabezpečiť rozvoj a rekonštrukciu technickej infraštruktúry v obci.					
Opatrenie 3.1	Výstavba inžinierskych sietí v nových lokalitách IBV.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Vypracovanie technickej dokumentácie.	podľa potreby	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
	Príprava priestorov pre IBV.	podľa potreby	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
Opatrenie 3.2	Rozšírenie verejného osvetlenia.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Vypracovanie technickej dokumentácie a príprava projektového spisu.	podľa potreby	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	nízky	obec Baláže
	Intenzifikácia verejného osvetlenia.	20	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
	Zapojenie fotovoltaických panelov na obce pre napájanie siete verejného osvetlenia (batériové riešenie).	20	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
	Realizácia osvetlenia vstupu do obce.	10	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
	Modernizácia verejného osvetlenia.	100	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
Opatrenie 3.3	Revitalizácia pietnych miest v obci.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Spracovanie technickej dokumentácie.	5	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	stredný	obec Baláže
	Revitalizácia obecných cintorínov.	50	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
	Zriadenie urnového hája na miestnom cintoríne.	20	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
Opatrenie 3.4	Zásobovanie pitnou vodou.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Spracovanie technickej dokumentácie.	10	SVS, a.s., rozpočet obce, ŠF EÚ,	verejný sektor	vysoký	SVS, a.s., obec Baláže
	Rekonštrukcia vodovodnej siete.	800	SVS, a.s., rozpočet obce, ŠF EÚ,	verejný sektor	vysoký	SVS, a.s., obec Baláže
	Inštalácia požiarnych hydrantov v celom zastavanom území obce.	30	SVS, a.s., rozpočet obce, ŠF EÚ,	verejný sektor	vysoký	SVS, a.s., obec Baláže
Opatrenie 3.5	Zvýšenie kapacity elektrickej a plynovej rozvodnej siete.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Rekonštrukcia rozvodnej elektrickej siete.	podľa potreby	rozpočet SSE, a.s., ŠF EÚ	verejný sektor / súkromný sektor	žiadny	SSE, a.s.,
Opatrenie 3.6	Zníženie energetickej náročnosti budov.					
		Predpokladaný	Zdroje	Realizácia	Dopad na	Oprávnení

		rozpočet	financovania		rozpočet	žiadatelia
Aktivity	Zateplenie verejných budov a budov vo vlastníctve obce.	200	rozpočet obce, ŠF EÚ,	verejný sektor	vysoký	obec Baláže

	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Cieľ 3										
Opatrenie 3.1										
Opatrenie 3.2										
Opatrenie 3.3										
Opatrenie 3.4										
Opatrenie 3.5										
Opatrenie 3.6										

8.4 PROGRAM 4. ODPADOVÉ HOSPODÁRSTVO

Strategický zámer						
Vytvorenie efektívneho a spoľahlivého systému odvádzania a zneškodňovania odpadov produkovaných subjektmi. Zabezpečiť výstavbu/dostavbu splaškovej a dažďovej kanalizačnej siete. Vytvoriť podmienky na odvoz a likvidáciu TKO a nebezpečného odpadu, vytvorenie podmienok na efektívnu separáciu odpadu v obci.						
Cieľ 4	Nakladanie s komunálnym a drobným stavebným odpadom					
Opatrenie 4.1	V súlade s prijatými koncepciami zabezpečiť permanentné znižovanie podielu skladovanej časti odpadov, k čomu organizovať mobilné zbery textílii, kovového odpadu, viacvrstvových obalov nebezpečných odpadov.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Zvýšiť enviromentálne povedomie ľudí.	podľa potreby	rozpočet obce	verejný a súkromný sektor	nízky	obec Baláže
	Pokračovať v poskytovaní veľkoobjemových kontajnerov na zber objemného odpadu.	1/rok	rozpočet obce	verejný a súkromný sektor	nízky	obec Baláže
	Pokračovať v zbere nebezpečných odpadov.	podľa potreby	rozpočet obce	verejný a súkromný sektor	nízky	obec Baláže
	Zvyšovanie úrovne environmentálneho povedomia obyvateľov.	podľa potreby	rozpočet obce	verejný a súkromný sektor	nízky	obec Baláže
Opatrenie 4.2	Zabezpečiť separáciu komunálneho odpadu v obci.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Ekonomicky motivovať obyvateľstvo.	podľa potreby	rozpočet obce	verejný a súkromný sektor	nízky	obec Baláže
	Vybudovanie prístreškov a ohrád pre umiestňovanie domového odpaduna stojiskách v obci, umiestnenie malých smetných košov vo verejných komunikačných priestoroch.	podľa potreby	rozpočet obce, MŽP SR,ŠF EÚ	verejný a súkromný sektor	nízky	obec Baláže
	Doplnenie zberných nádob na kuchynský odpad.	podľa potreby	rozpočet obce, MŽP SR	verejný a súkromný sektor	nízky	obec Baláže
Opatrenie 4.3	Rekultivácia čiernych skládok.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Odstránenie čiernej skládky.	5	rozpočet obce, MŽP SR	verejný a súkromný sektor	nízky	obec Baláže
Opatrenie 4.4	Zberný dvor a obecné kompostovisko.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Vypracovanie technickej dokumentácie.	10	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	stredný	obec Baláže
	Obstaranie drvičky odpadu BRKO.	50	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
	Zakúpenie váhy pre zberný dvor.	50	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
	Výstavba zberového dvora a kompostárne.	600	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	vysoký	obec Baláže

	Výstavba manipulačnej plochy zberného dvora.	100	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
	Zakúpenie a umiestnenie kontajnerov na separovaný zber.	20	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
	Dokúpenie technického vybavenia (traktor, lys, fermentor).	100	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
Opatrenie 4.5	Výstavba zariadení na odvádzanie odpadových vôd.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Vypracovanie technickej dokumentácie.	50	SVS, a.s., rozpočet obce, ŠF EÚ,	verejný sektor	vysoký	SVS, a.s., obec Baláže
	Výstavba kanalizačnej siete.	1000	SVS, a.s., rozpočet obce, ŠF EÚ,	verejný sektor	vysoký	SVS, a.s., obec Baláže
	Výstavba ČOV.	450	SVS, a.s., rozpočet obce, ŠF EÚ,	verejný sektor	vysoký	SVS, a.s., obec Baláže
Opatrenie 4.6	Výstavba dažďovej kanalizačnej siete.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Vypracovanie technickej dokumentácie.	5	rozpočet obce, ŠF EÚ,	verejný sektor	stredný	obec Baláže
	Vybudovanie žľabov na odvádzanie povrchových vôd pozdĺž štátnej cesty III. triedy a miestnych komunikáciách.	150	rozpočet obce, ŠF EÚ,	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
	Výstavba opatrení pre odvedenie prívalových vôd do recipientu Babinského potoka.	500	rozpočet obce, ŠF EÚ,	verejný sektor	vysoký	obec Baláže

	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Cieľ 4										
Opatrenie 4.1										
Opatrenie 4.2										
Opatrenie 4.3										
Opatrenie 4.4										
Opatrenie 4.5										
Opatrenie 4.6										

8.5 PROGRAM 5. ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Strategický zámer						
Strategickým zámerom obce je nielen zachovanie existujúceho dobrého stavu životného prostredia a zvyšovania jeho kvality, ale aj eliminácia slabých stránok, neustála osveta, výchova a informovanosť o stave životného prostredia.						
Podprogram 5.1. Informovanosť a poradenstvo						
Cieľ 5.1.	Zabezpečiť účinný systém informovanosti a poradenstva					
Opatrenie 5.1.1	Spracovať koncepciu zabezpečenia informovanosti, poradenstva a prevencie v oblasti ŽP. Trvale preferovať poradenstvo a prevenciu pred represiou.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Vypracovanie koncepcie pre ochranu životného prostredia v obci.	podľa potreby	rozpočet obce, MŽP SR	verejný sektor	nízky	obec Baláže
	Prezentácia a šírenie osvety v oblasti životného prostredia.	podľa potreby	rozpočet obce	verejný sektor	nízky	obec Baláže

Podprogram 5.2. Ochrana a racionálne využívanie vôd, ochrana pred povodňami						
Cieľ 5.2	Zabezpečiť ochranu a racionálne využívanie vôd, ochranu pred povodňami.					
Opatrenie 5.2.1	Zabezpečiť dostatok kvalitnej pitnej vody, minimalizovať straty vo vodovodných sieťach.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Údržba a dostavba existujúcej vodovodnej siete.	podľa potreby	SVS, a.s., rozpočet obce, ŠF EÚ,	verejný sektor	vysoký	SVS, a.s., obec Baláže
Opatrenie 5.2.2	Revitalizácia protipovodňových opatrení.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia

Aktivity	Spracovanie technickej dokumentácie.	10	rozpočet obce, ŠF EÚ, podnikateľské subjekty, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor	stredný	obec Baláže
	Revitalizácia protipovodňových opatrení.	300	rozpočet obce, ŠF EÚ, podnikateľské subjekty, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
	Výsadba vodomilnej zelene v hydrických koridoroch.	10	rozpočet obce, ŠF EÚ, podnikateľské subjekty, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
	Výsadba protierozívnej zelene na zadržanie vody v území a pod..	50	rozpočet obce, ŠF EÚ, podnikateľské subjekty, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
	Výstavba dažďových záhrad a vsakovacích jám.	150	rozpočet obce, ŠF EÚ, podnikateľské subjekty, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
	Vodozádržné opatrenia pri obecných budovách a využitie vody na verejných priestranstvách.	200	rozpočet obce, ŠF EÚ, podnikateľské subjekty, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
Opatrenie 5.2.3	Revitalizácia korýt vodných tokov.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Vypracovanie technickej dokumentácie.	10	rozpočet obce, ŠF EÚ, MŽP SR, MPH SR, úvery, iné grantové schémy	verejný a súkromný sektor	stredný	obec Baláže
	Podpora revitalizácie koryta vodného toku.	150	rozpočet obce, ŠF EÚ, MŽP SR, MPH SR, úvery, iné grantové schémy	verejný a súkromný sektor	vysoký	obec Baláže

Podprogram 5.3. Ochrana ovzdušia						
Cieľ 5.3.	Zabezpečiť účinnú ochranu ovzdušia pred malými a strednými zdrojmi znečistenia nachádzajúcimi sa v katastrálnom území obce.					
Opatrenie 5.3.1	Zabezpečiť zníženie produkovaných emisií hlavným zdrojom znečistenia – domácnosti.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Stav pripravenosti	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Obmedziť spaľovaniu fosílnych palív.	podľa potreby	rozpočet obce, ŠF EÚ, súkromné subjekty	verejný a súkromný sektor	nízky	obec, obyvatelia
	Prechod na alternatívne zdroje vykurovania.	podľa potreby	rozpočet obce, ŠF EÚ, súkromné subjekty	verejný a súkromný sektor	nízky	obec, obyvatelia

Podprogram 5.4. Ochrana a rozvoj ostatných zložiek životného prostredia						
Cieľ 5.4.	Realizácia účinných opatrení v oblasti ostatných zložiek životného prostredia.					
Opatrenie 5.4.1	Realizácia protieróznych opatrení.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Spracovanie technickej dokumentácie.	1	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	nízky	obec Baláže
	Na rizikových lokalitách vysadiť pásy protieróznej krovinovej vegetácie.	50	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
Opatrenie 5.4.2	Výstavba a revitalizácia oddychových zón v obci.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Spracovanie technickej dokumentácie.	1	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	stredný	obec Baláže
	Výstavba oddychovej zóny v centrálnej časti obce a výsadba zelene.	50	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
	Revitalizácia zelene.	20	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	vysoký	obec Baláže

	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Podprogram 5.1. Informovanosť a poradenstvo										
Cieľ 5.1.										
Opatrenie 5.1.1										
Podprogram 5.2. Ochrana a racionálne využívanie vôd, ochrana pred povodňami										
Cieľ 5.2										
Opatrenie 5.2.1										

Opatrenie 5.2.2										
Opatrenie 5.2.3										
Podprogram 5.3. Ochrana ovzdušia										
Cieľ 5.3.										
Opatrenie 5.3.1										
Podprogram 5.4. Ochrana a rozvoj ostatných zložiek životného prostredia										
Cieľ 5.4.										
Opatrenie 5.4.1										
Opatrenie 5.4.2										

8.6 PROGRAM 6. SOCIÁLNE SLUŽBY A ZDRAVOTNÍCTVO

Strategický zámer						
Neustále rozvíjať širokú paletu sociálnych a zdravotných služieb poskytovaných v obci. Dbať o ich dostupnosť, kvalitu a vzájomnú vyváženosť za účelom dosiahnutia dôstojných podmienok života všetkých kategórií obyvateľov obce.						
Podprogram 6.1. Sociálne služby						
Cieľ 6.1	Doplniť chýbajúcu infraštruktúru sociálnych zariadení v obci a zvýšiť ich kvalitu.					
Opatrenie 6.1.1	Obyvatelia v dôchodkovom veku.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Poskytovanie služy SOS hodiniek.	5	rozpočet obce, ŠF EÚ, zdroje neziskových organizácií	verejný sektor	stredný	obec Baláže
	Poskytovanie terénnej opatrovateľskej služby.	Podľa potreby	rozpočet obce, ŠF EÚ, zdroje neziskových organizácií	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
	Realizácia podmienok na poskytovanie denného stravovania dôchodcov.	Podľa potreby	rozpočet obce, ŠF EÚ, zdroje neziskových organizácií	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
	Tvorba podmienok na donášku stravy do bytov, pranie, atď..	Podľa potreby	rozpočet obce, ŠF EÚ, zdroje neziskových organizácií	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
	Zriadenie klubu dôchodcov v kultúrnom dome.	20	rozpočet obce, ŠF EÚ, zdroje neziskových organizácií	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
Opatrenie 6.1.2	Mladé rodiny s deťmi.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Podpora mladých rodín s deťmi.	250	rozpočet obce, ŠF EÚ, zdroje neziskových organizácií	verejný sektor	vysoký	obec Baláže

Podprogram 6.2. Zdravotnícke služby						
Cieľ 6.2.	Doplniť chýbajúcu infraštruktúru zdravotníckych zariadení v obci a zvýšiť ich kvalitu.					
Opatrenie 6.2.1	Podpora poradenskej činnosti.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Zabezpečenie personálnych kapacít.	podľa potreby	rozpočet obce	verejný sektor	nízky	obec Baláže
	Zabezpečenie priestorov.	podľa potreby	rozpočet obce	verejný sektor	nízky	obec Baláže
Opatrenie 6.2.2	Zabezpečiť dostupnosť zdravotnej starostlivosti pre deti a dospelých občanov.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Výstavba priestorov pre zriadenie ambulancie praktického lekára.	50	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	vysoký	obec Baláže

Podprogram 6.3. Služby zamestnanosti						
Cieľ 6.3	Zlepšenie zamestnanosti a sociálnej inklúzie rizikových skupín obyvateľov obce.					
Opatrenie 6.3.1	Realizácia vzdelávacích kurzov v oblasti malého podnikania.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Finančné a personálne zabezpečenie.	podľa potreby	-	verejný, tretí sektor	nízky	obec Baláže
Opatrenie 6.3.2	Podpora klientov formou individuálneho poradenstva, posudzovania individuálnych schopností a vypracovávania individuálnych akčných plánov a rozvoj celoživotného poradenstvo.					

		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Zabezpečenie priestorov na uskutočňovanie poradenských služieb.	podľa potreby	rozpočet obce, ŠF EÚ	tretí sektor	nízky	obec, n.o.
	Personálne zabezpečenie poradenstva.	podľa potreby	rozpočet obce, ŠF EÚ	tretí sektor	nízky	obec, n.o.
Opatrenie 6.3.3	Podpora poradensko-vzdelávacích aktivít zameraných na získavanie sociálnych zručností pri hľadaní si zamestnania a komunikácie s potenciálnym zamestnávateľov pre znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Zabezpečenie priestorov na uskutočňovanie poradenských služieb.	podľa potreby	rozpočet obce, ŠF EÚ	tretí sektor	nízky	obec, n.o.
	Personálne zabezpečenie poradenstva.	podľa potreby	rozpočet obce, ŠF EÚ	tretí sektor	nízky	obec, n.o.

	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Podprogram 6.1. Sociálne služby										
Cieľ 6.1										
Opatrenie 6.1.1										
Opatrenie 6.1.2										
Podprogram 6.2. Zdravotnícke služby										
Cieľ 6.2.										
Opatrenie 6.2.1										
Opatrenie 6.2.2										
Podprogram 6.3. Služby zamestnanosti										
Cieľ 6.3										
Opatrenie 6.3.1										
Opatrenie 6.3.2										
Opatrenie 6.3.3										

8.7 PROGRAM 7. VZDELÁVANIE A ŠPORT

Strategický zámer						
Zabezpečenie všestranného rozvoja detí a mládeže. Zlepšenie technického stavu a vybavenia materskej školy. V športe umožniť ponuku čo najširšej palety služieb, zabezpečiť čo najefektívnejšie a transparentné využitie verejných financií ku prospechu všetkých občanov obce. Podpora existujúcich športových podujatí, ako aj vytváranie vhodných podmienok pre rozvoj rôznych druhov športu nielen pre obyvateľov obce.						
Podprogram 7.1. Vzdelávanie						
Cieľ 7.1.	Zabezpečiť rozvoj a údržbu infraštruktúry vzdelávania a zabezpečenie podmienok pre efektívnu vzdelávaciu činnosť v obci.					
Opatrenie 7.1.1	Obnova a modernizácia zariadení vzdelávania.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Vypracovanie technickej dokumentácie.	3	rozpočet obce, ŠF EÚ, MŠ SR	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
	Zriadenie priestorov pre potrebu vzdelávania.	150	rozpočet obce, ŠF EÚ, MŠ SR	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
	Revitalizácia areálu školy.	150	rozpočet obce, ŠF EÚ, MŠ SR	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
	Obstaranie vybavenia školy.	50	rozpočet obce, ŠF EÚ, MŠ SR	verejný sektor	vysoký	obec Baláže

Podprogram 7.2. Šport						
Cieľ 7.2.	Zabezpečiť trvalé skvalitňovanie vyváženej ponuky výkonnostného a rekreačného športu.					
Opatrenie 7.2.1	Výstavba športovej infraštruktúry.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Spracovanie technickej dokumentácie.	10	rozpočet obce, MŠ SR	verejný sektor	stredný	obec Baláže
	Rekonštrukcia športových ihrísk.	150	rozpočet obce, MŠ SR	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
	Výstava multifunkčného ihriska.	300	rozpočet obce, MŠ SR	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
	Revitalizácia a dostavba futbalového ihriska.	500	rozpočet obce, MŠ SR	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
	Rekonštrukcia detského ihriska.	20	rozpočet obce, MŠ SR	verejný sektor	vysoký	obec Baláže

Opatrenie 7.2.2	Rozvoj mimoškolskej činnosti – športové kluby, turistika, kultúrne krúžky.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Zabezpečenie priestorového a materiálneho vybavenia.	podľa potreby	rozpočet obce, podnikateľské subjekty	verejný, tretí sektor	stredný	obec Baláže
	Podpora záujmových spoločenských organizácií a združení.	podľa potreby	rozpočet obce, podnikateľské subjekty	verejný, tretí sektor	stredný	obec Baláže

	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Podprogram 7.1. Vzdelávanie										
Cieľ 7.1.										
Opatrenie 7.1.1										
Podprogram 7.2. Šport										
Cieľ 7.2.										
Opatrenie 7.2.1										
Opatrenie 7.2.2										

8.8 PROGRAM 8. KULTÚRA

Strategický zámer						
Trvalé pôsobenie na kultúrne povedomie obyvateľov širokou paletou kultúrnych aktivít organizovaných externými subjektami. Existencia dôstojných priestorov pre kultúrne aktivity je povinnosť obce. Priebežná a kreatívna propagácia podujatí má vplyv na imidž obcea tým aj na cestovný ruch.						
Podprogram 8.1. Kultúrna infraštruktúra						
Cieľ 8.1	Zachovanie kultúrno–historického potenciálu obce a rozvoj kultúrnych, informačných a voľnočasových aktivít v nadväznosti na rozvoj cestovného ruchu na regionálnej a miestnej úrovni.					
Opatrenie 8.1.1	Výstavba a revitalizácia multifunkčného kultúrneho zariadenia.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Vypracovanie technickej dokumentácie.	5	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	stredný	obec Baláže
	Rekonštrukcia budovy domu kultúry.	350	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
	Modernizácia interiérov domu kultúry – rekonštrukcia sociálnych zariadení.	150	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
	Modernizácia vybavenia domu kultúry.	100	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
Opatrenie 8.1.2	Rekonštrukcia kultúrnych pamiatok.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Rekonštrukcia Pamätnej izby.	podľa potreby	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
Opatrenie 8.1.3	Podpora kultúrnych podujatí v obci.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
AKtivity	Vypracovanie technickej dokumentácie.	1	rozpočet obce, ŠF EÚ, MK SR	verejný sektor	nízky	obec Baláže
	Výstavba amfiteátra.	20	rozpočet obce, ŠF EÚ, MK SR	verejný sektor	vysoký	obec Baláže

Podprogram 8.2. Organizačné zabezpečenie						
Cieľ 8.2	Organizačne zabezpečiť ponuku kultúrnych podujatí v obci.					
Opatrenie 8.2.1	Spracovať kalendár kultúrnych podujatí na celý rok, tento priebežne aktualizovať. Rozšíriť žánrovú ponuku s orientáciou na hodnotný kultúrny prínos.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Personálne a finančné zabezpečenie.	podľa potreby	rozpočet obce	verejný sektor	nízky	obec Baláže
	Spracovanie kalendár kultúrnych podujatí.	podľa potreby	rozpočet obce	verejný sektor	nízky	obec Baláže

Podprogram 8.3. Propagácia v oblasti kultúry	
Cieľ 8.3	Vytvorenie podmienok na efektívnu propagáciu obce v oblasti kultúry.

Opatrenie 8.3.1	Spracovať globálnu koncepciu „propagácie" histórie obce v multimediálnej forme.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Personálne a finančné zabezpečenie.	podľa potreby	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	nízky	obec Baláže
	Spracovanie koncepcie v multimediálnej forme.	podľa potreby	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	nízky	obec Baláže
Opatrenie 8.3.2	Propagácia kultúry na Internete prostredníctvom www stránky obce.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Finančné zabezpečenie.	1	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	nízky	obec Baláže
	Obsahová analýza www stránky.	podľa potreby	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	nízky	obec Baláže
	Priebežná aktualizácia www stránky.	podľa potreby	rozpočet obce	verejný sektor	nízky	obec Baláže

	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Podprogram 8.1. Kultúrna infraštruktúra										
Cieľ 8.1										
Opatrenie 8.1.1										
Opatrenie 8.1.2										
Opatrenie 8.1.3										
Podprogram 8.2. Organizačné zabezpečenie										
Cieľ 8.2										
Opatrenie 8.2.1										
Podprogram 8.3. Propagácia v oblasti kultúry										
Cieľ 8.3										
Opatrenie 8.3.1										
Opatrenie 8.3.2										

8.9 PROGRAM 9. PROPAGÁCIA A CESTOVNÝ RUCH

Strategický zámer						
Budovať goodwill obce a dosiahnuť, aby sa stala strediskom cestovného ruchu v oblasti športu, kultúry a turistiky.						
Podprogram 9.1. Propagácia obce						
Cieľ 9.1	Zabezpečiť účinnú propagáciu obce.					
Opatrenie 9.1.1	Aktualizácia www stránky obce.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Finančné zabezpečenie.	1	rozpočet obce, podnikateľské subjekty	verejný sektor	nízky	obec Baláže
	Obsahová analýza www stránky.	podľa potreby	rozpočet obce, podnikateľské subjekty	verejný sektor	nízky	obec Baláže
	Priebežná aktualizácia www stránky.	podľa potreby	rozpočet obce,	verejný sektor	nízky	obec Baláže
Opatrenie 9.1.2	Podpora budovania informačných tabúľ v obci.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Budovanie a inštalácia tabúľ informujúcich o atraktivitách obce.	podľa potreby	rozpočet obce, ŠF EÚ, MH SR	verejný sektor	nízky	obec, podnikateľské subjekty
	Budovanie a inštalácia tabúľ propagujúcich kultúrne hodnoty obce.	1	rozpočet obce, ŠF EÚ, MH SR	verejný sektor	nízky	obec, podnikateľské subjekty

Podprogram 9.2. Rekreačno - relaxačné zázemie obce.						
Cieľ 9.2	Rekreačno- relaxačné zázemie obce.					
Opatrenie 9.2.1	Podpora vytvárania nových atraktivít v obce.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Spracovanie technickej dokumentácie.	podľa potreby	rozpočet obce, ŠF	verejný	vysoký	obec Baláže

			EÚ	sektor		
	Výstavba turistických a cykloturistických trás s prepojením na hodnoty mikroregiónu.	250	rozpočet vlastníka, ŠF EÚ	verejný / súkromný sektor	žiadny	rozpočet vlastníka
	Revitalizácia existujúcich cylkoturistických trás.	150	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
	Revitalizácia turistických trás (Šachtičky, Donovaly, Podkonice).	50	rozpočet vlastníka, ŠF EÚ	verejný / súkromný sektor	žiadny	rozpočet vlastníka

Podprogram 9.3. Cestovný ruch.						
Cieľ 9.3	Podporovať podnikateľské aktivity v cestovnom ruchu.					
Opatrenie 9.3.1	Uzavrieť s podnikateľmi dohody o poskytovaní služieb v agroturistike a cestovnom ruchu a o propagovaní ich služieb obcami.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Zabezpečenie personálnych kapacít.	podľa potreby	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	stredný	obec Baláže
Opatrenie 9.3.2	Podporovať podnikateľské subjekty, neziskové organizácie a inštitúcie pri získavaní finančných prostriedkov z grantov a fondov EÚ.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Zabezpečenie personálnych kapacít.	podľa potreby	rozpočet obce, ŠF EÚ	verejný sektor	nízky	obec Baláže

	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Podprogram 9.1. Propagácia obce										
Cieľ 9.1										
Opatrenie 9.1.1										
Opatrenie 9.1.2										
Podprogram 9.2. Rekreačno - relaxačné zázemie obce.										
Cieľ 9.2										
Opatrenie 9.2.1										
Podprogram 9.3. Cestovný ruch.										
Cieľ 9.3										
Opatrenie 9.3.1										
Opatrenie 9.3.2										

8.10 PROGRAM 10. ADMINISTRATÍVA A BEZPEČNOSŤ

Strategický zámer						
Vytvoriť podmienky na efektívnu prácu obecného úradu. Vytvoriť vyhovujúce podmienky na poskytovania verejných služieb, estetizácia a funkčnosť miesta kontaktu so zákazníkmi obecného úradu, vytváranie vhodných technických a pracovných podmienok na obecnom úrade. Vytvorenie podmienok na znižovanie kriminality v obci a ochranu majetku obyvateľov a ostatných subjektov v obci.						
Podprogram 10.1. Administratíva						
Cieľ 10.1.	Zabezpečiť rozvoj administratívnej infraštruktúry a podmienok na výkon samosprávnych funkcií v obci					
Opatrenie 10.1.1	Modernizácia vnútorného vybavenia Obecného úradu.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Modernizácia zdrojov tepla.	50	rozpočet obce, ŠF EÚ, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
	Spracovanie územného plánu.	10	rozpočet obce, ŠF EÚ, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
	Komplexná rekonštrukcia budovy obecného úradu – exteriéry.	150	rozpočet obce, ŠF EÚ, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
	Komplexná rekonštrukcia a nadstavba obecného úradu – interiéry.	50	rozpočet obce, ŠF EÚ, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor	vysoký	obec Baláže

Podprogram 10.2. Bezpečnosť						
Cieľ 10.2.	Vytvorenie podmienok na znižovanie kriminality v obci a ochranu majetku obyvateľov a ostatných subjektov v obci.					
Opatrenie 10.2.1	Bezpečnosť.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia

Aktivity	Inštalácia kamerového systému v priestore vstupu do obce a centra obce, športového areálu a cintorína.	15	rozpočet obce, ŠF EÚ, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
	Riešenie požiarnej ochrany obce.	150	rozpočet obce, ŠF EÚ, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
	Rekonštrukcia a modernizácia obecného rozhlasu.	100	rozpočet obce, ŠF EÚ, úvery, iné grantové schémy	verejný sektor	vysoký	obec Baláže

	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Podprogram 10.1. Administratíva										
Cieľ 10.1.										
Opatrenie 10.1.1										
Podprogram 10.2. Bezpečnosť										
Cieľ 10.2.										
Opatrenie 10.2.1										

8.11 PROGRAM 11. INFORMATIZÁCIA OBCE

Strategický zámer						
Zabezpečenie technických podmienok pre rozvoj informačnej spoločnosti. Umožniť obyvateľom využívať on-line elektronické služby samosprávy. Vytvoriť vhodné podmienky na prechod na e-government na lokálnej úrovni (e-vote, e-services, ...). Umožniť obyvateľom obce a pracovníkom samosprávy zvyšovať svoje počítačové vedomie a zručnosti.						
Podprogram 11.1. Budovanie a rozvoj informačnej infraštruktúry.						
Cieľ 11.1	Zabezpečiť technické podmienky.					
Opatrenie 11.1.1	Rozvoj infraštruktúry informačných systémov samosprávy.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Technické zabezpečenie IS.	1	rozpočet obce, ŠF EÚ, zdroje neziskových organizácií	verejný sektor	stredný	obec Baláže
	Výstavba solárnych lavičiek v centre obce.	10	rozpočet obce, ŠF EÚ, zdroje neziskových organizácií	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
	Zlepšenie pokrytia signálom mobilných operátorov.	Podľa potreby	Mobilní operátori	Súkromný sektor	žiadny	Mobilní operátori
	Zriadenie WiFi.	3	rozpočet obce, ŠF EÚ, zdroje neziskových organizácií	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
	Vybudovanie digitálneho kiosku pre úradnú tabuľu.	5	rozpočet obce, ŠF EÚ, zdroje neziskových organizácií	verejný sektor	vysoký	obec Baláže
Opatrenie 11.1.2	Zavádzanie efektívnych elektronických služieb poskytovaných na úrovni samosprávy.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Tvorba aplikačného softwaru na zabezpečenie e – služieb v obci.	1	rozpočet obce	verejný sektor	vysoký	obec Baláže

Podprogram 11.2. Počítačová gramotnosť.						
Cieľ 11.2	Zvýšenie počítačovej gramotnosti obyvateľov a pracovníkov samosprávy.					
Opatrenie 11.2.1	Podpora zvyšovania počítačového vedomia u pracovníkov samosprávy.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Realizácia kurzov na získanie ECDL spôsobilosti pre pracovníkov miestnej samosprávy.	podľa potreby	rozpočet obce, ŠF EÚ, zdroje neziskových organizácií	verejný sektor	žiadny	obec Baláže
Opatrenie 11.2.2	Podpora zvyšovania počítačového vedomia u obyvateľov obce.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia
Aktivity	Realizácia kurzov na zvyšovanie počítačového vedomia u obyvateľov obce.	podľa potreby	rozpočet obce, ŠF EÚ, zdroje neziskových organizácií	verejný sektor	nízky	obec, n.o.
	Realizácia kurzov na obsluhu a používanie obecného informačného a komunikačného systému.	podľa potreby	rozpočet obce, ŠF EÚ, zdroje neziskových organizácií	verejný sektor	nízky	obec, n.o.
Opatrenie 11.2.3	Podpora vzdelávacích aktivít zameraných na zvyšovanie zručností a vedomostí o internete a motiváciu k používaniu internetu a elektronických služieb.					
		Predpokladaný rozpočet	Zdroje financovania	Realizácia	Dopad na rozpočet	Oprávnení žiadatelia

Aktivity	Realizácia kurzov na zvyšovanie vedomostí o internete.	podľa potreby	rozpočet obce, ŠF EÚ, zdroje neziskových organizácií	verejný sektor	nízky	obec, n.o.

	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Podprogram 11.1. Budovanie a rozvoj informačnej infraštruktúry.										
Cieľ 11.1										
Opatrenie 11.1.1										
Opatrenie 11.1.2										
Podprogram 11.2. Počítačová gramotnosť.										
Cieľ 11.2										
Opatrenie 11.2.1										
Opatrenie 11.2.2										
Opatrenie 11.2.3										

Finančná časť Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Baláže 2025 - 2034

9 FINANČNÝ PLÁN PROGRAMU

Jednou z kľúčových otázok pre realizáciu programu rozvoja je schopnosť obce v priebehu jeho realizácie zaistiť zdroje potrebné na jeho financovanie. Tieto zdroje vznikajú vo viacerých sférach – v súkromnom sektore, verejnej správe, ide tiež o zdroje zahraničné, najmä o prostriedky Európskej únie. Dôležitým zdrojom budú, po dokončení reformy verejnej správy a uskutočnení daňovej reformy, vlastné prostriedky. V dôsledku neexistencie nevyhnutných podkladových údajov pre stanovenie finančného rámca, v ktorom by sa mal program rozvoja v strednodobom horizonte pohybovať, je výška prostriedkov potrebná na realizáciu jednotlivých opatrení a aktivít stanovená len orientačne. Táto časť bude konkretizovaná v závislosti od reálneho čerpania finančných príspevkov zo štrukturálnych fondov, možností obecného rozpočtu atď..

Formulár č. F 5 – Indikatívny rozpočet - sumarizácia

tis. €	Rok										
	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	Spolu
I. Hospodárska politika	**797**	**881**	**1006**	**1006**	**311**	**227**	**101**	**101**	**0**	**0**	**4429**
PROGRAM 1. HOSPODÁRSTVO A VEDECKO.....	276	276	326	326	50	50					1305
PROGRAM 2. DOPRAVA A KOMUNIKÁCIE	89	89	115	115	127	127	101	101			862
PROGRAM 3. TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA	248	266	316	316	69	50					1265
PROGRAM 9. PROPAGÁCIA A CESTOVNÝ RUCH	113	113	113	113	0	0	0	0	0	0	452
PROGRAM 10. ADMINISTRATÍVA A BEZPEČNOSŤ	66	131	131	131	65						525
PROGRAM 11. INFORMATIZÁCIA OBCE	5	5	5	5	0						20
II. Sociálna politika	**483**	**483**	**483**	**483**	**0**	**0**	**88**	**88**	**88**	**88**	**2285**
PROGRAM 6. SOCIÁLNE SLUŽBY A ZDRAVOTN.	81	81	81	81							325
PROGRAM 7. VZDELÁVANIE A ŠPORT	245	245	245	245			88	88	88	88	1333
PROGRAM 8. KULTÚRA	157	157	157	157	0	0	0	0	0	0	627
III. Environmentálna politika	**609**	**859**	**1023**	**1023**	**414**	**164**	**0**	**0**	**0**	**0**	**4092**
PROGRAM 4. ODPADOVÉ HOSPODÁRSTVO	609	609	773	773	164	164					3090
PROGRAM 5. ŽIVOTNÉ PROSTREDIE		251	251	251	251						1002
Zdroj: vlastné spracovanie											

Vychádzajúc z vyššie zadefinovaných cieľov, priorít a opatrení a na základe auditu pripravovaných Projektových zámerov v réžii samosprávy, podnikateľskej sféry či neziskových a iných organizácií bol vypracovaný plán realizácie programu. Definuje, z akých prostriedkov by sa mali tieto zámery realizovať, kto by mal byť žiadateľov, určuje predpokladané časové rámce v **tis. €**.

Pravidlá financovania cieľa investovanie do zamestnanosti a rastu – pre prijímateľov v rámci menej rozvinutých regiónov (všetky kraje sr s výnimkou bratislavského kraja) a pre prijímateľov kohézneho fondu

K podielu EFRR, ESF+, FST a KFvo výške 85,00 % (70,00 % pre technickú pomoc) z celkových oprávnených výdavkov je priradené spolufinancovanie zo štátneho rozpočtu v závislosti od kategórie prijímateľa a miesta realizácie/implementácie operácií (platí len pre základné pravidlá financovania pre KF).

Prehľad pravidiel financovania v rámci menej rozvinutých regiónov a KF podľa jednotlivých zdrojov financovania a kategórie prijímateľov sú v nasldujúcich tabuľkách.

Tabuľka Základné pravidlá financovania pre EFRR, ESF+ a FST

Kategória prijímateľa Zdroj financovania		1 a) vybrané subjekty štátnej správy	1 b) ostatné subjekty mimo pravidiel štátnej pomoci a pomoci de minimis	1 c) subjekty, ktorým sa poskytuje štátna pomoc alebo pomoc de minimis
Zdroje EÚ	EFRR ESF+ FST	85,00 %	85,00 %	x,xx %
Národné zdroje	Štátny rozpočet	15,00 %	7,00 %	y,yy %
	Prijímateľ	0,00 %	8,00 %	z,zz %
Celkové oprávnené výdavky	Spolu	100,00 %	100,00 %	100,00 %

Tabuľka Základné pravidlá financovania pre KF

Zdroj financovania	Kategória prijímateľa	1 a) vybrané subjekty štátnej správy	1 b) ostatné subjekty mimo pravidiel štátnej pomoci a pomoci de minimis celé územie SR s výnimkou okresu Bratislava	1 c) subjekty, ktorým sa poskytuje štátna pomoc alebo pomoc de minimis
Zdroje EÚ	KF	85,00 %	85,00 %	x,xx %
Národné zdroje[5]	Štátny rozpočet	15,00 %	7,00 %	y,yy %
	Prijímateľ	0,00 %	8,00 %	z,zz %
Celkové oprávnené výdavky	Spolu	100,00 %	100,00 %	100,00 %

Podiel prijímateľa vykonávajúceho hospodársku činnosť, t. j. podniky podľa čl. 107 Zmluvy o fungovaní EÚ v platnom znení bez ohľadu na právny status, v rámci schém pomoci de minimis/štátnej pomoci resp. podľa pravidiel pomoci de minimis/štátnej pomoci (subjekt v zmysle časti 1 písm. c)) sa stanovuje v súlade s aplikovanou výškou intenzity pomoci definovanou v príslušnej schéme resp. pravidlách pomoci de minimis/štátnej pomoci. V prípade, ak intenzita pomoci presahuje maximálnu výšku finančného príspevku z EÚ, bude tento rozdiel dofinancovaný zo štátneho rozpočtu.

Národné verejné zdroje zahŕňajú zdroje štátneho rozpočtu a zdroje prijímateľa zo sektora verejnej správy.

Prijímateľ, ktorý je podľa § 3 ods. 1 zákona č. 523/2004 Z. z. zapísaný a zaradený v registri organizácií, alebo v zozname subjektov verejnej správy vedenom Štatistickým úradom SR medzi subjekty verejnej správy v súlade s jednotnou metodikou platnou pre EÚ (ESA 2010), vykazuje vlastné zdroje na spolufinancovanie ako verejné zdroje. Ostatní prijímatelia vykazujú vlastné zdroje na spolufinancovanie ako súkromné zdroje.

Tabuľka Pravidlá financovania pre podporu pre najodkázanejšie osoby z ESF+ (čl. 10 nariadenia (EÚ) 2021/1057)

Zdroj financovania	Kategória prijímateľa	1 a) vybrané subjekty štátnej správy	1 b) ostatné subjekty mimo pravidiel štátnej pomoci a pomoci de minimis	1 c) subjekty, ktorým sa poskytuje štátna pomoc alebo pomoc de minimis[4]
Zdroje EÚ	ESF+	90,00 %	90,00 %	x,xx %
Národné zdroje[5]	Štátny rozpočet	10,00 %	2,00 %	y,yy %
	Prijímateľ[6]	0,00 %	8,00 %	z,zz %
Celkové oprávnené výdavky	Spolu	100,00 %	100,00 %	100,00 %

Tabuľka Pravidlá financovania pre podporu oblasti sociálnej inovácie z ESF+ (čl. 14 nariadenia (EÚ) 2021/1057)

Zdroj financovania	Kategória prijímateľa	1 a) vybrané subjekty štátnej správy	1 b) ostatné subjekty mimo pravidiel štátnej pomoci a pomoci de minimis	1 c) subjekty, ktorým sa poskytuje štátna pomoc alebo pomoc de minimis[4]
Zdroje EÚ	ESF+	95,00 %	95,00 %	x,xx %
Národné zdroje[5]	Štátny rozpočet	5,00 %	0,00 %	y,yy %
	Prijímateľ[6]	0,00 %	5,00 %	z,zz %
Celkové oprávnené výdavky	Spolu	100,00 %	100,00 %	100,00 %

Tabuľka Pravidlá financovania technickej pomociv rámci menej rozvinutých regiónov (všetky kraje SR s výnimkou Bratislavského kraja) a KF

Zdroj financovania	Kategória prijímateľa	1 a) vybrané subjekty štátnej správy	1 b) ostatné subjekty mimo pravidiel štátnej pomoci a pomoci de minimis[4]
Zdroje EÚ	EFRR ESF+ FST KF	70,00 %	70,00 %
Národné zdroje	Štátny rozpočet	30,00 %	22,00 %
	Prijímateľ	0,00 %	8,00 %
Celkové oprávnené výdavky	Spolu	100,00 %	100,00 %

V rámci projektov vybraných prijímateľov kategórie 1b) sa aplikujú špecifické pravidlá financovania (nasledujúca tabuka). Ide o :

- verejné vysoké školy/univerzity a verejné výskumné inštitúcie, ktoré realizujú operácie národného významu, t. j. projekty implementované v rámci špecifického cieľa RSO1.1 Rozvoj a rozšírenie výskumných a inovačných kapacít a využívanie pokročilých technológií a špecifických cieľov/opatrení/aktivít Programu Slovensko zameraných na podporu vedy, výskumu a inovácií, ktoré budú špecifikované a doplnené do tohto materiálu na základe finálnej verzie Programu Slovensko;

- **prijímateľov územnej samosprávy – obce/mestá, ktoré sú identifikované v aktuálnom vydaní Atlasu rómskych komunít s prítomnosťou rómskych osídlení, pričom konkrétny zoznam oprávnených žiadateľov, zostavený na základe vybraných objektívnych kritérií zaostávania a marginalizácie, bude určený výzvou/vyzvaním vyhlásenou/vyhláseným poskytovateľom. Kritéria budú určené v závislosti od obsahového zamerania výzvy/vyzvania. Zoznam vybraných špecifických cieľov/opatrení/aktivít Programu Slovensko, v rámci vyčlenenej indikatívnej alokácie pre marginalizované rómske komunity, bude špecifikovaný a do tohto materiálu doplnený na základe finálnej verzie Programu Slovensko;**

- prijímateľov projektov zameraných na financovanie aktivít so 100 % koeficientom na výpočet podpory poskytovanej na ciele v oblasti zmeny klímy. Zoznam vybraných špecifických cieľov/opatrení/aktivít Programu Slovensko bude špecifikovaný a do tohto materiálu doplnený na základe finálnej verzie Programu Slovensko;

- prijímateľov v rámci projektov ESF+, ktorí sú registrovaní ako poskytovatelia sociálnych služieb podľa zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov. Ide o projekty v rámci cieľa politiky 4/priorita 5 Programu Slovensko;

- prijímateľov, školy a školské zariadenia zaradené do siete škôl a školských zariadení SR, ktoré majú oprávnenie uskutočňovať výchovu a vzdelávanie podľa zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v rámci projektov ESF+.

Tabuľka Špecifické pravidlá financovania pre EFRR, ESF+, FST a KF

Zdroj financovania	Kategória prijímateľa	1 a) vybrané subjekty štátnej správy	1 b) ostatné subjekty mimo pravidiel štátnej pomoci a pomoci de minimis	1 c) subjekty, ktorým sa poskytuje štátna pomoc alebo pomoc de minimis
Zdroje EÚ	EFRR ESF+ FST KF	85,00 %	85,00 %	x,xx %
Národné zdroje	Štátny rozpočet	15,00 %	15,00 %	y,yy %
	Prijímateľ	0,00 %	0,00 %	z,zz %
Celkové oprávnené výdavky	Spolu	100,00 %	100,00 %	100,00 %

Pravidlá financovania v rámci projektov cieľa politiky 4/priority 5/špecifického cieľa k) zlepšovanie rovného a včasného prístupu ku kvalitným, udržateľným a cenovo dostupným službám vrátane služieb, ktoré podporujú prístup k bývaniu a individualizovanú starostlivosť vrátane zdravotnej starostlivosti; modernizácia systémov sociálnej ochrany, vrátane podpory prístupu k sociálnej ochrane, s osobitným zameraním na deti a znevýhodnené skupiny; zlepšovanie prístupnosti, a to aj pre osoby so zdravotným postihnutím, účinnosti a odolnosti systémov zdravotnej starostlivosti a služieb dlhodobej starostlivosti Programu Slovensko pre subjekty vykonávajúce opatreniasociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately

Zdroj financovania	Kategória prijímateľa	1 a) vybrané subjekty štátnej správy	1 b) ostatné subjekty mimo pravidiel štátnej pomoci a pomoci de minimis	1 c) subjekty, ktorým sa poskytuje štátna pomoc alebo pomoc de minimis
Zdroje EÚ	ESF+	85,00 %	85,00 %	x,xx %
Národné zdroje	Štátny rozpočet	15,00 %	10,00 %	y,yy %
	Prijímateľ	0,00 %	5,00 %	z,zz %
Celkové oprávnené výdavky	Spolu	100,00 %	100,00 %	100,00 %

Integrovaný územný rozvoj bude podporovaný z fondov Európskej únie v súlade s článkom 22 Návrhu nariadenia o EFRR, ESF+, KF a ENFR. Podpora bude:

- určená pre rozvoj jasne zadefinovaného územia (bez obmedzenia od lokálnej, cez sub-regionálnu až po regionálnu úroveň),
- vychádzať z integrovanej stratégie jeho rozvoja, tzv. Integrovanej územnej stratégie,
- založená na integrácii rôznorodých operácií v rámci investičných balíkov.

Komplementarity s vnútroštátnymi nástrojmi podpory

K napĺňaniu cieľov jednotlivých priorít SPR budú komplementárne prispievať aj zdroje z rôznych vnútroštátnych nástrojov. V súčasnosti existujúce vnútroštátne nástroje podpory majú obmedzenú platnosť, tzn. nie je možné potvrdiť, že budú využívané počas celého obdobia 2021 – 2027. Ide napr. o nasledovné komplementárne zdroje:

CP 3 – dotácie na podporu cyklodopravy a cykloturistiky (zákon č. 151/2019 Z. z. o podpore **rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky**, trvalý finančný mechanizmus na implementáciu Národnej stratégie **rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky**, zákon č. 300/2008 Z. z. o organizácii a podpore športu, zákon č. 91/2010 Z. z. o podpore cestovného ruchu, ako aj zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja,

CP 4 – programy realizované Ústredím práce sociálnych vecí a rodiny alebo úradom práce (prístup k zamestnaniu), dotácia v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, dotácie a programy Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR (dotácie na rozvoj, sociálna podpora žiakov, vedecké činnosti, **regionálne školstvo**), dotácia na podporu rozvoja **sociálnych služieb a v oblasti sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately**, dotácia na obstaranie nájomných bytov, určených na sociálne bývanie, dotácia na podporu **rozvoja sociálnych služieb** a pod.,

CP 5 – zákon č. 91/2010 Z. z. o podpore cestovného ruchu, Fond na podporu športu a **príspevky a dotácie na rozvoj športu** v zmysle Zákona o športe č. 440/2015 Z. z., program **Ministerstva**

kultúry SR „Obnovme si svoj dom", **Fond na podporu umenia**. Dotácie MIRRI SR v zmysle zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov.

Komplementárnosť a synergie medzi fondmi, na ktoré sa vzťahuje Partnerská dohoda, AMIF, ISF, BMVI, a inými nástrojmi Únie

V rámci **Cieľa politiky 3** sa predpokladá komplementarita s nástrojom, programom resp. fondom:

Plán obnovy a odolnosti SR v oblasti železničnej infraštruktúry (TEN-T, ako aj regionálne trate), synergie budú nastavené na úrovni projektov.

Horizont Európa v oblasti udržateľnej a inteligentnej mobility.

Nástroj na prepájanie Európy v oblasti financovania dopravnej infraštruktúry a v oblasti nízkouhlíkovej mobility.

Ciele v oblasti modernizácie a výstavby infraštruktúry vnútrozemskej vodnej dopravy sa budú realizovať prostredníctvom tohto nástroja.

V rámci **Cieľa politiky 4** sa predpokladá komplementarita s nástrojom, programom resp. fondom:

Plán obnovy a odolnosti SR v oblasti zdravotnej starostlivosti (dlhodobá sociálno-zdravotná starostlivosť a starostlivosť o duševné zdravie) a zároveň v oblasti vzdelávania (inkluzívne vzdelávanie na všetkých stupňoch, zmena kurikula, dobudovanie školskej infraštruktúry).

Erasmus+ v oblasti investícií do vzdelávania a odbornej prípravy, vrátane inklúzie a celoživotného vzdelávania.

EU4Health v oblasti zlepšenia kvality a dostupnosti zdravotnej starostlivosti.

Fond pre azyl, migráciu a **integráciu v oblasti zvyšovania sociálno-ekonomickej integrácie marginalizovaných skupín** a štátnych príslušníkov tretích krajín.

Fond pre vnútornú bezpečnosť v oblasti predchádzania a boja proti drogovej kriminalite, ale aj predchádzania a boja proti radikalizácii.

V rámci **Cieľa politiky 5** sa predpokladá komplementarita s nástrojom, programom resp. fondom:

Horizont Európa v oblasti zvýšenia bezpečnosti obyvateľov a návštevníkov miest a obcí, a to v oblastiach ochrany zdravia, života a majetku občanov a prevencie kriminality.
Kreatívna Európa v oblasti rozvoja kultúrneho dedičstva.
Erasmus+ v oblasti podpory rozvoja menej rozvinutých regiónov prostredníctvom vzdelávania a odbornej prípravy.
Fond pre vnútornú bezpečnosť v oblasti zabezpečenia bezpečnosti pre občanov

9.1 PROGRAM 1. HOSPODÁRSTVO A VEDECKO-TECHNICKÝ ROZVOJ

Predpokladaná štruktúra finančných zdrojov (tis. €)									
Ciele	Oprávnené náklady spolu	Verejné zdroje						Súkromné zdroje	EIB
		Verejné zdroje spolu	Fond EÚ	Národné verejné zdroje					
				Národné verejné zdroje spolu	Štátny rozpočet	Regionálne zdroje	Miestne zdroje		
	A=B+H+CH	B=C+D	C	D=E+F+G	E	F	G	H	CH
Cieľ 1.1	Finančne, legislatívne a technicky podporovať malé a stredné podnikanie zo strany obce.								
Opatrenie 1.1.2.	50	50	43	8	4	0	4	0	0
Cieľ 1.2	Zabezpečiť rozvoj tradičných odvetví v obci.								
Opatrenie 1.2.1	950	618	463	154	154	0	0	333	0
Cieľ 1.3	Vytvorenie podmienok na rozvoj inovačných aktivít v súkromných podnikoch.								
Opatrenie 1.3.1	200	130	98	33	33	0	0	70	0
Cieľ 1.4	Zvýšenie energetickej efektívnosti na strane výroby aj spotreby a zavádzanie progresívnych technológií v energetike.								
Opatrenie 1.4.1	105	105	89	16	7	0	8	0	0
Spolu	1 305,00	903	692	210	198	0	12	403	0

Časový horizont čerpania zdrojov (tis. €)									
Rok	Oprávnené náklady spolu	Verejné zdroje						Súkromné zdroje	EIB
		Verejné zdroje spolu	Fond EÚ	Národné verejné zdroje					
				Národné verejné zdroje spolu	Štátny rozpočet	Regionálne zdroje	Miestne zdroje		
	A=B+H+CH	B=C+D	C	D=E+F+G	E	F	G	H	CH
2025	276,25	193	149	44	41	0	3	83	0
2026	276,25	193	149	44	41	0	3	83	0
2027	326,25	226	173	53	49	0	3	101	0
2028	326,25	226	173	53	49	0	3	101	0
2029	50,00	33	24	8	8	0	0	18	0
2030	50,00	33	24	8	8	0	0	18	0
2031	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0
2032	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0
2033	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0
2034	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0
Spolu	1305,00	903	692	210	198	0	12	403	0

Zdroje financovania EÚ v 2021 - 2027

Zdroje financovania EÚ

Operačný program Slovensko
Plán obnovy a odolnosti
Nórske fondy
...

Ciele PD SR

Cieľ politiky	Oblasť podpory
1. Inteligentnejšia Európa	Podpora opatrení na rozšírenie výskumných a inovačných kapacít a využívania pokročilých technológií Modernizácia poskytovania verejných služieb Podpora budovania inteligentných regiónov a miest Podpora digitálnej pripojiteľnosti Posilnenie rastu a konkurencieschopnosti najmä malých a stredných podnikov, vrátane produktívnych investícií Podpora malého a stredného podnikania Internacionalizácia malého a stredného podnikania Podpora sieťovania podnikateľských subjektov Rozvoj zručnosti pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie – ľudské zdroje pre inovatívne Slovensko a EÚ Podpora kvality terciárneho vzdelávania orientovaného na pracovný trh Digitálne a podnikateľské zručnosti
2. Ekologickejšia nízkouhlíková Európa	Podpora opatrení na zlepšovanie energetickej efektívnosti a zníženia emisií skleníkových plynov Podpora využívania energie z obnoviteľných zdrojov Rozvoj inteligentných energetických systémov, sietí a uskladnenia mimo TEN-e Podpora adaptácie na zmenu klímy, prevencie rizík a odolnosti voči katastrofám Zlepšenie kvality vôd a stavu v zásobovaní vodou a čistení odpadových vôd Prechod na obehové hospodárstvo s dôrazom na odpadové hospodárstvo Zlepšenie ochrany prírody, krajiny, biodiverzity a ekosystémových služieb, Zabezpečenie prieskumu, sanácie a monitorovania environmentálnych záťaží Zlepšenie kvality ovzdušia Podpora udržateľnej multimodálnej mestskej mobility Prioritné oblasti podpory z ENRAF: podpora udržateľného rybárstva a ochrany vodných biologických zdrojov, podpora udržateľných akvakultúrnych činností, ako aj spracovania produktov rybolovu a akvakultúry a uvádzania týchto produktov na trh

Fond spravodlivej transformácie (FST)	Umožniť regiónom a ľuďom riešiť sociálne, zamestnanecké, hospodárske a environmentálne vplyvy prechodu k cieľu Únie v oblasti klímy a klimaticky neutrálneho hospodárstva do roku 2050 na základe Parížskej dohody

Zdroj: Oznámenie o strategickom dokumente, Partnerská dohoda 2021 - 2027, s.7 - 8, 2020.

9.2 PROGRAM 2. DOPRAVA A KOMUNIKÁCIE

Predpokladaná štruktúra finančných zdrojov (tis. €)									
Ciele	Oprávnené náklady spolu	Verejné zdroje						Súkromné zdroje	EIB
		Verejné zdroje spolu	Fond EÚ	Národné verejné zdroje					
				Národné verejné zdroje spolu	Štátny rozpočet	Regionálne zdroje	Miestne zdroje		
	A=B+H+CH	B=C+D	C	D=E+F+G	E	F	G	H	CH
Cieľ 2.1	Rozvoj dopravnej infraštruktúry								
Opatrenie 2.1.1	155	155	132	23	11	0	12	0	0
Opatrenie 2.1.3	105	105	89	16	7	0	8	0	0
Opatrenie 2.1.4	75	75	64	11	5	0	6	0	0
Opatrenie 2.1.5	402	402	342	60	28	0	32	0	0
Opatrenie 2.1.6	105	105	89	16	7	0	8	0	0
Cieľ 2.2	Zabezpečenie dopravného spojenia hromadnou autobusovou dopravou, prípadne železničnou dopravou.								
Opatrenie 2.1.1	15	15	13	2	1	0	1	0	0
Spolu	862	862	733	129	60	0	69	0	0

Časový horizont čerpania zdrojov (tis. €)									
Rok	Oprávnené náklady spolu	Verejné zdroje						Súkromné zdroje	EIB
		Verejné zdroje spolu	Fond EÚ	Národné verejné zdroje					
				Národné verejné zdroje spolu	Štátny rozpočet	Regionálne zdroje	Miestne zdroje		
	A=B+H+CH	B=C+D	C	D=E+F+G	E	F	G	H	CH
2025	88,75	89	75	13	6	0	7	0	0
2026	88,75	89	75	13	6	0	7	0	0
2027	115,00	115	98	17	8	0	9	0	0
2028	115,00	115	98	17	8	0	9	0	0
2029	126,75	127	108	19	9	0	10	0	0
2030	126,75	127	108	19	9	0	10	0	0
2031	100,50	101	85	15	7	0	8	0	0
2032	100,50	101	85	15	7	0	8	0	0
2033	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0
2034	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0
Spolu	862,00	862	733	129	60	0	69	0	0

Zdroje financovania EÚ v 2021 - 2027

Zdroje financovania EÚ

Operačný program Slovensko
Plán obnovy a odolnosti
Nórske fondy
...

Ciele PD SR

Cieľ politiky	Oblasť podpory
2. Ekologickejšia nízkouhlíková Európa	Podpora opatrení na zlepšovanie energetickej efektívnosti a zníženia emisií skleníkových plynov Podpora využívania energie z obnoviteľných zdrojov Rozvoj inteligentných energetických systémov, sietí a uskladnenia mimo TEN-e Podpora adaptácie na zmenu klímy, prevencie rizík a odolnosti voči katastrofám Zlepšenie kvality vôd a stavu v zásobovaní vodou a čistení odpadových vôd Prechod na obehové hospodárstvo s dôrazom na odpadové hospodárstvo Zlepšenie ochrany prírody, krajiny, biodiverzity a ekosystémových služieb, Zabezpečenie prieskumu, sanácie a monitorovania environmentálnych záťaží Zlepšenie kvality ovzdušia Podpora udržateľnej multimodálnej mestskej mobility
Fond spravodlivej transformácie (FST)	Prioritné oblasti podpory z ENRAF: podpora udržateľného rybárstva a ochrany vodných biologických zdrojov, podpora udržateľných akvakultúrnych činností, ako aj spracovania produktov rybolovu a akvakultúry a uvádzania týchto produktov na trh Umožniť regiónom a ľuďom riešiť sociálne, zamestnanecké, hospodárske a environmentálne vplyvy prechodu k cieľu Únie v oblasti klímy a klimaticky neutrálneho hospodárstva do roku 2050 na základe Parížskej dohody

Zdroj: Oznámenie o strategickom dokumente, Partnerská dohoda 2021 - 2027, s.7 - 8, 2020.

9.3 PROGRAM 3. TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA

Predpokladaná štruktúra finančných zdrojov (tis. €)									
Ciele	Oprávnené náklady spolu	Verejné zdroje						Súkromné zdroje	EIB
		Verejné zdroje spolu	Fond EÚ	Národné verejné zdroje					
				Národné verejné zdroje spolu	Štátny rozpočet	Regionálne zdroje	Miestne zdroje		
	A=B+H+CH	B=C+D	C	D=E+F+G	E	F	G	H	CH
Cieľ 3	Zabezpečiť rozvoj a rekonštrukciu technickej infraštruktúry v obci.								
Opatrenie 3.2	150	150	128	23	11	0	12	0	0
Opatrenie 3.3	75	75	64	11	5	0	6	0	0
Opatrenie 3.4	840	840	714	126	59	0	67	0	0
Opatrenie 3.6	200	200	170	30	14	0	16	0	0
Spolu	1 265,00	1 265	1 075	190	89	0	101	0	0

Časový horizont čerpania zdrojov (tis. €)									
Rok	Oprávnené náklady spolu	Verejné zdroje						Súkromné zdroje	EIB
		Verejné zdroje spolu	Fond EÚ	Národné verejné zdroje					
				Národné verejné zdroje spolu	Štátny rozpočet	Regionálne zdroje	Miestne zdroje		
	A=B+H+CH	B=C+D	C	D=E+F+G	E	F	G	H	CH
2025	247,50	248	210	37	17	0	20	0	0
2026	266,25	266	226	40	19	0	21	0	0
2027	316,25	316	269	47	22	0	25	0	0
2028	316,25	316	269	47	22	0	25	0	0
2029	68,75	69	58	10	5	0	6	0	0
2030	50,00	50	43	8	4	0	4	0	0
2031	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0
2032	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0
2033	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0
2034	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0

Spolu	1265,00	1265	1075	190	89	0	101	0	0

Zdroje financovania EÚ v 2021 - 2027

Operačný program Slovensko
Plán obnovy a odolnosti
Nórske fondy
...

Ciele PD SR

Cieľ politiky	Oblasť podpory
1. Inteligentnejšia Európa	Podpora opatrení na rozšírenie výskumných a inovačných kapacít a využívania pokročilých technológií Modernizácia poskytovania verejných služieb Podpora budovania inteligentných regiónov a miest Podpora digitálnej pripojiteľnosti Posilnenie rastu a konkurencieschopnosti najmä malých a stredných podnikov, vrátane produktívnych investícií Podpora malého a stredného podnikania Internacionalizácia malého a stredného podnikania Podpora sieťovania podnikateľských subjektov Rozvoj zručnosti pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie – ľudské zdroje pre inovatívne Slovensko a EÚ Podpora kvality terciárneho vzdelávania orientovaného na pracovný trh Digitálne a podnikateľské zručnosti
2. Ekologickejšia nízkouhlíková Európa	Podpora opatrení na zlepšovanie energetickej efektívnosti a zníženia emisií skleníkových plynov Podpora využívania energie z obnoviteľných zdrojov Rozvoj inteligentných energetických systémov, sietí a uskladnenia mimo TEN-e Podpora adaptácie na zmenu klímy, prevencie rizík a odolnosti voči katastrofám Zlepšenie kvality vôd a stavu v zásobovaní vodou a čistení odpadových vôd Prechod na obehové hospodárstvo s dôrazom na odpadové hospodárstvo Zlepšenie ochrany prírody, krajiny, biodiverzity a ekosystémových služieb, Zabezpečenie prieskumu, sanácie a monitorovania environmentálnych záťaží Zlepšenie kvality ovzdušia Podpora udržateľnej multimodálnej mestskej mobility Prioritné oblasti podpory z ENRAF: podpora udržateľného rybárstva a ochrany vodných biologických zdrojov, podpora udržateľných akvakultúrnych činností, ako aj spracovania produktov rybolovu a akvakultúry a uvádzania týchto produktov na trh
5. Európa bližšie k občanom	Budovanie administratívnych a analyticko-strategických kapacít miestnych a regionálnych orgánov Prevencia negatívnych spoločenských javov a vytváranie bezpečného fyzického prostredia obcí, miest a regiónov Regionálna a miestna infraštruktúra pre pohybové aktivity a voľný čas Zlepšovanie manažmentu, služieb a infraštruktúry podporujúcich kultúrne dedičstvo, komunitný rozvoj a udržateľný cestovný ruch
Fond spravodlivej transformácie (FST)	Umožniť regiónom a ľuďom riešiť sociálne, zamestnanecké, hospodárske a environmentálne vplyvy prechodu k cieľu Únie v oblasti klímy a klimaticky neutrálneho hospodárstva do roku 2050 na základe Parížskej dohody

Zdroj: Oznámenie o strategickom dokumente, Partnerská dohoda 2021 - 2027, s.7 - 8, 2020.

9.4 PROGRAM 4. ODPADOVÉ HOSPODÁRSTVO

Predpokladaná štruktúra finančných zdrojov (tis. €)									
Ciele	Oprávnené náklady spolu	Verejné zdroje						Súkromné zdroje	EIB
		Verejné zdroje spolu	Fond EÚ	Národné verejné zdroje					
				Národné verejné zdroje spolu	Štátny rozpočet	Regionálne zdroje	Miestne zdroje		
	A=B+H+CH	B=C+D	C	D=E+F+G	E	F	G	H	CH
Cieľ 4	Nakladanie s komunálnym a drobným stavebným odpadom								
Opatrenie 4.3	5	5	4	1	0	0	0	0	0
Opatrenie 4.4	930	930	791	140	65	0	74	0	0
Opatrenie 4.5	1 500	1 500	1 275	225	105	0	120	0	0
Opatrenie	655	655	557	98	46	0	52	0	0

4.6									
Spolu	3 090,00	3 090	2 627	464	216	0	247	0	0

Časový horizont čerpania zdrojov (tis. €)									
Rok	Oprávnené náklady spolu	Verejné zdroje						Súkromné zdroje	EIB
		Verejné zdroje spolu	Fond EÚ	Národné verejné zdroje					
				Národné verejné zdroje spolu	Štátny rozpočet	Regionálne zdroje	Miestne zdroje		
	A=B+H+CH	B=C+D	C	D=E+F+G	E	F	G	H	CH
2025	608,75	609	517	91	43	0	49	0	0
2026	608,75	609	517	91	43	0	49	0	0
2027	772,50	773	657	116	54	0	62	0	0
2028	772,50	773	657	116	54	0	62	0	0
2029	163,75	164	139	25	11	0	13	0	0
2030	163,75	164	139	25	11	0	13	0	0
2031	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0
2032	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0
2033	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0
2034	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0
Spolu	3090,00	3090	2627	464	216	0	247	0	0

Zdroje financovania EÚ v 2021 - 2027

Operačný program Slovensko
Plán obnovy a odolnosti
Nórske fondy
...

Ciele PD SR

Cieľ politiky	Oblasť podpory
2. Ekologickejšia nízkouhlíková Európa	Podpora opatrení na zlepšovanie energetickej efektívnosti a zníženia emisií skleníkových plynov
	Podpora využívania energie z obnoviteľných zdrojov
	Rozvoj inteligentných energetických systémov, sietí a uskladnenia mimo TEN-e
	Podpora adaptácie na zmenu klímy, prevencie rizík a odolnosti voči katastrofám
	Zlepšenie kvality vôd a stavu v zásobovaní vodou a čistení odpadových vôd
	Prechod na obehové hospodárstvo s dôrazom na odpadové hospodárstvo
	Zlepšenie ochrany prírody, krajiny, biodiverzity a ekosystémových služieb,
	Zabezpečenie prieskumu, sanácie a monitorovania environmentálnych záťaží
	Zlepšenie kvality ovzdušia
	Podpora udržateľnej multimodálnej mestskej mobility
	Prioritné oblasti podpory z ENRAF: podpora udržateľného rybárstva a ochrany vodných biologických zdrojov, podpora udržateľných akvakultúrnych činností, ako aj spracovania produktov rybolovu a akvakultúry a uvádzania týchto produktov na trh
5. Európa bližšie k občanom	Budovanie administratívnych a analyticko-strategických kapacít miestnych a regionálnych orgánov
	Prevencia negatívnych spoločenských javov a vytváranie bezpečného fyzického prostredia obcí, miest a regiónov
	Regionálna a miestna infraštruktúra pre pohybové aktivity a voľný čas
	Zlepšovanie manažmentu, služieb a infraštruktúry podporujúcich kultúrne dedičstvo, komunitný rozvoj a udržateľný cestovný ruch
Fond spravodlivej transformácie (FST)	Umožniť regiónom a ľuďom riešiť sociálne, zamestnanecké, hospodárske a environmentálne vplyvy prechodu k cieľu Únie v oblasti klímy a klimaticky neutrálneho hospodárstva do roku 2050 na základe Parížskej dohody

Zdroj: Oznámenie o strategickom dokumente, Partnerská dohoda 2021 - 2027, s.7 - 8, 2020.

9.5 PROGRAM 5. ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Predpokladaná štruktúra finančných zdrojov (tis. €)

Ciele	Oprávnené náklady spolu	Verejné zdroje						Súkromné zdroje	EIB
		Verejné zdroje spolu	Fond EÚ	Národné verejné zdroje					
				Národné verejné zdroje spolu	Štátny rozpočet	Regionálne zdroje	Miestne zdroje		
	A=B+H+CH	B=C+D	C	D=E+F+G	E	F	G	H	CH
Cieľ 5.2	Nakladanie s komunálnym a drobným stavebným odpadom								
Opatrenie 5.2.2	720	720	612	108	50	0	58	0	0
Opatrenie 5.2.3	160	160	136	24	11	0	13	0	0
Cieľ 5.4.	Ochrana a racionálne využívanie vôd, ochrana pred povodňami.								
Opatrenie 5.4.1	51	51	43	8	4	0	4	0	0
Opatrenie 5.4.2	71	71	60	11	5	0	6	0	0
Spolu	1 002,00	1 002	852	150	70	0	80	0	0

Časový horizont čerpania zdrojov (tis. €)									
Rok	Oprávnené náklady spolu	Verejné zdroje						Súkromné zdroje	EIB
		Verejné zdroje spolu	Fond EÚ	Národné verejné zdroje					
				Národné verejné zdroje spolu	Štátny rozpočet	Regionálne zdroje	Miestne zdroje		
	A=B+H+CH	B=C+D	C	D=E+F+G	E	F	G	H	CH
2025	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0
2026	250,50	251	213	38	18	0	20	0	0
2027	250,50	251	213	38	18	0	20	0	0
2028	250,50	251	213	38	18	0	20	0	0
2029	250,50	251	213	38	18	0	20	0	0
2030	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0
2031	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0
2032	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0
2033	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0
2034	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0
Spolu	1002,00	1002	852	150	70	0	80	0	0

Zdroje financovania EÚ v 2021 - 2027

Operačný program Slovensko
Plán obnovy a odolnosti
Nórske fondy
...

Ciele PD SR

Cieľ politiky	Oblasť podpory
2. Ekologickejšia nízkouhlíková Európa	Podpora opatrení na zlepšovanie energetickej efektívnosti a zníženia emisií skleníkových plynov
	Podpora využívania energie z obnoviteľných zdrojov
	Rozvoj inteligentných energetických systémov, sietí a uskladnenia mimo TEN-e
	Podpora adaptácie na zmenu klímy, prevencie rizík a odolnosti voči katastrofám
	Zlepšenie kvality vôd a stavu v zásobovaní vodou a čistení odpadových vôd
	Prechod na obehové hospodárstvo s dôrazom na odpadové hospodárstvo
	Zlepšenie ochrany prírody, krajiny, biodiverzity a ekosystémových služieb,
	Zabezpečenie prieskumu, sanácie a monitorovania environmentálnych záťaží

Fond spravodlivej transformácie (FST)	Zlepšenie kvality ovzdušia Podpora udržateľnej multimodálnej mestskej mobility Prioritné oblasti podpory z ENRAF: podpora udržateľného rybárstva a ochrany vodných biologických zdrojov, podpora udržateľných akvakultúrnych činností, ako aj spracovania produktov rybolovu a akvakultúry a uvádzania týchto produktov na trh Umožniť regiónom a ľuďom riešiť sociálne, zamestnanecké, hospodárske a environmentálne vplyvy prechodu k cieľu Únie v oblasti klímy a klimaticky neutrálneho hospodárstva do roku 2050 na základe Parížskej dohody

Zdroj: Oznámenie o strategickom dokumente, Partnerská dohoda 2021 - 2027, s.7 - 8, 2020.

9.6 PROGRAM 6. SOCIÁLNE SLUŽBY A ZDRAVOTNÍCTVO

Predpokladaná štruktúra finančných zdrojov (tis. €)									
Ciele	Oprávnené náklady spolu	Verejné zdroje						Súkromné zdroje	EIB
		Verejné zdroje spolu	Fond EÚ	Národné verejné zdroje					
				Národné verejné zdroje spolu	Štátny rozpočet	Regionálne zdroje	Miestne zdroje		
	A=B+H+CH	B=C+D	C	D=E+F+G	E	F	G	H	CH
Cieľ 6.1	Doplniť chýbajúcu infraštruktúru sociálnych zariadení v obci a zvýšiť ich kvalitu.								
Opatrenie 6.1.1	25	25	21	4	2	0	2	0	0
Opatrenie 6.1.2	250	250	213	38	18	0	20	0	0
Cieľ 6.2	Zlepšiť úroveň poskytovania zdravotníckych a sociálnych služieb.								
Opatrenie 6.2.2	50	50	43	8	4	0	4	0	0
Spolu	325,00	325	276	49	23	0	26	0	0

Časový horizont čerpania zdrojov (tis. €)									
Rok	Oprávnené náklady spolu	Verejné zdroje						Súkromné zdroje	EIB
		Verejné zdroje spolu	Fond EÚ	Národné verejné zdroje					
				Národné verejné zdroje spolu	Štátny rozpočet	Regionálne zdroje	Miestne zdroje		
	A=B+H+CH	B=C+D	C	D=E+F+G	E	F	G	H	CH
2025	81,25	81	69	12	6	0	7	0	0
2026	81,25	81	69	12	6	0	7	0	0
2027	81,25	81	69	12	6	0	7	0	0
2028	81,25	81	69	12	6	0	7	0	0
2029	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0
2030	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0
2031	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0
2032	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0
2033	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0
2034	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0
Spolu	325,00	325	276	49	23	0	26	0	0

Zdroje financovania EÚ v 2021 - 2027

Operačný program Slovensko
Plán obnovy a odolnosti
Nórske fondy
...

Ciele PD SR

Cieľ politiky	Oblasť podpory
4. Sociálnejšia Európa	Adaptabilný a prístupný trh práce Kvalitné inkluzívne vzdelanie Záruka pre mladých Aktívne začlenenie a dostupné služby Potravinová a materiálna deprivácia Sociálne inovácie a experimenty
5. Európa bližšie k občanom	Budovanie administratívnych a analyticko-strategických kapacít miestnych a regionálnych orgánov Prevencia negatívnych spoločenských javov a vytváranie bezpečného fyzického prostredia obcí, miest a regiónov Regionálna a miestna infraštruktúra pre pohybové aktivity a voľný čas Zlepšovanie manažmentu, služieb a infraštruktúry podporujúcich kultúrne dedičstvo, komunitný rozvoj a udržateľný cestovný ruch
Fond spravodlivej transformácie (FST)	Umožniť regiónom a ľuďom riešiť sociálne, zamestnanecké, hospodárske a environmentálne vplyvy prechodu k cieľu Únie v oblasti klímy a klimaticky neutrálneho hospodárstva do roku 2050 na základe Parížskej dohody

Zdroj: Oznámenie o strategickom dokumente, Partnerská dohoda 2021 - 2027, s.7 - 8, 2020.

9.7 PROGRAM 7. VZDELÁVANIE A ŠPORT

Predpokladaná štruktúra finančných zdrojov (tis. €)									
Ciele	Oprávnené náklady spolu	Verejné zdroje						Súkromné zdroje	EIB
		Verejné zdroje spolu	Fond EÚ	Národné verejné zdroje					
				Národné verejné zdroje spolu	Štátny rozpočet	Regionálne zdroje	Miestne zdroje		
	A=B+H+CH	B=C+D	C	D=E+F+G	E	F	G	H	CH
Cieľ 7.1.	Zabezpečiť rozvoj a údržbu infraštruktúry vzdelávania a zabezpečenie podmienok pre efektívnu vzdelávaciu činnosť v obci.								
Opatrenie 7.1.1	353	353	300	53	25	0	28	0	0
Cieľ 7.2.	Zabezpečiť trvalé skvalitňovanie vyváženej ponuky výkonnostného a rekreačného športu.								
Opatrenie 7.2.1	980	980	833	147	69	0	78	0	0
Spolu	1 333,00	1 333	1 133	200	93	0	107	0	0

Časový horizont čerpania zdrojov (tis. €)									
Rok	Oprávnené náklady spolu	Verejné zdroje						Súkromné zdroje	EIB
		Verejné zdroje spolu	Fond EÚ	Národné verejné zdroje					
				Národné verejné zdroje spolu	Štátny rozpočet	Regionálne zdroje	Miestne zdroje		
	A=B+H+CH	B=C+D	C	D=E+F+G	E	F	G	H	CH
2025	245,00	245	208	37	17	0	20	0	0
2026	245,00	245	208	37	17	0	20	0	0
2027	245,00	245	208	37	17	0	20	0	0
2028	245,00	245	208	37	17	0	20	0	0
2029	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0
2030	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0
2031	88,25	88	75	13	6	0	7	0	0
2032	88,25	88	75	13	6	0	7	0	0
2033	88,25	88	75	13	6	0	7	0	0
2034	88,25	88	75	13	6	0	7	0	0
Spolu	1333,00	1333	1133	200	93	0	107	0	0

Zdroje financovania EÚ v 2021 - 2027

Operačný program Slovensko

Plán obnovy a odolnosti
Nórske fondy
...

Ciele PD SR

Cieľ politiky	Oblasť podpory
1. Inteligentnejšia Európa	Podpora opatrení na rozšírenie výskumných a inovačných kapacít a využívania pokročilých technológií Modernizácia poskytovania verejných služieb Podpora budovania inteligentných regiónov a miest Podpora digitálnej pripojiteľnosti Posilnenie rastu a konkurencieschopnosti najmä malých a stredných podnikov, vrátane produktívnych investícií Podpora malého a stredného podnikania Internacionalizácia malého a stredného podnikania Podpora sieťovania podnikateľských subjektov Rozvoj zručnosti pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie – ľudské zdroje pre inovatívne Slovensko a EÚ Podpora kvality terciárneho vzdelávania orientovaného na pracovný trh Digitálne a podnikateľské zručnosti
4. Sociálnejšia Európa	Adaptabilný a prístupný trh práce Kvalitné inkluzívne vzdelanie Záruka pre mladých Aktívne začlenenie a dostupné služby Potravinová a materiálna deprivácia Sociálne inovácie a experimenty
5. Európa bližšie k občanom	Budovanie administratívnych a analyticko-strategických kapacít miestnych a regionálnych orgánov Prevencia negatívnych spoločenských javov a vytváranie bezpečného fyzického prostredia obcí, miest a regiónov Regionálna a miestna infraštruktúra pre pohybové aktivity a voľný čas Zlepšovanie manažmentu, služieb a infraštruktúry podporujúcich kultúrne dedičstvo, komunitný rozvoj a udržateľný cestovný ruch
Fond spravodlivej transformácie (FST)	Umožniť regiónom a ľuďom riešiť sociálne, zamestnanecké, hospodárske a environmentálne vplyvy prechodu k cieľu Únie v oblasti klímy a klimaticky neutrálneho hospodárstva do roku 2050 na základe Parížskej dohody

Zdroj: Oznámenie o strategickom dokumente, Partnerská dohoda 2021 - 2027, s.7 - 8, 2020.

9.8 PROGRAM 8. KULTÚRA

Predpokladaná štruktúra finančných zdrojov (tis. €)									
Ciele	Oprávnené náklady spolu	Verejné zdroje						Súkromné zdroje	EIB
		Verejné zdroje spolu	Fond EÚ	Národné verejné zdroje					
				Národné verejné zdroje spolu	Štátny rozpočet	Regionálne zdroje	Miestne zdroje		
	A=B+H+CH	B=C+D	C	D=E+F+G	E	F	G	H	CH
Cieľ 8.1	Zachovanie kultúrno–historického potenciálu obce a rozvoj kultúrnych, informačných a voľnočasových aktivít v nadväznosti na rozvoj cestovného ruchu na regionálnej a miestnej úrovni.								
Opatrenie 8.1.1	605	605	514	91	42	0	48	0	0
Opatrenie 8.1.3	21	21	18	3	1	0	2	0	0
Cieľ 8.3	Vytvorenie podmienok na efektívnu propagáciu obce v oblasti kultúry.								
Opatrenie 8.3.2	1	1	0	1	0	0	1	0	0
Spolu	627,00	627	532	95	44	0	51	0	0

Časový horizont čerpania zdrojov (tis. €)									
Rok	Oprávnené náklady spolu	Verejné zdroje						Súkromné zdroje	EIB
		Verejné zdroje spolu	Fond EÚ	Národné verejné zdroje					
				Národné verejné zdroje spolu	Štátny rozpočet	Regionálne zdroje	Miestne zdroje		
	A=B+H+CH	B=C+D	C	D=E+F+G	E	F	G	H	CH
2025	156,60	157	133	24	11	0	13	0	0

2026	156,60	157	133	24	11	0	13	0	0
2027	156,60	157	133	24	11	0	13	0	0
2028	156,60	157	133	24	11	0	13	0	0
2029	0,10	0	0	0	0	0	0	0	0
2030	0,10	0	0	0	0	0	0	0	0
2031	0,10	0	0	0	0	0	0	0	0
2032	0,10	0	0	0	0	0	0	0	0
2033	0,10	0	0	0	0	0	0	0	0
2034	0,10	0	0	0	0	0	0	0	0
Spolu	627,00	627	532	95	44	0	51	0	0

Zdroje financovania EÚ v 2021 - 2027

Operačný program Slovensko
Plán obnovy a odolnosti
Nórske fondy
...

Ciele PD SR

Cieľ politiky	Oblasť podpory
5. Európa bližšie k občanom	Budovanie administratívnych a analyticko-strategických kapacít miestnych a regionálnych orgánov Prevencia negatívnych spoločenských javov a vytváranie bezpečného fyzického prostredia obcí, miest a regiónov Regionálna a miestna infraštruktúra pre pohybové aktivity a voľný čas Zlepšovanie manažmentu, služieb a infraštruktúry podporujúcich kultúrne dedičstvo, komunitný rozvoj a udržateľný cestovný ruch
Fond spravodlivej transformácie (FST)	Umožniť regiónom a ľuďom riešiť sociálne, zamestnanecké, hospodárske a environmentálne vplyvy prechodu k cieľu Únie v oblasti klímy a klimaticky neutrálneho hospodárstva do roku 2050 na základe Parížskej dohody

Zdroj: Oznámenie o strategickom dokumente, Partnerská dohoda 2021 - 2027, s.7 - 8, 2020.

9.9 PROGRAM 9. PROPAGÁCIA A CESTOVNÝ RUCH

Predpokladaná štruktúra finančných zdrojov (tis. €)									
Ciele	Oprávnené náklady spolu	Verejné zdroje						Súkromné zdroje	EIB
		Verejné zdroje spolu	Fond EÚ	Národné verejné zdroje					
				Národné verejné zdroje spolu	Štátny rozpočet	Regionálne zdroje	Miestne zdroje		
	A=B+H+CH	B=C+D	C	D=E+F+G	E	F	G	H	CH
Cieľ 9.1	Zabezpečiť účinnú propagáciu obce.								
Opatrenie 9.1.1	1	1	0	1	0	0	1	0	0
Opatrenie 9.1.2	1	1	0	1	0	0	1	0	0
Cieľ 9.2	Rekreačno- relaxačné zázemie obce.								
Opatrenie 9.2.1	450	450	383	68	32	0	36	0	0
Spolu	452,00	452	383	70	32	0	38	0	0

Časový horizont čerpania zdrojov (tis. €)									
Rok	Oprávnené náklady spolu	Verejné zdroje						Súkromné zdroje	EIB
		Verejné zdroje spolu	Fond EÚ	Národné verejné zdroje					
				Národné verejné zdroje spolu	Štátny rozpočet	Regionálne zdroje	Miestne zdroje		
	A=B+H+CH	B=C+D	C	D=E+F+G	E	F	G	H	CH
2025	113,10	113	96	17	8	0	10	0	0

2026	113,10	113	96	17	8	0	10	0	0
2027	112,60	113	96	17	8	0	9	0	0
2028	112,60	113	96	17	8	0	9	0	0
2029	0,10	0	0	0	0	0	0	0	0
2030	0,10	0	0	0	0	0	0	0	0
2031	0,10	0	0	0	0	0	0	0	0
2032	0,10	0	0	0	0	0	0	0	0
2033	0,10	0	0	0	0	0	0	0	0
2034	0,10	0	0	0	0	0	0	0	0
Spolu	452,00	452	383	70	32	0	38	0	0

Zdroje financovania EÚ v 2021 - 2027

Operačný program Slovensko
Plán obnovy a odolnosti
Nórske fondy
...

Ciele PD SR

Cieľ politiky	Oblasť podpory
5. Európa bližšie k občanom	Budovanie administratívnych a analyticko-strategických kapacít miestnych a regionálnych orgánov Prevencia negatívnych spoločenských javov a vytváranie bezpečného fyzického prostredia obcí, miest a regiónov Regionálna a miestna infraštruktúra pre pohybové aktivity a voľný čas Zlepšovanie manažmentu, služieb a infraštruktúry podporujúcich kultúrne dedičstvo, komunitný rozvoj a udržateľný cestovný ruch
Fond spravodlivej transformácie (FST)	Umožniť regiónom a ľuďom riešiť sociálne, zamestnanecké, hospodárske a environmentálne vplyvy prechodu k cieľu Únie v oblasti klímy a klimaticky neutrálneho hospodárstva do roku 2050 na základe Parížskej dohody

Zdroj: Oznámenie o strategickom dokumente, Partnerská dohoda 2021 - 2027, s.7 - 8, 2020.

9.10 PROGRAM 10. ADMINISTRATÍVA A BEZPEČNOSŤ

Predpokladaná štruktúra finančných zdrojov (tis. €)									
Ciele	Oprávnené náklady spolu	Verejné zdroje						Súkromné zdroje	EIB
		Verejné zdroje spolu	Fond EÚ	Národné verejné zdroje					
				Národné verejné zdroje spolu	Štátny rozpočet	Regionálne zdroje	Miestne zdroje		
	A=B+H+CH	B=C+D	C	D=E+F+G	E	F	G	H	CH
Cieľ 10.1.	Zabezpečiť rozvoj administratívnej infraštruktúry a podmienok na výkon samosprávnych funkcií v obci								
Opatrenie 10.1.1	260	260	221	39	18	0	21	0	0
Cieľ 10.2.	Vytvorenie podmienok na znižovanie kriminality v obci a ochranu majetku obyvateľov a ostatných subjektov v obci.								
Opatrenie 10.2.1	265	265	225	40	19	0	21	0	0
Spolu	525,00	525	446	79	37	0	42	0	0

Časový horizont čerpania zdrojov (tis. €)									
Rok	Oprávnené náklady spolu	Verejné zdroje						Súkromné zdroje	EIB
		Verejné zdroje spolu	Fond EÚ	Národné verejné zdroje					
				Národné verejné zdroje spolu	Štátny rozpočet	Regionálne zdroje	Miestne zdroje		
	A=B+H+CH	B=C+D	C	D=E+F+G	E	F	G	H	CH
2025	66,25	66	56	10	5	0	5	0	0
2026	131,25	131	112	20	9	0	11	0	0

2027	131,25	131	112	20	9	0	11	0	0
2028	131,25	131	112	20	9	0	11	0	0
2029	65,00	65	55	10	5	0	5	0	0
2030	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0
2031	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0
2032	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0
2033	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0
2034	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0
Spolu	525,00	525	446	79	37	0	42	0	0

Zdroje financovania EÚ v 2021 - 2027

Operačný program Slovensko
Plán obnovy a odolnosti
Nórske fondy
...

Ciele PD SR

Cieľ politiky	Oblasť podpory
1. Inteligentnejšia Európa	Podpora opatrení na rozšírenie výskumných a inovačných kapacít a využívania pokročilých technológií Modernizácia poskytovania verejných služieb Podpora budovania inteligentných regiónov a miest Podpora digitálnej pripojiteľnosti Posilnenie rastu a konkurencieschopnosti najmä malých a stredných podnikov, vrátane produktívnych investícií Podpora malého a stredného podnikania Internacionalizácia malého a stredného podnikania Podpora sieťovania podnikateľských subjektov Rozvoj zručnosti pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie – ľudské zdroje pre inovatívne Slovensko a EÚ Podpora kvality terciárneho vzdelávania orientovaného na pracovný trh Digitálne a podnikateľské zručnosti
5. Európa bližšie k občanom	Budovanie administratívnych a analyticko-strategických kapacít miestnych a regionálnych orgánov Prevencia negatívnych spoločenských javov a vytváranie bezpečného fyzického prostredia obcí, miest a regiónov Regionálna a miestna infraštruktúra pre pohybové aktivity a voľný čas Zlepšovanie manažmentu, služieb a infraštruktúry podporujúcich kultúrne dedičstvo, komunitný rozvoj a udržateľný cestovný ruch
Fond spravodlivej transformácie (FST)	Umožniť regiónom a ľuďom riešiť sociálne, zamestnanecké, hospodárske a environmentálne vplyvy prechodu k cieľu Únie v oblasti klímy a klimaticky neutrálneho hospodárstva do roku 2050 na základe Parížskej dohody

Zdroj: Oznámenie o strategickom dokumente, Partnerská dohoda 2021 - 2027, s.7 - 8, 2020.

9.11 PROGRAM 11. INFORMATIZÁCIA OBCE

Predpokladaná štruktúra finančných zdrojov (tis. €)									
Ciele	Oprávnené náklady spolu	Verejné zdroje						Súkromné zdroje	EIB
		Verejné zdroje spolu	Fond EÚ	Národné verejné zdroje					
				Národné verejné zdroje spolu	Štátny rozpočet	Regionálne zdroje	Miestne zdroje		
	A=B+H+CH	B=C+D	C	D=E+F+G	E	F	G	H	CH
Cieľ 11.1	Zabezpečiť technické podmienky na prechod samosprávy na nový typ vládnutia - e - government.								
Opatrenie 11.1.1	19	19	16	3	1	0	2	0	0
Opatrenie 11.1.2	1	1	1	0	0	0	0	0	0
Spolu	20	20	17	3	1	0	2	0	0

Časový horizont čerpania zdrojov (tis. €)									
Rok	Oprávnené náklady spolu	Verejné zdroje						Súkromné zdroje	EIB
		Verejné zdroje spolu	Fond EÚ	Národné verejné zdroje					
				Národné verejné zdroje spolu	Štátny rozpočet	Regionálne zdroje	Miestne zdroje		
	A=B+H+CH	B=C+D	C	D=E+F+G	E	F	G	H	CH
2025	4,75	5	4	1	0	0	0	0	0
2026	5,00	5	4	1	0	0	0	0	0
2027	5,00	5	4	1	0	0	0	0	0
2028	5,00	5	4	1	0	0	0	0	0
2029	0,25	0	0	0	0	0	0	0	0
2030	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0
2031	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0
2032	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0
2033	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0
2034	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0
Spolu	20,00	20	17	3	1	0	2	0	0

Zdroje financovania EÚ v 2021 - 2027

Operačný program Slovensko
Plán obnovy a odolnosti
Nórske fondy
...

Ciele PD SR

Cieľ politiky	Oblasť podpory
1. Inteligentnejšia Európa	Podpora opatrení na rozšírenie výskumných a inovačných kapacít a využívania pokročilých technológií Modernizácia poskytovania verejných služieb Podpora budovania inteligentných regiónov a miest Podpora digitálnej pripojiteľnosti Posilnenie rastu a konkurencieschopnosti najmä malých a stredných podnikov, vrátane produktívnych investícií Podpora malého a stredného podnikania Internacionalizácia malého a stredného podnikania Podpora sieťovania podnikateľských subjektov Rozvoj zručnosti pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie – ľudské zdroje pre inovatívne Slovensko a EÚ Podpora kvality terciárneho vzdelávania orientovaného na pracovný trh Digitálne a podnikateľské zručnosti
4. Sociálnejšia Európa	Adaptabilný a prístupný trh práce Kvalitné inkluzívne vzdelanie Záruka pre mladých Aktívne začlenenie a dostupné služby Potravinová a materiálna deprivácia Sociálne inovácie a experimenty
5. Európa bližšie k občanom	Budovanie administratívnych a analyticko-strategických kapacít miestnych a regionálnych orgánov Prevencia negatívnych spoločenských javov a vytváranie bezpečného fyzického prostredia obcí, miest a regiónov Regionálna a miestna infraštruktúra pre pohybové aktivity a voľný čas Zlepšovanie manažmentu, služieb a infraštruktúry podporujúcich kultúrne dedičstvo, komunitný rozvoj a udržateľný cestovný ruch
Fond spravodlivej transformácie (FST)	Umožniť regiónom a ľuďom riešiť sociálne, zamestnanecké, hospodárske a environmentálne vplyvy prechodu k cieľu Únie v oblasti klímy a klimaticky neutrálneho hospodárstva do roku 2050 na základe Parížskej dohody

Zdroj: Oznámenie o strategickom dokumente, Partnerská dohoda 2021 - 2027, s.7 - 8, 2020.

FINANČNÉ ZABEZPEČENIE PHRSR

Finančné vyčíslenie jednotlivých aktivít sa v PHRSR uvádza pri väčšine opatrení a aktivít, potrebných na naplnenie cieľov programu. Tie sú stanovené odhadom, konečné rozpočty budú súčasťou vykonávacích plánov. Pri schvaľovaní financovania jednotlivých úloh, vyplývajúcich z aktivít, sa bude prihliadať na ich dôležitosť a dopad na hospodársky a sociálny rozvoj obce. Viaceré úlohy sa môžu realizovať v rámci bežnej prevádzky samosprávy, mnohé však vyžadujú náročnejšie finančné a personálne zdroje a spoluprácu s inými subjektami.

Potenciálne zdroje na realizáciu opatrení a úloh PHRSR sú:

- vlastné zdroje – rozpočet obce,
- bankové úvery,
- štátne dotácie z účelových fondov,
- dotácie z výťažku lotérií,
- financie z Národných Projektov (MPSVR, úrady práce sociálnych vecí a rodiny),
- štrukturálne a fondy,
- nadácie, neinvestičné fondy,
- účelové fondy zahraničných zastupiteľstiev v SR (holandské, americké, kanadské,...),
- Svetová banka,
- sponzoring podnikateľov, firiem, bankového sektora, súkromných osôb,
- združovanie prostriedkov verejnej a neverejnej sféry, atď.,

Štruktúra uvedených zdrojov bude závisieť na aktuálnej finančnej situácii obce ako aj na spoločensko-ekonomických podmienkach.

10 ZÁVER

PHRSR obce Baláže je strategický strednodobý dokument, ktorý určuje víziu rozvoja obce, prioritné rozvojové oblasti a strategické ciele ich naplnenia. Tento dokument je základným východiskom pre spracovanie ďalších materiálov rozvoja jednotlivých oblastí života obce.

PHRSR je otvoreným dokumentom, ktorý bude vyhodnocovaný a aktualizovaný na zasadnutiach obecného zastupiteľstva podľa potreby.

Predmetný PHRSR obce Baláže bol schválený na zasadnutí obecného zastupiteľstva dňa:

..... UOZ č. .....

....

pečiatka obce starostka obce

11 POUŽITÁ LITERATÚRA

1. Partnerská dohoda 2021 - 2027
2. Zmluva o fungovaní Európskej únie
3. Rámcový dohovor OSN o zmene klímy (1994)
4. Kjótsky protokol k Rámcovému dohovoru OSN o zmene o zmene klímy (1997)
5. Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj
6. Ciele politiky EÚ v programovom období 2021 – 2027
7. Národný program reforiem Slovenskej republiky (2018, 2019, 2020)
8. Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky na obdobie rokov 2020 – 2024
9. Národná stratégia regionálneho a územného rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030 (2017)
10. Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001 – v znení KURS 2011 – zmeny a doplnky č. 1 KURS 2001
11. Národný infraštruktúrny plán Slovenskej republiky na roky 2018 – 2030, (2017) 11
12. Zelenšie Slovensko – Stratégia environmentálnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030 (Envirostratégia 2030)
13. Strategický plán rozvoja dopravy SR do roku 2030 (2016)
14. Akčný plán rozvoja elektromobility v Slovenskej republike (2019)
15. Pozičný dokument Európskej komisie k Partnerskej dohode a programom SR na roky 2014 - 2020
16. Stratégia financovania Európskych štrukturálnych a investičných fondov pre programové obdobie 2014 - 2020
17. Integrovaný regionálny operačný program „IROP"
18. RIÚS BBSK 2014-2020
19. Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja samosprávneho kraja (PHSR BBSK),
20. Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001, aktualizácia 2010,
21. Národný program reforiem, máj 2012,
22. Návrh základných princípov na prípravu Partnerskej dohody Slovenskej republiky na programové obdobie 2014 – 2020,
23. Stratégia rozvoja dopravy SR do roku 2020, 2010,
24. Program odpadového hospodárstva na roky 2011 - 2015,
25. Stratégia Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020
26. Revidovaný národný akčný plán Dekády začleňovania rómskej populácie 2005 - 2015 na roky 2011 – 2015
27. 2. etapa Programu podpory zdravia znevýhodnených komunít na Slovensku na roky 2009 – 2015
28. Koncepcia výchovy a vzdelávania rómskych detí a žiakov vrátane rozvoja stredoškolského a vysokoškolského vzdelávania
29. Stratégia EÚ 2020 - cieľ: konkurencieschopnosť, zamestnanosť a hospodársky rast
30. Spoločný strategický rámec EK, marec 2012,
31. Nariadenia EK (Všeobecné nariadenie, nariadenie k fondom),
32. CENTROPE – Správa o regionálnom rozvoji, 2012,
33. CENTROPE – Nástroj na hodnotenie potrieb infraštruktúry – podpora konkurencieschopného regionálneho rozvoja (INAT),
34. CENTROPE – Stratégia ľudského kapitálu,
35. CENTROPE – Stratégia v oblasti vedomostného regiónu,
36. CENTROPE – Stratégia v oblasti priestorovej integrácie a Akčný plán 2013+,
37. CENTROPE – Stratégia v oblasti kultúry a cestovného ruchu 2013+,
38. Pozičný dokument Európskej komisie k Partnerskej dohode a programom SR na roky 2014 - 2020
39. Stratégia financovania Európskych štrukturálnych a investičných fondov pre programové obdobie 2014 - 2020
40. Integrovaný regionálny operačný program „IROP" Národný strategický referenčný rámec 2007-2013.
41. Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Banskobystrického samosprávneho kraja.
42. Zákon č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja, v znení neskorších predpisov.
43. Zákon č. 369/1990 Z.z. o obecnom zriadení, v znení neskorších predpisov.
44. Zákon č. 303/1995 Z.z. o rozpočtových pravidlách, v znení neskorších predpisov.
45. Zákon č. 482/2003 Z.z. o štátnej pokladnici.
46. Zákon č. 193/2001 Z.z. o podpore na zriadenie priemyselných parkov,
47. Zákon č. 156/2003 Z.z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 193/2001 Z.z. o podpore na zriadenie priemyselných parkov.
48. VEDA. Encyklopédia Slovenska. VI zv. Veda, Bratislava, 1982.
10. JAROŠ, J. Tectonic styles of the homelands of superficial nappes. Rozpravy ČASV, Řada matematických a přírodných věd, roč. 81, seš. 6, Academia Praha, 1971.
11. LUKNIŠ, M. A KOL. Slovensko – Príroda. Vyd. Obzor, Bratislava, 1972.
12. MAZÚR, M., LUKNIŠ, M. Regionálne geomorfologické členenie SSR, Geogr. Čas., 30, 2, Bratislava, 1978.
13. UPSVAR. Štatistiky Úradu práce, socialných vecí a rodiny 1999 – 2004.
14. Interné materiály obce Baláže.
15. Sociologický ústav Slovenskej akadémie vied, REGIONÁLNY ROZVOJ SLOVENSKA VÝCHODISKÁ A SÚČASNÝ STAV , Editori: Mgr. Ľubomír Falťan, CSc., Doc. PhDr. Ján Pašiak, PhD. 2004, 88 s.
16. Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky. Národná stratégia ISPA Slovenskej republiky: životné prostredie, Október 2000.
17. STREDOSLOVENSKÉ VYDAVATEĽSTVO. Vlastivedný sborník IV. Bratislava. 1961.
18. STREDOSLOVENSKÉ VYDAVATEĽSTVO. Vlastivedný sborník XI. Bratislava. 1972.
19. BIELY, A. et al. Geologická stavba. In Atlas krajiny Slovenskej republiky [online]. 2004.
20. LUKNIŠ, M. Reliéf. In LUKNIŠ, M. et al. Slovensko 2 : Príroda. 1972.
21. HRAŠNA, M., KLUKANOVÁ, A. Inžinierskogeologická rajonizácia. In Atlas krajiny Slovenskej republiky [online]. 2004.
22. MAZÚR, E., LUKNIŠ, M.. Geomorfologické jednotky. Mapa 1:500 000. In Atlas SSR. 1980.

23. MAZÚR, E., ČINČURA, J., KVITKOVIČ, J. Geomorfológia. Mapa 1:500 000. In Atlas SSR. 1980.
24. http://www.statistics.sk/mosmis/run.html
25. http://www.fns.uniba.sk/zp/knihy/index.htm
26. Jozef Jakál, Geografický ústav SAV, Štefánikova 49, 814 73 Bratislava, Slovensko KRASOVÉ FORMY A ICH VÄZBA NA VLASTNOSTI RELIÉFU A KLÍMY V ZÁPADNÝCH KARPATOCH
27. http://www.agroporadenstvo.sk/rv/poda/
28. http://web.tuke.sk/fberg-kgp/spis/geologia.htm
29. http://oldwww.fns.uniba.sk/~krg/prilohy/kgamr/2004/podnedruhy1.htm
30. Nábělek, F. (l 979): Encyklopédia Slovenska, SAV, Bratislava
31. Kolektív, 2000: Morfogenetický klasifikačný systém pôd Slovenska. VÚPOP, Societas
32. Pedologica Slovaca, Bratislava, s. 74
33. Mazúr, E. (1980): Atlas SSR, SAV, Bratislava - kapitola pôdy
34. Minár, J. a kolektív (2001): Geografické spektrum 3. PRIF UK Bratislava
35. http://www.mineraly.sk/
36. Bizudová, M. 1993. Geomorfológia. 1. vyd. Bratislava: UK Bratislava, 1993. 228 s. -
37. Lukniš, M. 1972. Slovensko príroda. 1. vyd. Bratislava: Obzor, 1972. 920 s. -
38. Ciesarik, M. 1994. Geológia. Vysokoškolské skriptá. 1. vyd. Ž. n . Hronom: LF: Katedra prírodného prostredia, 1994. 255 s. ISBN 80-228-0345-6 -
39. Čerman, R. 2003. Zemepisný atlas SR. 1. vyd. Bratislava: Mapa Slovakia Bratislava, s.r.o. , 2003. 96 s. ISBN 80-8067-006- 4 –
40. Kolník P., 2001, Cestovný lexikón Slovenskej republiky, Bratislava, Vydavateľstvo Astor Slovakia, 212,
41. Plesník P., a kol. 1989, Malá slovenská vlastiveda, Bratislava, Vydavateľstvo Obzor, 91, 135, 222, 223,
42. www.statistics.sk
43. Jurko, A., 1958: Pôdne ekologické pomery a lesné spoločenstvá Podunajskej nížiny. Vydavateľstvo SAV, Bratislava, 264 s.
44. Lukniš, M. (ed.), Bako, J., Berta, J., Ferianc, O., Feriancová-Masárová, Z., Fusán, O., Futák, J., Hejný, S., Jurko, A., Kurpelová, M., Mičian, Ľ., Michalko, J., Petrovič, Š., Schmidt, Z., Šimo, E., Vilček, F., Zaťko, M., 1972: Slovensko 2. Príroda. Obzor, Bratislava, 920 s.
45. Lukniš, M., Plesník, P., 1961: Nížiny, kotliny a pohoria Slovenska. Osveta, Bratislava, s. 7-50.
46. Mazúr, E., Lukniš, M., 1980: Geomorfologické jednotky. In: Mazúr, E. et al., 1980: Atlas SSR. Vydavateľstvo SAV, Bratislava, s. 55.
47. Michalko, J., Magic, D., Berta, J., 1986: Geobotanická mapa ČSSR, textová časť. Vydavateľstvo SAV, Bratislava, 160 s.
48. Plesník, P. et al., 1989: Malá slovenská vlastiveda. Vydavateľstvo Obzor, Bratislava, s. 296-297.
49. Ružičková, H., Halada, Ľ., Jedlička L., Kalivodová, E., 1996: Biotopy Slovenska. Ústav krajinnej ekológie Slovenskej akadémie vied, Bratislava, s. 104 - 109.
50. Vyhláška MŽP SR č. 24/2003 Z.z., ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny.
51. Vyhláška MŽP SR č. 492/2006 Z.z., ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 24/2003 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny.
52. Zákon NR SR č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny.
53. Slovensko II. (Príroda), kol. autorov, Obzor Bratislava, 1972
54. www.krasy-slovenska.sk
55. Alojz Čaputa, Juraj Holčík a kol., 1982, www.szap.sk,
56. http://svosmo.edupage.org/about/?subpage=1&
57. http://www.mesa10.sk/index.php?action=module&id=modcontent&content _id=261
58. http://tlacovespravy.wordpress.com/2012/06/01/prieskum-sport-v-zivote-mladych-europanov
59. http://www.nocka.sk/uploads/fd/c5/fdc56b5295544adb7e3625632921405f/4-monitoring-vysledkov-kp-2005-2008-no6-7-2009.pdf
60. http://www.tophotelierstvo.sk/domaci-cestovny-ruch/turizmus/hotelierstvo-v-e-a-na-slovensku/
61. NSRR, 2011
62. http://www.sopsr.sk/
63. naseobce.sk
64. Štatisticský úrad, DataCubes,
65. Encyklopédia Slovenska, Veda 1983.,
66. Kraje a okresy Slovenska, Q111 1997.,
67. Komplexná charakteristika a hodnotenie vplyvov na ŽP vrátane zdravia, 2008
68. http://www.sodbtn.sk/
69. www.agro poradenstvo.sk,12.8.2021
70. https://sk.wikipedia.org/
71. http://www.mineraly.sk/
72. http://www.podnemapy.sk
73. PHRSR 2015,
74. https://sk.wikipedia.org/wiki
75. https://www.meteoblue.com/sk
76. https://www.balaze.sk/obec/turistika/

Zoznam skratiek

PHRSR	Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
OcÚ	obecný úrad
OZ	obecné zastupiteľstvo
PD	partnerská dohoda
M	ÚSES - miestny územný systém ekologickej stability
PZI	priame zahraničné investície
RO	rozpočtové organizácie
KZ	kód zdroja

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
Obce Baláže
Programovacie obdobie 2025 - 2034
2025

SCARABEO-SK ,s.r.o., Povstalecká cesta 16, 974 09 Banská Bystrica

e-mail: hronec.scarabeus@gmail.com
tel.: 0907 439 224